

Serity

ÚSTAVU PRO
SOUDOBE DĚJINY AV ČR

Soudní perzekuce politické povahy
v Československu 1948–1989

Statistický přehled

Svazek 12
1993

František Gebauer, Karel Kaplan,
František Koudelka, Rudolf Vyhnálek

SOUDNÍ PERZEKUCE POLITICKÉ POVAHY V ČESKOSLOVENSKU 1948–1989

(Statistický přehled)

Ústav pro soudobé dějiny AV ČR
Praha 1993

Institute for Contemporary History
Vlašská 9
118 40 Praha 1

František Gebauer, Karel Kaplan
František Koudelka, Rudolf Vyhnálek:
Politically Motivated Judicial Persecution
(Statistical Data)

Sešity Ústavu pro soudobé dějiny, Volume 12

© by Ústav pro soudobé dějiny AV ČR

ISBN 80-85270-24-2

Republishing of this material in any form is forbidden without permission
in writing from the Publisher.

ÚVODEM

Soubor statistických údajů o soudním postihu politické povahy je výsledkem společné práce pracovníků Generální prokuratury České republiky a Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR.*

Motivem jeho vzniku byla snaha využít a pro historický výzkum zachovat množství údajů získaných v rámci soudní rehabilitace probíhající na základě zákona č. 119/1990 Sb.

Soudní rehabilitace je jedním z opatření, jimiž se naše společnost snaží o nápravu křivd spáchaných minulým režimem. V jejím průběhu pracovníci soudů a prokuratur vyhledali z trestních rejstříků více než čtvrt miliónů rozhodnutí za činy, které jsou rehabilitovány přímo ze zákona podle ustanovení paragrafu 2 zákona o soudní rehabilitaci. Několik tisíc osob bylo rehabilitováno, nebo je navrženo k rehabilitaci, podle dalších ustanovení zákona. Všechna dřívější rozhodnutí soudů jsou statisticky podchycena odborem informatiky Generální prokuratury České republiky. Jejich publikací se do rukou pracovníků společenských věd i zájemců z řad veřejnosti dostávají údaje, které by vlastními silami nemohli získat.

Historici, právníci i politologové zabývající se soudní perzekucí politické povahy, zejména pokud jde o padesátá léta pracovali dosud jen s údaji značně neúplnými, příliš obecnými a v delším časovém období nesrovnatelnými. Předkládaný soubor tento nedostatek odstraňuje. Poskytuje věrohodný a konkrétní obraz o politické perzekuci v padesátých letech a spolu se statistickými přehledy z podkladů ministerstva spravedlnosti z let 1957–1989, které bude ÚSD rovněž publikovat, tvoří nezbytný základ pro analýzu soudního postihu politické povahy v celém období totalitního režimu.

Před vlastní soubor statistických údajů jsme zařadili dvě uvádějící stati: o místu a úloze politické perzekuce v komunistickém režimu od K. Kaplana a o zákonu č. 119/1990 Sb. od F. Gebauera.

* JUDr. František Gebauer, prokurátor, do 31. prosince 1992 ředitel odboru rehabilitací GP ČSFR, ing. Rudolf Vyhnaněk, ředitel odboru informatiky GP ČR, doc. Karel Kaplan, vědecký pracovník ÚSD AV ČR, František Koudelka, odborný pracovník ÚSD AV ČR.

Politická perzekuce za komunistického režimu v Československu

Karel Kaplan

Role politické perzekuce v mocenském systému

Politická perzekuce byla víc než pouhou součástí politiky komunistického režimu, byla jeho neodmyslitelným trvalým znakem a podmínkou či způsobem jeho existence. Stupeň její ostroty a rozsah politických represí byly jakýmsi testem pro mocensko-politickou tvář režimu a jeho totalitní podstatu. Lze říci, že mezi nosnými sloupy komunistického režimu zaujímala politická perzekuce místo prvořadé. Jejich vzájemné vazby a propojení vedly k tomu, že společně prodělávaly změny, procházely stejnými nebo obdobnými vývojovými etapami. Přesto měla politická perzekuce svou vlastní historii. Sloužila sice či byla součástí oficiální politiky komunistické moci, protože postihovala všechny oblasti společnosti, žila však také svůj autonomní život. Vykonavatelé perzekuce tvořili svéráznou a vnitřně strukturovanou složku mechanismu totalitní moci, jejíž ústrojí nebo její anatomie nebyly příliš složité. Během čtyřiceti let prošly několika více či méně důležitými přeměnami.

Komunistická moc používala politickou perzekuci dvojným způsobem. Za prvé jí trvale postihovala celou společnost a tak vytvářela politické základy režimu. Především šlo o likvidaci nebo omezení základních politických a občanských práv a svobod, jak je obsahovaly a obsahují mezinárodní dokumenty a zaručují demokratické režimy. Jen některé z nich: svoboda tisku, pohybu, politického a náboženského vyznání a myšlení, právo shromažďovací, spolkové, odborová a dělnická práva, práva národnostních menšin, ochrana soukromého vlastnictví, nezávislé soudnictví, právo svobodných voleb aj. Způsob a stupeň jejich potlačování zaznamenávaly i během celé existence komunistického režimu výkyvy. Ovšem jakékoli uvolnění, k němuž občas docházelo, signalizovalo krizi režimu, nebo bylo již jejím výrazem. Totalitní moc totiž nemohla opustit princip omezování až likvidace občanských svobod a politických práv, popřela by tak sama sebe, svou podstatu, otřásla vlastními základy.

Za druhé, šlo o politickou perzekuci přesně cílenou, účelovou, vycházející z momentálních záměrů moci, již prosazovala konkrétní kroky své politiky k nastolení totální nadvlády. Nezastupitelnou roli hrála

především v době, kdy vnucovala či naroubovávala cizí, neorganický, dosavadnímu vývoji a způsobu života odporující společenský systém a řád. Přinejmenším stejně významnou funkci perzekuce plnila, když se režim dotvořil a začaly ho pronásledovat těžkosti, podlamující jeho stabilitu. Politická perzekuce postihovala přímo jak určité sociální vrstvy a politické skupiny, tak rodiny, jednotlivce. Mířila proti všem, kteří odporovali totalitní moci a společenským přeměnám a také proti těm, o nichž si představitelé moci pouze mysleli, že by odporovat mohli. S trváním komunistického režimu sice počet přímo politicky pronásledovaných ubýval (v šedesátých letech ve srovnání s padesátými, v osmdesátých ve srovnání s polovinou sedmdesátých). Ve skutečnosti se však množství postižených z různých dob sčítalo. Vnitřní logika komunistického režimu v Československu vedla k tomu, že k jeho obětem z prvních dvaceti let posléze přibývali i sami komunisté, dřívější tvůrci a opory moci.

Kromě toho byla perzekuce jedním z hlavních zdrojů psychologie strachu, která prostupovala celou společností, strachu byl vystaven vědomě či nevědomě každý občan, mocný i bezmocný. Rozprostíral se nad společností jako příkrov, s větší či menší silou pronikal do každodennosti, spoluvytvářel životní podmínky, kterým se občané postupně přizpůsobovali. Představitelé a vykonavatelé moci s účinkem psychologie strachu počítali a úspěšně ji využívali jako stabilizačního faktoru režimu. Ve chvílích, kdy se z jejího vlivu společnost vymaňovala nebo její účinek byl oslaben, stabilita režimu se rozkymácela.

Masová nezákonnost

Předpokladem, přesněji nástrojem politické perzekuce a zároveň její součástí byla masová nezákonnost. Jednak vyplývala z toho, že samotné zákony odporovaly právnímu cítění a mezinárodním paktům, zejména v oblasti lidských práv a politických svobod, a že nařízení vlády a úřadů odporovala platným zákonům, jednak z nadřazenosti politických rozhodnutí neústavních komunistických orgánů nad zákony, nařízeními a ústavou. Ústavní orgány a úřady na všech stupních se řídily směrnicemi a usneseními komunistických institucí, ústavně a zákonně neodpovědných, od roku 1948. V roce 1960 však tato praxe byla zakotvena v ústavě jako vedoucí úloha komunistické strany ve státě. Uvedené rozpory v právním řádu vyústily v chaotický stav volným až svérázným výkladem zákonů a nařízení centrálními i nižšími úřady a funkcionáři. V jejich výkladu se promítaly jak úroveň právního vzdě-

lání a citu pro právo, tak zájmy skupinové a osobní. Poslušné plnění politických protizákonných směrnic komunistických institucí vyplývalo z ideové nebo existenční závislosti funkcionářů a úředníků na komunistické straně a jejích orgánech.

Důsledky masové nezákonnosti byly pro život společnosti dalekosáhlé. Největší měrou přispěla k všeobecnému úpadku právního vědomí společnosti, ke ztrátě úcty občanů k právu a k jeho vykonavatelům a strážcům. Protože pronikala do všech oblastí společenského života, stala se nezákonnost každodenním jevem pro většinu občanů. Pociťovali vlastní bezmocnost proti bezpráví a zvěli, a zvykali si. Hledali vlastní cestu ke spravedlnosti, jednou z nich se stala korupce.

Všechny mechanismy přirozené kontroly totalitní moc zrušila a později je nahradila svými kontrolními úřady a komisemi podřízenými v konečné instanci komunistickým orgánům. Zrušila ústavní soud, správní soudnictví, instituci vyšetřujícího soudce, nezávislost soudů, nesaditelnost soudců zlikvidovala jejich volbou. Ministerstva a politické orgány vybíraly a schvalovaly obhájce, podle ústavy se soudce ve svém rozhodování řídil právním řádem, tj. nejen zákony, ale i nařízeními úřadů.* A přirozeně byla vyřazena nejdůležitější kontrola politického

* Na poradě pracovníků Státního soudu v Brně 20.11.1951 předseda Státního soudu H. Richter o soudcovské nezávislosti prohlásil: „Princip soudcovské nezávislosti znamená, že soudce a soudnictví je nástrojem vlády lidové demokracie. Soudcovské přesvědčení musí být v souladu s politickými představami, postuláty a přesvědčením dělnické třídy. Individualistické pojetí soudcovské nezávislosti vede k ostrému rozporu s tím, co za právo pokládá dělnická třída a co je nutno podle toho činit, zvláště v období zostřujícího se třídního boje.“

A. Čepička, ministr spravedlnosti v letech 1948–1950, v říjnu 1968 napsal: „Obdobně jako v nové ústavě byla chápána a posuzována soudcovská nezávislost nikoli z úzkého osobního hlediska soudcovy, nýbrž z hlediska objektivního, věcného a se zřetelem k tomu, že v lidové demokratickém státě stojí právo ve službách pracujícího lidu... Soudce již výkonem svého úřadu se účastní jako jiní občané budování nového, sociálně spravedlivého světa... Soudcovská nezávislost tedy neznamená, že by soudce, odvolávaje se na formální nezávislost, byl zbaven závazku vycházet z těchto objektivních hledisek, která vyplývají přímo z podstaty společenského úkolu soudnictví ve státě.“ – Instituce vyšetřujícího soudce byla nejdříve zrušena u Státního soudu a výnosem ministra spravedlnosti z 26.7.1949 u všech soudů. Tím byla odstraněna i beztak malá kontrola práce Státní bezpečnosti nezávislým orgánem. Při jednání o úpravě trestního zákona a řádu v roce 1956 se opět v návrhu objevila instituce vyšetřujícího soudce. Proti jeho znovuuštění vystoupila Státní bezpečnost, odmítala podřízení své činnosti dohledu soudce. A prosadila se. V roce 1962–63 se námět na vyšetřující soudce znovu oživil a vše se opakovalo. Státní bezpečnost byla proti a dosáhla svého, kontrola její činnosti soudcem fakticky se neuskutečnila.

charakteru – svobodné volby. Jakmile rozsah nezákonnosti přerostl hranici únosnou i pro sám režim a začal ohrožovat i představitele a vykonavatele moci, vyzývali od poloviny padesátých let vedoucí komunistické instituce a jejich funkcionáři k dodržování zákonů, k „socialistické zákonnosti“. Účinek takových výzev byl omezený, jejich úspěch jen částečný. Výzvy byly totiž adresovány především nižším mocenským orgánům a funkcionářům a omezovaly se pouze na jejich současné počínání. Stížnosti občanů na porušování zákonů v minulosti, podané občany úřadům, přitom dosahovaly mnoha desítek tisíc. Ještě víc bylo těch, kteří se pro stížnost nerozhodli. Příslušné úřady nejenom že neměly možnost věci vyšetřit, ale neměly o to ani zájem, protože na většině nezákonných aktů se přímo či nepřímo podílely. Prokuratura a inspekční útvary ministerstev se zabývaly případy „živými“, nedávnými.

Hlavně však – hranice zákonnosti či obsah „socialistické zákonnosti“ nadále určovaly nepříslušné politické orgány, tj. komunistické instituce. To samo o sobě bylo nezákonné. Ony nadále prosazovaly tzv. třídní zákonodárství a jeho akty jako zákonné, ačkoliv právě tento princip byl zdrojem nezákonností. Ony kritizovaly justiční orgány i národní výbory za „liberalismus“ v trestání nepřátel. Jako základní příčinu nezákonností vyhlásilo komunistické vedení slabé či chybné uplatňování vedoucí role strany v provádění její trestněprávní politiky a ve skutečnosti je udržovalo a posilovalo. Později, když rozpory mezi existujícími zákony a praxí a také mezi mezinárodními dohodami a československými zákony byly příliš zřetelné, upravilo komunistické vedení zákony tak, aby nezákonnost zmírnilo nebo ji skrylo, ale neodstranilo ji.

Stupně politické perzekuce

Během čtyřiceti let trvání komunistického režimu se stupeň politické perzekuce, tj. její ostrost či krutost, její formy a množství postížených měnily. Vzestup a pokles perzekučních vln určovaly jak vnitropolitické, tak mezinárodní poměry a události. Dva vnitropolitické motivy působily trvale: momentální hodnocení pevnosti režimu jeho vedoucími funkcionáři, kteří v případě nejistoty perzekuci zesilovali a v opačném případě se nebránili určitému politickému uvolnění. A úspěchy moci při prosazování politických a hospodářských záměrů a plánů. Setkávalo-li se jejich úsilí s nečekaným odporem nebo jen neporozuměním, vlna perzekucí se zvyšovala. Kromě faktorů trvalých existovaly i motivy krátkodobé a vliv jednorázových událostí, na které moc reagovala represemi. Z mezinárodních podnětů byl trvale nejdůležitější

vztah mezi Východem a Západem, sovětská vnitřní i zahraniční politika a její proměny. Obecně, a tedy s jistou dávkou nepřesnosti, lze říci, že zatímco v prvních pěti šesti letech po únoru 1948 vliv mezinárodní situace vedl jednoznačně k vystupňování perzekuce, v průběhu dalších let ji spíše brzdil a v osmdesátých letech, zejména v jejich druhé polovině, byl v tomto smyslu prvořadý.

Československá historie komunistického režimu zaznamenala dvě vlny vyhocené politické perzekuce. První zahrnovala v letech 1948–1954 celé zakladatelské období režimu. Byla to doba nejvypjatější studené války, kdy vztahy mezi Východem a Západem balancovaly na pokraji „války horké“. Z vnitropolitického hlediska komunistická moc prosazovala často násilně a proti vůli velké části občanů hluboké společenské přeměny, vnucovala společnosti režim sovětského typu. Zároveň se necítila příliš jistá a upevněná, setkávala se s různými formami odporu a nesouhlasu jak s totalitním režimem jako takovým, tak s jeho jednotlivými činy. Politická perzekuce nejružnějšího druhu a stupně postihla několik set tisíc občanů. Zakladatelské období režimu se vyznačovalo nejrozsáhlejší masovou nezákonností, proti níž nebylo obrany, přijímala se jako samozřejmost. Bylo to období politických procesů – nejvyšší formy perzekuce – s krutými tresty včetně trestů smrti. V tak hrůzném podobě, nelidskosti a rozsahu se již taková vlna perzekucí nikdy neopakovala, mimo jiné i proto, že od šedesátých let se jí obávali i sami nositelé a vykonavatelé moci.

Podruhé dosáhla politická perzekuce masového rozsahu v první polovině sedmdesátých let, kdy postihla desetitisíce občanů. Bezprostředním podnětem byla porážka československé reformy 1968 sovětskou okupací a výměna mocenské garnitury, uskutečněná v roce 1969 na nátlak Moskvy. Rozsáhlé politické pronásledování sloužilo nebo bylo podmínkou pro dosažení cíle, který sledovala jak vedoucí garnitura SSSR, tak skupina vedoucích funkcionářů KSČ – totiž obnovení totalitního režimu sovětského typu a jeho poslušného aparátu a organizace, zlomení odporu i vlivu příznivců reformy. I když se některými vnějšími znaky cíle komunistické moci po roce 1969 podobaly poúnorovému období 1948, z vnitropolitických i mezinárodních důvodů nebylo možné opakovat krutost a způsoby z doby před dvaceti lety. Kromě už zmíněných vlastních obav představitelů moci, z nichž někteří i sami prožili nebo podrobně znali hrůzy perzekuce a uvědomovali si dlouhodobé neblahé důsledky nezákonností poloviny padesátých let, působily ohledy mezinárodně politické. Navíc bylo zřejmé, že většina občanů v oprávně-

něnost pronásledování nevěří, solidarizuje s postiženými a podporuje je. Poznání hrůz a zločinů minulých let, o což se v roce 1968 zasloužily sdělovací prostředky, vytvořilo ve společnosti dostatek ochranných látek proti možnosti opakování a ve vědomí vykonavatelů politické perzekuce výstražné varování a strach.

Politické represe a perzekuce provázely každý krok komunistického režimu – od velkých převratných událostí po každou, byť sebemenší občanskou aktivitu, každý projev či jenom náznak neposlušnosti. Každá významnější politická událost domácí i zahraniční měla svou politickou perzekuci, jejíž rozsah a trvání byl dán charakterem události a významem, který jí moc přiznala. Z dlouhodobě působících motivů byly nejdůležitější: kolektivizace zemědělství, zahájená v roce 1949 a ukončená za dvanáct let; oficiální církevní politika a konflikty státu s církvemi, probíhající nepřetržitě od roku 1948; příprava na válku a výstavba velké armády v letech 1950–1956; výroba a rozšiřování tzv. ilegálních tiskovin, které provázely komunistický režim po celý život; Charta 77, pronásledovaná od svého vzniku do listopadu 1989; úspěšné i neúspěšné pokusy o útěk do emigrace a spojení s osobami v cizině; fakticky nepřetržitě personální i organizační změny ve státním a hospodářském aparátě; boj proti cizím ideologiím a ideologické diverzi, který pronásledoval kulturní oblast zvláště silně v padesátých a opět v sedmdesátých letech, a přirozeně vznik a činnost ilegálních skupin a organizací, jejichž velká početnost charakterizovala deset poúnorových let.

Nelze ovšem vyjmenovat všechny motivy jednorázových perzekucních zásahů, bylo jich příliš mnoho a byly různého druhu. V každém roce se odehrálo něco, co se stalo podnětem pronásledování a nezákonností. Jen v roce 1948: únorový převrat, parlamentní volby a vražda A. Schramma v květnu, v červnu odstoupení prezidenta Beneše, konflikt sovětského bloku s Jugoslávií, v červnu a červenci sokolský slet, v srpnu zásobovací obtíže, v září smrt a pohřeb prezidenta Beneše, prověrky v KSČ a svátek 28. října. Z dalších let alespoň ty nejdůležitější: v roce 1949 ustavení Svazu spisovatelů a dalších tvůrčích svazů, 1950 nucený výkup, vlastně zábor zemědělských strojů; v roce 1951 akce převedení 77 500 administrativních pracovníků do výroby, 1951–1953 vystěhovávání „kulaků z vesnice“, v roce 1952 kampaň urychlené kolektivizace, v roce 1953 smrt K. Gottwalda a volba A. Zápotockého prezidentem, prověrka důchodů, vznik Hlavní správy tiskového dohledu – cenzury, měnová reforma 1. června 1953, maďarská revolta 1956 a sjezd spisovatelů v témže roce, parlamentní volby 1957

a smrt A. Zápotockého v listopadu, o rok později třídně politická prověrka, akce „sklady“ namířená proti bývalým živnostníkům, reakce na ústavu 1960, nespokojenost vysokoškoláků v letech 1963–1967, volnější povolování cest do zahraničí 1965–1967, čistky v KSČ a ve veřejném životě 1970–1971, demonstrace proti okupaci po hokejovém utkání 28. března 1969 a při výročí 21. srpna 1969, demonstrace k výročí Palachovy smrti v lednu, 21. srpna, 28. října 1988–1989.*

Rozsah obětí politické perzekuce

Kromě celé společnosti, kterou postihla ztráta občanských práv a politických svobod, byly některé skupiny nebo sociální vrstvy obyvatel vystaveny přímé politické perzekuci. Represivní orgány měnily oblasti svého zájmu podle politických úkolů i z vlastní iniciativy. Některým věnovaly svou pozornost dlouhodobě, těch byla většina, i když intenzita zájmu a pronásledování kolísala. Ačkoliv některé skupiny

* V souvislosti s maďarskou revoltou 1956 stíhaly prokuratury 1163 osob, z toho bylo 1051 verbálních deliktů, tj. souhlas s maďarským bojem. Z postižených bylo 563 dělníků (53,5 %), 170 malých a středních rolníků (16,2 %). Ze 155 případů skončených do konce listopadu 1956 obdrželo 12 obžalovaných trest vyšší než rok, do 1 roku 21, do 6 měsíců 94. – V souvislosti s úmrtím A. Zápotockého bylo stíháno 161 osob a 9 vojáků. Do 15.12. 1957 bylo žalováno 129 osob za snižování vážnosti prezidenta, z toho dostalo trest vězení do 3 měsíců 9 osob, od 3–6 měsíců 30, nad 1 rok 18. – Pro rušení voleb do národních výborů 19.5.1957 bylo vyšetřováno 195 osob, z toho tvořily verbální delikty 81 %. Do 22.5. podala prokuratura žalobu ve 34 případech. – Od 19. října do konce roku 1957 probíhala akce na základě výnosu ministrů vnitra, spravedlnosti a generální prokuratury proti „chuligánům“ nebo „máničkám“. Většinou šlo o mladé lidi, kteří se vymykali svým zevnějškem i způsobem života socialistickým představám komunistického vedení a také zákonům, ponejvíce pracovní povinnosti. V akci bylo celkem zadrženo 1544 osob (1220 v českých zemích, 324 na Slovensku), na 1005 (718 a 287) podala prokuratura žalobu, z nich bylo 869 odsouzeno (651 a 218) a 181 (177 a 4) v rámci akce B zafazeno do práce. – 9.–13.6.1964 proběhlo soudní přelíčení s účastníky „výtržností“ 1. května na pražském Petříně. Třináct obžalovaných bylo odsouzeno k trestům vězení od 1 do 12 měsíců. Příští rok se demonstrace opakovala. – Protestního pochodu z koleje na Strahov v Praze do města se 31. října zúčastnilo kolem dvou tisíc vysokoškoláků. – Během měnové reformy byly podle oficiální statistiky zatčeny pro aktivní účast při stávkách a demonstracích 472 osoby. – Z rozhodnutí politického sekretariátu ÚV KSČ a na základě vládního nařízení č. 22/53 začala 20.4.1953 prověrka důchodů vyšších 5000 Kčs měsíčně (staré měny). V českých zemích projednaly komise 8111 případů, na Slovensku 801, snížení důchodů provedly u 1487 (18,3 %) a 193 (24,1 %), důchod zcela odejmuly ve 248 (3,1 %) a v 15 (1,9 %) případech. Celkové snížení důchodů činilo 1 885 000 Kčs (nové měny), tj. 18 % důchodů. Mezi postiženými byli bývalí ministři J. Černý, J. Zadina, K. Engliš, J. Dérer, J. Hoetzel, F. Machník, J. Kalfus a další osoby – J. Jína, J. Havelka, F. Šťastný.

obyvatel vypadly z okruhu pronásledovaných a podezřelých zcela nebo ustoupily do pozadí, množství perzekvovaných se zužovalo nepatrně a pomalu, neboť neustále přibývali noví, podezřelí z nepřátelství vůči režimu. Jistým zrcadlem výkyvů byl počet osob sledovaných Státní bezpečností. Tyto údaje zachycují pouze tendenci, nikoliv skutečný počet pronásledovaných, neboť aktivita Bezpečnosti představovala pouze jednu z forem politické perzekuce, daleko větší počet byl postižen směrnicemi mocenských orgánů a jejich realizací.*

Od února 1948 byly politické perzekuci dlouhodobě vystaveny tisíce funkcionářů a členů nekomunistických stran. Již během únorového státního převratu vyšetřovala Bezpečnost na svobodě nebo ve vazbě přes 400 okresních a krajských funkcionářů těchto stran. Bezprostředně potom se tisíce lidí staly oběťmi politických čistek, kdy je akční výbory Národní fronty zbavovaly funkcí v orgánech moci a ve společenských organizacích a propouštěly ze zaměstnání. Několik tisíc lidí se stalo obětí politických procesů v první polovině padesátých let. I v dalších letech se Bezpečnost zajímala o funkcionáře, kteří stáli mimo nové „obrozené“ a poslušné strany, ale také o činitele poúnorových stran. V šedesátých letech soustřeďovaly příslušné útvary Státní bezpečnosti zprávy svých nižších složek o bývalých i současných funkcionářích krajských a okresních organizací stran národně socialistické, lidové a o tzv. pravicových sociálních demokratech. Pozornost tímto směrem znovu ožila v sedmdesátých a osmdesátých letech, a to v důsledku jejich zvýšené politické aktivity v roce 1968. Obětí politické perzekuce a procesů se stali i vedoucí funkcionáři, kteří sloužili komunistům, někteří dokonce už před únorovým státním převratem, jako funkcionáři národně socialističtí K. Jíše, předseda strany E. Šlechta (akce Úhoř), A. Šlechtová (akce Anna), Bezpečnost i komunističtí funkcionáři pochybovali i o dalších, mj. o ministru A. Neumannovi. Před uvězněním zachránila předsedu lidové strany A. Petra smrt. Také sociálně demokratickému funkcionáři V. Erbanovi se režim za spolupráci odměnil vězením. Obdobně dopadl i vedoucí funkcionář slovenské Strany obrody, místopředseda vlády Ján Ševčík a předseda Strany slobody V. Pobjojný.**

* Počet osob operativně rozpracovaných Státní bezpečností (vždy k 31. prosinci: 1954 – 17 117; 1955 – 17 086; 1956 – 6261; 1957 – 6173; 1958 – 8420; 1959 – 9146; 1960 – 12 877; 1961 – 13 165; 1962 – 10 973; 1963 – 6511; 1964 – 4215; 1965 – 3862; 1966 – 3862; 1967 – 3901; 1968 – 2277.

** Zpráva velitelství StB středočeského kraje o problematice bývalých sociálních demo-

Dlouhodobé politické perzekuci byli vystaveni „trockisté“, o které pečoval zvláštní referát Státní bezpečnosti. Ve své evidenci vedl od počátku 50. let 56 aktivních a 407 podezřelých „trockistů“. Mezi nimi se nacházela jména J. Chalupeckého, K. Teigehe, Z. Kalandry, J. Weisse, L. Novomeského. Zvláštní kapitolou byla perzekuce komunistů, funkcionářů a členů strany – páteře mocenského systému. Oběti politických procesů v letech 1952–1954 představovaly jen část postižených, k nim se řadila početná skupina postižených rodin, příznivců a příbuzných, dále tzv. sionistů, buržoazních nacionalistů, účastníků občanské války ve Španělsku. Perzekuční zásahy dopadly na ty, kteří se s komunistickou stranou rozešli nebo z ní byli vyloučeni, v prověrkách, z jiných příčin, např. pro politické kolísání, třídní neuvědomělost ap. Největšího rozsahu dosáhla perzekuce pro rozchod s KSČ v polovině sedmdesátých let.

Druhá početně velká skupina politicky pronásledovaných občanů pocházela z řad církví. I když největší perzekuční rány dopadaly v letech 1948–1956 na katolickou církev, některé církve nebo náboženské společnosti režim zcela zakázal (Svědci Jehovovi, Adventisté, Armáda Spásy). Všechny církve, které měly svá ústředí nebo spojení se západním světem, byly vystaveny zvláštnímu zájmu a dohledu Bezpečnosti. Proti katolické církvi neprováděla v uvedených letech komunistická moc jednotlivé perzekuční zásahy, ale systematické perzekuční tažení. Jeho cílem bylo katolickou církev si podřídit, oslabit a rozložit. Pronásledováni byli biskupové, kněží i laikové. Poněkud slábnoucí pozornost moci v šedesátých letech znovu ožila v letech „normalizace“. Komunistická moc reagovala na zvýšenou aktivitu církevních hodnostářů a zejména na občanskou angažovanost laických činitelů. K rozsáhlému rejstříku perzekučních zákroků, jako byly internace biskupů, likvidace klášterů a řeckokatolické církve, omezení církevních časopisů a spolků, se trvale řadilo úsilí moci omezovat církevní obřady a počet věřících včetně výuky náboženství.

Mezi nejpočetnější skupinu pronásledovaných patřili „třídní nepřátelé“. Šlo o celou sociální skupinu, kterou představitelé a ideologové

---

kratů a o plnění tajného rozkazu ministra vnitř 1/59 v této věci z června 1963 uváděla, že agenturně sledují kolem 60 osob z 560 evidovaných a mají založeno pět svazků pod názvem akce Tanečník, Poradce, Vrah, Právník. Obdobně hovořila zpráva o funkcionářích lidové strany, z 923 evidovaných agenturně sledovali 40 a měli 10 svazků pod názvem akce Hodinář, Numismatik, Řehořík, Soused, Tomis, „KS“, Vosa, Hroch, Lidovci.

režimu vymezovali velice volně a účelově. Řadili k ní bývalé majitele podniků, akcionáře, velkoobchodníky, majitele zemědělského majetku, vlastníky činžovních domů, advokátních kanceláří, obchodních domů, exportních a dovozních společností, bývalé vysoké státní úředníky i vedoucí politiky po válce zakázaných stran a další. Často se do této skupiny zařazovaly osoby na základě návrhů a doporučení místních komunistických funkcionářů, kteří za „třídní nepřátele“ považovali místní dobře situované občany, např. lékaře, příslušníky svobodných povolání. Vůči této skupině byl režim bezohledný, nekompromisní a dlouhodobě až dědičně postihoval i příslušníky dalších generací. Mezi „třídními nepřáteli“ zaujímal zvláštní postavení tzv. kulaci, majitelé velkých rodných zemědělských podniků. Zvláštnost jejich postavení vyplývala z toho, že v první polovině padesátých let zůstali fakticky jedinými příslušníky „buržoazie“, kteří vlastnili podnik, a že oficiální politika je podle sovětského vzoru označila za hlavní překážku či brzdu kolektivizace zemědělství. Postupnou likvidaci této sociální vrstvy v letech 1948–1956 provázely různé formy perzekuce, která ani potom neskončila.

Perzekuční opatření dopadala i na majitele malých a středních zemědělských hospodářství a také na živnostníky, řemeslníky a maloobchodníky. Šlo o početnou společenskou vrstvu, kterou zprvu komunističtí politikové prohlašovali za sociální oporu svého režimu. Živnostníci byli od roku 1948 (zemědělci od roku 1949) vystaveni silnému tlaku, provázenému perzekučními zásahy, které je měly přinutit k přechodu k „vyšším formám podnikání“, tj. k likvidaci jejich soukromého podnikání a vlastnictví. Zvlášť silná perzekuční opatření používaly úřady vůči těm zemědělcům a živnostníkům, kteří svým odporem a odmítáním „přechodu k vyšším výrobním formám“ ovlivňovali ostatní. V roce 1960 fakticky skončila kolektivizace zemědělství a všechny soukromé živnosti byly likvidovány. Dovršil se zánik důležité sociální vrstvy – středního stavu, jehož společenská role se ukázala nenahraditelná. Ani potom však jejich perzekuce neskončila. Dřívější odpůrci „vyšších výrobních forem“ zůstávali nadále politicky nespolehliví, „třídně nevyhranění“ a tedy podezřelí; žili s Kainovým znamením. Obtíže, nepořádky a špatné hospodářské výsledky zemědělských a výrobních družstev, komunálních podniků, dílen a národních podniků, kde pracovali, se často připisovaly jejich působení a vlivu. Politické instituce a Státní bezpečnost hledaly příčiny v jejich záměrné nepřátelské činnosti.

Stálým objektem politické perzekuce byla inteligence, přesněji některé její skupiny. Nejdříve, tj. bezprostředně po státním převratu 1948,

byla postižena tzv. buržoazní inteligence. Do této kategorie komunistická moc řadila nejen vysoké státní úředníky, ale i odborníky v hospodářství, v ozbrojených silách, nejen osoby z buržoazních rodin, ale i většinu absolventů vysokých škol předmnichovské republiky nebo v zahraničí. Jejich odchod z funkcí a následné pronásledování se uskutečňovaly postupně, protože většinou se jednalo o odborníky, za které se nedostávala potřebná, byť méně kvalitní náhrada. První na řadu přišli vysocí i nižší úředníci ve státním aparátě – nekomunisté. Mnozí se snažili zachránit vstupem do komunistické strany, trvale se to však podařilo jen některým. Příchodem nových „dělnických kádrů“ do úřadů a funkcí se perzekuce nezastavila ani před příslušníky „buržoazní inteligence“ – komunisty od roku 1945 (např. zastavený postup v kariéře). Postupně museli odcházet profesori a docenti vysokých škol, jejichž počet klesl mezi školním rokem 1948/49 a 1952/53 ze 1430 na 887, a studenti (ze 64 703 na 49 050).

Postupnou, ale rychlou a důslednou výměnou prošel také důstojnický sbor armády. Bezprostředně po únoru 1948 bylo propuštěno 997 vojáků z povolání, v následujících třech letech proces pokračoval. Důstojnický sbor se za tak krátkou dobu vyměnil ze dvou třetin. Nucený odchod z armády provázely zvlášť kruté formy perzekuce, zařazení do tábora nucené práce i politické procesy na základě provokace.* Podob-

* Od 20.4.1949 do 11.9.1950 v šesti akcích D navrhlo 5. oddělení generálního štábu (obraně zpravodajství) 255 vojáků z povolání do tábora nucené práce Mírov. – Politický sekretariát ÚV KSČ schválil 3.10.1951 návrh ministra národní obrany A. Čepičky na odnětí hodností 28 generálům a vysokým důstojníkům, mezi nimi byli generálové Z. Novák, B. Boček, R. Bulandr, L. Klen. – Ministr L. Svoboda zdůvodňoval propuštění 977 generálů a důstojníků po státním převratu 1948. Po nich následovalo 125 důstojníků, majících za manželky ženy neslovanských národností.

„Hlavně na základě vlastních poznatků učinil jsem opatření, aby ti vojenští gázisté, kteří svým záporným postojem k lidově demokratickému zřízení státu a zaujetím proti jeho zahraničně politické orientaci ve smyslu spojeneckého svazku s SSSR a slovanskými státy nevyhovují požadavkům na ně kladeným, byli posláni na dovolenou, po níž bude následovat přeložení do výslužby, případně zálohy.“ (Údaje o armádě poskytl dr. Malý, pracovník HÚ ČSA).

Příchodem A. Čepičky na ministerstvo národní obrany začal organizovaný nábor do armády, specialistů, žáků vojenských škol a kurzů z dělnických rodin a politických pracovníků. Plán nábory počítal s více než čtyřmi tisíci nových důstojníků. – Během roku bylo po státním převratu 1948 z SNB propuštěno 3225 příslušníků a 1067 penzionováno, přijato 5600 nových. Zatímco politická čistka ve Státní bezpečnosti proběhla rychle a v jejich řadách zůstal jen zanedbatelný podíl politicky neorganizovaných, byla situace ve Veřejné bezpečnosti složitější. K 1.1.1950 z 18 678 příslušníků bylo 12 516

ná výměna proběhla v Bezpečnosti. Bezprostředně po státním převratu 1948 museli opustit bezpečnostní útvary příslušníci nekomunistických stran, pokud se nezachránili vstupem do KSČ. Během dvou tří následujících let byli propuštěni ti, kteří sloužili před válkou u policie nebo četnictva. Odchod z ozbrojených složek nebyl ovšem důvodem pro ukončení politické perzekuce, ale naopak podnětem k jejímu pokračování. Nejdéle se příslušníci „buržoazní inteligence“ udrželi v aparátě hospodářského řízení a na méně významných místech státního aparátu. V obou případech se vyžadovala příslušnost ke komunistické straně.

Většinu uvolněných míst po „buržoazní inteligenci“ obsadili příslušníci tzv. „nové inteligence“, narychlo vytvořené z dělníků, pracujících. Tvořili novou skupinu obyvatel, přes dvě stě tisíc se jich stalo politicky pevnou oporou režimu a vykonavateli moci. Za deset let po únorovém státním převratu 1948 začali do nižších funkcí ve státním a hospodářském aparátě pronikat už pečlivě „třídně a politicky“ vybraní absolventi škol, kteří studium začali nebo dokončili po roce 1948. Každý rok jejich počet přibýval a dostávali se už jako odborníci do stále vyšších funkcí. Z jejich řad i z „nové inteligence“ pocházelo v letech 1965–1969 mnoho aktivních přívrženců reformu, kteří se v počátcích sedmdesátých let stali obětmi „normalizační“ politické perzekuce.

Pronásledováním trpěla značná část početně malé, ale společensky a politicky významné skupiny tvůrčí inteligence. Bezprostředně po únoru 1948 byla fakticky zakázána tvůrčí činnost nebo její veřejné uplatnění všem příslušníkům nekomunistických stran a vyznavačům jiné než oficiální komunistické ideologie. V šedesátých letech se jejich perzekuce poněkud zmírnila (nejvíce v roce 1968), ale rozsah pronásledovaných se rozšířil jak o komunisty, kteří se stále častěji dostávali do rozporu s oficiální politikou své strany, tak o příslušníky mladé generace, kteří začínali tvořit v polovině padesátých let. Zejména oni se angažovali při zrodu reformního hnutí. V roce 1968 patřili mezi „motory“ společenské reformy, a po její vojenské porážce k odpůrcům staronových politických poměrů. Rege-nerovaná totalitní moc je zařadila na přední místo své listiny nepřátel.

Mezi politicky pronásledovanými komunistickým režimem byli početně silně, v absolutních údajích dokonce nejvíce, zastoupeni dělní-

předválečných policistů a 1165 se jimi stali během války. Plán vedení SNB počítal, že během roku 1950 vymění 6204 příslušníků a za polovinu roku 1950 jich odešlo 2387, z nich bylo 840 komunistů po únoru 1948.

ci. Již bezprostředně po únoru 1948 několik tisíc dělníků – příslušníků nekomunistických stran zbavili členství v závodních radách, vyloučili z funkcí v národních výborech a společenských organizacích. Postižení se stali předmětem zájmu Státní bezpečnosti i komunistických funkcionářů. Přisuzovali jim „podněcování“ spolupracovníků k projevům nespokojenosti a odporu proti opatřením poškozujícím dělnické zájmy (např. proti zpevňování pracovních norem), vyvolávání nepokojů a stávek, jako v Brně v listopadu 1951, v Prostějově v dubnu 1953, při měnové reformě v červnu 1953. Důvody politické perzekuce dělníků byly rozmanité a přicházely jak z pracoviště, tak z bydliště. O rozsahu postižených mezi dělníky podává mimo jiné svědectví několik údajů: v roce 1949 se dělníci podíleli více než třetinou na osobách „přidělených“ do táborů nucené práce, o rok později čtvrtinou. Stejný podíl měli i v počtu odsouzených Státním soudem v letech 1948–1952. 30–40 % odsouzených v padesátých letech okresními soudy za činy politického charakteru byli dělníci a jejich podíl na potrestaných trestnými komisemi okresních národních výborů dosahoval 25 %. V sedmdesátých letech se mezi desetitisíci politicky perzekvovaných za aktivní podporu společenské reformy a za odpor k sovětské okupaci nacházelo velké množství dělníků. V hojném počtu vyjádřili svůj postoj při demonstracích v březnu a srpnu 1969 zejména mladí dělníci a byli za něj pronásledováni.

Politická perzekuce se neomezovala na sociální a politické skupiny, motivem pronásledování nebo ještě většího omezení občanských práv než bylo běžné, se stávala i pouhá příslušnost k dalším skupinám občanů. V první řadě šlo o národnostní menšiny. Zcela běžné bylo nerespektování jejich národnostních práv, zejména v jazykové, kulturní a školské oblasti a zcela na úseku jejich samosprávy. Obsazování veřejných a státních funkcí občany menšin vůbec neodpovídalo jejich podílu na počtu obyvatel, což bylo zvlášť výrazné u národností neslovanských, maďarské a německé. V první polovině padesátých let doznávaly vůči příslušníkům těchto dvou národností represe předcházejících let. U Němců např. krácení mzdy a dovolené, nucené stěhování do vnitrozemí a až do roku 1968 nebyli uznáváni jako národnostní menšina. Během celé existence komunistického režimu, s výjimkou počátečních změn v roce 1968 (včetně zákona o postavení národnostních menšin), jejich diskriminace fakticky pokračovala.

Významnou skupinu politicky perzekvovaných tvořili účastníci boje proti fašismu a za národní svobodu. Velká část těch, kteří bojovali

doma nebo v zahraničí, pocítila krutou odměnu za svoje vlastenectví, odhodlání a hrdinství. Zejména byli postiženi příslušníci zahraničních vojenských jednotek na Západě, ušetřeni nebyli ani vojáci z Východu (např. volynští Češi) a účastníci domácího odboje. Například z velitelů partyzánských oddílů ve Slovenském národním povstání se nestal obětí perzekuce pouze jeden. Na některé dopadla perzekuční opatření hned po státním převratu roku 1948, na prvním místě postihla československé letce, kteří za války sloužili v britském letectvu RAF. Z 287 letců RAF bylo v letech 1948/49 trestně stíháno 111 a 25 jich uteklo do V. Británie i s letadly. (V důsledku politických čistek mezi těmi, kteří sloužili v civilním letectví, hrozilo na počátku roku 1949 „prakticky zastavení na dlouhou dobu naší letecké dopravy do ciziny a vyklizení našich pozic cizím společenstvem“. Z 26 kapitánů, které Československé aerolinie měly, bylo dvacet příslušníků RAF, z nichž většinu odmítalo ministerstvo vnitra vydat pasy.)

Perzekuce se neomezovala na vojáky a partyzány, i když u nich byla zvlášť krutá a bolestivá. Oběťmi se stávali i političtí vězni a funkcionáři exilových institucí a veřejní pracovníci v emigraci. Nejdříve přišli na řadu nekomunisté, kteří zastávali po válce důležité funkce ve státním a hospodářském aparátě a poté stejný osud postihl i řadu komunistů. Uvolnila se tak cesta novým funkcionářům, naprosto věrným a bezvýhradně poslušným vůči existujícímu režimu, k vedoucím místům ve státním aparátě, v hospodářství, v ozbrojených silách. Pronásledování velké části příslušníků odboje způsobilo velké morálně politické škody, neboť bylo provázáno snižováním a hanobením českého a slovenského boje za svobodu a proti fašismu, jedné ze světlých stránek národní historie. Postavení těchto obětí se od poloviny šedesátých let poněkud zlepšovalo, ale k jejich skutečnému návratu do společnosti a k uznání jejich zásluh v komunistickém režimu nikdy nedošlo.

K nejvíce postiženým obětem režimu patřili političtí vězni, odsouzení v letech 1948–1953 Státním soudem, poté krajskými a okresními soudy za „trestné činy“ politické povahy. Jejich počet byl úctyhodný. Za léta 1948–1989 těmito soudy prošlo více než čtvrt milionu lidí, z nichž téměř polovina byla souzena v nepřítomnosti.

Perzekuce se zdaleka neomezovala jen na odsouzení nebo na vězně bez soudu v táborech nucené práce a v pomocných technických praporech (PTP), kterých bylo dohromady kolem čtyřiceti tisíc, ale také na jejich rodiny a příbuzné. Komunistická moc je vytlačila na okraj společnosti, mezi zcela bezprávné a bezmocné vůči zvlí a hrubým nezá-

konnostem. Pronásledovala i ty, kteří se jim snažili v jejich těžké situaci pomoci. Uvedené praktiky, např. vystěhování z bytu, zákaz studia dětí, propuštění ze zaměstnání nebo převod na nekvalifikovanou práci ap., se v padesátých letech staly zcela běžnými. V následujícím desetiletí se znatelně zmírňovaly, aby se k nim v polovině sedmdesátých let režim vrátil. Avšak vynucené ohledy na mezinárodní ohlas mu v osmdesátých letech již nedovolily své přání splnit v dřívějším rozsahu a krutosti. Střízlivý odhad perzekvovaných rodin a příbuzných politických vězňů, přikázaných do TNP a odvelených do PTP se pohybuje kolem půldruhého milionu občanů.

Další skupinu politicky pronásledovaných občanů lze označit jako navrátilce. Šlo o politické vězně, kteří ukončili výkon trestu. Ministerstvo národní bezpečnosti vydalo v září 1951 Pravidla o zařazování osob propuštěných z vězeňských ústavů a TNP do práce a v březnu následujícího roku k nim přidalo instruktážní pokyny. Pravidla i pokyny vymezovaly způsob dohledu Bezpečnosti nad těmito osobami. Státní bezpečnost fakticky rozhodovala o jejich pracovním zařazení, a tím i o místě pobytu, a zajišťovala jejich střežení na pracovišti pomocí svých spolupracovníků. Tato praxe sice od šedesátých let doznala jistých změn, ale sledování politických vězňů pokračovalo. V kartotékách Bezpečnosti, v charakteristice osob a ve zprávách zdomácnělo jejich označení či klasifikace amnestant, rehabilitovaný, podmíněčně propuštěný.

Justiční orgány používaly termín „navrátilci“ pro ty československé občany, kteří původně nelegálně opustili republiku a vraceli se do ní. Všichni byli souzeni a až na výjimky odsouzeni. Ti, kteří se vraceli na amnestii prezidenta republiky, byli vyšetřováni a někteří souzeni, obvykle pro špionáž. Zatímco na amnestii v roce 1955 se vrátilo 1169 osob, v roce 1960 už jen 355 a za pět let pouhých 69 osob. (Při pokusu o útěk bylo v roce 1951 zadrženo 2224 osob a 603 pokusů bylo úspěšných, v roce 1952 skončilo v ruku pohraniční stráž 1567 lidí a 358 osob hranice překročilo. Z 2106 neúspěšných pokusů v roce 1953 bylo 983 občanů německé národnosti a 50 % dělníků a učňů. V roce 1965 poměr neúspěšných a zdařených útěků byl 1464:25, v roce 1966 487:51 a v roce 1967 637:66.)

Během čtyřicetileté existence prodělal postoj komunistické moci k trestnímu postihu československé emigrace po roce 1948 změny. Teprve dva roky po odchodu prominentních politiků doporučil ministr spravedlnosti zrušit žaloby, pouze někteří byli odsouzeni v roce 1948 v nepřítomnosti. Úřady se omezovaly na konfiskaci, přesněji zábor je-

jich majetku, pronásledování příbuzných a trestání těch, kteří jim k útěku pomáhali. Zájem Státní bezpečnosti o jejich činnost v exilu neutuchal. Snažila se do exilových institucí a kruhů proniknout svými agenty. Nejméně každý rok pak podávala zprávy o exilové aktivitě vedoucím komunistickým funkcionářům. V roce 1964 Antonín Novotný marně naléhal na přijetí zákona, který by umožňoval trestně stíhat politickou činnost v exilu, na níž se neměla vztahovat blížící se dvacetiletá promlčecí lhůta. Právníci doporučovali řešit věc v trestním zákoně a nikoliv samostatným zákonem. V roce 1967 se problém a návrh objevil znovu. U většiny emigrantů, zejména z druhé emigrační vlny po roce 1968, vynesly československé soudy tresty za nedovolené překročení hranic nebo za nepovolený pobyt v zahraničí.*

V šedesátých letech se Státní bezpečnost zaměřila na styky exilových činitelů a institucí s československými občany, zejména kulturními pracovníky. Sledování těchto vztahů bylo provázáno různými perzekucními opatřeními. Motivem zvýšeného zájmu Bezpečnosti o styky s exilem se staly jak častější zájezdy umělců, vědců i občanů do západoevropských států, tak oficiální politika ochrany před ideologickou diverzí v době, kdy se československá společnost postupně pootevírala západní Evropě.

Po vojenské likvidaci reformy 1968 se exilové řady rozmnožily o další desetitisíce Čechů a Slováků, vznikly nové a ožily dřívější instituce. Rovněž domácí opozice proti režimu zesílila početně, formami i rozsahem své aktivity. Vazby mezi exilem a domácí opozicí se rozšiřovaly, spolupráce mezi nimi prohlubovala, až se v osmdesátých letech stávala téměř běžnou. Protože v sedmdesátých a osmdesátých le-

* Vedoucí oddělení státní administrativy, VIII. oddělení ÚV KSČ, v průvodním dopise 19.10.1967 A. Novotnému k hodnocení procesu s Benešem – Tigridem uváděl: „Nejvýznamnější je návrh 'zahajovat a vést trestní stíhání těch, kdož v zahraničí páchají trestnou činnost proti republice'. Zjišťoval jsem v minulých dnech, jak jsou na tento úkol orgány činné v trestním řízení připraveny. Ukázalo se, že se touto otázkou dosud vážně nezabývaly a že v současné době nemají vytypovány osoby (starou i novou emigraci), proti nimž by bylo možno vést trestní stíhání, a ani dostatek poznatků, které by měly cenu důkazních prostředků pro soudní řízení (to byla svým způsobem i jedna z obtíží ve věci Tigrid). Konečně bude nutno žádat po příslušných orgánech, aby se nad věcí zamyslely hlouběji a aby straně předložily politickou rozvalu, jak proti aktivní emigraci bojovat z pozic zákona.

V únoru 1968 uplyne 20 let od doby, kdy emigrovala řada lidí a u mnohých hrozí promlčení jejich trestné činnosti.

Budeš-li souhlasit s tím, aby se vypracovala zmíněná politická úvaha o tom, koho a jak stíhat, projednal bych věc podrobněji se soudruhy Kudrnou, Bartuškou a Neumanem.“

tech spolupráce mezi exilem a domácí opozicí měla širší základnu a obě složky mohly rozvinout svou činnost víc než v šedesátých letech, byl také větší počet těch, kteří za to byli perzekvováni.

Ve výčtu všech početně menších skupin občanů, které se staly obětí politické perzekuce, lze pokračovat. Zmíníme se pouze o poměrně velké skupině vojáků a o cizích státních příslušnících. Do poloviny padesátých let třídily zvláštní komise všechny, kteří nastupovali základní vojenskou službu, do několika kategorií, podle kterých je zařazovaly do vojenských útvarů. Vojáci byli rozdělováni hlavně podle sociálních a politických měřítek a branci ze „závadných kategorií“ nastupovali ke službě beze zbraní, k pracovním útvarům ap. V roce 1955 bylo 11,2 % nováčků zařazeno mezi „kádrově závadné a politicky nespolehlivé“, o rok později 13,1 %.* Od druhé poloviny padesátých let se kritéria pozměnila, zmírnila, ale kategorizace zůstala.

Z cizích státních příslušníků pociťovali politickou perzekuci jugoslávští občané (po roztržce sovětského bloku s Titovou Jugoslávií) a řečtí emigranti. V roce 1948 se dokončovala akce, zahájená už v roce 1946, v níž československé úřady vyhledávaly bývalé i současné občany Sovětského svazu, shromažďovaly je ve sběrných táborech a odtud je proti jejich vůli posílaly do SSSR. V hojném počtu mezi ně patřili občané Podkarpatské Rusi, kteří pobývali v Československu bez povolení. Bezpečnost nepřestala projevovat zájem o pracovníky kulturních a informačních středisek, o novináře a diplomaty západních států.

Již v roce 1948 zpracovávalo ministerstvo vnitra, přesněji Státní bezpečnost, kartotéku nepřátel komunistického režimu. Okresy, kraje a ústředí Bezpečnosti zaregistrovaly kolem dvou set tisíc osob. Šlo o jakousi všeobecnou, centrální kartotéku, neboť kromě toho vznikaly seznamy speciální. K nejdůležitějším patřily „seznamy kulaků“, vypracované v roce 1951–1952 místními a okresními národními výbory, a zejména kartotéka se sto tisíci záznamů, pořizovaná v roce 1949 v rámci chystané akce T-43, která se připravovala pro výběr osob do táborů nucené práce. V roce 1950 přistoupila Bezpečnost k evidenci emigrantů a později k jednotné evidenci vězňů. Od počátku druhé poloviny padesátých let pracovala Státní bezpečnost na ústřední kartotéce „bývalých

* Kádrově závadní se dále diferencovali do dalších skupin, v r. 1956 například: pokus o překročení hranic (458 nováčků), tresty ze státně bezpečnostních důvodů (187), náboženská fanatická (119), příbuzní v kapitalistických zemích (4444), trestaní civilními soudy (1753), opilství, špatná pracovní morálka (830), tresty příbuzných za protistátní činnost (1099).

lidí“. (V lednu 1956 na otázku ministra vnitra, „kolik je v republice bývalých lidí“, odpověděl příslušný náčelník odboru: „Podle poslední statistiky vychází to kolem jednoho milionu.“) Za dva roky, v listopadu 1958, konstatovalo vedení ministerstva vnitra vážné nedostatky v práci Státní bezpečnosti na „bázi bývalých lidí“ a uložilo dokončit a sjednotit přísně tajnou evidenci „bývalých lidí“ na všech okresních odděleních Bezpečnosti. Problematikou se zabývala nejen Státní, ale i Veřejná bezpečnost. Změnu potvrdil Rozkaz ministra vnitra č. 1/1959 o evidenci, pozorování a rozpracování bývalých lidí.

V evidenci Státní bezpečnosti se nacházelo téměř sto tisíc těchto osob, bývalých příslušníků buržoazie, „kulaků“ a velkostatkářů, vyšších důstojníků armády, policie, předních politiků, lidí udržujících styky se zahraničím nebo kteří dříve zastávali funkce v hospodářském, veřejném životě. Za pět let rozkaz ministra vnitra č. 10/1964 potvrdil, že závažnost aktivity „bývalých lidí“ trvá a vypočítával nedostatky v práci na tomto úseku. Za hlavní nedostatek označoval orientaci na celou bázi „bývalých lidí“, bez diferenciací, a ukládal zaměřit se pouze na ty, kteří nepřátelskou činnost provádějí nebo se dá u nich předpokládat. V tomto smyslu ministr uložil přepracovat dosavadní evidenci: zahrnout do ní „nepřátelské osoby“ (NO, který nahradil pojem „bývalí lidé“ – BL), neboť „toto nové označení vyjadřuje politickou podstatu těchto živlů“. „Nepřátelské osoby“ se podle rozkazu dělily do čtyř skupin, měřítkem byl jejich poměr k režimu. Evidence „nepřátelských osob“ sice vycházela z kartotéky „bývalých lidí“, ale neomezovala se na ně. Zahrnovala i „nepřátele“ režimu z jiných vrstev. Celkově znamenala znatelný pokles počtu evidovaných, v roce 1967 jich bylo pět tisíc.*

Evidence „nepřátelských osob“ přežila šedesátá léta s (dvouletou přestávkou od května 1968 do září 1970) a v příštím desetiletí byla

* „Směrnice k evidování nepřátelských osob“ vydaná jako příloha k rozkazu MV 10/1964 dělila osoby do čtyř skupin: 1. nepřátelsky zaměřené osoby, které dlouho aktivně pracují proti režimu; 2. osoby kolísavé, které se aktivizují jen za určitých podmínek; 3. osoby, které mají pasivní postoj k režimu; 4. osoby z bývalých lidí, kteří našli loajální nebo dobrý vztah k režimu. Evidenci podléhaly osoby 1. a 2. skupiny, měly-li charakter 1.–8. kategorie. 1. kategorie – významné osoby z řad bývalých vykořisťovatelských tříd, 2. význační představitelé bývalých politických stran, 3. význačné a vedoucí osoby z bývalého buržoazního domácího i zahraničního odboje, 4. významní představitelé bývalého buržoazního státního aparátu, 5. představitelé a ideologové církví, 6. osoby trestané podle I. hlavy trestního zákona, 7. členové okupačních nacistických organizací a domácích aktivistických organizací, 8. jednotlivci z řad reakčních představitelů bývalé buržoazní inteligence.

doplněna a rozšířena o seznam protisocialistických, protistátních a protisovětských sil, schválený komunistickým vedením v roce 1974, jimž StB věnovala prvořadou pozornost. Původní návrh seznamu krajů a ústředí, který obsahoval 11 130 jmen, byl potom zredukován na 6355 osob. V seznámech se nacházeli pouze aktivní a zvláště angažovaní účastníci reformy 1968 a odpůrci posrpnového režimu a sovětské okupace, občany z menších míst a okresů a méně angažované jednotlivce evidovala Státní bezpečnost a také nižší orgány KSČ.*

Celkový rozsah nebo početní bilanci osob postižených politickou perzekucí komunistického režimu v Československu nelze přesně určit. Vedle přesných údajů existují pouze odhady s rozdílným stupněm přesnosti nebo pravděpodobnosti. Celkem věrohodné údaje poskytují předkládané statistické přehledy soudních perzekucí politické povahy, k dispozici jsou také přesná data o obětech TNP a PTP a o centralizačních a internačních klášterech. Rovněž počty propuštěných v politických čistkách z armády, Bezpečnosti a státních úřadů lze považovat za věrohodné, obdobně tomu je s počtem násilně vystěhovaných osob. Těchto postižených bylo za celé období komunistického režimu 500–600 000. Perzekuční důsledky, které postihly rodiny, příbuzné a známé uvedených obětí, pocítilo kolem dvou milionů občanů či půl milionu rodin.

Číselné údaje o politické perzekuci nižších forem jsou odkázány na pravděpodobné a střízlivé odhady. Týká se to i tvrzení, že počet osob, které evidovala od roku 1948 Státní bezpečnost jako objekty svého zájmu, nepoklesl do roku 1965 pod sto tisíc. Obvykle totiž toto číslo překračoval. Během následujících tří let nastal pokles, například tzv. nepřátelských osob registrovali kolem pěti tisíc. Evidenci vyráběla a využívala Státní bezpečnost ve spolupráci či za pomoci institucí komunistické strany nebo národních výborů. Spoluúčast na sestavování uvedených přehledů a seznamů zároveň funkcionářům komunistických institucí a národních výborů vymezovala okruh politicky pronásledovaných v jejich pravomoci.

V první vlně masové perzekuce, zhruba dva roky po státním převratu 1948, bylo vyřazeno z veřejného života, tj. z funkcí v politických

* Z celkového počtu 11 130 původně navržených „představitelů, exponentů a nositelů pravicového oportunistu, organizátorů protistranických, protisocialistických a protisovětských kampaní a akcí do jednotné centrální evidence“ pocházelo od centrálních úřadů 1346 (a schválených bylo 1096), z armády, Bezpečnosti, prokuratury a soudů 806 (706). Ostatní návrhy přicházely z krajů, nejvíc ze severočeského (1454 a schváleno 538) a z Prahy (1201 a 450).

stranách, v národních výborech, v masových organizacích, v závodních radách, kulturních institucích a také v hospodářském aparátu, nejméně půl milionu občanů. Všichni si pro budoucnost nesli označení „politicky nespolehliví“, protože o nich stále rozhodovali ti funkcionáři nebo orgány, kteří nad nimi vynesli první rozsudek po únoru 1948. Také mnoho rodin těchto postižených pocítilo důsledky. Nejméně stejné množství občanů bylo z politických důvodů postiženo existenčně či sociálně. V pouňorových čistkách muselo kolem sedmi tisíc vysokoškolařů opustit studia, čtyři tisíce dělníků byly propuštěny ze závodů, protože se nezúčastnili generální stávkou v únoru 1948; přesný počet zaměstnanců, kteří byli propuštěni ze zaměstnání nebo jinak postiženi za účast ve stávkách, demonstracích ap. v pozdější době není znám. Ještě omezenější možnosti pro zjištění přesných údajů poskytují kusá data o počtu obětí politické perzekuce, která v letech 1948–1960 provázela likvidaci středních vrstev. Střízlivý odhad skupiny existenčně či sociálně postižených z této skupiny se pohybuje kolem 200 tisíc osob. V druhé polovině šedesátých let se rozsah pronásledovaných na jedné straně značně snižoval, na druhé straně rozšiřoval či doplňoval novými kampaněmi a dalšími akcemi, např. bojem proti politické a ideologické diverzi.

V druhé vlně masové politické perzekuce, která následovala v letech 1970–1975 po vojenské porážce československé reformy 1968 a po sovětské okupaci, byl vyřazen z veřejného života téměř stejný počet nekomunistů a komunistů, jichž bylo vyloučeno z KSČ kolem 326 000. Kolem 700 000 členů a funkcionářů politických stran, mocenských orgánů, společenských organizací bylo zbaveno funkcí. Počet těch, kteří z politických důvodů byli postiženi existenčně nebo sociálně, tj. propuštěni ze zaměstnání nebo přeřazeni na méně kvalifikovanou práci, lze odhadnout na 300–350 000. Sotva dozněla tato masová čistka, svým rozsahem srovnatelná s řáděním komunistické moci po jejím zrodu v únoru 1948, začalo pronásledování početně menší skupiny signatářů Charty 77 a dalších občanských aktivit, které pokračovalo až do listopadu 1989.

Z uvedených údajů lze dospět k velice obecnému, přitom pravdě velmi blízkému závěru: čtyřicet let komunistického režimu v Československu prožily dvě generace dospělých občanů, přesněji dvě generace rodin. Z nich jen nepočtená skupina, ne více jak 10 %, nebyla některou z forem politické perzekuce postižena přímo nebo ve svém nejbližším příbuzenském okolí.

Formy a nástroje politické perzekuce

Komunistický režim používal různých forem politické perzekuce, jež zároveň vyjadřovaly rozdílné stupně tvrdosti. I stručný popis forem politické perzekuce nabízí otázku, zda šlo o ucelený systém, předem vymyšlený a cílevědomě vytvořený, nebo o pouhý souhrn náhodně a z momentální potřeby vzniklých a uplatňovaných zákroků. Z dosavadního poznání je možné vyvodit, že komunistická moc používala „standardní“ či běžné formy perzekuce, tvořící jakousi páteř, které zvláště používala v období hromadné perzekuce, a k nim se účelově vymýšlely další, víceméně přechodné způsoby pronásledování. K trvalým či „standardním“ formám patřily politické čistky, vyřazení z veřejného života, zákazy určitých zaměstnání a studia, sledování Státní bezpečností, politické procesy. Tuto „standardní“ páteř politické perzekuce lze považovat za systém vypracovaný a uplatňovaný komunistickým režimem.

Ve srovnání s jinými totalitními režimy stejného typu se komunistický režim vyznačoval jistou odlišností, důležitou pro fungování a účinnost politické perzekuce. Mocenský monopol, na kterém byl režim vybudován, byl absolutní. Ovládal všechny oblasti společenského života, mohl určovat jejich vývoj, rozhodovat o nich, protože vlastnil všechny nástroje, prostředky a instituce mocenskopolitické v hospodářství i v kultuře. Tento monopol, dovedený v komunistickém režimu do nejvyššího možného stupně, umožňoval použít nejrůznější formy politického pronásledování a uplatnit je skutečně důsledně. A naopak znemožňoval až vylučoval, aby postižený občan unikl, zachránil se před pronásledováním. Byl fakticky bezbranný a bezmocný, protože moc ho mohla pronásledovat i v malé vesnici, v jakémkoli pracovišti, škole, všude. Jedinou možností (např. využití své původní odbornosti jako zdroje příjmů) byla nelegální cesta, velmi obtížně používaná v padesátých letech, snadněji potom od sedmdesátých let.

Nositelé a vykonavatelé komunistické moci určovali tedy použití jak forem, tak i stupňů tvrdosti politické perzekuce. Ty se měnily – klíčovými body jejich rozvinutí byla dvě období masové a vyhrcoené perzekuce, léta 1948–1954 a 1969–1975. Po nich následující zmírnění bylo občas přerušováno tvrdými zákroky. Střídání forem a stupňů perzekuce záviselo na několika okolnostech. Značný vliv měly mezinárodní poměry, jejich proměny a s nimi spojený rozdílný vnější tlak, kterému byla moc vystavena. Druhým faktorem byly vnitřní poměry. Nejvíce působila, obecně řečeno, váha násilí a mocenských zásahů v politice vůbec, která vyplývala z obavy představitelů a vykonavatelů

moci, že režim nebo jejich mocenské pozice jsou ohroženy. Jako třetí faktor vystupovaly schopnosti, politické myšlení, kulturní úroveň a charakterové vlastnosti vykonavatelů perzekuce. O nich lze říci, že pokud šlo o formy politického pronásledování, oplývali velkou vynalézavostí. V jejich rejstříku se nacházely způsoby postřehnutelné a zjevné, ale i skryté, obtížně zjištělné. Jejich škála byla natolik široká, že pořídit její úplný popis bylo dosud nemožné. Soustředíme se na hlavní, většinou známé i dříve zmíněné perzekuční formy.

Nejrozšířenější formou a také „nejnižším stupněm“ politické perzekuce bylo vyřazení občanů z veřejného života, nejčastěji pro jejich příslušnost k nekomunistickým stranám, politické přesvědčení, náboženské vyznání, sociální a národní původ. Počet postižených, většinou v masových politických čistkách, dosahoval milionového čísla. Do této kategorie perzekučních opatření lze řadit i trvalé zákazy nebo omezení cest do zahraničí i v době, kdy se možnosti cestování značně uvolnily, dále i odebrání telefonů, řidičských průkazů, což se ve větší míře uplatňovalo koncem sedmdesátých let hlavně u signatářů Charty 77. Konečně také politický a sociální nátlak, jímž se komunistická moc snažila občany donutit k vystoupení z církve, k odmítnutí náboženské výchovy dětí, zřeknutí se svých odsouzených příbuzných, přerušení styků s příbuznými v zahraničí, „přesvědčování“ rolníků ke vstupu do zemědělského družstva nebo řeholnic, aby opustily řád a přešly do civilu.*

Do druhé kategorie náležely ty formy politické perzekuce, které měly existenční důsledky nebo zasahovaly sociální situaci postižených. Jejich škála byla velmi široká a také stupně tvrdosti velmi rozdílné. Prvořadé místo zaujímal propouštění ze zaměstnání a z práce v oboru, zastavený postup v kariéře, nucený přechod od kvalifikované práce k pomocné či jiné práci fyzické, odmítnutí státního souhlasu kněžím k výkonu funkce, přefazování dělníků na práci s nižší kvalifikací a s pod-

* Před zahájením školního roku 1953/54 proběhla kampaň organizovaná komunistickými institucemi, ve které učitelé navštěvovali rodiče a přemlouvali je, aby své děti nepřihlašovali k výuce náboženství. Výsledkem bylo, že v roce 1952/53 se v Československu k výuce náboženství přihlásilo 71 % žáků, v příštím roce 54 % (z toho v českých zemích jejich počet klesl z 69 % na 49 %, na Slovensku ze 74 % na 65 %). Státní správa propustila 690 učitelů náboženství z dosavadních 1245. – V roce 1951 změnilo svou náboženskou příslušnost pouze 30 751, z toho pouze 13 485 zůstalo bez vyznání. Největší úbytek zaznamenala katolická církev – 11 907 (přistoupilo 5737, vystoupilo 17 644), církev československá 1668 (5296 a 6964), přírůstek zaznamenaly méně početné náboženské společnosti, 764 (1400 a 684).

statně menšími příjmy. Součástí nátlaku ke vstupu rolníků do družstev se často stávaly peněžní pokuty za nesplnění povinných a úmyslně vysokých dodávek nebo jiné tresty. Demonstrujícím a stávkujícím zaměstnancům krátili na závodech dovolené a sociální výhody, jako příplatky na děti, poukazy do lázní ap. K nejzávažnějším zásahům, hlavně do života dětí postižených, patřil běžně používaný zákaz studia nebo zaměstnání odpovídajícího kvalifikaci. Trestání dětí postižených prováděla komunistická moc s různými odchylkami nepřetržitě, zvlášť intenzivně v obdobích hromadné perzekuce. Režim používal děti jako rukojmí, jako nátlak proti opozici a možným projevům nespokojených. Velice bolestivým zásahem do života byla revize důchodů v roce 1953 a snaha v sedmdesátých letech neuznávat politicky nepohodlným účast v protinacistickém boji při vyměřování důchodů.

Radu perzekučních opatření pocítila tvůrčí inteligence přímo nebo prostřednictvím oficiální kulturní politiky. Zákaz zveřejňování děl postihl několik set tvůrců už po státním převratu 1948 a opět v sedmdesátých letech. Národní kultura utrpěla velkou ztrátu a pro postižené umělce to byl hluboký zásah jak do jejich tvůrčího vývoje, tak do sociálního postavení a celého života. Perzekučních opatření nezůstali ušetřeni ani ti umělci, na něž se nevztahoval zákaz publikace děl a jejich vyřazení z knihoven, výstavních sál, z rozhlasového a televizního vysílání, z programů kin. Doléhaly na ně důsledky politických rozhodnutí o kultuře a zvláště aktivita cenzury. Do roku 1953 ji prováděl aparát KSČ a ministerstvo informací, poté Hlavní správa tiskového dohledu a od roku 1969 úřady pro tisk a informace. Cenzurní instituce fungovaly jako nástroj komunistického vedení a spolu s dalšími instrumenty fakticky dohlížely na celou uměleckou a kulturní oblast. Jak po r. 1948, tak v letech sedmdesátých např. musely podle úředních seznamů knihovny vyřadit tisíce titulů českých a zahraničních knih.

Nucené stěhování rodin jako další forma politického pronásledování bylo zvláště rozšířeno do poloviny padesátých let. Bezprostředně po únoru 1948 začalo stěhování několika tisíc německých rodin a rodin smíšených manželství z pohraničí do vnitrozemí na práci v zemědělství. Kolem pěti tisíc rodin „politicky nespolehlivých“ národních správců bylo tehdy z pohraničí vyhnáno. V roce 1949 vypracovaly slovenské úřady plány na vystěhování občanů maďarské národnosti do českého pohraničí; plán se však na zákrok Budapešti a poté i Prahy neuskutečnil. Další námět – původně vznikl v komunistickém vedení po pohřbu prezidenta Beneše v září 1948 a počítal s „očištěním velkých měst od

reakce“ – organizovalo na podzim 1949 ministerstvo vnitra s bezpečnostními komisemi KSČ jako tzv. akci T-43. Cílem této akce bylo naplnit tábory nucené práce tisíci občany, jejich rodiny vystěhovat z měst a byty zabrat pro nové důstojníky armády a příslušníky Bezpečnosti. Po prvních málo úspěšných krocích v říjnu 1949 v Praze vedoucí komunističtí funkcionáři akci T-43 zastavili. Uplynuly necelé tři roky a komunistické vedení schválilo návrh ministra A. Čepičky na vystěhování „třídních a politických nepřátel“ z Prahy, Brna, Bratislavy a dalších velkých měst. V pozadí stál staronový motiv – získat byty hlavně pro armádu a Bezpečnost. Během jednoho roku, tentokrát v rámci „akce B“, vystěhovali z Prahy přes tisíc rodin, z Brna kolem 800 a z Bratislavy přes 600 rodin. Několik dalších stovek rodin postihl stejný osud v jiných větších městech. V srpnu 1953 komunistické vedení akci B zastavilo.

Na jaře 1950 proběhla „akce K“, likvidace katolických klášterů. Přes 2700 mnichů bylo nuceně přesídleno do internačních a centralizačních klášterů a stejný osud se připravoval pro jeptišky a z velké části se uskutečnil později. Několik tisíc žáků muselo opustit klášterní školy a internáty. V letech 1951–1953 proběhlo vystěhování tzv. kulačů z jejich domů, vesnic i okresů a přesídleno na státní statky většinou do pohraničí. Oběti této další „akce K“ měly zákaz návratu do své obce. Bylo postiženo 1629 rodin s 8246 osobami.

Výnosem z 28. dubna 1951, schváleným komunistickým vedením, ustavil ministr národní bezpečnosti zakázané a hraniční pásmo. Obě pásma probíhala 28 okresy u hranic s Německou spolkovou republikou a s Rakouskem. V zakázaném pásmu nesměl nikdo trvale bydlet, a proto byli všichni dosavadní obyvatelé přestěhováni. V oblasti hraničního pásma mohli bydlet pouze politicky spolehliví občané a i ti měli omezenou volnost pohybu. Ti, kteří neprošli prověrkou Státní bezpečnosti, neobdrželi povolení k pobytu a museli přesídlit do vnitrozemí. Ustavení zakázaného a hraničního pásma tak postihlo kolem dvaceti tisíc osob. Další důvody k nucenému vystěhování byly nejrůznější, např. města s příkázaným místem pobytu musely opustit mnohé rodiny vězňů odsouzených v politických procesech. Několik tisíc učitelů bylo z trestu přemístěno na školy mimo místo jejich bydliště, aby museli přesídlit.

V dosavadním popisu třetí kategorie politické perzekuce co do jejich forem byla opatření, která omezovala osobní svobody a zasahovala do soukromého života ještě výrazněji, než bylo v režimu běžné. Postihovala prominentní politiky nekomunistických stran, veřejné činitele

známé kritickým postojem k režimu. Okruh postižených se netýkal pouze několika vůdčích činitelů. Zahrnoval osoby v krajích i okresech a také ty, které Státní bezpečnost podezírala z protistátní činnosti nebo s nimi počítala jako s účastníky (včetně vysokých komunistických funkcionářů) zrovna vyráběného či chystaného politického procesu.

V první řadě šlo o jejich sledování. Státní bezpečnost prováděla veřejné, tj. neskryté, a tajné sledování a používala několik různých „technických úkonů“. Na veřejné sledování, kdy před dvěma byty stáli pracovníci Bezpečnosti, kontrolovali i zaznamenávali návštěvy a doprovázeli sledovaného ve městě, si stěžovali na jaře 1948 bývalí ministři nekomunistických stran. K této praxi se Státní bezpečnost vrátila v sedmdesátých letech. Jedním z hlavních cílů veřejného sledování, které se podobalo veřejnému dohledu, byla izolace sledovaného, snaha zastrašit a odradit jeho přátele od návštěv. V tomto směru se však Státní bezpečnost mohla pochlubit jen částečným úspěchem. Lepší výsledky dosáhla akcí „Izolace“ vůči katolickým biskupům v letech 1950–1951. Izolace totiž brzy přerostla v domácí internaci, fakticky vězení, téměř všech biskupů. K tajnému či utajovanému sledování používala Státní bezpečnost běžných metod – sledování vlastními orgány a pomocí agentů, odposlechem telefonů v bytě, na pracovišti, kontrolou a čtením korespondence, zejména se zahraničím, fotografováním a filmováním. Všechny „technické úkony“ prováděla Státní bezpečnost sama, bez souhlasu prokurátora, nebo si jej jako formální záležitost získala snadno dodatečně. Zvlášť hrubou formou perzekuce se stávaly časté domovní prohlídky a vniknutí příslušníků StB do bytu za účelem kontroly přítomných osob. To používala Státní bezpečnost v osmdesátých letech často. Počet osob sledovaných pomocí „techniky“ se měnil, což se projevovalo v pohybu operativních svazků a množství „rozpracovávaných“ osob.*

* Několik dílčích údajů: V roce 1950 zavedlo ředitelství spojů praxi, že dopisy do ciziny odesílatel musel podat u poštovní přepážky a předložit legitimaci, jejíž údaje musely odpovídat adrese odesílatele na obálce zásilky. Tato praxe se udržela šest let. – Od 1.1.1958 převzala kontrolu tiskovin zasílaných z ciziny Hlavní správa tiskového dohledu. K 1.3.1959 zkontrolovala 1 180 521 zásilek, tj. asi 3 miliony různých materiálů, a sledovala 8007 titulů časopisů a novin. Vyřadila 94 407 zásilek a 56 199 různých čísel časopisů a novin. Zaznamenala do kartotéky 18 181 adresátů a dalších 16 314 příjemců tzv. poštovního projektu. – V roce 1966 zaznamenala Bezpečnost přes 30 milionů dopisů čs. občanů s kapitalistickými státy, nejvíce (denně v průměru 47 000) s NSR, Švýcarskem, V. Británií, Francií, USA, Kanadou a Beneluxem. – V době od 1.4. do 31.8.

Poslední kategorií forem politické perzekuce, a to s nejvyšším stupněm tvrdosti, bylo věznění bez soudu a na základě politických procesů. V první skupině šlo o příkázání osob do táborů nucené práce. Rozhodovaly o něm zvláštní komise národních výborů a od srpna 1950 komise pro podmíněčné propuštění u krajských soudů. Oběti pro pomocné technické prapory vybíraly nejdříve útvarové výběrové komise armády, které do PTP zařazovaly politicky nespolehlivé nováčky. O rok později, kdy se z podnětu armádního velení měly PTP značně rozšířit o osoby povolané na výjimečné vojenské cvičení, zařazování „politicky a třídně nespolehlivých“ civilistů příslušelo zvláštním komisím pro vyhledávání nespolehlivých osob k výjimečnému cvičení. Komise tvořili zástupci okresních národních výborů, okresních vojenských velitelství, okresních velitelství SNB a okresního vedení KSČ. Ve skutečnosti komise schvalovaly návrhy vypracované Bezpečností v dohodě s místními národními výbory a zasílaly je krajské komisi. Od ní návrhy putovaly na ministerstvo národní bezpečnosti, konkrétně ústřední komisi pro vypracování seznamu „osob práce se štítících“ a odtud na ministerstvo národní obrany, které vybrané oběti povolávalo na výjimečné vojenské cvičení. V letech 1950–1954 bylo z politických důvodů zařazeno do PTP kolem 25 000 občanů. Do kategorie věznění bez soudů patřil už zmíněný nucený pobyt řeholníků v internačních a centralizačních klášterech od dubna 1950.

Nejkrutější formu perzekuce prožívaly oběti politických procesů, o kterých pojednává samostatný oddíl.

Vykonavatelé a ideologie politické perzekuce

Velkému rozsahu, různým formám a stupňům tvrdosti politické perzekuce odpovídal i početně silný mechanismus pro její výkon. Struktura mechanismu se skládala z rozhodujících článků, jakési páteře, a k ní napojené nebo s ní spjaté sítě institucí, orgánů a komisí, které se na perzekuci různě podílely. Vykonavatelé politické perzekuce tvořili důležitou součást vykonavatelů moci. Byli vnitřně diferencovaní

1967 Bezpečnost sledovala 4035 dopisů se zahraničím, od 1.9.1967 zachytila 6464 kusů literatury, 383 „štvavých dopisů“, 111 letáků. Ve stejném období odposlouchávala byty a telefony 937 osob, počet akcí v denním průměru za celý rok 1967 činil 194 záznamů. „Technické úkony“ sloužily hlavně „rozpracovaným“ akcím, kterých v roce 1966–1967 bylo v ústředí StB 35.

a sjednocovala je vazba s existujícím režimem. Jejich role ve výkonu perzekuce pak zpětně posilovala pouta s režimem a závislost na něm.

Klíčové postavení v mechanismu příslušelo politickým iniciátorům perzekuce, tvůrcům oficiální politiky a skutečným nositelům mocenského monopolu – úzkému vedení komunistické strany. Do této iniciativní skupiny dále patřily, ač byla jejich pozice odvozená, vláda, která vydávala usnesení a směrnice, a parlament, který přijímal zákony, jež perzekuci legalizovaly nebo pro ni vytvářely příznivý rámec. Vedle politické iniciativní skupiny, vlastně pod ní, byly hlavní a nosnou částí mechanismu represivní orgány a instituce: Bezpečnost, prokuratura, soudy a jejich ministerstva vnitra, národní bezpečnosti a spravedlnosti. V Bezpečnosti šlo především o Státní bezpečnost, přesněji kontrarozvědku, na prokuratuře o státní prokuraturu v letech 1948–1953 a později o generální a krajské prokuratury, které se zabývaly trestními záležitostmi protistátní či politické povahy. Také okresní prokuratury stíhaly méně závažné trestní věci politické povahy, hlavně verbální delikty a kriminalizované hospodářské „přečiny“ odpůrců režimu. Obdobně tomu bylo u soudů. Do svého přechodu ke Státní bezpečnosti v roce 1951 patřilo k represivním institucím také obranné zpravodajství armády.

Součástí mechanismu, která byla svázána s politickou iniciativní skupinou, byli vedoucí funkcionáři všech nižších orgánů komunistické strany od krajských, okresních, po místní, orgánů komunistické strany a velký díl jejich funkcionářských sborů, aktivistů (aktivu). Jednak byli v okruhu své působnosti vykonavateli moci, která již sama o sobě měla perzekuční charakter, jednak se přímo či nepřímo podíleli na uplatnění většinou těch forem perzekuce, které jsme zařadili do první kategorie. Šlo o funkcionáře národních výborů, členy různých komisí, které plnily směrnice nadřízených institucí, realizovaly usnesení své strany, vypracovávaly doporučení a posudky o spoluobčanech a zařazovaly je podle svého do různých skupin.

Kolem páteře mechanismu pro politickou perzekuci existovala síť komisí a dalších institucí. Vznikaly podle potřeby k provedení krátkodobého úkolu a po jeho splnění zanikaly. Většina komisí a institucí disponovala velkou pravomocí, kterou na ně přenášely politické orgány nebo resortní ministři. Mezi nimi byl rozdíl, a to podle toho, na jaké formě perzekuce se podílely. Pořídít jejich úplný seznam by bylo rozsáhlé, postačí vyjmenovat alespoň ty, o kterých byla zmínka v této studii. Akční výbory Národní fronty prováděly masové politické čistky po únoru 1948; Komise stranické kontroly ÚV KSČ se vyznačovala

aktivitou v odhalování nepřátel; Státní úřad pro věci církevní a církevní tajemníci se podíleli na pronásledování kněží, církví i věřících; cenzurní instituce dohlížely na tvůrčí činnost v kultuře a zakazovaly publikace. Z komisí některé: ústřední i krajské bezpečnostní komise KSČ, církevní komise ÚV KSČ, trestní komise okresních národních výborů, komise pro očistu veřejného života, krajské komise pro přikazování osob do TNP, komise pro výběr a přidělování osob na vojenské cvičení, vojenské komise pro kategorizaci nováčků, prověřovací komise KSČ v padesátých a v sedmdesátých letech, prověřovací referát ÚV KSČ pro povolování cest do zahraničí, komise T-34, komise pro prověrku důchodů, komise „pro akci B“, komise pro „akce K“ („kulaci“ a též kláštery), národní ediční komise (povolovala vydávání knih), komise pro podmíněčné propuštění při krajských soudech, několik komisí pro přípravu a výrobu politických procesů.

Přesný počet vykonavatelů politické perzekuce není dosud možné určit a bude to vždy obtížné. O pravděpodobný odhad se lze pokusit u institucí, které páteř celého mechanismu tvořily, v nichž působilo více než 13 000 funkcionářů a pracovníků, jejich počet se však často měnil. Z nich téměř tři čtvrtiny představovala Státní bezpečnost. Funkcionářské sbory komunistické strany měly kolem dvou set tisíc osob. Pouze část patřila mezi vykonavatele politické perzekuce. Jejich účast byla velmi diferencovaná, přímá či nepřímá, iniciativní či pasivní vykonavatelé příkazů, vědomá a z přesvědčení, nebo nevědomá, na rozdílných formách perzekuce, nejvíce v první a druhé kategorii. Kromě toho příslušníci „stranického aktivu“, funkcionářských sborů a páteře mechanismu byli většinou členy různých komisí, které se na perzekuci podílely. S velkými obtížemi a s malým přesvědčením o správnosti se určuje, jaký podíl funkcionářských sborů zahrnout mezi přímé vykonavatele politické perzekuce. Šlo o čtvrtinu až třetinu „stranického aktivu“, nebo o podíl větší?

Ještě jedna, a to početná skupina občanů se na politickou perzekuci podílela – agenti a spolupracovníci Státní bezpečnosti svými zprávami o sledovaných osobách. Aktivními účastníky mechanismu a přímými vykonavateli perzekuce byli ovšem agenti-provokatéři. Během čtyřiceti let prošlo agenturní sítí Státní bezpečnosti a obranného zpravodajství mnoho desítek tisíc (asi 200 000) občanů, ale jen malý zlomek z nich plnil roli agentů-provokatérů.

Politická perzekuce byla trvalým jevem komunistického režimu, každodenností života celé společnosti. Kromě toho se uskutečňovala

v různých politických kampaních, udržujících společnost v neustálém napětí a strachu. Během čtyřiceti let prodělala ideologie politické perzekuce časté změny, které nemohly zabránit jedné skutečnosti – upadajícímu účinku oficiálních ideologických šablon. Nejdéle a vlastně nepřetržitě působila teorie třídního boje. Od února 1948 až do konce padesátých let dominovala a pak doznívala Stalinova teorie o zostřování třídního boje za socialismu. Byla ideologickým zdůvodněním nejrozsáhlejších nezákonností a nejostřejší perzekuce. V jejím rámci se uplatňovala politická msta vystupňovaná třídní nenávistí.

Teorie třídního boje měla mezinárodní rozměr. V padesátých letech útočila proti „válečným snahám“ světového imperialismu. V šedesátých letech rozpoutala komunistická moc boj proti ideologické a politické diverzi, kterou se imperialisté údajně snažili rozložit režim v Československu. Od sedmdesátých let se komunistické vedení odvolávalo na zkušenosti a poučení, které vyvodilo z pokusu o reformu 1968, totiž ze snahy světového imperialismu o změnu režimu v ČSR a její vytržení ze sovětského socialistického tábora.

Kromě teorie třídního boje jako trvalé a obecné ideologie politické perzekuce existovaly i krátkodobé ideologické kampaně, podle potřeby ožívované či utichající. Poměrně dlouhého trvání doznala ideologická šablona o výstavbě socialismu, která zdůvodňovala nutnost zániku soukromého vlastnictví a likvidace středních vrstev. Nejčastěji sem patří krátkodobé boje proti různým -ismům: titoismu, buržoaznímu nacionalismu a kosmopolitismu (a za socialistické vlastenectví a proletářský internacionalismus), trockismu, sionismu, sociáldemokratismu, masarykismu, liberalismu, reformismu, revizionismu, antisovětiismu, buržoazní ideologii a kultuře, buržoaznímu (západnímu) způsobu života, proti náboženství. A také proti třídnímu smířlivectví, proti politickému kolísání, proti nepřátelům ve straně, ale i proti slánštině, proti šlingovštině.

Ideologie působila buď jako motiv politické perzekuce, nebo jako ideologické zdůvodnění či nálepka již probíhajících perzekučních zákroků. Některé ideologické šablony pocházely ze Sovětského svazu a vedení KSČ je transformovalo na domácí poměry, jiné, československého původu, vymýšleli komunističtí ideologové. Typický byl Václav Kopecký.

Politické procesy

Nejvyšší formou politické perzekuce s nejvyšším stupněm tvrdosti byly procesy politické a politicky motivované. Mezi první patřily procesy, jejichž oběti byly souzeny za činy politické a protistátní povahy.

Za politicky motivované procesy lze považovat ty, ve kterých byli obžalováni odsuzováni za činy jiné, převážně ekonomické povahy, úmyslně vykonstruované k jejich využití jako politického nátlaku nebo msty. Procesy politické povahy patřily k nejdůležitějším charakteristickým rysům režimu, provázely ho od jeho vzniku až do jeho zhroutení. Během čtyřicetileté existence režim vyprodukoval několik tisíc politických procesů s čtvrt milionem obětí, jak potvrzují statistické přehledy v následující části publikace. Všechny politické procesy byly nezákonné, neboť o jejich konání a většinou o rozsudcích rozhodovaly jiné než zákonně příslušné orgány soudní. I z několika dalších důvodů byly nezákonné, např. vynucená přiznání k vykonstruovaným trestným činům, porušování ustanovení trestního zákona a řádu a mezinárodních dohod o občanských právech, uměle vykonstruovaná obvinění a jiná hrubá porušení trestního zákona a řádu. Dosud nelze přesně určit, kolik politických procesů vzniklo na základě provokací nebo se „trestná činnost“ rozvíjela pod kontrolou Státní bezpečnosti. Zejména v padesátých letech se takové případy vyskytovaly často.

Jako u politické perzekuce měl své politické procesy každý významnější čin, změna, kampaň, záměr oficiální politiky. Stávaly se jedním z hlavních způsobů, jakými se Státní bezpečnost a příslušná část soudů a prokuratury podílely na realizaci politiky. Spjatost s momentálními záměry moci dokazovala politická koncepce procesů a jejich ideologie, která zvláště zřetelně vynikala v organizovaných propagandistických kampaních.

V komunistickém režimu měly politické procesy víceúčelové poslání. Jejich role, funkce nebo pořadí účelů se měnilo a v jednotlivých životních etapách režimu bylo různé. Trvalým posláním procesů bylo potrestat, vyřadit odpůrce režimu, skutečné, potenciální i vymyšlené, uplatnit politickou mstu vítězů i třídní nenávist. Neméně významnou funkcí procesů bylo zastrašit možné odpůrce režimu a vytvářet atmosféru strachu ve společnosti. Procesy rovněž sloužily k tomu, aby prokázaly správnost oficiální politiky a zároveň ovlivňovaly tvorbu této politiky.

Na politických procesech měla mimořádný zájem Státní bezpečnost. Výroba procesů patřila k její hlavní pracovní náplni. Permanentním vytvářením a odhalováním nepřátel a jejich trestáním dodávala důkazy o své nezbytnosti, reprodukovala podmínky své existence. Zároveň konstruování procesů patřilo k faktorům, které Státní bezpečnosti umožňovaly vystupovat jako mocenskopolitická síla, samostatně, a považovalo-li její vedení za nutné, i nezávisle na komunistickém vedení.

Zvlášť důležitým posláním politických procesů, časově omezeným na sedm let po únoru 1948, bylo společnost šokovat a vychovávat ji. Výrobci od procesů očekávali, a s tím záměrem je také připravovali, že se stanou školou nenávisti k odpůrcům režimu, školou ostražitosti vůči imperialistickým nepřátelům. Tomu v první řadě sloužily veřejné procesy a úřední směrnice k jejich přípravě, organizaci a politickému využití. Veřejné procesy působily místně (proběhly v závodě, obci), regionálně (s organizovanou účastí občanů z okresu, kraje, s publikací v krajském tisku), celostátně (s organizovanou účastí občanů ze všech oblastí republiky, s relacemi v rozhlase, s publikací v ústředním tisku) a mezinárodně (s publikací v zahraničním tisku, s knihami o procesu v několika světových jazycích). V roce 1950 proběhlo u Státního soudu 90 a v příštím roce už 135 procesů s naorganizovanou veřejností, v roce 1951 se u okresních soudů konalo 1727 veřejných procesů se zvýšenou publicitou. Mimořádné postavení ve veřejných procesech měly tzv. monstrprocesy. Jejich výrobci je připravovali a předváděli jako velké divadlo pro miliony diváků, čtenářů a posluchačů. Organizovali ohlasy, rezoluce naplněné „lidovým hněvem“ proti obžalovaným – vlastizrádcům, nepřátelům, agentům imperialismu atd. – a voláním po jejich krvi. Takové posláním plnily procesy s M. Horákovou a spol., s R. Slánským a spol., procesy s církevní hierarchií.

Během čtyřicetiletého trvání komunistického režimu se posláním a funkce politických procesů měnily. Přizpůsobovaly se potřebám a možnostem režimu. Celkově lze konstatovat, že vývojem ztrácely politické procesy schopnost plnit své původní posláním, některé jejich funkce zcela zanikly, jiné se přizpůsobováním novým poměrům znatelně oslabily. Příčinou těchto přeměn byly jak objektivně vynucené změny režimu, tak hlavně změna společenských podmínek. Nahromaděné zkušenosti s režimem a poznatky o perzekuci natolik přetvořily politické vědomí občanů, že se stalo závažnou překážkou „roztáčení“ kola politických procesů.

Všechny funkce a v jejich plném rozsahu politické procesy fakticky splnily pouze v období nejostřejší perzekuce, v letech 1948–1954. V zakladatelském období režimu proběhly všechny monstrprocesy a několik set veřejných procesů: procesy s bývalými představiteli nekomunistických stran a církví, vojenské procesy, s vedoucími komunistickými funkcionáři a tzv. ekonomické procesy se „zahraničními nepřáteli“ a další. Poslední velký proces tohoto období byl se sociálními demokraty v roce 1954. Ačkoliv ho výrobci připravovali jako monstrproces, proběhl nakonec jako neveřejný. Mezinárodní i vnitropolitické

změny zájem komunistického vedení o velké veřejné procesy pohřbily. Období takových procesů skončilo, neskončily však procesy. Vlna nejvyššího počtu politických procesů s nejostřejšími tresty z první poloviny padesátých let doznívala až do počátku let šedesátých, i když počet trestných činů klesal už od roku 1954. Následovalo období charakterizované dalším úbytkem procesů, zejména zánikem procesů velkých a celostátního významu. Takový stav odpovídal oficiální politice tzv. liberalizace režimu a patřil k uvolnění politických poměrů. Vymykaly se z něho dva politicky závažnější procesy: s bývalým ministrem vnitra a místopředsedou vlády Rudolfem Barákem v dubnu 1962 a za tři roky se spisovatelem Janem Benešem a Pavlem Tigridem.

Pro první polovinu šedesátých let byl charakteristický pokles podílu „protistátní kriminality“ na kriminalitě celkové. V druhé polovině období tento podíl znovu vzrůstal, a to zejména v důsledku vysokého počtu osob trestaných za opuštění republiky. (V letech 1959–1961 se počet trestných činů opuštění republiky udržoval pod 30 % všech „protistátních“ případů, v roce 1964 už dosáhl 66,6 %.) V letech 1969–1970 také neobvykle stoupl počet mladých lidí stíhaných za protistátní činnost (v roce 1969 bylo z celkového počtu stíhaných za tuto činnost 21,4 % osob ve věku 18–19 let).

Změna v postavení a v počtu velkých procesů zasáhla do života Státní bezpečnosti. Ztrácela dosavadní smysl své existence, její dřívější hlavní posláním výrobce politických procesů znatelně pokleslo z prvního místa důležitosti na místo druhořadé. Mocenskopolitická pozice Státní bezpečnosti se podlomila, a to i v důsledku poodhalení pravdy o její aktivitě v polovině padesátých let. Její možnost a schopnost vystupovat jako samostatná síla se velice zúžila. Hlavně se však změnilo její posláním, na první místo jejích úkolů v mocenském systému se dostával dohled nad společností. Přejich k této nové roli probíhal ve Státní bezpečnosti obtížně a řada jejích příslušníků měla stále tendence vyrábět politické procesy, jimi dovršit svou novou aktivitu, svůj dohled nad společností.

V druhém období hromadné perzekuce, v sedmdesátých letech i později, sice počet politických procesů celostátního významu poněkud vzrostl, ale zdaleka nedosahoval úrovně let 1948–1956. Existovaly však rozdíly v jejich posláním a roli. Za prvé, po únoru 1948 patřil k významným motivům procesů strach představitelů a vykonavatelů komunistické moci o jejich mladý režim a také vystupňovaná studená válka. Po roce 1968 přítomnost sovětské okupační armády zbavovala československé politiky strachu o režim a o moc. Také studená válka se znatelně zmírnila.

Za druhé, zkušenosti z politických procesů padesátých let získali nejen občané, ale také představitelé moci a výrobci procesů. Vedoucí komunističtí funkcionáři se setkávali s pozdějšími negativními důsledky procesů v době, kdy už rozrušovaly stabilitu režimu. Na druhé straně bylo pro komunistickou moc důležité, že po roce 1970 patřili k jejím oporám funkcionáři, kteří vyrůstali v období velkých procesů. Vytvářeli garnituru funkcionářů, jejichž kariéra byla přímo i nepřímo s minulými procesy spjata. Konečně v sedmdesátých letech se opory režimu regenerovaly nebo vytvářely již jiným způsobem, cestou masových politických čistek.

Za třetí, poznatky, které veřejnost o politických procesech zejména v roce 1968 získala, vyloučily, aby v sedmdesátých letech mohly procesy plnit výchovné poslání, vyvolávat ve společnosti šok. Působily právě naopak, a proto se od sedmdesátých let konaly s vyloučením veřejnosti nebo s přísně organizovanou účastí vybraných osob a bez publicity.

Za čtvrté, mechanismus na výrobu politických procesů již nebyl tak bezvýhradně poslušný, většina výrobců se bála možných důsledků v budoucnu, nosila v sobě zkušenost roku 1968, kdy se někteří aktéři z poloviny padesátých let dostali až před soud, nebo se jejich jména objevovala v tisku. I když ve Státní bezpečnosti stále působili fanatičtí zastánci velkých politických procesů, neprosadili se, přestože na komunistické vedení vykonávali tlak. V jeho řadách totiž byli ti, kteří buď sami pocítili hrůzy perzekuce padesátých let, nebo je znali ze zpráv rehabilitačních komisí.

Za páté, proti opakování perzekuce padesátých let silně působily události mezinárodního charakteru. Šlo hlavně o tlak světového veřejného mínění a tlak Západu, který nemohli vedoucí činitelé režimu v Praze přehlížet, nebrat na něj ohled, zejména po Helsinské konferenci o bezpečnosti a spolupráci v Evropě. Od poloviny osmdesátých let měly stále silnější vliv události v Sovětském svazu a postupný rozpad jeho mocenského bloku.

Za šesté, hluboké společenské proměny, na jejichž prosazování se politické procesy v padesátých letech podílely, skončily. Totální nadvláda komunistické moci a její mechanismy, přestavba hospodářství, sociální struktury a kulturní oblasti podle komunistické ideologie a podle sovětského vzoru – to vše bylo dokonáno. V sedmdesátých letech šlo o jejich regeneraci, o odstranění prvků či změn, kterými „reálný komunistický režim“ rozrušily první kroky společenské reformy 1968.

Z uvedeného vyplynulo i rozdílné poslání politických procesů v sedmdesátých a osmdesátých letech. V první řadě komunistická moc reagovala na trvalý vliv reformních myšlenek ve společnosti a z toho pramenící strach z jejich dalšího rozšiřování. Rozhodla se trestně postihnout jen ty, kteří se nejvíce angažovali v jejich šíření a ty, kteří neztratili odvahu veřejně stát v opozici vůči režimu. Pro představitele moci byla politická perzekuce, a procesy zvlášť, součástí jejich zápasu o získání podpory většiny obyvatel, nebo alespoň o neutralizování vlivu odpůrců jejich režimu. Naděje na jejich úspěch značně oslabovaly některé skutečnosti: sovětská okupace vyvolávala ve společnosti pocit národního ponížení a měnila se v trvalý prvek politického vědomí většiny občanů. Pronásledování známých a aktivních příslušníků opozice chápali občané, kteří se o ní dozvěděli, jako politickou mstu těch, které k moci nepřivedla vůle obyvatel, ale vojenská porážka reformy a sovětská okupace. Úsilí představitelů moci přineslo jen částečný úspěch. Nezískali očekávanou podporu společnosti, ale podařilo se jim celkem snadno vytvořit mocenské struktury z věrných funkcionářů a další zastrašit, odradit je od účasti ve veřejné opozici vůči režimu.

Kromě hlavního poslání – zlomit politický a ideový vliv opozice a zastavit rozšiřování jejich aktivních veřejných příznivců – měly politické procesy po roce 1969 ještě jedno poslání, z hlediska mocensko-politického důležité: dát funkcionářským sborům, vykonavatelům moci, na něž se opory moci fakticky zúžily, nepřítel. Boj proti nepříteli měl vždycky v komunistickém režimu zásadní funkci, neboť vytvářel ideově politické vzájemné vazby mezi nositeli a vykonavateli moci a jejich vazby s částí občanů, zejména komunistů. Účinnost tohoto motivu časem slábla, nicméně po roce 1968 obraz nepřítel a boj proti němu velkou část funkcionářů s režimem spojil. Otvíral jim cestu k rychlé kariéře, nastupovali na místa odstraněných „nepřátel“.

K dalšímu poslání politických procesů sedmdesátých a osmdesátých let dosud chybí dostatek důkazů. Šlo o přání Moskvy, prosazované přímo jejími politiky, velením okupačních jednotek a poradci v Bezpečnosti, nebo nepřímo prostřednictvím zastánců sovětských zájmů v institucích komunistické strany a v dalších institucích. Nepochybně prokazatelný byl sovětský tlak na procesy s účastníky tzv. hokejových demonstrací v březnu 1969 a demonstrací a nepokojů 21. srpna 1969. Svědectví o sovětské roli při výrobě procesů po roce 1969 podají v budoucnu archiv.

Mechanismus na výrobu politických procesů

Dva roky od února 1948 se tvořil mechanismus na výrobu politických procesů. Dokončila se jak jeho struktura, tak i vztahy mezi jednotlivými články. Charakteristickým znakem tvorby mechanismu bylo, že se v něm prosazovala vůdčí pozice Státní bezpečnosti, až zcela dominovala. Ještě v roce 1949 mělo iniciativní roli ve výrobě politických procesů ministerstvo spravedlnosti, přesněji jeho vedení. Ale to už se iniciativa přesouvala na Státní bezpečnost a po příchodu prvních sovětských poradců v říjnu 1949 se její vedoucí postavení v mechanismu zvýraznilo. Výjimečná úloha Státní bezpečnosti ve výrobě politických procesů nezmenšuje úlohu a zodpovědnost dalších článků mechanismu, politických a justičních orgánů.

Z politických orgánů šlo o instituce komunistické strany a na prvním místě její vedení (předsednictvo, politický sekretariát, politické byro ÚV KSČ). Určovalo oficiální politiku, jejíž součástí politické procesy byly, dávalo Státní bezpečnosti a justici politické směrnice či motivy k procesům, a tím předurčovalo jejich politickou koncepci. Kromě toho u velkých politických procesů schvalovalo rozsudky a u monstrprocesů také sledovalo průběh příprav a potvrzovalo text žaloby. Vedení KSČ v krajích a okresech měla obdobnou roli ve výrobě politických procesů ve svém regionu. Významným činitelem mechanismu byly různé komise komunistického vedení. Nejdůležitější byly ústřední, krajské a okresní bezpečnostní komise. Zabývaly se všemi významnějšími politickými procesy v okruhu své působnosti, schvalovaly jejich politické zaměření, obžalované a výši uložených trestů. Uvedená role politických orgánů se v plném rozsahu praktikovala do roku 1952, kdy bezpečnostní komise zanikly. Od roku 1954 komunistická vedení schvalovala pouze konání velkých procesů a vyjadřovala se k navrhovaným trestům. V šedesátých letech se okruh procesů, kterými se zabývaly orgány KSČ, zúžil. Patřily do něho proces s R. Barákem, chystaný, ale neuskutečněný proces s tzv. projugoslávskou skupinou revizionistů, dále proces s malířem Haďákem a skupinou Jindra a Puš. Vedoucí funkcionáři se snažili ovlivnit výši trestů v procesu Beneš – Tigrid, jejich snaha přišla už pozdě.* V sedmdesátých a osmdesátých letech se vede-

* V dopise z 10.4.1968 A. Dubčekovi popsal náměstek ministra spravedlnosti pokus aparátu ÚV KSČ, konkrétně tajemníka J. Hendrycha, prostřednictvím VIII. oddělení ÚV KSČ zasahovat do určení výše trestu v procesu Beneš – Tigrid. Trest se jim zdál nízký, ale pokus přišel už pozdě.

ní KSČ rovněž zabývalo politicky významnými procesy, o jiných generální tajemník jednal s resortními ministry nebo funkcionáři justice s příslušnými pracovníky aparátu KSČ.*

Ve výrobě politických procesů, v její technologii, měla klíčové postavení Státní bezpečnost, zejména některé její části. Od počátku příprav až k vynesení rozsudku hrála rozhodující roli. Od roku 1951 pronásledovala své oběti také ve výkonu trestu, protože správa věznic přešla z resortu ministerstva spravedlnosti k ministerstvu národní bezpečnosti, později vnitra. Činnost Státní bezpečnosti ve výrobě procesů byla nekontrolovaná a fakticky nekontrolovatelná. K porušení této praxe docházelo pouze ve výjimečných případech a u případů s okrajovým významem. V době, kdy měli vyšetřovatelé Státní bezpečnosti oběť ve svých rukách, tj. ve vazbě, bylo jejich počínání zcela neomezené. Politická perzekuce a výroba procesů se staly tak výraznou dominantou v činnosti a životě Státní bezpečnosti – v padesátých letech tvořily hlavní, ne-li jediný smysl její existence –, že se jim zcela přizpůsobila i její vnitřní struktura. Existovaly v ní útvar trockistický, sionistický, buržoazního nacionalismu, útvary pro jednotlivé dřívější i poúnorové nekomunistické strany, církevní, útvar nepřátel v KSČ; vojenské procesy připravovalo obranné zpravodajství a od roku 1951 vojenská kontrarozvědka, hospodářská kontrarozvědka se zaměřovala na hledání nepřátel a výrobu procesů v jednotlivých ekonomických odvětvích.

Ve Státní bezpečnosti začaly politické procesy vyhledáváním a výrobou „nepřátel“, budoucích obětí. Operativní útvary StB k tomu používaly několika způsobů: provokací, vynucených výpovědí už vězněných občanů, různých druhů sledování, agentů, v mnoha případech uvalila vazbu bez jakýchkoliv důkazů. Počáteční fáze „výrobní technologie“ vrcholila zatčením oběti. Byl to první důležitý bod přípravy pro-

* Ze svědectví G. Husáka v roce 1991: „Na otázku, či stranický orgán, tj. předsednictvo nebo sekretariát ÚV KSČ boli informované o konkrétnych trestných veciach, ktoré by sa dotýkali ľudí v straneckej alebo štátnej nomenklatúre, alebo o veciach, ktoré mali odozvu v zahraničí, odpovedám, že v niektorých veciach bol stranický orgán informovaný, v niektorých nie. Nevieť sa konkrétne teraz vyjadriť o aké veci išlo, sú však o tom zmienky v zápisoch z rokovania týchto orgánov...“

Predstavitelia justície, tj. prokuratúry a súdov sa obracali občas na mňa písomne a upozorňovali, že postup v konkrétnom prípade nie je v súlade so zákonom. To bol súboj medzi justíciou a bezpečnosťou. Ja som na to reagoval ústne, pokiaľ sa pamätám, možno že aj písomne, vždy som hľadal umiernený spôsob riešenia. Na tom základe sa mohol vyvinúť aj určitý úzus, ako potom postupovali orgány.“

cesu, Státní bezpečnost dostala vybranou osobu do svých rukou, aby oběť „udělala na nějakou trestnou činnost“. Vyšetřovací vazba a věznice byly zcela izolované teritorium, kde neplatily zákony a neexistovalo právo, kde neomezeně vládli jen vyšetřovatelé, kde vyšetřování přestávali být lidmi, měnili se v čísla, v předem odsouzené trestance, degradované na bezbranné, bezmocné vydědence společnosti a vystavené téměř neohraničené vůli vyšetřovatelů. Jejich úkolem nebylo nalézt nebo hledat pravdu, odhalit skutečnou trestnou činnost, ale „udělat vyšetřovaného“, vynutit jeho přiznání k co největším vykonstruovaným zločinům. K tomu je nabádali nadřizení, směrnice a pokyny, podle toho je hodnotili, odměňovali, povyšovali. Vyšetřovatelé určovali způsob vyšetřování a ovlivňovali život, režim ve vazbě. Neposlušným, kteří se nechtěli přiznat podle přání vyšetřovatele, ukládali tresty na cele, umisťovali je do tzv. korekce s nelidským trýzněním, poslušnější „odměňovali výhodami“, a jejich vězeňský režim poněkud zmírňovali.

Výslechy probíhaly podle plánu vyšetřování, který projednával vyšetřovatel se svým nadřazeným téměř denně. Plán obsahoval otázky pro vyšetřovaného a obsah odpovědí, kterých musel vyšetřovatel u své oběti docílit. Výsledkem „úspěšných výslechů“ byl tzv. otázkový protokol, který usnadňoval vyšetřování zaměřit podle přání výrobců procesu. Kládl záměrné otázky a předem zformulované odpovědi. Aby dosáhli požadovaného přiznání ve formulacích uvedených v protokolu, vyšetřovatelé používali fyzického násilí a psychického nátlaku a vyznačovali se přitom iniciativou a vynalézavostí při objeovávání a vymýšlení nejrůznějších a také nejhrůznějších forem nátlaku a násilí, jimž odolávali pouze výjimečně „tvrdí“ vyšetřovaní.

Obvyklou metodou vyšetřovatelů byla doznání, která lze nazvat řetězová, a dovedně sestavované formulace výslechového protokolu. V prvním případě šlo o to, že obžalovaný, v domnění, že se zbaví mučení, „přiznal“ dílčí, zdánlivě bezvýznamný trestný čin. Toto přiznání se však stalo východiskem dalšího výslechu a dalších „doznání“. Vyšetřování se stávalo řetězem výslechů a nikdo nevěděl, který článek bude poslední. Nepřibývaly jen „doznané trestné činy“, ale stupňovala se také jejich závažnost. V druhém případě vyšetřovatel formuloval odpovědi vyslychaného tak, aby vynikl pouze jeho „trestný čin“, přitom jejich terminologie a jazyk vedly vyslychaného k tomu, aby pochopil své beznadějné postavení. Výslechové protokoly obsahovaly například takové formulace: jednal jsem jako zatvrzelý nepřítel socialismu, moje vlastizrádné zločiny ap. Vyšetřovatelé se snažili co nejdříve svou oběť

psychologicky zlomit, dosáhnout stavu, kdy si vyšetřovaný uvědomil beznadějnost svého postavení, neúčinnost neposlušnosti nebo odporu proti požadavkům vyšetřovatele (nazýván též referent) a kdy východisko ze své situace spatřoval v částečném nebo i úplném „přiznání“. Doba, kdy vyšetřování dospívali k psychologickému zlomu, byla různá, někteří vůbec odolali. Většina však věřila, spíše podléhala naději, že u soudu vyjde pravda najevo, když své falešné výpovědi odvolá.

Jakmile vyšetřování skončilo nebo dospělo do takového stupně, který pro přípravu soudu dostačoval, přikročila Státní bezpečnost k další fázi výroby procesu. Sestavovala „protistátní skupiny“, rozhodovala, které ze svých obětí do nich zařadí a které pošle k soudu jako jedince. Výběr do skupin se řídil nepsanými regulemi, z nichž dvě byly hlavní. Jedna ukládala, že ve skupině musí být vždy zastoupení příznivci různých politických směrů, sociálního původu, nebo reprezentanti více institucí, organizací. Podle druhé musely být do skupiny ve velkých veřejných procesech a zejména v monstrprocesech zařazeni pouze tzv. zpracované oběti, u nichž byla jistota, že u soudu budou odpovídat podle výslechových protokolů. Výrobci velkých veřejných procesů uplatňovali též pravidlo, které mělo vyvolávat představu o ohromné nebezpečnosti protistátní aktivity souzené skupiny. Konstruovali rozsáhlou „zločineckou organizaci“ s ústředním vedením a se skupinami v krajích, okresech, na úřadech aj. Tomu pak odpovídala síť procesů. Na hlavní proces s vedením organizace navazovaly procesy následné.

Příprava procesu na půdě Státní bezpečnosti pokračovala vypracováním obžaloby a u velkých procesů sestavením tzv. režijní knihy. Skládala se z hlavních částí původních nebo z nově sepsaných a upravených otázkových protokolů. Obsahovala otázky, které u soudu bude klást prokurátor či soudce a odpovědi obžalovaného. Následoval výběr dokumentů k žalobě a soudnímu řízení, výběr svědků, schvalování obhájců.* Po schválení politické koncepce procesu a sestavy obviněných

* Vedení Ministerstva spravedlnosti se výběrem obhájců zabývalo od roku 1949. Považovalo jejich počínání v procesech za nesprávné až nepřátelské, protože často vystupovali proti žalobě, prokurátorovi a podrývali tak politický význam a účinek procesů. Vedení ministerstva vybralo „spolehlivé“ a v lednu 1950 určilo způsob jejich prověrky. Náměstkové ministra spravedlnosti o tom korespondovali: „Musí být přehled, jak se advokát chová u soudu, jaké spory a věci zastupuje, jak po stránce obsahové vyhotovuje podání, jak účtuje apod. Bude nutno si všimnout více i veřejné činnosti advokátů i jejich soukromého života... Za tím účelem byli již vyzváni správci krajských soudů a krajských prokuratur i členové prokuratur z řad absolventů PŠP (právnícká škola pracu-

přikročili vyšetřovatelé k přípravě obětí a svědků. Probírali s nimi jejich vystoupení u soudu, prověřovali jejich znalost odpovědí, jak daleko pokročili v memorování textu, kladli jim otázky a sledovali, zda jejich odpovědi souhlasí s předepsaným zněním.

Závěrečná fáze účasti Státní bezpečnosti na výrobě procesů se odehrávala při samotném soudním přelíčení. Její referenti dohlíželi, aby probíhalo podle připraveného scénáře. Zejména sledovali chování svých obětí mimo soudní síň a informovali o něm na poradách, které se denně po přelíčení konaly. Upozorňovali na nervový stav „svého svěřence“ a na jeho případnou snahu odchýlit se od scénáře. Běžnou metodou nátlaku na obžalovaného byla hrozba, že pokud se před soudem odchýlí od naučené odpovědi, bude proti němu ve výkonu trestu znovu používáno násilí, nebo slibovali, že bude-li dodržovat nacvičený scénář, nebude mu uložen trest smrti, případně se mu milostí prezidenta tento trest zmírní.

Funkce „velkovýrobce politických procesů“ dávala Státní bezpečnosti privilegované postavení jak uvnitř Bezpečnosti, tak v celém mocenském mechanismu. Disponovala ohromnou a nekontrolovatelnou mocí. Nejen to, tato výsostná pozice jí umožňovala, aby silně ovlivňovala politické poměry ve státě a v některých oblastech dokonce předurčovala rozhodování politických orgánů, včetně (či v první řadě) komunistického vedení.

Popsanou výrobní technologii politických procesů měla Státní bezpečnost možnost uplatnit v plném rozsahu v padesátých letech, především v jejich první polovině a u velkých případů. Některé praktiky zavedli sovětští poradci, kteří v Bezpečnosti působili od října 1949. Od šedesátých let mnohé prvky ze „vzorové“ výrobní technologie zanikly, nebo se uplatňovaly výjimečně a výběrově (např. proti mladým lidem).

---

jičích, K.K.), aby advokáty sledovali a podávali o jejich činnosti pravidelné zprávy. Bude ještě zintenzivněn dozor nad advokáty prostřednictvím krajských kádrovníků, kteří budou instruováni, aby si vyhledali spolupracovníky mezi vhodnými soudci z lidu, a také spolehliví soudruzi soudní zaměstnanci budou do této akce zapojeni tak, aby činnost advokátů byla co nejpečlivěji sledována. Tak bude vybudován kádr schopných advokátů, z nichž zvláště spolehliví budou vybráni pro Státní soud. Všechny advokáty pro Státní soud nutno také znovu prošetřit prostřednictvím Ministerstva vnitra a ministerstva národní obrany.“ Zpráva státní prokuratury z listopadu 1950 už zaznamenala výsledek: „Povšechně možno říci o činnosti advokátů, že většinou již upustili od starých buržoazních způsobů obhajoby a jeví snahu, aby pochopili svůj úkol napomáhat soudu při zjišťování materiální pravdy a rozpoznávat nebezpečnost trestného činu pro společnost.“

Některé přežívaly nebo se po roce 1968 navracely. Tato přeměna měla několik příčin. V první řadě skončila doba velkých veřejných procesů, a s tím i příprava soudního přelíčení jako divadla. Za druhé, všichni aktéři se změnili. Pravda o nezákonnostech v padesátých letech a osud jejich předchůdců nahnal výrobcům procesů z Bezpečnosti, justice i z institucí komunistické strany strach. Také oběti procesů se změnily; byly „neposlušné“ a odmítaly plnit záměry vyšetřovatelů. Používané způsoby výsledků a poměry ve vyšetřovací vazbě tomu napomáhaly. Třetí příčinou byly vnitropolitické poměry, atmosféra v zemi a mezinárodní vlivy.

Hlavní funkce Státní bezpečnosti ve výrobě politických procesů však trvaly: hledala a odhalovala nepřítele, vymýšlela a konstruovala koncepcce procesů, opoziční pozice občanů a názory jimi šířené převáděla v trestný čin. Stále v ní existovaly početné a vlivné skupiny, kterým vyhovovaly politické spory. Chtěly totiž opoziční postoje vůči režimu zlikvidovat mocensky, procesy a vězňením. Toužily po velkém procesu, chystaly jej např. na počátku sedmdesátých let. Narazily však na překážky, které mimo jiné vycházely z obav politických míst roztočit velké kolo procesů. Státní bezpečnost se nevzdala a potenciální obžalované a oběti měla stále v zásobě.

Třetí článek mechanismu na výrobu politických procesů tvořily ty justiční orgány, které se přímo i nepřímo na nich podílely. Konkrétně šlo o Státní soud, o senáty pro trestní věci politické a „protistátní“ povahy krajských soudů a též Nejvyššího soudu. Politické přečiny soudily i okresní soudy. Spadala sem dále státní prokuratura a příslušná oddělení krajských prokuratur, Generální prokuratury a vedení a příslušné útvary ministerstva spravedlnosti. Hlavním posláním justičních orgánů bylo nezákonnosti politických procesů legalizovat nebo jim dát zdání legality. Kromě toho, že ministerstvo spravedlnosti bylo iniciátorem a navrhovatelem trestních zákonů a řádů, které fungovaly jako legální podklad procesů, náležela justičním orgánům důležitá role v jejich přípravě a v samotném soudním přelíčení role klíčová.

V přípravě fázi, ve které Státní bezpečnost držela své oběti ve svých věznicích a vyšetřovala je, byla pro činnost justičních orgánů charakteristická nečinnost. Neplnily svou funkci, totiž, dohled nad vyšetřováním a nad poměry ve vyšetřovací vazbě. Umožňovaly nebo alespoň vyšetřovatelům ulehčovaly nezákonné a nelidské počínání. Dozor příslušel především prokurátorům, avšak na zavedení tehdejší praxe se značnou měrou podílely směrnice vedení ministerstva spravedlnosti

a vedení státní prokuratury. Po zrušení instituce vyšetřujících soudců (fakticky už v roce 1948) ukládaly prokurátorům úzkou spolupráci s vyšetřovateli Státní bezpečnosti při přípravě procesu. Další pokyny ke spolupráci vedly k úplnému vyřazení prokurátora z vyšetřování a v jeho podřízenost Státní bezpečnosti. Dokonce docházelo ke vztahu právě opačnému, ke kontrole prokurátorů Bezpečností. Vedoucí státní prokuratury v květnu 1951 na poradě svého úřadu uvedl: „Máme zájem na tom, abychom pracovali pod kontrolou StB. Chtěli bychom vědět, a to i v menších případech, zdali jsme naši práci provedli dobře. Je nutné, aby naše StB, která dnes postupuje podle socialistických metod, měla ten nejčistší štít, a proto musíme vyprovokované případy omezit na minimum.“*

Prokurátor se s vyšetřovaným během výslechů vůbec nesetkal. Bezpečnost tento styk rozhodně odmítala, protože by narušil průběh vyšetřování. Bývalo zcela běžné, že prokurátor dlouho ani nevěděl, koho má Státní bezpečnost ve vězení, protože nevyžadovala jeho souhlas k zatčení ani k prodloužení vazby. Teprve po častých stížnostech ministerstva spravedlnosti na tento chaotický stav ministerstvo národní bezpečnosti v dubnu 1951 souhlasilo se zavedením oddělení prokuratury při ministerstvu národní bezpečnosti, a to v Praze, Brně a Bratislavě. Oddělení pouze podepisovala příkazy k zatčení a k prodloužování vazeb. Pokud šlo o vyšetřování a dohled, nic se nezměnilo.** Prokurátor se o obsahu vyšetřování jemu přiděleného případu dozvídal buď až z trestního oznámení, nebo z výslechových protokolů, které mu poskytoval vyšetřovatel.

Z trestního oznámení a z otázkových protokolů prokurátor vypracoval obžalovací spis. Nestávalo se často, aby požadoval některé záležitosti došetřit, upřesnit. Naopak, vedení státní prokuratury často požadovalo od Bezpečnosti takový text trestního oznámení, aby s malými úpravami sloužil jako obžalovací spis. Prokurátor se fakticky setkal s těmi, které žaloval, teprve několik dní před soudním přelíčením, při

* Náměstek státního prokurátora (Eichler) 9. června 1952: „Otázka spolupráce předsedy (senátu, K.K.) s prokurátorem a Státní bezpečností ještě před podáním obžaloby je zásadní otázkou. Pokud jde o agenta provokatéra, tato věc nepatří do spisu, nýbrž do tajného protokolu a tím o věci je informován i předseda senátu.“

** Do zvláštních oddělení prokuratur byli jmenováni prokurátoři po prověření Státní bezpečností a v jejich úřadovnách také měla oddělení svá pracoviště. Dle dohody ze 4.3. 1952 v případě neshody mezi prokurátorem zvláštního oddělení a krajským velitelem rozhodoval o vazbě velitel StB nebo ministr národní bezpečnosti.

publikaci žaloby. V přítomnosti dalších úředních osob je seznámil s obsahem obžalovacího spisu. Poslušnost prokurátorů se neomezovala jen na pasivní podřízování se Státní bezpečnosti, byla i aktivní a iniciativní. Podle pokynů státní prokuratury byli prokurátoři povinni rozšířit žalobu o křivé obvinění proti těm obviněným, kteří u soudu odvolávali výpovědi a oznamovali, že vyšetřovatelé používají fyzického násilí.

Na přípravě soudního přelíčení se sice podílely politické orgány a Státní bezpečnost, rozhodující podíl však měly justiční orgány. Příprava spočívala v opatřeních technických (např. bezpečnost soudní síně) a organizačních a v politickém zajištění procesu. Pro přípravu monstrprocesů nebo některých velkých veřejných procesů vytvářelo ministerstvo spravedlnosti nebo krajské orgány zvláštní komise, které koordinovaly aktivitu všech zúčastněných institucí. Ministr spravedlnosti předkládal ústřední bezpečnostní komisi KSČ zprávu o každém velkém procesu a o všech procesech, v nichž se navrhoval trest smrti. Krajské bezpečnostní pětce KSČ zprávu o chystaném procesu v jejím regionu předkládal státní prokurátor nebo jeho zástupce. Zprávy obsahovaly počet souzených osob ve skupině, politickou koncepci procesu, navrhované tresty a politické využití procesu. Schválené návrhy se staly závaznými pro prokurátory a soudce. Na jejich dodržení dohlížel zvláštní útvar ministerstva spravedlnosti, který rozhodnutí politických orgánů registroval a oznamoval jako příkazy prokurátorům a soudcům.* Prokurátor byl povinen navrhovat trest v předem schválené výši a soud musel respektovat návrhy prokurátora. V případech odchylek si soud musel vyžádat souhlas zmíněného útvaru ministerstva. U zvlášť politicky významných procesů rozhodoval o výši trestů a o trestech smrti politický sekretariát ÚV KSČ.

Justiční orgány vypracovávaly plán hlavního přelíčení všech větších procesů. Plán obsahoval podrobný rozvrh každého dne. Několik dní před přelíčením proběhl tzv. proces v kostce, kdy senát, prokurátoři a vyšetřovatelé jednali o průběhu každého dne přelíčení, určovali termíny vystoupení svědků a předkládání „důkazů“.** Schvalovacím pro-

* Na ministerstvu spravedlnosti od října 1950 působila komise pro styk se Státním soudem a státní prokuraturou. 13. listopadu 1950 schválila zřízení stálého oddělení III. odboru pro Státní soud, které převzalo úkoly dosud plněné sekretariátem náměstka ministra Klöse, kde „byly procesy zatím organizovány“. Úkolem personálně naprosto spolehlivého oddělení bylo politické vedení Státního soudu.

** Podle materiálu Generální prokuratury ČR z roku 1993 *Organizační struktura a per-*

cesem procházely obžalovací spis, úvodní a závěrečné projevy prokurátorů. U monstrprocesů se k textu žaloby, která (dle názoru vedení ministerstva spravedlnosti) „musí být především politickým dokumentem“, vyjadřovali někteří členové komunistického vedení. Obvykle předseda senátu krátce před přelíčením instruoval či informoval o obsahu žaloby vybrané obhájce. Každý večer, když skončilo jednání soudu, se scházela porada a hodnotila dosavadní průběh a dodržení scénáře či režijní knihy procesu.

Plán přípravy velkých procesů obsahoval i zajištění organizované veřejnosti a jeho politické využití. Návrhy vypracovávaly justiční orgány ve spolupráci s institucemi komunistické strany, které je schvalovaly a obvykle pak zajišťovaly diváky v soudní síni. Směrnice pro politické využití procesů vymezovaly politický obsah předpokládaných veřejných akcí a určovaly rozsah a použité formy připravované kampaně. Rozhodovalo se, zda kampaň bude organizována již během procesu nebo až po něm (hlavně šlo o „rezoluce pracujících“), zda kampaň bude regionální nebo celostátní a jak se do ní zapojí sdělovací prostředky.* Na kampaních k politickému využití procesů se nejvíce podíleli ideologové, propagandisté a novináři režimu. Tvůrci kampaní, v nichž politický záměr procesů vynikl, obvykle překračovali původní koncepci procesu, stupňovali „zločinnost“ až na hranici fantazie. Rozněcovali „spravedlivý hněv lidu“ proti odsouzeným a podporovali volání po krvi. Kampaně uzavíraly výrobní technologii procesů. Po nich už jen násle-

sonální obsazení Státní prokuratury a Státního soudu, Generální prokuratury a Nejvyššího soudu: „Proces v kostce spočíval v tom, že se před hlavním líčením sešel předseda senátu (také celý senát), prokurátor a zástupce StB, aby připravili hlavní líčení. Na těchto 'poradách' se projednávaly otázky, které budou položeny obviněným a které připravila StB a StB také informovala předsedu senátu a prokurátora, jak jsou obžalovaní připraveni na odpovědi tzv. udržovacími výslechy (naučením se odpovědi nazpaměť).“

* Úvodní část směrnic pro organizování veřejných procesů z 19.7.1951: „Úkolem lidové demokratické justice je co nejvíce přispívat k boji o mír a zejména přesvědčovat a vychovávat masy. Jedním z prostředků ke splnění těchto úkolů je, aby v dobře připravených a propagačně správně využitých veřejných procesech, které jsou zvlášť účinným nástrojem přesvědčování a výchovy a zvyšování bdělosti a ostražitosti, odhalovaly, izolovaly a v osobách stíhaných pachatelů potlačovaly nepřátele našeho státu a jeho lidové demokratického zřízení. Zvláštní úlohou Státního soudu pak jest, aby zjišťoval a svými výroky zároveň paralyzoval vlivy cizích, reakčních a imperialistických činitelů a mocností, chystajících novou světovou válku, a aby ukazoval na spojitost třídních nepřátel uvnitř státu a jejich zločinné činnosti se snahami imperialistických podněcovatelů války.“

– Členská schůze KSČ ve Státním soudu si dala závazek zvýšit počet veřejných procesů.

dovalo jejich hodnocení, zpracovávané justičními orgány a ministerstvem spravedlnosti pro instituce komunistické strany.

Zdánlivě pasivní a podřízená role justičních orgánů v celém výrobním mechanismu byla ve skutečnosti závažnější. Neomezovala se na poslušného vykonavatele příkazů. Justiční orgány přišly s iniciativou ke zrušení vyšetřujících soudců, s náměty na způsob trestního stíhání tzv. navrátilců, s uplatněním principu notoriety (formulace obžaloby i řečí prokurátorů o notoricky známých skutečnostech, které není třeba u obžalovaného dokazovat), ony podnítily rozšíření žaloby o křivé obvinění u těch obviněných, kteří si stěžovali na násilím vynucené doznání, spolupráci s politickými orgány a s vyšetřovateli Státní bezpečnosti a řadu dalších menších i větších aktů, které odporovaly základním zásadám a ustanovením platného trestního zákona a řádu. Přijaly faktický zákaz styku s vyšetřovanými, tzv. otázkové protokoly, které zkreslovaly i vynucené výpovědi vyšetřovaných, režijní knihu a poslušně dodržovaly scénář procesů vypracovaný Bezpečností, ukládaly tresty, o kterých se rozhodovalo mimo ně.

Někteří prokurátoři a soudcové si v politických procesech počínali při odhalování a trestání „nepřátel“ s mimořádným až fanatickým nadšením. Někteří z nich tak překrývali svou nekomunistickou minulost. Bylo charakteristické a jistě ne náhodné, že do justičního článku sledovaného mechanismu velmi brzy pronikali mladí absolventi právních škol pracujících, s nedostatkem zkušeností ze života i ze svého oboru. Posléze v něm zcela dominovali a jako „třídně a politicky zakalené“ a poslušné opory režimu nahrazovali právníky s „pochybnou“ politickou minulostí. Od 1. ledna 1953 přecházely záležitosti politických procesů, které dosud vyřizovaly státní prokuratura a soud, na krajské prokuratury a soudy. Ze 151 prokurátorů a soudců, kteří se politickými procesy v krajích zabývali, bylo 107 absolventů právnické školy pracujících.

Na druhé straně mezi prokurátory a hlavně mezi soudci byli jedinci, kteří se odmítali podřízovat Státní bezpečnosti nebo slepě plnit příkazy ministerstva spravedlnosti. Odmítali zaváděnou praxi, která likvidovala soudcovskou nezávislost. Mezi tyto čestné výjimky, patřili soudci J. Prášek, E. Pelhřimovský, R. Ritt, J. Řehák, J. Solnař (dokonce odsouzen), A. Engelsmann, prokurátor S. Juna. Také ve vzájemné a nařízované spolupráci justičních orgánů a Státní bezpečnosti se vyskytovaly napětí a rozpory. Obvykle je způsobovaly stížnosti nebo i kritika práce Bezpečnosti. Funkcionáři justice vytýkali zjištěné fyzické násilí

při výsleších, používání agentů a falešných svědků, bezpečnostními orgány vyprovokovanou „protistátní činnost“, nezjištěné motivy vyšetřovaných činů a nepřihlížení k obhajobě vyslychaného. Zazněly také výhrady k otázkovým či administrativním protokolům vůbec a výtky, že obsahují politické závěry a frázovitě sebeobviňování vyšetřovaných. Tyto a další případy se stávaly předmětem téměř pravidelných jednání ministrů spravedlnosti (Š. Rais) a národní bezpečnosti (L. Kopřivy), prokurátorů a krajských velitelů Státní bezpečnosti či porad státní nebo Generální prokuratury. Zástupci Bezpečnosti slibovali nápravu, která se však nedostavovala, protože kritizované počínání bylo její běžně používanou pracovní metodou.*

Role justičních orgánů v mechanismu na výrobu politických procesů a v jejich technologii se v plném rozsahu uplatnila v padesátých letech, zvláště pak v jejich první polovině. Neskončila však v roce 1953 se zánikem státní prokuratury a soudu, jak potvrzovaly směrnice pro činnost jejich následníků v krajích.** V šedesátých letech se uvolnily dosavad-

* Z dopisu náměstka ministra spravedlnosti K. Klose (25. února 1969): „Osobně jsem nebyl lhostejný k podezřením o závadách v práci bezpečnostních orgánů a dostal jsem se pro svůj postup do ostrého rozporu s pracovníky Státní bezpečnosti (bylo projednáváno i u Kopřivy a Bacílka), který se vystupňoval zejména v době, kdy byl náměstkem ministra národní bezpečnosti Prchal. Když jsem v roce 1951 nebo 1952 vyzval prokurátory na celostátním shromáždění, aby nám hlásili podezření z nezákonné činnosti bezpečnostních orgánů, musel jsem se z tohoto opatření zodpovídat u ministra Bacílka (s. Rais podle svého zvyku mne v tom nechal). Mé návrhy, aby zprávy o závadách, které jsme zasílali ministru národní bezpečnosti, byly sdělovány též příslušnému orgánu strany, s. Rais zamítl. Když jsem osobně žádal s. Davida, který měl ve stranickém aparátu ve svém úseku Bezpečnost a justici, o přijetí, abych mohl ho informovat o napjatém stavu vztahů mezi ministerstvem spravedlnosti a ministerstvem národní bezpečnosti, s. David mě přes několikrát opěťovanou žádost nepřijal. Předal jsem proto veškerý materiál na sekretariát ÚV KSČ s. Mandákoví. Když jsem se v roce 1952 rozhodl v důsledku napjatého vztahu k některým pracovníkům ministerstva národní bezpečnosti (a k některým dělnickým kádrům v justici) z ministerstva odejít... Poukazuji též na své podání z října 1953 s. Zápotockému, v němž jsem již tenkrát upozornil na nedostatky na úseku Bezpečnosti, navrhl zajistit kontrolní funkci prokuratury v poměru k Bezpečnosti a nápravu křivd. To jsem napsal již před více než patnácti lety.

** Ze zásad pro instruktáž krajských prokurátorů a soudců pro politické procesy: „Je nutné zásadně trvat na tom, aby prokurátor vešel ve styk se Státní bezpečností ještě před podáním trestního oznámení a v případě potřeby musí prokurátor pomoci orgánu Státní bezpečnosti při koncipování trestního oznámení. Po podání trestního oznámení musí být prokurátor v nejužším styku s velitelem „šestky“ nebo orgánem, který vedl vyšetřování. Obsah žaloby projedná prokurátor před jejím podáním soudu s orgánem Státní bezpečnosti, který vedl vyšetřování. Spolupráci se Státní bezpečností je nutno prohlubovat a zlepšovat. Nutno dbát toho, aby každý proces byl připraven na společné poradě konané v pří-

ní vztahy podřízenosti Státní bezpečnosti a je možné říci, že se vyrovnaly. Politické orgány upustily od dosavadního určování výše trestů. Nicméně zvlášť politicky významné nadále braly na vědomí, ojedinele i zasahovaly. Ponechaly si však (s výjimkou roku 1968) rozhodování o revizích a rehabilitacích obětí politických procesů z první poloviny padesátých let. Přímé zásahy vedení Ministerstva spravedlnosti se stávaly ojedinelé. Komise, které dříve připravovaly politické procesy, zanikly nebo vznikaly pouze výjimečně.

Pokles mocenské pozice Státní bezpečnosti měl za důsledek vzestup sebevědomí justičních orgánů, které se více účastnily přípravné práce v době vyšetřování. I když jejich účast byla víceméně formální, přece docházelo k případům, kdy vracely záležitost k došetření nebo nesouhlasily s kvalifikací trestných činů, tak jak ji vymezila Bezpečnost ap. V sedmdesátých a osmdesátých letech, když Bezpečnost v důsledku nové politické perzekuce opět posílila svou mocenskou pozici, se tato probouzející se odvaha justičních orgánů opět utlumila. Vzájemné vztahy se však do padesátých let nevrátily. Také návrat k justici tohoto období byl nemožný.

Justiční orgány byly po celou dobu komunistického režimu důležitým článkem mocenského mechanismu na výrobu politických procesů. Jejich úloha se měnila souběžně s posláním procesů. Od poloviny padesátých let se zánikem velkých veřejných procesů pozbyly roli organizátora soudního přelíčení jako divadla. Zůstal jim úkol poskytovat nezákonným procesům fasádu legality. Nadále byly vykonavatelem záležitostí komunistického režimu, zejména v době sovětské okupace, a to nejen v oblasti trestněprávní politiky. Nic na této pozici poslušného služebníka moci nemění skutečnost, že místo velkých procesů probíhaly procesy menší a s nižšími tresty. Již prostá účast justičních orgánů na výrobě politických procesů vyjadřovala službu a podřízenost politickým orgánům a nepřímo i Státní bezpečnosti. To samo o sobě bylo nezákonné.

tomnosti všech soudců senátu, prokurátora, orgánu Státní bezpečnosti, případně orgánu lidové správy a strany (proces v kostce). Konání procesu v kostce se stanoví jako zásada pro všechny projednávané případy.

Prokurátor společně s předsedou senátu připraví v každé významnější věci plán procesu. Obhájcem musí být věnována větší pozornost. Před konáním hlavního líčení musí předseda senátu instruovat obhájce o případu a seznámit jej s politickými a věcnými důvody, které vedly k obžalobě. (Z materiálu Generální prokuratury viz pozn. na str. 47)

Neodmyslitelnou součástí mechanismu na výrobu politických procesů byli sovětští poradci v Bezpečnosti, zvláště v StB. První přišli v říjnu 1949, s jednoznačným, přesně vymezeným úkolem, vyrobit proces s československým Rajkem. Od jara 1950 počet poradců v Ministerstvu národní bezpečnosti narůstal až na padesát. Nejvíce jich bylo ve Státní bezpečnosti v ústředí a v krajích. Sovětští poradci znatelně poznamenali pracovní metody, politické myšlení pracovníků Státní bezpečnosti i poměry v ní, a to přinejmenším ve dvou směrech. Vnesli do výrobní technologie procesů dosud nepoužívané sovětské prvky, např. konstrukci velkých procesů včetně sestavování nepřátelských skupin, výrobu monstrprocesů, výslechové plány a jejich plnění, otázkové protokoly a režijní knihy, přípravu obžalovaných pro vystupování u soudu, některé zvlášť účinné formy fyzického násilí a psychického nátlaku (nepřetržité výslechy, výslechy vestoje, pravidelně přerušovaný spánek, nepřetržité pochodování na cele, úsilí o psychologický zlom vyslychaného aj.). A za druhé, přímo se podíleli na výrobě politicky závažných a velkých procesů, a to jako vedoucí činitelé. Řídili vyšetřování, schvalovali nebo i vypracovávali výslechové plány a trvali na jejich dodržení, přímo určovali politickou koncepci těchto procesů a bez jejich vědomí nebo souhlasu se neuskutečnilo žádné významnější opatření. V druhé polovině padesátých let se ze sovětské iniciativy počet poradců snižoval. V šedesátých i pozdějších letech se na základě československo-sovětské dohody pohyboval kolem deseti. Formálně již nevystupovali jako poradci, ve skutečnosti však výroba politických procesů stála v popředí jejich aktivního zájmu.

Základní zásady zákona o soudní rehabilitaci č. 119/1990 Sb.

František Gebauer

Dnem 1. července 1990 nabyl účinnost zákon o soudní rehabilitaci č. 119/1990 Sb., který byl novelizován zákonem č. 47/1991 Sb. a zákonem č. 633/1992 Sb.

V ustanovení § 1 se definuje účel zákona:

1. zrušit odsuzující soudní rozhodnutí za činy, které v rozporu s principy demokratické společnosti respektující lidská práva a svobody zaručené ústavou a vyjádřené v mezinárodních dokumentech a mezinárodních právních normách zákon označoval za trestné,
2. umožnit rychlé přezkoumání případů osob takto protiprávně odsouzených v důsledku porušování zákonnosti na úseku trestního řízení,
3. odstranit nepřiměřené tvrdosti v používání represe,
4. zabezpečit neprávem odsouzeným osobám společenskou rehabilitaci a přiměřené hmotné odškodnění a
5. ze zjištěných nezákonností vyvodit důsledky proti osobám, které platné zákony vědomě nebo hrubým způsobem porušovaly.

Působnost zákona o soudní rehabilitaci, tj. otázka, na koho a za jakých podmínek se soudní rehabilitace vztahuje, je vymezena časově a věcně. Jedno časové vymezení se vztahuje k času vyhlášení soudního rozhodnutí, tzn. na období od 25. února 1948 do 1. ledna 1990, druhé na čas spáchání skutku, tj. na dobu od 5. května 1945. Věcné vymezení působnosti záleží v tom, že soudní rehabilitace pravomocných odsuzujících soudních rozhodnutí se týká odsouzení pro zločiny, trestné činy, přečiny a přestupky (dále jen trestné činy) jednak taxativně vyjmenované v zákoně (§ 2 a § 4), jednak zákonem negativně vymezené, tj. trestné činy nezahrnuté do § 2 a § 4 (§ 30 odst. 2), jestliže k porušení zákona došlo z důvodů uvedených v § 1, a konečné odsouzení pro trestné činy spáchané ve vazbě nebo ve výkonu trestu odnětí svobody, pokud neměly za následek smrt, těžkou újmu na zdraví nebo škodu velkého rozsahu (§ 20).

V ustanovení § 2 zákon taxativně vyjmenovává okruh trestných činů z pěti zákonných norem, u kterých přímo ruší dřívější soudní rozhodnutí.

Jsou zde zahrnuty všechny trestné činy, jimiž se za vlády jedné politické strany kriminalizovala činnost, která byla v souladu s principy demokratické společnosti a s lidskými právy a svobodami, vyjádřenými v mezinárodních dokumentech a k jejichž respektování se sám stát zavázal. Přímo ze zákona jsou rehabilitovány trestné činy, u nichž zákon předpokládá, že na jejich základě byly neoprávněně postihovány osoby v souvislosti s jejich demokraticky motivovaným politickým a společenským jednáním nebo v důsledku jejich příslušnosti k určité politické, sociální, náboženské, majetkové nebo jiné skupině či vrstvě.

Při rehabilitaci podle § 2 soudy nepřezkoumávají zákonnost dřívějšího soudního rozhodnutí a řízení, které mu předcházelo, ale pouze zjišťují, zda došlo k odsouzení pro trestné činy, vyjmenované v tomto ustanovení zákona, a svým rozhodnutím deklarují zrušení dřívějšího rozsudku pro tyto trestné činy.

Rehabilitace přímo ze zákona, která je vysoce převažujícím způsobem soudní rehabilitace (99 % osob), splňuje záměr zákonodárce, aby soudní rehabilitace neprávem odsouzených byla uskutečněna v relativně krátké době. Při individuálním přezkoumávání každého odsuzujícího rozsudku by rehabilitace trvala pravděpodobně celá desetiletí.

Tím se současný zákon liší od koncepce zákona o soudní rehabilitaci z roku 1968, kdy se vycházelo z toho, že právní řád, který platil v období, na které se zákon vztahoval, byl legitimní, že šlo pouze o nezákonnosti proti tomuto právnímu řádu. Rehabilitační řízení se konalo pouze na návrh oprávněné osoby nebo prokurátora a v přezkumném řízení se v každém konkrétním případě muselo dokázat, že odsuzující soudní rozhodnutí bylo nezákonné.

Ustanovení § 2 zákona o soudní rehabilitaci taxativně vypočítává trestné činy, na které se vztahuje zrušení odsuzujícího soudního rozhodnutí přímo ze zákona, a uložení trestu za ně spojuje s účinkem jejich zrušení výrokem soudu, a to k datu, kdy byla tato rozhodnutí vydána. Současně ukládá soudu povinnost zrušit všechny další výroky, které byly vysloveny na podkladě zmíněných rozhodnutí. Pro rozhodování soudu v případech, kdy byl uložen souhrnný nebo úhrnný trest, se volí obdobný postup, jaký platí pro rozhodování o amnestii. To znamená, že soud zruší jen tu část výroku o vině, na kterou se ustanovení § 2 vztahuje. Nezruší však výrok o trestu, ale stanoví přiměřený trest za trestný čin rehabilitací nedotčený, popř. od stanovení přiměřeného trestu upustí. Stejně postupuje soud u jednočinného souběhu, kdy zruší jen právní kvalifikaci.

V ustanovení § 4 zákon taxativně vyjmenovává trestné právní předpisy a trestné činy, o nichž se koná přezkumné řízení. Jde o trestné činy, o kterých již nelze jednoznačně bez přezkumného řízení soudit, že mají tak vyhraněnou povahu, jako skutkové podstaty trestných činů vyjmenovaných v § 2 zákona o soudní rehabilitaci.

Přezkumné řízení se neprovádí z úřední povinnosti, ale pouze na návrh oprávněné osoby. Oprávněnou osobou je vedle odsouzeného, jeho příbuzných, zákonného zástupce a dalších osob i prokurátor. Návrh na přezkumné řízení bylo možné podat do dvou let od účinnosti zákona o soudní rehabilitaci, tedy do 1. července 1992.

Soud koná přezkumné řízení ve veřejném zasedání za povinné účasti prokurátora a obhájce a nemůže vrátit věc k došetření. Soud je povinen zrušit odsuzující rozhodnutí vždy jako vadné, jestliže se prokáže, že bylo učiněno na podkladě nesprávných zjištění, zejména, že se opíralo o podvržené nebo zfalšované důkazy nebo vycházelo z uměle vykonstruovaných obvinění, nebo že v řízení došlo k hrubému porušení procesních předpisů, zejména k vynucení doznání násilím nebo jinými způsoby, nebo že skutek byl vyprovokován, organizován nebo řízen bezpečnostními orgány, nebo že skutek byl uznán trestným činem v rozporu s tehdy platným zákonem, popř. byl kvalifikován podle přísnějšího ustanovení, než vyplývalo ze zákona, nebo druh trestu nebo výměra trestu byly ve zřejmém nepoměru k nebezpečnosti činu pro společnost. Tyto skutečnosti může soud brát v úvahu pouze v případech, které svědčí ve prospěch odsouzeného, nikoli v jeho neprospěch. Jde-li o vícečinný (reálný) souběh trestného činu uvedeného v § 4 s jiným trestným činem, který není rehabilitací dotčen, lze konat přezkumné řízení toliko ohledně rehabilitovaného trestného činu. Jen v tomto rozsahu lze původní rozsudek zrušit. Je však nutné vždy zrušit celý výrok o trestu.

Po nabytí právní moci usnesení o zrušení přezkoumávaného odsuzujícího rozhodnutí soud pokračuje v řízení na podkladě původní obžaloby, a to v hlavním líčení. To znamená, že soud nemůže, i kdyby byl toho názoru, že je třeba provést jakkoliv obsáhlé dokazování, vrátit věc prokurátorovi k došetření. Smrt odsouzeného není na překážku ani zahájení přezkumného řízení, ani konání hlavního líčení.

V hlavním líčení lze jednat jen o skutku uvedeném v obžalobě, který se týká činu, ohledně kterého došlo ke zrušení soudního rozhodnutí. Trest je nutné uložit za všechny skutky. Nelze však uložit trest za skutek v nezrušené části viny, na nějž se vztahuje abolicie některé z amnestií.

Rehabilitační řízení podle § 2 a § 4 se koná o trestných činech taxativně vyjmenovaných v těchto ustanoveních. Tato zásada neplatí u trestných činů spáchaných během výkonu trestu odnětí svobody nebo výkonu vazby. Jestliže pravomocné odsuzující soudní rozhodnutí bylo zrušeno podle § 2 v celém rozsahu nebo takové rozhodnutí bylo v přezkumném řízení zrušeno a odsouzený byl z obžaloby plně zproštěn, pak se podle § 20 zákona o soudní rehabilitaci v rehabilitačním řízení na návrh oprávněné osoby zrušují i rozhodnutí, odsuzující obviněného pro trestné činy spáchané ve výkonu vazby nebo během výkonu trestu odnětí svobody, která takovému rozhodnutí předcházela, pokud nešlo o čin, který měl za následek smrt, těžkou újmu na zdraví nebo škodu velkého rozsahu.

Ustanovení § 20 nelze analogicky vztahovat na případy odsouzení za trestné činy spáchané v táboře nucených prací nebo v přechodném táboře, do nichž byl občan zařazen po odpykání soudem uloženého trestu odnětí svobody nebo po podmíněném propuštění z takového trestu v souvislosti s odsouzením za trestné činy vyjmenované v § 2 nebo 4. Tyto případy lze však řešit cestou stížností pro porušení zákona, pokud k porušení zákona došlo z důvodů uvedených § 1 zákona o soudní rehabilitaci.

Poslední oblastí, na kterou se zákon o soudní rehabilitaci vztahuje, jsou i jiná než pro trestné činy v § 2 a § 4 vypočtená pravomocná odsuzující soudní rozhodnutí, a to za předpokladu, že šlo o důsledek politické represe. Zákonodárce nemohl přesně vymezit všechny trestné činy, pro které došlo k protiprávnímu odsouzení občanů, a proto v ustanovení § 30 odst. 2 zákona o soudní rehabilitaci ukládá generálnímu prokurátorovi podat stížnost pro porušení zákona, jestliže při přezkoumávání soudního rozhodnutí zjistí, že k porušení zákona došlo z důvodů uvedených v § 1 zákona o soudní rehabilitaci.

STATISTICKÝ PŘEHLED

Základem k strojovému zpracování dat byly údaje ze statistických listů. Statistické listy zaznamenávají jednak nejdůležitější údaje o předchozích odsouzeních, jednak údaje o průběhu a výsledcích rehabilitačního řízení.

Ze způsobu soudní rehabilitace i statistického vykazování vyplývá, že v dále uváděných údajích o počtu dříve odsouzených osob a rehabilitovaných podle ustanovení paragrafů 2, 20 a 30, odstavce 2, zákona č. 119/1990 Sb. jde o počty osob již rehabilitovaných. U osob rehabilitovaných podle ustanovení § 4 jde o počet podaných návrhů na přezkumné řízení, nikoliv tedy o počet osob, u nichž již byla na základě tohoto ustanovení zákona rehabilitace provedena.

Nejdůležitější a nejúplnější jsou údaje o počtu dříve odsouzených osob, rehabilitovaných podle ustanovení § 2, týkající se 99 % rehabilitovaných osob. Pracovníci soudů a prokuratur měli za povinnost vyhledat v trestních rejstřících všechny případy, kdy soudy vynesly rozsudek podle trestných činů rehabilitovaných přímo ze zákona.

Okruh trestných činů rehabilitovaných přímo ze zákona je u zákonných norem vzniklých v období masové politické perzekuce po únoru 1948 (zákon č. 231/1948 Sb., zákon č. 86/1950 Sb.) dostatečně široký, takže zachycuje téměř v úplnosti soudní perzekuci politické povahy po únoru 1948 a v padesátých letech. Ze zákona nebyly rehabilitovány jen skutkové podstaty, pro které byli lidé odsuzováni za trestnou činnost v době nacistické okupace, za činy motivované fašistickou ideologií či rasismem a spjaté s násilím.

Okruh trestných činů rehabilitovaných přímo ze zákona je u trestního zákona z roku 1961 (zákon č. 140/1961 Sb) již podstatně menší.

U osob rehabilitovaných podle ustanovení paragrafu 4 jde jen o určitou část z celkového počtu osob odsouzených pro tyto trestné činy. Proto je uvádíme jen v souhrnu (I. kapitola), stejně jako relativně malé počty osob rehabilitovaných podle ustanovení paragrafů 20 a 30.

Byl-li někdo odsouzen pro více trestných činů, je ve statistických přehledech uváděn podle toho trestného činu, na který zákon stanoví nejpřísnější trest.

Osoby odsouzené dvakrát, třikrát apod. jsou uváděny vícekrát, a to vždy podle odsuzujícího rozsudku.

Statistické listy vyplňovali pracovníci příslušných prokuratur a strojově zpracovával odbor informatiky Generální prokuratury ČR.

Při tak mimořádně vysokém počtu zpracovávaných dat dochází k nepřesnostem. Upozorňujeme na ně v příslušné části textu. Lze je však považovat za statisticky nevýznamné.

Předkládaný soubor údajů zachycuje stav k 1. říjnu 1992. Rehabilitační proces potrvá ještě několik let a uváděná data nejsou proto konečná. Podle odhadu pracovníků Generální prokuratury však zvýšení počtu dříve odsouzených osob nepřesáhne dvě procenta.

Statistické přehledy počtu odsouzených osob jsou členěny podle teritoriálního rozložení. Vychází se zde z území krajů v jakém existovaly v letech 1960–1989.

Jednotlivé kraje jsou označeny čísly 1 až 12.

- 1 – Praha
- 2 – Středočeský kraj
- 3 – Jihočeský kraj
- 4 – Západočeský kraj
- 5 – Severočeský kraj
- 6 – Východočeský kraj
- 7 – Jihomoravský kraj
- 8 – Severomoravský kraj
- 9 – Bratislava
- 10 – Západoslovenský kraj
- 11 – Středoslovenský kraj
- 12 – Východoslovenský kraj

Pro označení území České republiky je používáno písmeno Č., pro území Slovenské republiky písmeno S a pro Československo písmena Čs.

Předkládané statistické soubory nejsou komentované. Poznámky, kterými jsou opatřeny, upozorňují na nepřesnosti vzniklé při zpracování dat a na některé skutečnosti, které považujeme za důležité či u kterých předpokládáme, že nejsou známé všem čtenářům.

I. Celkový přehled o počtu odsouzených, rehabilitovaných podle zákona č. 119/1990 Sb.

Číslo kraje	1960	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992				
1	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...				
2	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...			
3	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...		
4	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...		
5	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...		
6	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	
7	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	
8	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	
9	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	
10	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	
11	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
12	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Čs.	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	
Č.	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
S	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...

1. Počet odsouzených osob rehabilitovaných podle ustanovení § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	KRAJE												s	č	čs
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
1948	71	182	94	156	219	130	202	189	49	178	97	65	389	1243	1632
1949	1322	766	548	1498	1019	1042	1376	1371	461	613	631	442	2147	8942	11089
1950	1407	916	915	1966	1465	1763	2023	1715	454	1037	1231	762	3484	12170	15654
1951	959	722	620	1426	1174	1167	2112	1551	310	930	973	739	2952	9731	12683
1952	788	988	850	1347	1587	1673	2060	3008	495	1428	1792	1467	5182	12301	17483
1953	578	1178	1076	1344	1974	1539	1970	3423	124	1272	2199	1500	5095	13082	18177
1954	590	849	711	1039	1372	936	1365	2057	67	1022	890	1480	3459	8919	12378
1955	400	736	533	689	1157	949	927	1600	61	861	945	884	2751	6991	9742
1956	285	611	326	594	1155	631	698	1157	66	783	954	611	2414	5457	7871
1957	379	698	230	425	843	479	517	1156	44	853	719	363	1979	4727	6706
1958	467	714	241	567	940	566	620	1894	30	889	569	461	1949	6009	7958
1959	374	485	219	460	712	494	465	1608	18	575	386	368	1347	4817	6164
1960	288	265	112	300	332	294	225	1568	34	120	104	140	398	3384	3782
1961	445	452	199	449	860	418	309	2082	50	117	234	260	661	5214	5875
1962	177	79	68	106	134	196	136	270	27	79	61	89	256	1166	1422
1963	105	50	30	61	93	86	83	213	21	37	31	27	116	721	837
1964	152	37	31	50	98	84	59	142	19	23	29	24	95	653	748
1965	394	67	52	146	158	67	125	264	143	51	29	41	264	1273	1537
1966	489	121	47	427	291	101	187	268	215	48	28	84	375	1931	2306
1967	540	88	39	229	293	63	162	248	218	59	71	82	430	1662	2092
1968	103	32	42	111	96	32	66	97	64	6	29	31	130	579	709
1969	74	84	71	150	217	158	229	315	24	37	98	101	260	1298	1558
1970	618	718	552	1287	3036	1604	2087	2103	879	226	677	497	2279	12005	14284
1971	2104	1318	606	2561	3259	628	2499	2310	2359	994	1083	1218	5654	15285	20939
1972	2982	724	242	1395	606	161	1752	764	2060	741	178	1059	4038	8626	12664
1973	227	72	47	205	86	48	149	156	103	56	51	72	282	990	1272
1974	2679	224	79	233	188	131	317	568	394	96	99	125	714	4419	5133
1975	2502	76	52	112	84	71	219	246	567	73	59	61	760	3362	4122
1976	1275	65	30	67	87	59	100	182	269	59	62	49	439	1865	2304
1977	750	35	20	86	78	32	136	94	227	79	62	64	432	1231	1663
1978	427	33	51	76	114	81	165	142	132	133	53	42	360	1089	1449
1979	498	71	53	137	144	73	234	207	165	78	61	85	389	1417	1806
1980	1066	137	99	323	329	140	550	229	384	165	158	164	871	2873	3744
1981	1277	244	109	383	489	252	871	826	527	179	171	198	1075	4451	5526
1982	1768	285	117	450	488	295	684	657	699	418	180	181	1478	4744	6222
1983	1460	269	109	439	469	253	529	568	598	232	153	151	1134	4096	5230
1984	976	157	95	369	328	165	369	658	414	218	169	121	922	3117	4039
1985	988	191	40	481	326	192	453	474	484	184	205	220	1093	3145	4238
1986	791	139	107	355	330	197	518	461	559	260	173	190	1182	2898	4080
1987	644	155	34	358	288	220	469	501	385	277	192	286	1140	2669	3809
1988	586	133	70	219	331	118	205	366	424	168	193	174	959	2028	2987
1989	196	59	39	179	132	96	165	164	164	89	114	88	455	1030	1485
Celkem	34201	15225	9605	23255	27381	17684	28387	37872	14787	15743	16193	15066	61789	193610	255399

2. Počet odsouzených osob navržených k přezkumnému řízení podle ustanovení § 4 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	KRAJE												s	č	čs				
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12							
1948																11	11		
1949	16	1												2	1	3	6	45	51
1950	19	7	6	4	12	15	15	8	4	3	17	2	26	86	112				
1951	7	14	12	7	14	33	44	17	1	5	15	7	28	148	176				
1952	5	7	6	6	6	22	34	15		1	13	12	26	101	127				
1953		4	4	28	8	15	33	12	1		8	4	13	104	117				
1954		3		5	7	6	32	15		2	1	4	7	68	75				
1955		4	2		4	5	16	13		1	3	2	6	44	50				
1956		1	3	3	7	5	17	10		7	8	4	19	46	65				
1957		1	2	4	7	17	20	13		3	1	6	10	64	74				
1958		2	5	3	5	7	18	19		6	9	3	18	59	77				
1959		7	2	11	6	15	13	12		12	5	8	25	66	91				
1960	2	3	1	3	4	7	7	12		1	2	4	7	39	46				
1961	1			2	2	8	9	12		2	3	10	15	34	49				
1962	14		2	3	5	6	6	7		1	1	5	7	43	50				
1963	1	2		4	2	4	2	10			3	7	10	25	35				
1964						2	3	3						8	8				
1965			1			2	4	3		1	1	1	3	10	13				
1966	1	1			2	2	5	1		1	1	1	2	12	14				
1967	1			2	1	2		1		2	1	1	4	7	11				
1968						1	1			1			1	2	3				
1969			2	4	88	12	41	6		2		1	3	153	156				
1970	2		1	2	16	12	21	9	1	5	3	3	12	63	75				
1971		1	7	10	5	10	9	13		2	2	9	13	55	68				
1972	8	3	2	7	7	4	12	11		5	3		8	54	62				
1973	1	1	2	4	17	7	4	6		5	2	4	11	42	53				
1974	2	7	3	5	3	11	6	15		4	3	5	12	52	64				
1975			3	3	1	4	4	11		6	9	3	18	26	44				
1976	1	2	2	9	1	4	3	3		1	3	1	5	25	30				
1977	4		4	1	2	4	1	8	1	1	6	1	9	24	33				
1978		4	1	2		7	5	8		2	2	2	6	27	33				
1979		1	2	7	4	6		6						26	26				
1980		1	4	1	2	3	5	2		1	1	1	3	18	21				
1981			7	1	2	7	2	5		2		5	7	24	31				
1982	1	1	3	6	3	2	5	7		1	3		4	28	32				
1983	5		2	4	1	5	3	14		2	6		8	34	42				
1984	2	2	3	2	2	3	4	10	1	1	2	5	9	28	37				
1985		3	9	1	4	5	3	4		1	5	1	7	29	36				
1986			6	1	3	5	4	5	1	1	4		6	24	30				
1987	1		4	4	4	5	8	2		1	5	1	7	28	35				
1988	1		1	2	1	6	1	3		1	3	5	9	15	24				
1989	5		3	1	3	4	4	4			5		5	24	29				
Celkem	100	83	118	165	263	302	443	347	10	95	160	130	395	1821	2216				

3. Počet odsouzených osob rehabilitovaných podle ustanovení § 20 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	ČS	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12				
1948																
1949	2						2							4	4	
1950	1	2					1			2	1	3	4	7		
1951		3				1	1	1		4	1	5	6	11		
1952	1			1	1			3	2	2		4	6	10		
1953		1	5	2		2		5		3		3	15	18		
1954			2	1	1	3	1	1		1		1	9	10		
1955							1				1	1	1	2		
1956			2	3	1	1			1			1	7	8		
1957	1		2			2		2		1	2		3	7	10	
1958			2			1				1		1	2	3	5	
1959				2				4					6	6		
1960	2					1							3	3		
1961		1	1					4					6	6		
1962								1					1	1		
1963	2								1				1	2	3	
1964																
1965	2												2	2		
1966	1												1	1		
1967	1												1	1		
1968																
1969					1			1		1			1	2	3	
1970	3	1	1			1		4					10	10		
1971	2		1		2					1	1	1	3	5	8	
1972	2						1		1				1	3	4	
1973									1					1		
1974	4													4	4	
1975	4			1										5	5	
1976	1													1	1	
1977	1			1										2	2	
1978								1						1	1	
1979						1								1	1	
1980				1				3						4	4	
1981							1	3						4	4	
1982	1	1						1		1	1		2	3	5	
1983																
1984	1	1	1					1						4	4	
1985		1		2		1								4	4	
1986								1						1	1	
1987						1								1	1	
1988						2								2	2	
1989						1								1	1	
Celkem	32	11	17	14	6	18	8	36	6	4	17	5	32	142	174	

4. Počet odsouzených osob rehabilitovaných podle ustanovení § 30, odstavec 2 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	ČS						
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12									
1948																					
1949																					
1950		1													1	1					
1951		2												3	3	2	5				
1952		1														1	1				
1953																					
1954		3														3	3				
1955		3														3	3				
1956		1														1	1				
1957																					
1958		13						1								14	14				
1959		5														5	5				
1960		3	3					2					1		1	8	9				
1961		3														3	3				
1962		2														2	2				
1963																					
1964		1														1	1				
1965																					
1966																					
1967																					
1968																					
1969		4														4	4				
1970													15			15	15				
1971		1											1			2	2				
1972																					
1973													1			1	1				
1974																					
1975																					
1976																					
1977													1			1	1				
1978																					
1979																					
1980																					
1981																					
1982	1															1	1				
1983																					
1984		1											1			2	2				
1985																					
1986																					
1987		1														1	1				
1988																					
1989																					
Celkem	1	45	3										21			1	1	3	5	70	75

5. Celkový počet odsouzených osob rehabilitovaných podle zákona č. 119/1990 Sb. (bez osob rehabilitovaných vojenskými soudy)

ROK	K R A J E												s	č	čs
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
1948	70	182	95	158	221	130	202	195	49	178	97	65	389	1253	1642
1949	1370	767	548	1499	1019	1044	1395	1379	461	615	632	445	2153	8991	11144
1950	1427	926	921	1970	1477	1778	2038	1724	458	1040	1250	765	3513	12261	15774
1951	966	741	632	1433	1188	1201	2157	1569	311	935	992	750	2988	9887	12875
1952	794	996	856	1354	1594	1695	2094	3026	497	1429	1807	1479	5212	12409	17621
1953	578	1183	1085	1374	1982	1556	2003	3440	125	1272	2210	1504	5111	13201	18312
1954	590	855	713	1045	1380	945	1398	2073	67	1024	892	1484	3467	8999	12466
1955	400	743	535	689	1161	954	944	1613	61	862	948	887	2758	7039	9797
1956	285	613	331	600	1163	637	715	1167	67	790	962	615	2434	5511	7945
1957	380	699	234	429	850	498	537	1171	44	857	722	369	1992	4798	6790
1958	467	729	248	570	945	575	638	1913	30	896	578	465	1969	6085	8054
1959	374	497	221	473	718	509	478	1624	18	587	391	376	1372	4894	6266
1960	292	271	116	303	336	304	232	1580	34	121	107	144	406	3434	3840
1961	446	456	200	451	862	426	318	2098	50	119	237	270	676	5257	5933
1962	191	81	70	109	139	202	142	278	27	80	62	94	263	1212	1475
1963	108	52	30	65	95	90	85	223	22	37	34	34	127	748	875
1964	152	38	31	50	98	86	62	145	19	23	29	24	95	662	757
1965	396	67	53	146	158	69	129	267	143	52	30	42	267	1285	1552
1966	491	122	47	427	293	103	192	269	215	49	29	84	377	1944	2321
1967	542	88	39	231	294	65	162	249	218	61	72	83	434	1670	2104
1968	103	32	42	111	96	33	67	97	64	7	29	31	131	581	712
1969	74	88	73	154	306	170	270	322	24	39	99	102	264	1457	1721
1970	623	719	554	1289	3052	1632	2108	2116	881	231	680	500	2292	12093	14385
1971	2106	1320	614	2571	3266	639	2508	2323	2359	997	1086	1228	5670	15347	21017
1972	2992	727	244	1402	613	165	1765	775	2061	746	181	1059	4047	8683	12730
1973	228	73	49	209	103	55	153	162	104	62	53	76	295	1032	1327
1974	2685	231	82	238	191	142	323	583	394	100	102	130	726	4475	5201
1975	2506	76	55	116	85	75	223	257	567	79	68	64	778	3393	4171
1976	1277	67	32	76	88	63	103	185	269	60	65	50	444	1891	2335
1977	755	35	24	88	80	37	137	102	228	80	68	65	441	1258	1699
1978	427	37	52	78	114	88	170	151	132	135	55	44	366	1117	1483
1979	498	72	55	144	148	80	234	213	165	78	61	85	389	1444	1833
1980	1066	138	103	325	331	143	558	231	384	166	159	165	874	2895	3769
1981	1277	244	116	384	491	259	1874	834	527	181	171	203	1082	4479	5561
1982	1771	287	120	456	491	297	689	665	699	420	184	181	1484	4776	6260
1983	1465	269	111	443	470	258	532	582	598	234	159	151	1142	4130	5272
1984	979	161	99	371	330	169	373	669	415	219	171	126	931	3151	4082
1985	988	195	49	484	330	198	456	478	484	185	210	221	1100	3178	4278
1986	791	139	113	356	333	202	522	467	560	261	177	190	1188	2923	4111
1987	645	156	38	362	292	226	477	503	385	278	197	287	1147	2699	3846
1988	587	133	71	221	332	126	206	369	424	169	196	179	968	2045	3013
1989	201	59	42	180	135	101	169	168	164	89	119	88	460	1055	1515
Celkem	34333	15364	9743	23434	27650	18025	28838	38255	14804	15843	16371	15204	62222	195642	257864

Poznámka

Uváděné počty dříve odsouzených a rehabilitovaných osob, nemohou být z několika důvodů úplné a zcela přesné.

1) Soudní rehabilitace dosud neskončila. Uváděné statistické údaje zachycují stav k 1. říjnu 1992. Počet osob, na které se vztahuje rehabilitace, vzrostl k 31. prosinci 1992 o 754 osob.

Podle srovnání s dostupnými statistickými údaji ministerstva spravedlnosti by se dosavadní počet osob rehabilitovaných podle ustanovení § 2 měl zvýšit především asi o tři tisíce osob odsouzených v letech 1969–1989 pro opuštění republiky.

Přesná čísla o počtu rehabilitovaných podle ustanovení § 4 budou známa až po skončení přezkumných řízení a vynesení pravomocných rozsudků.

Zvýší se počet dosud vykazovaných osob, rehabilitovaných podle § 30, tj. na základě stížností pro porušení zákona. Zvláštní statistický list (SL–T 3) se v těchto případech odevzdává ke zpracování až po konečném vyřízení podnětu, tedy převážně po rozhodnutí Nejvyššího soudu (od 1. ledna 1993 i Vrchního soudu). Zde je značný rozdíl mezi vykazovaným počtem dosud rehabilitovaných osob – 75 a počtem stížností, které podal generální prokurátor – do 31. prosince 1992 celkem 1013 stížností ve prospěch 1893 osob.

2) Předkládané údaje nezahrnují osoby, rehabilitované vojenskými soudy. Vojenské soudy do 31. prosince 1992 rehabilitovaly 3873 osob podle ustanovení § 2. K přezkumnému řízení podle ustanovení § 4 bylo navrženo 946 osob. Generální prokurátor k témuž datu podal 200 stížností ve prospěch 299 osob spadajících do pravomoci vojenských soudů.

3) V uváděných počtech dříve odsouzených osob chybí údaje o lidech, kteří byli plně rehabilitováni podle zákona o soudní rehabilitaci z roku 1968 (zákon č. 82) nebo na základě obnoveného soudního řízení či stížnosti pro porušování zákona v období před rokem 1968.

Z 2900 osob, u kterých došlo na základě zákona č. 82/1968 Sb. ke zrušení původního soudního rozhodnutí, bylo jen 182 osob znovu odsouzeno pro trestné činy, na které byly stanoveny mírnější tresty. Po nastolení normalizačního režimu však generální prokurátor České republiky a generální prokurátor Slovenské republiky podali u 1860 osob proti těmto rozhodnutím stížnosti pro porušení zákona. Nejvyšší soudy obou republik vyhověly jejich stížnostem u 1714 osob.

Údaje o počtu rehabilitovaných před rokem 1968 nejsou statisticky zaznamenány. Šlo však zřejmě jen o několik set lidí.

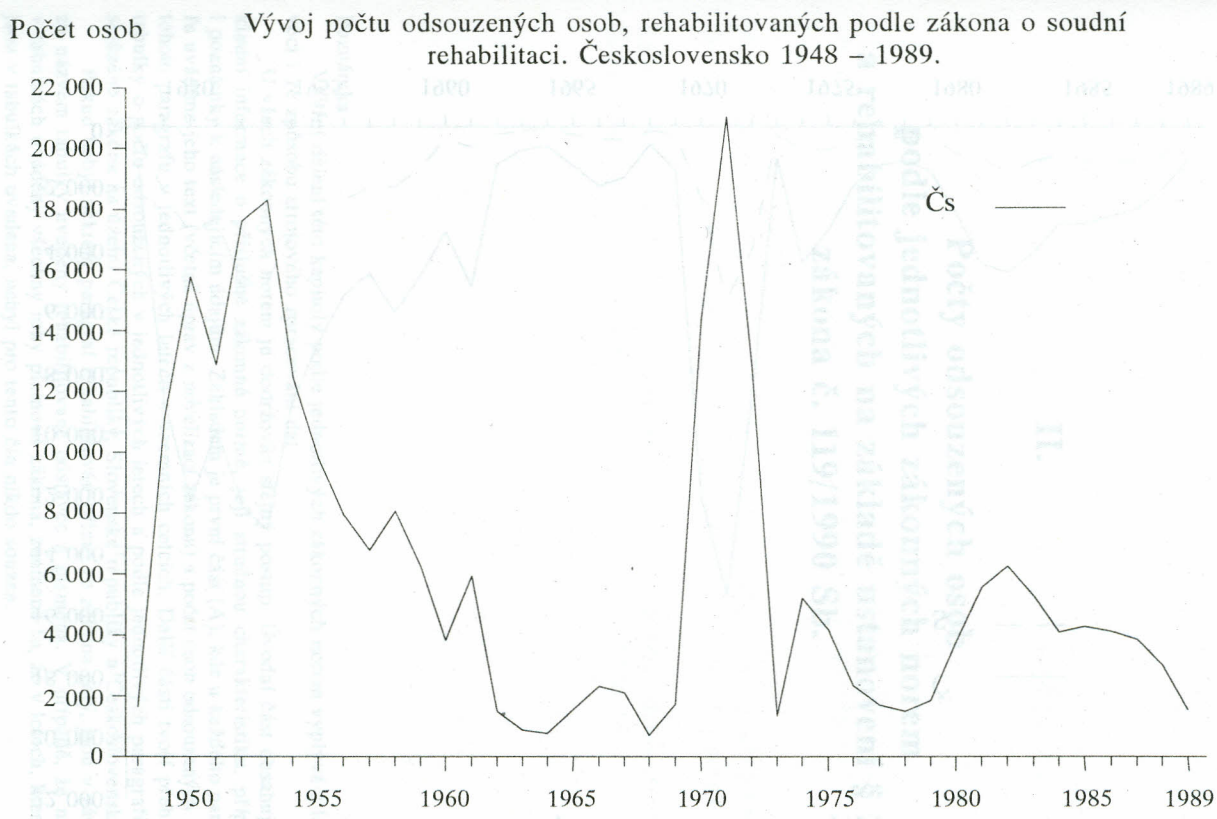
Můžeme tedy odhadnout, že počet plně rehabilitovaných podle zákona č. 82/1968 Sb. a v předcházejícím období činil asi 1500. I když jde o poměrně malý počet osob, zahrnuje některé největší procesy padesátých let, ve kterých byli lidé odsuzováni pro nejzávažnější trestné činy, někdy i k nejvyššímu trestu.

4) Přesně postihnout soudní perzekuci politické povahy za celé období komunistického režimu a zajistit odčinění křivd v této oblasti přijatým zákonem, je obtížnou a složitou záležitostí. Jistě se najdou případy, kdy byli lidé soudně trestáni z politických důvodů a zákon tuto represii přímo nepostihuje. Na druhé straně budou zřejmě pro některé hospodářské trestné činy z padesátých let rehabilitováni lidé, u nichž politický motiv chyběl.

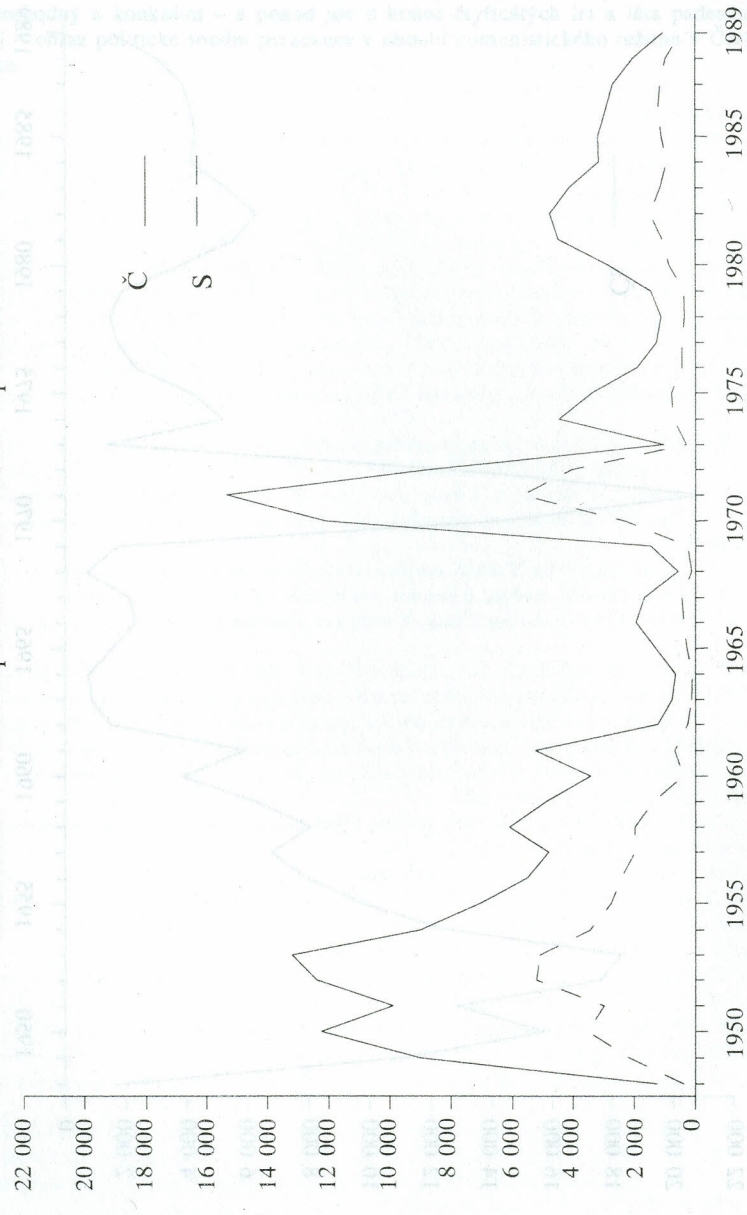
Velikost a složitost procesu soudní rehabilitace přináší i obtížnost a nedostatky při jeho statistickém podchycení. Např. nevíme kolik osob rehabilitovaných podle ustanovení § 2 zákona současně podalo podnět k přezkumnému řízení, případně zda se jich týkají podané stížnosti pro porušení zákona.

Přes všechna uvedená omezení však považujeme předkládaný statistický přehled za věrohodný a konkrétní – a pokud jde o konec čtyřicátých let a léta padesátá také jediný – obraz politické soudní perzekuce v období komunistického režimu v Československu.

II.

Počty odsouzených osob podle jednotlivých zákonných norem a rehabilitovaných na základě ustanovení § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

Novelizován byl zákony: č. 124/1933 Sb., č. 140/1934 Sb., č. 130/1936 Sb. Dále citované paragrafy jsou uváděny ve znění těchto zákonů.

Zákon č. 50/1923 Sb. byl zrušen zákonem o ochraně lidové demokratické republiky č. 231/1948 Sb. s platností od 23. října 1948.

Poznámka

Vnitřní dělení této kapitoly podle jednotlivých zákonných norem vyplývá z logiky věci i ze způsobu strojového zpracování dat.

U všech zákonných norem je dodržován stejný postup. Úvodní část obsahuje základní informace o příslušné zákonné normě, její stručnou charakteristiku, případně i poznámky k následujícím údajům. Základem je první část (A), kde u každého paragrafu uvádíme jeho text (včetně úprav z novelizací zákona) a počet osob odsouzených podle tohoto paragrafu v jednotlivých letech a územních celcích. Další části tvoří přehledné tabulky o počtu odsouzených v jednotlivých letech a podle jednotlivých paragrafů příslušného zákona na území České republiky, Slovenské republiky a Československa.

Pokud nebyl některý paragraf rehabilitován přímo ze zákona celý, jsou v závorce za názvem tabulky uvedeny rehabilitované odstavce a písmena. V případě, že nejsou v tabulkách uváděny všechny roky platnosti zákona, znamená to, že v letech, která nejsou v tabulkách uvedena, nebyl pro tento čin nikdo souzen.

A.

Počet osob odsouzených podle jednotlivých paragrafů zákona č. 50/1923 Sb. a rehabilitovaných na základě ustanovení § 2 zákona č. 119/1990 Sb. v krajích, v České republice, ve Slovenské republice a v Československu.

Paragraf 1 – Úklady

Kdo se pokusí:

násilím změnit ústavu republiky, zejména pokud jde o samostatnost, jednotnost nebo demokraticko-republikánskou formu státu, násilím úplně znemožnit ústavní činnost prezidenta republiky, jeho náměstka, zákonodárního sboru, vlády nebo guvernéra Podkarpatské Rusi, násilím přivtěliti cizímu státu území republiky neb odtrhnouti od něho jeho část,

restává se za zločin těžkým žalářem od pěti do dvaceti, za okolností zvláště přitěžujících těžkým žalářem na doživotí.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
1948	26							6				1	1	32	33
1949	2					4			9	1	1		11	6	17
1950							1							1	1
1951												3	3		3
1954	4		1											5	5
Celkem	32		1			4	1	6	9	1	1	4	15	44	59

Paragraf 2 – Příprava úkladů

Kdo se s někým spolčí k úkladům o republiku,

kdo vejde k témuž konci ve styk přímý nebo nepřímý s cizí mocí nebo s cizími činiteli, zejména vojenskými nebo finančními,

kdo k témuž konci sbírá branné nebo pomocné síly, je organizuje nebo cvičí,

kdo poskytuje neb opatruje k témuž konci zbraně, střelivo nebo jiné prostředky,

restává se za zločin těžkým žalářem od jednoho do pěti let, za okolností zvláště přitěžujících těžkým žalářem od pěti do deseti let.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
1948	17	79	25	29	59	16	99	29	17	25	5	4	51	353	404
1949	199	40	19	140	30	32	184	65	30	12	22	39	103	709	812
1950	19	9	10	17	7	22	28	8	49	27	40	4	120	120	240
1951	9	18		8		9	14		11	19	26	4	60	58	118
1952	5	12	1	11		1	6	5	17	3	4		24	41	65
1953		5	1	5	1	1	6	1		5		1	6	20	26
1954	2	3	2	3										10	10
1955		2												2	2
1958	1			3		1				1			1	5	6
1959				2						1			1	2	3
Celkem	252	168	58	218	97	82	337	108	124	93	97	52	366	1320	1686

Paragraf 4 – Prorada

/1/ Zmocněnec republiky, který při jednání s cizí mocí poruší své povinnosti, ač ví, že tím poškodí důležitý zájem republiky,

kdo zničí, odstraní, utají, poruší nebo padělá listiny nebo jiné důkazy o právních poměrech republiky k jinému státu, ač ví, že tím poškodí důležitý zájem republiky,

restává se za zločin žalářem od jednoho do pěti let a spáchal-li čin v úmyslu, aby poškodil republiku, těžkým žalářem od pěti do deseti let.

/2/ Spáchal-li vinník čin z hrubé nedbalosti,

restává se za přečin tuhým vězením od jednoho měsíce do jednoho roku.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12				
1948										2				2		2
1949	1														1	1
Celkem	1									2				2	1	3

Paragraf 5 – Zrada státního tajemství

/1/ Kdo vyzradí přímo nebo nepřímo cizí moci skutečnost, opatření nebo předmět, jež vláda tají v důležitém zájmu republiky nebo jež v takovém zájmu mají zůstatí utajeny před cizí mocí,

kdo vyzvídá takovou skutečnost, opatření nebo předmět, aby je vyzradil přímo nebo nepřímo cizí moci,

trestá se za zločin žalářem od šesti měsíců do pěti let a spáchal-li čin v úmyslu, aby poškodil republiku, těžkým žalářem od pěti do deseti let.

/2/ Kdo hrubou nedbalostí způsobí, že taková skutečnost, opatření nebo předmět se stanou nebo mohou se státí známými cizí moci, ačkoli podle svého veřejného postavení je povinen uchovávatí je v tajnosti neb ačkoli mu taková povinnost byla výslovně uložena hledíc na jeho služební nebo smluvní poměr,

trestá se za přečin vězením od osmi dnů do šesti měsíců.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	KRAJE												s	č	čs	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12				
1948									1					1		1
1949	7		1	1			1	1		2				2	11	13
1950				1					4		1	1		6	1	7
1951			1												1	1
1952			1					1							2	2
1953		1						1							2	2
1954		3		1											4	4
Celkem	7	4	3	3			1	3	5	2	1	1		9	21	30

Paragraf 6 – Vojenská zrada

/1/ Kdo za války opatřuje nepříteli nějaký prospěch nebo způsobí škodu branné moci nebo vojenským podnikům republiky nebo jejího spojení,

příslušník republiky, který za války koná službu v nepřátelském vojsku, trestá se za zločin těžkým žalářem od tří do pěti let, za okolností zvláště přitěžujících těžkým žalářem od pěti do dvaceti let nebo na doživotí.

/2/ Vojenská zrada v případě § 6 č. 2 zákona na ochranu republiky, se trestá těžkým žalářem od pěti do dvaceti let nebo na doživotí, byl-li však vinník podle svého veřejného postavení povinen uchovávatí skutečnost, opatření nebo předmět, jež mají zůstatí utajeny pro obranu republiky, v tajnosti, nebo byla-li mu taková povinnost výslovně uložena, hledíc na jeho služební nebo smluvní poměr, nebo týká-li se čin tajemství zvláště důležitého, nebo byl-li páčán po delší dobu nebo ve značném rozsahu nebo způsobem zvláště nebezpečným nebo za jiných okolností zvláště přitěžujících, trestem smrti,

kdo vyzradí cizí moci přímo nebo nepřímo skutečnost, opatření nebo předmět, jež mají zůstatí utajeny pro obranu republiky,

kdo vyzvídá takovou skutečnost, opatření nebo předmět, aby je vyzradil přímo nebo nepřímo cizí moci,

kdo za těmito účely s někým se spolčí nebo i vejde ve styk přímý nebo nepřímý s cizí mocí nebo s cizími činiteli, zejména vojenskými nebo finančními.

/3/ Kdo vědomě ohrožuje obranu republiky tím, že vyzradí osobě nepovolane skutečnost, opatření nebo předmět, jež mají zůstatí utajeny pro obranu republiky, nebo tím, že vyzvídá takovou skutečnost, opatření nebo předmět, aby je vyzradil osobě nepovolane,

trestá se těžkým žalářem od jednoho do pěti let, za okolností zvláště přitěžujících těžkým žalářem od pěti do deseti let.

/4/ Kdo hrubou nedbalostí způsobí, že taková skutečnost, opatření nebo předmět se stanou nebo mohou se státí známými cizí moci, ačkoli podle svého veřejného postavení je povinen uchovávatí je v tajnosti neb ačkoli mu taková povinnost byla výslovně uložena hledíc na jeho služební nebo smluvní poměr,

trestá se tuhým vězením od tří měsíců do tří let.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
1948	2	4	1	12	2		1	1	13	1		1	15	23	38
1949	59		10	11	5	2	6	4	6	15	2	2	25	97	122
1950	13			4		4	1		9			1	10	22	32
1951	2	1					7			1		1	2	10	12
1952								1			1		1	1	2
1953												1	1		1
1954	3	1				1	1					1	1	6	7
1955					1							1	1	1	2
1957			1											1	1
1959												1	1		1
1972									1				1		1
1979	1													1	1
Celkem	80	6	11	28	8	7	16	6	29	17	3	9	58	162	220

Paragraf 9 – Spolčení k útokům na ústavní činitele

Kdo se s někým spolčí k tomu konci, aby byl spáchán zločin uvedený v § 7 nebo 8 neb aby takové činy byly páčány,

kdo vědomě podporuje jakýmkoliv způsobem takové spolčení nebo jeho účastníky,

restává se za zločin žalářem od jednoho do pěti let.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
1948								1						1	1
1949	1				1	1								3	3
Celkem	1				1	1		1						4	4

Paragraf 10 – Násilí proti ústavním činitelům neb osobování si jich moci

/1/ Kdo užije násilí, aby působil v určitém směru na výkon pravomoci prezidenta republiky nebo jeho náměstka, zákonodárského sboru, jeho předsedy, předsednictva, výboru nebo komise, vlády, předsedy neb členu vlády nebo guvernéra Podkarpatské Rusi neb aby jim v takovém výkonu bránil nebo jej mařil,

kdo proti nim užije násilí za výkon jich pravomoci, restává se za zločin žalářem od jednoho do pěti let, za okolností zvláště přitěžujících těžkým žalářem od pěti do deseti let.

/2/ Kdo svémocně sám nebo ve spojení s jinými si osobuje pravomoc vyhrazenou prezidentu republiky, zákonodárskému sboru, vládě, guvernérovi Podkarpatské Rusi, sboru vykonávajícímu trestní soudnictví nebo veřejnou správu,

restává se za zločin žalářem od šesti měsíců do jednoho roku, za okolností zvláště přitěžujících těžkým žalářem od jednoho do pěti let.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12				
1949															1	1
1953	1														1	1
Celkem	1														2	2

Paragraf 11 – Urážka prezidenta republiky

/1/ Kdo před dvěma nebo více lidmi prezidentu republiky nebo jeho náměstku na cti ublíží výhrůžkou zlého nakládání nebo jiným hrubě zneuctívajícím projevem nebo ho uvede ve veřejný posměch,

kdo pronese o něm obvinění, věda, že tím vážně ohrozí jeho čest, restává se za přestupek vězením od osmi dnů do šesti měsíců.

/2/ Dopustil-li se vinník činu veřejně nebo tváří v tvář prezidentu republiky (jeho náměstku) neb opětovně před dvěma nebo více lidmi při různých příležitostech nebo ho tělesně ztýrá,

restává se za přečin vězením od jednoho měsíce do jednoho roku.

/3/ Důkaz pravdy i přesvědčení o pravdě je vyloučen.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
1948	2	6	3	7	9	4	13	18		2	2	1	5	62	67
1949	13	13	5	9	13	26	14	12	2	10	10	1	23	105	128
1950	4	2			1	3	2	2				2	2	14	16
1951	1			1							1		1	2	3
1978									1					1	1
Celkem	20	21	8	17	24	33	29	33	3	12	12	4	31	185	216

Paragraf 12 – Nepřekážení nebo neoznámení trestních podniků

/1/ Kdo opomine překaziti trestné činy uvedené v § 1, 2, 6 až 9, ačkoli tak mohl učiniti snadno a bez nebezpečí pro sebe a osoby blízké, kdo se doví věrohodným způsobem, že se chystá takový zločinný podnik nebo že byl spáchán čin uvedený v § 6, čís. 2 a 3 a opomine to neodkladně oznámiti věrohodným způsobem úřadu neb ohroženému, trestá se za zločin žalářem od šesti měsíců do jednoho roku.

/2/ Má-li vinník zvláštní povinnost čin překaziti neb oznámiti nebo jednal-li v úmyslu pachatele podporovati, je trestem těžký žalář od jednoho roku do pěti let.

/3/ Neoznámení není trestné, dověděl-li se vinník o podniku v době, kdy již bylo od něho upuštěno, leč jde-li o vojenskou zradu podle § 6 čís. 2 a 3.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb. (§ 12, odstavec 1)

ROK	KRAJE												s	č	Čs
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
1948	5	36	9	7	17	17	17	8	9		2		11	116	127
1949	63	13	11	37	25	17	80	40	11	17	9	9	46	286	332
1950	17			4	2	13	12	5	15	7	21		43	53	96
1951	10	2	5	6	2		6	1	6		5	2	13	32	45
1952							3				1	5	1	7	10
1953										1			1		1
1954	1	1												2	2
1956							1							1	1
1960			1											1	1
Celkem	96	52	26	54	46	47	119	54	41	26	42	12	121	494	615

Paragraf 14 a paragraf 14a – Rušení obecného míru

§ 14.

/1/ Kdo veřejně nebo před více lidmi nebo více lidí pobuřuje proti státu pro jeho vznik, proti jeho samostatnosti, ústavní jednotnosti nebo demokraticko-republikánské formě,

trestá se za přečin tuhým vězením od jednoho měsíce do dvou let.

/2/ Kdo veřejně popuzuje k násilnostem nebo jiným nepřátelským činům proti jednotlivým skupinám obyvatelů pro jejich národnost, jazyk, rasu nebo náboženství nebo proto, že jsou bez vyznání, trestá se za přečin tuhým vězením od jednoho měsíce do jednoho roku.

/3/ Kdo veřejně popuzuje k zášti proti jednotlivým skupinám obyvatelů pro jejich národnost, jazyk, rasu nebo náboženství nebo proto, že jsou bez vyznání, trestá se za přečin vězením od čtrnácti dnů do šesti měsíců.

/4/ Kdo veřejně popuzuje k násilnostem nebo jiným nepřátelským činům proti jednotlivci pro jeho národnost, jazyk, rasu nebo náboženství nebo proto, že je bez vyznání, trestá se za přečin vězením od osmi dnů do tří měsíců.

/5/ Stejně se trestá, kdo veřejně způsobem surovým nebo štvavým hanobí republiku, národ nebo národní menšinu tak, že to může snížit vážnost republiky neb ohrozit obecný mír v republice nebo její mezinárodní vztahy.

/6/ Stejně se trestá pro přečin, kdo veřejně způsobem surovým nebo štvavým hanobí Národní shromáždění, některou jeho sněmovnu, předsednictvo, výbor nebo komisi (124/33 Sb.).

§ 14a.

Kdo veřejně nebo před více lidmi nebo více lidí popuzuje k násilnostem, nepřátelským činům nebo k zášti proti jednotlivým skupinám obyvatelů a nebo jednotlivci proto, že jsou stoupenci demokraticko-republikánské státní formy nebo demokratického řádu Československé republiky,

trestá se za přečin vězením od osmi dnů do tří měsíců (140/34 Sb.).

**Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.
(§ 14, odstavec 1, 5, 6 a § 14a).**

ROK	KRAJE												S	Č	Čs
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
1948	4	17	10	21	56	31	37	56	2	87	32	25	146	232	378
1949	56	53	22	39	57	44	35	78	7	87	61	27	182	384	566
1950	12	2	1	4	4	2	10	5	7	18	18	16	59	40	99
1951	2	1			2	3	3	2	1	2	2	1	6	13	19
1952										3	29		32		32
1954				1										1	1
1956										1			1		1
1959						1								1	1
1974		1												1	1
1979								1						1	1
1960										1			1		1
Celkem	74	74	33	65	119	81	85	142	17	198	143	69	427	673	1100

**Paragraf 15 – Výzva k neplnění zákonných povinností
nebo k trestným činům**

/1/ Kdo vybízí k hromadnému neplnění veřejnoprávních povinností, uložených zákonem,

trestá se za přečin tuhým vězením od čtrnácti dnů do jednoho roku.

/2/ Kdo veřejně podněcuje ke zločinu nebo přečinu,

trestá se za přečin tuhým vězením od osmi dnů do jednoho roku.

/3/ Podněcoval-li vinník ke zločinu uvedenému v § 1, 2, 7 nebo 8 nebo ke zločinu vojenskému nebo k hromadnému páčání přečinu podle § 47 až 51 branného zákona ze dne 19. března 1920, č. 193 Sb. z. a n.,

trestá se za zločin žalářem od šesti měsíců do pěti let.

/4/ Kdo veřejně vybízí k hromadnému páčání přestupku,

trestá se za přestupek vězením od tří dnů do tří měsíců.

**Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.
(§ 15 odstavec 1, 3)**

ROK	KRAJE												S	Č	Čs
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
1948	2	1			2	1		1		5			5	7	12
1949	3	3	1	5	1		5			3			3	18	21
Celkem	5	4	1	5	3	1	5	1		8			8	25	33

Paragraf 16 – Schvalování trestných činů

/1/ Kdo veřejně vychvaluje nebo výslovně schvaluje zločin nebo přečin nebo jinak projevuje s ním souhlas,

kdo veřejně vychvaluje neb oslavuje pachatele pro takový čin,

kdo, předem se s pachatelem nedohodna, jakýmkoli způsobem jej za takový čin odmění, neb, aby tím projevils souhlas s jeho činem, poskytne mu náhradu za peněžitý trest nebo jiný plat rozsudkem trestního soudu mu uložený nebo s týmž úmyslem veřejně sbírá na takový peněžitý trest nebo náhradu,

trestá se za přečin vězením od osmi dnů do jednoho roku.

/2/ Jde-li o zločin uvedený v § 1, 2, 7 nebo 8,

trestá se vinník za zločin žalářem od šesti měsíců do tří let.

/3/ Kdo do jednoho roku po spáchání zločinu uvedeného v § 7 nebo 8 v tiskopise nebo rozšířeném spise uveřejní, veřejně předvádí, vystavuje nebo rozšiřuje obraz pachatelův,

trestá se, nestalo-li se to k účelům vědeckým nebo na žádost úřadu k účelům trestního řízení, za přestupek trestem peněžitým od 50 Kč do 10 000 Kč nebo vězením od tří dnů do jednoho měsíce.

/4/ Vinník není trestaný podle odst. 1, jde-li o přečin, stíhaný jen na žádost (soukromý návrh) poškozeného.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12				
1948				1						1	8			9	1	10
1949						1	1			3	7	10		20	2	22
1950											3	35	1	39		39
1951																
1952	1										1	3		4	1	5
Celkem	1			1		1	1			4	19	48	1	72	4	76

Paragraf 17 – Sdružování státu nepřátelské

/1/ Kdo založí tajnou organizaci, jejímž účelem je podvraceti samostatnost, ústavní jednotnost nebo demokraticko-republikánskou formu státu,

kdo znaje účel takového sdružení k němu přistoupí, s ním se stýká, jeho činnosti jakýmkoli způsobem se zúčastní, je nebo jeho členy v jich podvrtných snahách hmotně nebo jakýmkoli jiným způsobem podporuje,

restává se za přečin tuhým vězením od jednoho měsíce do dvou let.

Tajnou organizací je i taková, která, majíc ve skutečnosti účel uvedený v odst. 1, předstírá jiný účel.

/2/ Úředník, který se doví o organizaci uvedené v odst. 1 nebo o jejích schůzkách a opomine to oznámiti podle své povinnosti, restává se za přečin tuhým vězením od jednoho do tří měsíců, za okolností zvláště přitěžujících tuhým vězením od tří měsíců do jednoho roku.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12				
1948		4	2				3			1	16	15	16	48	9	57
1949	22	3	6	4	4	6	22	12	2	3			2	7	79	86
1950	2			10	3	2	21	2	1	1	9			11	40	51
1951	3			2	2	2		4			4			4	13	17
1952	4	1		1						4			3	7	6	13
1953	2						1								3	3
1954	2														2	2
1968	3														3	3
1972								2						2		2
Celkem	38	8	8	17	9	10	47	18	10	24	27	18	79	155	234	

Paragraf 18 – Šíření nepravdivých zpráv

/1/ Kdo veřejně sděluje nebo jinak rozšiřuje nepravdivou zprávu, již pokládati za pravdivou nemá dostatečných důvodů, ač ví, že tím vážně znepokojí obyvatelstvo nějakého kraje nebo místa nebo část tohoto obyvatelstva,

restává se za přestupek trestem peněžitým od 50 do 10 000 Kč nebo vězením od tří dnů do tří měsíců.

/2/ Kdo veřejně sděluje nebo jinak rozšiřuje takovou nepravdivou zprávu, ač ví, že tím poškozují bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost nebo veřejný pořádek nebo že tím způsobuje zdražování předmětů potřeby, překotné a hromadné koupě nebo prodeje nebo překotné a hromadné vybírání vkladů,

restává se za přečin vězením od osmi dnů do tří měsíců.

/3/ Ví-li vinník, že zpráva je nepravdivá, restává se v obou případech (č. 1 a 2) za přečin tuhým vězením od osmi dnů do šesti měsíců.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
1948	3	20	39	59	67	51	29	57		15	27	13	55	325	380
1949	21	33	16	64	55	101	54	91	1	10	16	10	37	435	472
1950	6	3		3	4	2	2	7		2	1	4	7	27	34
1951				4										4	4
1978							1							1	1
1979		1												3	3
Celkem	30	57	55	130	126	156	86	155	1	27	44	27	99	795	894

Paragraf 20 – Hrubá neslušnost

Kdo hrubou neslušností ruší výkon pravomoci prezidenta republiky, jeho náměstka, zákonodárského sboru, jeho předsedy nebo předsednictva, výboru nebo komise, vlády, jejího předsedy nebo člena nebo guvernéra Podkarpatské Rusi, aby snížil jejich vážnost,

kdo potupí jméno republiky, její znak, vlajku nebo barvy nebo vypodobení prezidenta republiky, nebo kdo je poškodí nebo odstraní, aby snížil vážnost republiky nebo prezidenta republiky,

restává se za přestupek vězením od osmi dnů do šesti měsíců.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
1948				3	3			3						9	9
1949							1							1	1
1952				1										1	1
Celkem				4	3		1	3						11	11

Paragraf 23 – Nedovolené zpravodajství

/1/ Kdo tiskem uveřejní zprávu o síle, válečné zdatnosti nebo pohybu vojska nebo o jiném zařízení republiky nebo jejího spojence, zave-

deném k obraně, ač to bylo úředně zakázáno neb ač mohl ze zprávy nebo jiných okolností věděti, že uveřejněním ohrožuje zájem státu,

kdo tiskem uveřejní zprávu o mimořádných zařízeních k udržení neb obnovení pokoje, ač to bylo úředně zakázáno, trestá se vězením od jednoho měsíce do jednoho roku.

/2/ Stejně se trestá:

kdo poskytne nepovolané osobě informace o vojenské zradě neb o úředním pátrání nebo trestním řízení, která se týkají vojenské zrady,

kdo uveřejní zprávu o vojenské zradě neb o úředním pátrání nebo trestním řízení, která se týkají vojenské zrady, nebyla-li zpráva vydána nebo schválena ministerstvem národní obrany nebo velitelstvím (úřadem), kterému to ministerstvo národní obrany svěří.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12					
1949						1										1	1
Celkem						1										1	1

Paragraf 24 – Ohrožování obrany republiky

/1/ Kdo proti zákazu dopraví do ciziny zbraně, střelivo nebo jiný válečný materiál,

trestá se za přečin vězením od jednoho měsíce do jednoho roku.

/2/ Kdo bez úředního povolení zhotoví popis, náčrt nebo snímek některého zařízení neb opatření na obranu republiky,

kdo bez úředního povolení úřední plány, náčrty, snímky nebo spisy o takových zařízeních neb opatřeních opíše, obkreslí neb ofotografuje nebo jinému dá nebo nechá opsati, obkresliti neb ofotografovati,

kdo bez úředního povolení uvedené předměty sobě nebo jinému opatří neb uveřejní,

trestá se jako přečin vězením od jednoho měsíce do jednoho roku.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12					
1949			1			1			1						1	2	3
Celkem			1			1			1						1	2	3

B.

Souhrnný přehled počtu osob odsouzených podle zákona č. 50/1923 Sb. a rehabilitovaných na základě ustanovení § 2 zákona č. 119/1990 Sb. v Československu.

ROK	PARAGRAFY									
	1	2	4	5	6	9	10	11	12/1	
1948	33	404	2	1	38	1		68	127	
1949	17	812	1	13	122	3	1	128	332	
1950	1	240		7	32			16	96	
1951	3	118		1	12			3	45	
1952		65		2	2			1	10	
1953		26		2	1		1		1	
1954	5	10		4	7				2	
1955		2			2					
1956									1	
1957					1					
1958		6								
1959		3			1					
1960									1	
1968										
1972					1					
1974										
1978										
1979					1					
1980										
Celkem	59	1686	3	30	220	4	2	216	615	

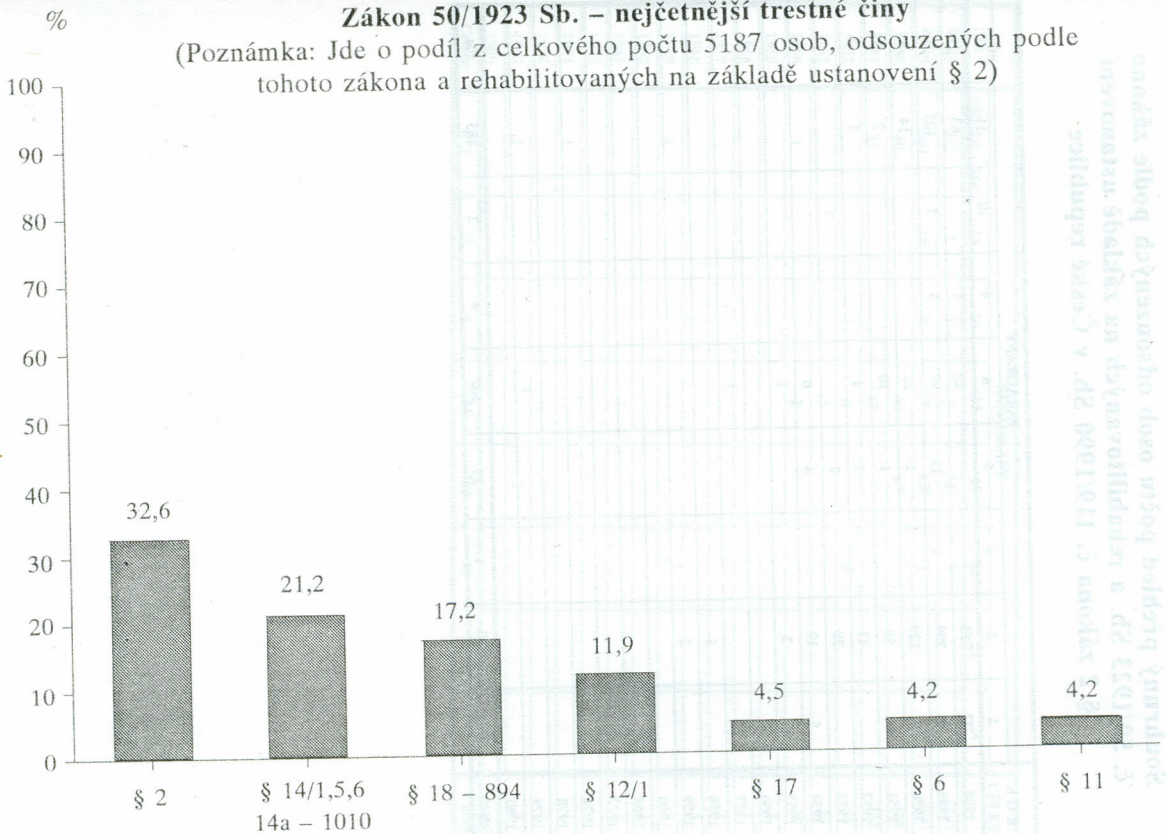

ROK	PARAGRAFY										Celkem
	14/1,5,6 a 14a	15	16	17	18	20	23	24			
1948	378	12	10	57	380	9	1	3			1520
1949	566	21	22	86	472	1	1	3			2601
1950	99		39	51	34						615
1951	19			17	4						222
1952	32		5	13		1					131
1953				3							34
1954	1			2							31
1955											4
1956	1										2
1957											1
1958											6
1959	1										5
1960											1
1968				3							3
1972				2							3
1974	1										1
1978						1					1
1979	1					3					5
1980	1										1
Celkem	1100	33	76	234	894	11	1	3			5187

12) Kdo bez úmyslného posouzení zločinů podle zákona č. 119/1948 Sb. byl odsouzen podle oparátů nebo oparátů, zpravidla se jake předtím věznil v celnicích republiky. Kdo bez úmyslného posouzení zločinů podle zákona č. 119/1948 Sb. byl odsouzen podle oparátů nebo oparátů, zpravidla se jake předtím věznil v celnicích republiky. Kdo bez úmyslného posouzení zločinů podle zákona č. 119/1948 Sb. byl odsouzen podle oparátů nebo oparátů, zpravidla se jake předtím věznil v celnicích republiky.

Zákon 50/1923 Sb. – nejčtenější trestné činy

(Poznámka: Jde o podíl z celkového počtu 5187 osob, odsouzených podle tohoto zákona a rehabilitovaných na základě ustanovení § 2)

C.

Souhrnný přehled počtu osob odsouzených podle zákona č. 50/1923 Sb. a rehabilitovaných na základě ustanovení § 2 zákona č. 119/1990 Sb. v České republice

ROK	PARAGRAFY									
	1	2	4	5	6	9	10	11	12/1	
1948	32	353			23	1		63	116	
1949	6	709	1	11	97	3	1	105	286	
1950	1	120		1	22			14	53	
1951		58		1	10			2	32	
1952		41		2	1			1	3	
1953		20		2			1			
1954	5	10		4	6				2	
1955		2			1					
1956									1	
1957					1					
1958		5								
1959		2								
1960									1	
1968										
1972										
1974										
1978										
1979					1					
1980										
Celkem	44	1320	1	21	162	4	2	185	494	

D.

Souhrnný přehled počtu osob odsouzených podle zákona č. 50/1923 Sb. a rehabilitovaných na základě ustanovení § 2 zákona č. 119/1990 Sb. v Slovenské republice

ROK	PARAGRAFY									CELKEM
	14/1,5,6 a 14a	15	16	17	18	20	23	24		
1948	232	7	1	9	325	9				1171
1949	384	18	2	79	435	1	1	2		2141
1950	40			40	27					318
1951	13			13	4					133
1952			1	6		1				56
1953				3						26
1954	1			2						30
1955										3
1956										1
1957										1
1958										5
1959	1									3
1960										1
1968					3					3
1972										
1974	1									1
1978					1					1
1979	1				3					5
1980										
Celkem	673	25	4	155	795	11	1	2		3899

D.
**Souhrnný přehled počtu osob odsouzených podle zákona
 č. 50/1923 Sb. a rehabilitovaných na základě ustanovení
 § 2 zákona č. 119/1990 Sb. ve Slovenské republice.**

ROK	PARAGRAFY								
	1	2	4	5	6	9	10	11	12/1
1948	1	51	2	1	15			5	11
1949	11	103		2	25			23	46
1950		120		6	10			2	43
1951	3	60			2			1	13
1952		24			1				7
1953		6			1				1
1954					1				
1955					1				
1956									
1957									
1958		1							
1959		1			1				
1960									
1968									
1972					1				
1974									
1978									
1979									
1980									
Celkem	15	366	2	9	58			31	121

ROK	PARAGRAFY								CELKEM
	14/1,5,6 a 14a	15	16	17	18	20	23	24	
1948	146	5	9	48	55				349
1949	182	3	20	7	37			1	460
1950	59		39	11	7				297
1951	6			4					89
1952	32		4	7					75
1953									8
1954									1
1955									1
1956	1								1
1957									
1958									1
1959									2
1960									
1968									
1972				2					3
1974									
1978									
1979									
1980	1								1
Celkem	427	8	72	79	99			1	1288

Platnost zákona skončila 1. srpna 1950.

Poznámka

V tabulkách jsou uváděny počty odsouzených podle zákona č. 50/1923 Sb. i z let, kdy tento zákon již neplatil. (Podobně je tomu i u zákonů č. 231/1948 Sb. a č. 86/1950 Sb). Je to dáno tím, že v trestním právu hmotném platí zásada, že trestný čin se posuzuje podle zákona platného v době, kdy byl čin spáchán. Podle pozdějšího zákona se posuzuje jen tehdy, jestliže je pro obviněného příznivější.

V některých případech jsou uváděny počty odsouzených i z let, kdy již uplynula promlčecí doba trestných činů, pro které byli souzeni. Zde by mělo jít o osoby, které v době platnosti příslušného zákona opustily republiku a byly podle něho souzeny po svém návratu, neboť po dobu jejich pobytu v zahraničí se promlčecí doba nepočítala. Nelze ovšem vyloučit ani chyby v zápisech do statistických listů nebo při vkládání údajů z ručně psaných statistických listů do počítače.

D.
 Souhrnný přehled počtu odsouzených podle druhů trestů
 a. 50/1923 Sb. a. 231/1948 Sb. a. 2. 80/1950
 § 2 zákona č. 119/1990 Sb. v. Království české republiky
 § 2 zákona č. 119/1990 Sb. v. Slovenské republice.

Rok	Druh trestu									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1923	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
1924	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
1925	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
1926	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
1927	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
1928	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
1929	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
1930	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
1931	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
1932	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
1933	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
1934	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
1935	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
1936	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
1937	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
1938	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
1939	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
1940	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
1941	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
1942	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
1943	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
1944	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
1945	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
1946	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
1947	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
1948	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
1949	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
1950	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1

Poznámka
 V tabulkách jsou uvedeny počty odsouzených podle zákona č. 50/1923 Sb. i v let
 kdy tento zákon již neplatil. Podobně je tomu i o zákoně č. 231/1948 Sb. a č. 80/1950
 Sb. Je to dáno tím, že v nastalém přechodném období platí zásada, že trestný čin se považuje
 podle zákona platného v době, kdy byl čin spáchan. Podle pozdějšího zákona se pou-
 žije jen tehdy, jestliže je pro osvědčeného pftiznějše.
 V některých případech jsou uvedeny počty odsouzených i v let, kdy již uplynulo
 promětné období nezákonných činů, pro které byly souzeni. Někdy by mělo jít o osoby, které
 v době platnosti přelázaného zákona opouštěly republiku a byly podle něho souzeny, av-
 šak svým návratem, neboť po dobu jejich pobytu v zahraničí se promětné období nepočítá.
 Někdy ovšem výjimečně ani osoby v zahraničí do statistických listů nebo při vkládání ná-
 jů z některých statistických listů do postřadě.

2. Zákon na ochranu lidově demokratické republiky č. 231/1948 Sb.

Zákon přijalo Národní shromáždění ČSR 6. října 1948. Ve Sbírce zákonů byl vyhlášen 16. října 1948 a účinnosti nabyl osmým dnem po vyhlášení.

Zákon obsahoval některé „trestné činy“ v československém právu dosud neznámé a stanovil mnohem přísnější tresty než dosavadní zákon na ochranu republiky z roku 1923. Umožňoval trestně stíhat československé občany jako „nepřátele lidově demokratického režimu“ i za činnost v demokratických společnostech zcela legální. Stal se jedním z nástrojů první etapy masové politické perzekuce, která sloužila k zajištění únorového převratu 1948 a k prosazení komunistického monopolu do všech oblastí společenského života.

Platnost zákona skončila 1. srpna 1950.

A.

Počet osob odsouzených podle jednotlivých paragrafů zákona č. 231/1948 Sb. a rehabilitovaných na základě ustanovení § 2 zákona č. 119/1990 Sb. v krajích, v České republice, ve Slovenské republice a v Československu.

Paragraf 1 – Velezrada

/1/ Kdo se pokusí:

- a) zničit samostatnost nebo ústavní jednotnost republiky,
- b) odtrhnout od republiky část jejího území,
- c) zničit nebo rozvrátit lidově demokratické zřízení nebo společenskou nebo hospodářskou soustavu republiky, zaručené ústavou nebo
- d) násilím znemožnit ústavní činnost prezidenta republiky nebo jeho náměstka, zákonodárního sboru nebo vlády (sboru pověřenců),
bude potrestán pro zločin těžkým žalářem od deseti do pětadvaceti let nebo na doživotí.

/2/ Stejně bude potrestán, kdo se k činu uvedenému v odstavci 1 s někým spolčí nebo vejde v přímý nebo nepřímý styk s cizí mocí nebo s cizími činiteli.

/3/ Smrtí bude vinník potrestán:

- a) dopustí-li se činu uvedeného v odstavci 1 nebo 2 za branné pohotovosti státu nebo v době ozbrojeného napadení republiky,
- b) byly-li takovým činem zvláštní měrou ohroženy samostatnost, ústavní jednotnost nebo územní celistvost republiky, její lidově demokratické zřízení, společenská nebo hospodářská soustava, zaručené ústavou, nebo byla-li znemožněna ústavní činnost prezidenta republiky nebo jeho náměstka, zákonodárního sboru nebo vlády (sboru pověřenců),
- c) bylo-li k takovému činu užito branné moci nebo ozbrojeného nebo na vojenský způsob organizovaného sboru nebo byly-li k takovému činu sbírány nebo organizovány branné nebo pomocné síly nebo hromaděny zbraně neb střelivo,
- d) byli-li při takovém činu kladen násilný odpor branné moci nebo ozbrojenému sboru, nebo
- e) je-li tu jiná zvláště přitěžující okolnost.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb. (§ 1, odstavec 1, 2, 3, písmeno b-e)

ROK	KRAJE												S	Č	Čs	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12				
1948	1	1		8				1							11	11
1949	263	67	20	66	93	35	141	90	13	24	10	32	79	775	854	
1950	288	164	148	351	164	265	493	234	40	29	43	32	144	2107	2251	
1951	142	52	41	108	95	30	498	63	30	21	35	17	103	1029	1132	
1952	14	5	2	19	3	20	59	33	6	1		1	8	155	163	
1953		8	8	5	2	7	21	1		2	1		3	52	55	
1954	1	1	5	10	1	2	4	3		2		3	5	27	32	
1955		3	4	2	1		1	5		4			4	16	20	
1956		1								1			1	1	2	
1957	6													6	6	
1959												1	1		1	
1970							2							2	2	
1972									1				1		1	
1989							2							2	2	
Celkem	715	302	228	569	359	359	1221	430	90	84	89	86	349	4183	4532	

Poznámka

Masové odsuzování československých občanů pro velezradu na počátku padesátých let bylo ovlivněno používáním tzv. notoriety.

Notoriety se používalo v trestním řízení proti občanům, kteří bez povolení opustili republiku a po určité době se vrátili, později i proti občanům, kterým se pokus opustit bez dovolení republiku nezdařil. Podstata notoriety spočívala v tom, že – v rozporu se zásadami trestního řízení – se nevycházelo ze skutkových zjištění a prokazaného jednání obžalovaného, ale jen z úvah a dedukcí opírajících se o „obecné zkušenosti a poznatky“.

Ve Sbírce rozhodnutí Československých soudů bylo např. v rozhodnutí č. 49 z roku 1949 uvedeno: „Určitost velezrádného činu obžalovaných je jasně vyjádřena zdůrazněním zjištěných a notoricky známých cílů protistátní činnosti emigrace, ke které se obžalovaný rozhodl připojit. Proto zjištěný skutkový stav zakládá skutkovou podstatu zločinu velezrady“.

Paragraf 2 – Sdružování proti státu

/1/ Kdo se s někým spolčí v úmyslu podvraceti samostatnost, ústavní jednotnost nebo územní celistvost republiky anebo její lidově demokratické zřízení, její společenskou nebo hospodářskou soustavu anebo její národní povahu, zaručené ústavou,

bude potrestán pro přečin tuhým vězením od tří měsíců do tří let.

/2/ Kdo se dopustí činu uvedeného v odstavci 1 za branné pohotovosti státu nebo v době ozbrojeného napadení republiky, bude potrestán pro zločin těžkým žalářem od jednoho roku do pěti let.

/3/ Kdo založí organizaci v úmyslu podvraceti samostatnost, ústavní jednotnost nebo územní celistvost republiky anebo její lidově demokratické zřízení, její společenskou nebo hospodářskou soustavu nebo její národní povahu, zaručené ústavou, nebo kdo k takové organizaci přistoupí nebo se účastní její činnosti anebo ji neb její členy podporuje v podvratných snahách,

bude potrestán pro zločin těžkým žalářem od jednoho roku do pěti let, a je-li tu zvláště přitěžující okolnost, od pěti do deseti let.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb. (§ 2, odstavec 1 a 3).

ROK	KRAJE												S	Č	Čs			
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12						
1948	1															45	710	755
1949	106	69	55	64	76	63	118	159	1	19	4	21				63	311	374
1950	68	25	18	24	20	58	65	33	6	7	39	11				24	203	227
1951	28	24	7	17	30	14	59	24	3	5	8	8				24	203	227
1952	2	13		2	3	16	32	7		5	4	3	12			75	87	
1953	1	9		4	7	17	6	1				4	4			45	49	
1954				17	8	8	1	5		4		1	5			39	44	
1955					1	2										3	3	
1956	1	1														2	2	
1965					3											3	3	
1966		8														8	8	
1970	1							1								2	2	
1971						1										1	1	
1974	2															2	2	
1975	1															1	1	
Celkem	211	149	80	128	148	179	282	229	10	40	55	48	153	1406	1559			

Paragraf 3 – Pobuřování proti republice

/1/ Kdo veřejně nebo před více lidmi nebo více lidí pobuřuje proti republice, proti její samostatnosti, ústavní jednotnosti, její územní celistvosti nebo proti jejímu lidově demokratickému zřízení, její společenské nebo hospodářské soustavě nebo její národní povaze, zaručené ústavou,

bude potrestán pro přečin tuhým vězením od tří měsíců do tří let.

/2/ Stejně bude potrestán, kdo úmyslně nebo z hrubé nedbalosti umožňuje nebo usnadňuje šíření pobuřujícího projevu uvedeného v odstavci 1.

/3/ Kdo se dopustí činu uvedeného v odstavci 1 nebo úmyslně činu uvedeného v odstavci 2 za branné pohotovosti státu nebo v době ozbrojeného napadení republiky,

bude potrestán pro zločin těžkým žalářem od jednoho roku do pěti let.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb. (§ 3, odstavec 1, 2)

ROK	KRAJE												S	Č	Čs			
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12						
1948	1				2	4		1		8	3	1	12	8	20			
1949	64	113	61	28	80	166	115	130	36	143	167	94	440	757	1197			
1950	220	192	107	95	194	255	258	274	58	251	293	158	760	1595	2355			
1951	37	11	10	11	20	26	19	28	6	23	29	22	80	162	242			
1952	3	1	1	4	1		8	3		8	4	7	19	21	40			
1953		1		1	1	3		1		1	1		2	7	9			
1954								1		1			1	1	2			
1955												1		1	1			
1956	1						1								2	2		
1959						1	1		1				1	1	3	4		
1960													1	1	1			
1961							1								1	1		
1969		1													1	1		
1971							1								1	1		
1972											1			1	1			
1976						1									1	1		
1979										1					1	1		
1980						1	2					2		2	3	5		
1984						1									1	1		
1989										1					1	1		
Celkem	326	319	179	139	304	458	401	440	101	435	500	284	1320	2566	3886			

Paragraf 4 – Hanobení republiky

/1/ Kdo hanobí republiku,

kdo potupí jméno nebo symbol republiky, zejména její znak, vlajku, barvy nebo státní hymnu, nebo

kdo zničí, poškodí nebo odstraní symbol republiky, zejména její znak, vlajku nebo barvy, nebo vypodobení prezidenta republiky nebo jeho náměstka v úmyslu projevit opovržení republiky nebo nepřátelské smýšlení o ní,

bude potrestán pro přestupek vězením od osmi dnů do šesti měsíců.

/2/ Kdo veřejně nebo před více lidmi se dopustí činu uvedeného v odstavci 1,

bude potrestán pro přečin tuhým vězením od tří měsíců do dvou let.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12				
1948	1				1										2	2
1949	5	3	2	7	1	9	6	13		1	2	10	13	46	59	
1950	6	1	3	8	4	8	8	6	2	6	11	8	27	44	71	
1951		1		1		1	1	1			1	1	2	5	7	
1952												1	1		1	
1959		1													1	1
Celkem	12	6	5	16	6	18	15	20	2	7	14	20	43	98	141	

Paragraf 5 – Vyzvědačství

/1/ Kdo vyzvídá státní tajemství v úmyslu vyraziti je cizí moci, nebo kdo je cizí moci přímo nebo nepřímo vyradí, nebo kdo se k takovému činu s někým spolčí nebo vejde v přímý nebo nepřímý styk s cizí mocí nebo s cizími činiteli, nebo kdo vejde ve styk s organizací, jejímž účelem je vyzvídání státní tajemství, v úmyslu její snahy podporovati,

bude potrestán pro zločin těžkým žalářem od deseti do pětadvaceti let nebo na doživotí.

/2/ Smrtí bude vinník potrestán:

a) dopustí-li se činu uvedeného v odstavci 1 za branné pohotovosti státu nebo v době ozbrojeného napadení republiky,

b) dopustí-li se takového činu, ač mu povinnost uchovávatí státní tajemství byla výslovně uložena,

c) dopustí-li se takového činu jako člen organizace, jejímž účelem je vyzvídání státní tajemství,

d) týká-li se takový čin státního tajemství zvlášť důležitého,

e) dopustí-li se takového činu po výdělečném způsobu nebo páchal-li takový čin po delší dobu nebo ve značném rozsahu nebo způsobem zvlášť nebezpečným, nebo

f) je-li tu jiná zvláště přitěžující okolnost.

/3/ Státní tajemstvím se rozumí skutečnost, opatření, nebo předmět, jež vláda tají v důležitém zájmu republiky, zejména v zájmu politickém, vojenském nebo hospodářském, nebo jež v takovém zájmu mají zůstatí utajeny před cizí mocí nebo před cizími činiteli.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12				
1948	1														1	1
1949	83	8	8	44	12	8	30	6	31	37	1	5	74	199	273	
1950	88	13	11	52	13	7	47	10	36	8	7	12	63	241	304	
1951	6	2	3	6	3		55	3	11	4	6	1	22	78	100	
1952	1	1		6	1	1	9	6	7	2		1	10	25	35	
1953		1		3	4		7							15	15	
1954	1	2		4			1	3		1		1	2	11	13	
1955				5	1	1		1						8	8	
1956									1				1		1	
1958										5			5		5	
1972									1					1	1	
1974	2													2	2	
Celkem	182	27	22	120	34	17	149	30	86	57	14	20	177	581	758	

Poznámka

Masové odsuzování československých občanů pro trestnou činnost vyzvědačství na počátku padesátých let bylo ovlivněno používáním tzv. notoriety (viz poznámku u § 1).

Podle stanoviska státní prokuratury, akceptovaného i soudy, bylo nutné každý návrat z americké okupační zóny v Německu zásadně stíhat pro vyzvědačství, případně též pro velezradu, neboť „je notoricky známo, že každý občan za hranicemi vejde ve styk s emigranty, tak s orgány CIC, které pozdějšího navrátilce podrobily zpravodajskému výslechu“.

Paragraf 6 – Vyzvědačství proti spojenci

Kdo poškodí republiku tím, že se dopustí vyzvědačství (§ 5) proti spojenci,

bude potrestán pro zločin tresty stanovenými v § 5 podle rozlišení tam uvedeného.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12					
1948	1															1	1
1949	1															1	1
1950			1													1	1
1954				1												1	1
Celkem	2		1	1												4	4

Paragraf 7 – Nedbalé uchovávání státního tajemství

Kdo z nedbalosti způsobí, že se státní tajemství může stát známým cizí moci nebo cizím činitelům, ačkoli měl povinnost je uchovávat,

bude potrestán pro přečin tuhým vězením od tří měsíců do tří let.

Počet rehabilitovaných podle § 2. zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12					
1948	1															1	1
1949	3	2	1	2	5	3	1	2		2	1				3	19	22
1950	10	5	3	8	11	3	2	4	1	2	1				4	46	50
1951	1		2	2	2	3	4	1								15	15
1952					1					1						2	2
1954															1	1	1
Celkem	15	7	6	12	19	9	7	8	1	4	2	1			8	83	91

Paragrafy 8 a 9 – Ohrožení obrany republiky

§ 8.

Kdo vyzvídá státní tajemství v úmyslu vyzraditi je nepovolané osobě nebo je takové osobě vyzradí,

bude potrestán pro zločin těžkým žalářem od jednoho roku do pěti let, a je-li tu zvláště přitěžující okolnost, od pěti do deseti let.

§ 9.

/1/ Kdo bez úředního povolení

a) zhotoví popis, plán, nákres nebo snímek některého zařízení nebo opatření na obranu republiky,

b) opíše, obkreslí nebo ofotografuje plán, nákres, snímek nebo spis o takovém zařízení nebo opatření, nebo dá nebo nechá jej někomu jinému opsati, obkreslit, nebo ofotografovati, nebo

c) některý uvedený předmět sobě nebo někomu jinému opatří nebo jej uveřejní,

bude potrestán, není-li jeho čin přísněji trestný, pro přečin tuhým vězením od jednoho měsíce do jednoho roku.

/2/ Stejně bude potrestán, nejde-li o čin přísněji trestný podle § 5 nebo 8, kdo neoprávněně vyzvídá státní tajemství.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12					
1948	1			1												2	2
1949	8	2	5	6	15	11	13	15	2	2	3	1			8	75	83
1950	41	3	10	6	13	13	17	18		2	3	3			8	121	129
1951	4	2				2	13			1		2			3	21	24
1952	2	1			2						2				2	5	7
1953				1						1					1	1	2
1959										1						1	1
1972	1															1	1
1989										1						1	1
Celkem	57	8	15	14	30	26	45	33	3	5	10	4			22	228	250

Paragraf 12 – Nedovolené zpravodajství

Kdo zveřejní údaje o jakémkoliv podniku, ústavu, zařízení nebo opatření důležitém pro obranu republiky nebo jejího spojence, zejména o síle, válečné zdatnosti nebo pohybu vojska nebo jiného vojensky organizovaného sboru, ač mohl z úředního zákazu nebo ze zprávy nebo z jiných okolností vědět, že uveřejněním ohrožuje zájmy státu,

kdo zveřejní údaje o některém trestném činu uvedeném v §§ 1, 2, 5 až 8, 10, 11 a 39 nebo o úředním pátrání nebo o trestním řízení, která se týkají takového činu, nebyla-li zpráva o tom vydána nebo schválena ministerstvem národní obrany nebo ministerstvem vnitra, nebo

Kdo poskytne nepovolané osobě informace o některém trestném činu uvedeném v §§ 1, 2, 5 až 8, 10, 11 a 39 nebo o úředním pátrání nebo o trestním řízení, která se týkají takového činu,

bude potrestán, nejde-li o čin přísněji trestný, pro přečin tuhým vězením od jednoho měsíce do jednoho roku.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs			
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12						
1948	1															1	1	
1949		1			1				2		1					3	2	5
1950			1	2				2	1							1	5	6
1951				1													1	1
Celkem	1	1	1	3	1			2	3		1				4	9	13	

Paragraf 17 – Spolčení k útokům na ústavní činitele

/1/ Kdo se s někým spolčí ke spáchání činu uvedeného v § 14 nebo v § 15 nebo k páčání takových činů nebo kdo takové spolčení nebo jeho účastníky jakýmkoliv způsobem podporuje,

bude potrestán pro zločin těžkým žalářem od pěti do deseti let.

/2/ Kdo se s někým spolčí ke spáchání činu uvedeného v § 16 nebo k páčání takových činů nebo kdo takové spolčení nebo jeho účastníky jakýmkoliv způsobem podporuje,

bude potrestán pro zločin těžkým žalářem od jednoho roku do pěti let.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs			
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12						
1948	1															1	1	
1949						2				1						1	2	3
1950		2			1											3	3	
Celkem	1	2			1	2				1					1	6	7	

Paragrafy 20 a 21 – Vzbouření

§ 20.

/1/ Kdo se zúčastní sročení více osob v úmyslu společně násilím působit na výkon pravomoci veřejného funkcionáře,

bude potrestán pro zločin těžkým žalářem od jednoho roku do pěti let.

/2/ Těžkým žalářem od pěti do deseti let bude vinník potrestán, zúčastní-li se sročení uvedeného v odstavci 1 v úmyslu tam uvedeném poté, když k obnovení pořádku bylo užito mimořádné moci.

§ 21.

Kdo se zúčastní sročení více osob v úmyslu společně násilím působit na výkon pravomoci sboru povoláného zákonem nebo po zákonu k projednávání veřejných věcí,

bude potrestán pro zločin těžkým žalářem od pěti do deseti let.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12					
1948	1															1	1
1949	1	1		9			11			2	48	10	60	22	82		
1950	2		5		1	9	12	2	1	36	85	37	159	31	190		
1951				1						2	8	2	12	1	13		
1952				2										2	2		
1980											1		1		1		
Celkem	4	1	5	12	1	9	23	2	1	40	142	49	232	57	289		

Paragraf 23 – Ublížení na cti prezidentu republiky

/1/ Kdo ublíží na cti prezidentu republiky nebo jeho náměstkovi před více lidmi,

bude potrestán pro přečin tuhým vězením od jednoho měsíce do jednoho roku.

/2/ Tuhým vězením od tří měsíců do tří let bude vinník potrestán:

- dopustí-li se činu uvedeného v odstavci 1 veřejně nebo tváří v tvář prezidentu republiky (jeho náměstkovi) nebo
- dopustí-li se ho opětovně při různých příležitostech.

/3/ Důkaz pravdy ani důkaz omluvitelného omylu není přípustný.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
1948	1		1			1		1		4	1		5	4	9
1949	14	22	18	27	37	37	57	57	8	14	18	27	67	269	336
1950	24	15	14	20	27	35	34	54	11	25	27	27	90	223	313
1951	4	3	1	7	4	2		6		1	2	3	6	27	33
1952							1			1	2	1	4	1	5
1953							2					5	5	2	7
1955									1				1		1
1956				1										1	1
1957		1												1	1
1959										1	1				1
1969						1								1	1
1979						1								1	1
Celkem	43	41	34	54	69	77	94	118	19	46	50	64	179	530	709

Paragraf 24 – Hanobení některých ústavních činitelů

Kdo veřejně nebo před více lidmi hanobí zákonodárný sbor nebo jeho předsednictvo, výbor nebo komisi nebo vládu (sbor pověřenců) nebo člena vlády (sboru pověřenců) pro výkon jeho pravomoci nebo pro jeho činnost v životě politickém,

bude potrestán pro přečin tuhým vězením od tří měsíců do dvou let.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
1948	1	1												2	2
1949	14	16	11	16	19	36	32	46	1	9	8	5	23	190	213
1950	26	17	6	10	23	25	18	38	4	10	8	6	28	163	191
1951	3			1	1	2	3	1		2	1	1	4	11	15
1968		1												1	1
Celkem	44	35	17	27	43	63	53	85	5	21	17	12	55	367	422

Paragraf 26 – Popuzování

/1/ Kdo veřejně nebo před více lidmi nebo více lidí popuzuje k násilnému nebo jinému nepřátelskému činu proti jednotlivým skupinám obyvatelů pro jejich národnost, rasu nebo náboženství nebo proto, že

jsou bez vyznání nebo že jsou stoupenci lidově demokratického řádu republiky,

bude potrestán pro přečin tuhým vězením od tří měsíců do tří let.

/2/ Kdo způsobem uvedeným v odstavci 1 a z některého důvodu tam uvedeného popuzuje k zášti proti jednotlivým skupinám obyvatelů, bude potrestán pro přečin tuhým vězením od tří měsíců do dvou let.

/3/ Kdo způsobem uvedeným v odstavci 1 a z některého důvodu tam uvedeného popuzuje k násilnému nebo jinému nepřátelskému činu nebo k zášti proti jednotlivci,

bude potrestán pro přečin tuhým vězením od jednoho měsíce do jednoho roku.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12				
1948	1					1						3	2	5	2	7
1949	29	47	43	38	43	94	87	89	6	37	60	42	145	470	615	
1950	84	56	50	51	69	183	156	155	24	122	104	82	332	804	1136	
1951	6	7	1	7	7	10	5	20	2	5	7	8	22	63	85	
1952	2	1						3			2	1	3	6	9	
1953	1	2							1		1		1	4	5	
1954									1					1	1	
1955						1								1	1	
1956	1	1												2	2	
1958				2										2	2	
1959										1				1	1	
1980											1			1	1	
1989												1		1	1	
Celkem	124	114	94	98	119	289	248	269	32	168	175	136	511	1355	1866	

Paragraf 28 – Zneužití úřadu duchovního nebo jiné podobné funkce

Kdo zneužije výkonu svého úřadu duchovního nebo podobné své náboženské funkce k vykonávání vlivu na věci politického života ve směru nepříznivém lidově demokratickému řádu republiky,

bude potrestán, nejde-li o čin přísněji trestný, pro přečin tuhým vězením od jednoho měsíce do jednoho roku.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12					
1948	1															1	1
1949		1	2		1	1	1				3				3	6	9
1950	2	1	1			2	1			1		1		2	7	9	
1951		1								2				2	1	3	
1952												2		2		2	
Celkem	3	3	3		1	3	2			3	3	3		9	15	24	

Paragraf 31 – Nedovolené ozbrojování

Kdo k ozbrojenému nebo na vojenský způsob organizovanému sboru, spolku nebo skupině, utvořeným bez povolení příslušnému úřadu, přistoupí nebo se jich činností účastní nebo jejich členy podporuje, bude potrestán pro přečin tuhým vězením od tří měsíců do dvou let; věděl-li však, že účelem některého takového sboru nebo spolku nebo některé takové skupiny je vzbouření, bude potrestán pro zločin těžkým žalářem od jednoho roku do pěti let.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12				
1948	1														1	1
1949		1					1	1			1			1	3	4
1950										1	1			2		2
Celkem	1	1					1	1		1	2			3	4	7

Paragraf 32 – Šíření poplašné zprávy

/1/ Kdo rozšiřuje poplašnou zprávu, ač si mohl uvědomiti, že její rozšiřování je způsobil vážně znepokojit alespoň část obyvatelstva některého místa, bude potrestán, nejde-li o čin přísněji trestný, pro přestupek vězením od osmi dnů do šesti měsíců; věděl-li však, že zpráva jím rozšiřována je nepravdivá, bude potrestán pro přečin tuhým vězením od jednoho měsíce do jednoho roku.

/2/ Kdo rozšiřuje poplašnou zprávu, ač si mohl uvědomiti, že její rozšiřování je způsobil ohroziti bezpečnost státu, brannost obyvatelstva, československou měnu, vážnost veřejné moci, veřejnou bezpečnost nebo veřejný pořádek anebo že se jím může způsobiti zdražování předmětů potřeby, překotné a hromadné koupě nebo prodeje nebo překotné a hromadné vybírání vkladů,

bude potrestán pro přečin tuhým vězením od jednoho měsíce do jednoho roku; věděl-li však, že zpráva jím rozšiřována je nepravdivá, bude potrestán tuhým vězením od tří měsíců do tří let.

/3/ Kdo za branné pohotovosti státu nebo v době ozbrojeného napadení republiky nebo v době, kdy se konají zvýšená bezpečnostní opatření pro obranu státu, rozšiřuje poplašnou zprávu povahy uvedené v odstavci 2,

bude potrestán pro přečin tuhým vězením od tří měsíců do tří let; rozšiřuje-li však zprávu tiskem, filmem, rozhlasem nebo podobně účinným způsobem, bude potrestán pro zločin těžkým žalářem od jednoho roka do pěti let.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12				
1948	1	1	1	4	1	1		3		2	4			6	12	18
1949	17	60	84	87	125	180	102	173	16	87	81	49		233	828	1061
1950	49	68	82	83	145	221	136	200	21	82	131	67		301	984	1285
1951	12	6	5	10	14	10	14	10	4	9	7	11		31	81	112
1952		1		2	2	2	4			2	1	2		5	11	16
1953			1					2							3	3
1954	4					1		1	1						7	7
1955							1								1	1
1956							1	2							3	3
1957									1						1	1
1960			1							2		1		3	1	4
1970	1														1	1
1973		1													1	1
1979						1									1	1
1980				1								1		1	1	2
Celkem	84	137	174	187	289	418	257	390	41	184	225	130		580	1936	2516

Paragraf 33 – Podněcování k trestnému činu a k neplnění zákonných povinností

/1/ Kdo veřejně nebo před více lidmi podněcuje k zločinu nebo k přečinu,

bude potrestán pro přečin tuhým vězením od tří měsíců do tří let.

/2/ Kdo veřejně nebo před více lidmi podněcuje k zločinu podle tohoto zákona, k zločinu nebo přečinu vojenskému, některému zločinu nebo přečinu uvedenému v §§ 171 až 177 zákona ze dne 13. května 1936, č. 131 Sb., o obraně státu, nebo k některému přečinu uvedenému v §§ 47 až 51 branného zákona republiky Československé ze dne 19. března 1920, č. 193 Sb., ve znění zákonů jej měnících a doplňujících,

bude potrestán pro zločin těžkým žalářem od jednoho roku do pěti let; stanoví-li však zákon na zločin, k němuž vinník podněcoval, trest smrti,

bude potrestán těžkým žalářem od pěti do deseti let.

/3/ Kdo veřejně podněcuje k hromadnému páchání soudního nebo správního přestupku nebo k hromadnému neplnění veřejnoprávní povinnosti uložené zákonem,

bude potrestán pro přečin tuhým vězením od jednoho měsíce do jednoho roku, a je-li tu zvláště přitěžující okolnost, od tří měsíců do tří let.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12					
1948	1														1	1	1
1949	1		1			1	10	3		4	1	3	8	16	24		
1950	2	2		1		1	2	1		1	2	6	9	9	18		
1951						2					1	1	2	2	4		
1956		1												1	1		
Celkem	4	3	1	1		4	12	4		5	4	10	19	29	48		

Paragraf 34 – Schvalování trestného činu

/1/ Kdo veřejně nebo před více lidmi

a) vychvaluje nebo výslovně schvaluje zločin nebo přečin, nebo jinak s ním projevuje souhlas, nebo

b) vychvaluje nebo oslavuje pachatele pro zločin nebo pro přečin, bude potrestán pro přečin tuhým vězením od jednoho měsíce do jednoho roku.

/2/ Stejně bude potrestán, není-li pro takovou činnost trestný již jako účastník, kdo odmění pachatele jakýmkoliv způsobem za zločin nebo přečin anebo v úmyslu projevit tím souhlas s jeho činem, poskytne mu jakýmkoliv způsobem náhradu za trest, zabezpečovací opatření nebo plnění uložené mu rozsudkem trestního soudu anebo k těmto cíli sbírá na takovou náhradu.

/3/ Schvaloval-li (odstavce 1 a 2) vinník některý zločin uvedený v §§ 1, 5, 6, 10, 11, 14 až 16 a 18,

bude potrestán pro zločin těžkým žalářem od jednoho roku do pěti let.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12					
1948	1												1	1	2		
1949		1		1		1	3	4		1	2	1	4	10	14		
1950	2	1	4	3	4	5	4	15	1	2	2	2	7	38	45		
1951	1			1			1					1	1	3	4		
1953				2										2	2		
1979							1							1	1		
Celkem	4	2	4	7	4	6	9	19	1	3	6	3	13	55	68		

Paragraf 35 – Nepřekážení nebo neoznámení trestného činu

/1/ Kdo nepřekazí některý zločin nebo přečin uvedený v §§ 1, 2, 5, 6, 11, 14 až 16, 18, 29 a 31,

bude potrestán, jde-li o nepřekážení zločinu, pro zločin těžkým žalářem od jednoho roku do pěti let, a jde-li o nepřekážení přečinu, pro přečin tuhým vězením od jednoho měsíce do jednoho roku.

/2/ Tresty stanovenými v odstavci 1

bude potrestán, kdo se doví hodnověrným způsobem, že se chystá některý zločin nebo přečin tam uvedený nebo že byl páchán některý

zločin nebo přečin uvedený v §§ 5 až 8, 10, 11 a neoznámí to neodkladně hodnověrným způsobem bezpečnostnímu úřadu (orgánu).

/3/ Není trestný podle odstavců 1 a 2, kdo povinnosti tam uvedené nemohl vyhovět snadno a bez nebezpečí pro sebe nebo pro osoby sobě blízké.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12				
1948	2			1				1						4	4	4
1949	118	37	20	21	24	28	28	63	12	13	9	11	45	339	384	
1950	80	32	24	67	23	59	89	49	23	8	18	12	61	423	484	
1951	27	18	9	35	13	10	71	39	10	12	28	7	57	222	279	
1952	5	9	2	12	4	29	16	5	7	3	1	1	12	82	94	
1953	2	2		3	4		9	4				2	2	24	26	
1954	1	3	3	5	2		3	1		3			3	18	21	
1955					1	1		1						3	3	
1957	6													6	6	
1959										1			1		1	
1969					1									1	1	
Celkem	241	101	58	144	72	127	216	163	52	40	58	31	181	1122	1303	

Paragrafy 36 a 37 – Sabotáž

§ 36.

/1/ Kdo neplní nebo poruší povinnost vyplývající z jeho veřejné funkce, úřadu, služby, povolání nebo zaměstnání nebo plnění takové povinnosti obchází v úmyslu mařití nebo ztížití provádění nebo plnění jednotného hospodářského plánu,

bude potrestán, nejde-li o čin přísněji trestný, pro zločin těžkým žalářem od jednoho roku do pěti let.

/2/ Těžkým žalářem od pěti do deseti let bude vinník potrestán

a) dopustí-li se činu uvedeného v odstavci 1 za branné pohotovosti státu nebo v době ozbrojeného napadení republiky,

b) dopustí-li se takového činu jako člen spolčení k hospodářské sabotáži,

c) bylo-li zmařeno nebo ztíženo provádění nebo plnění jednotného hospodářského plánu v podstatném úseku, nebo

d) je-li tu jiná zvláště přitěžující okolnost.

§ 37.

Kdo neplní nebo poruší povinnost vyplývající z jeho veřejné funkce, úřadu, služby, povolání nebo zaměstnání v úmyslu ohrozit tím důležitý zájem republiky,

bude potrestán, nejde-li o čin přísněji trestný, pro zločin těžkým žalářem od pěti do deseti let.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12				
1948	1														1	1
1949	3	2	3	3	5	2	6	8		1	2		3	32	35	
1950	18	27	35	33	59	32	63	40	4	36	19	30	89	307	396	
1951	7	10	6	17	13	8	22	15		5	5	7	17	98	115	
1952	2		3	1	1	3	4	1		9		1	10	15	25	
1953						1	1	2		2			2	4	6	
1954	2		1	2										5	5	
1955		1								3			3	1	4	
1960												1	1		1	
1984											1		1		1	
Celkem	33	40	48	56	79	45	96	66	4	56	27	39	126	463	589	

Paragraf 38 – Ohrožování jednotného hospodářského plánu z nedbalosti

Kdo z nedbalosti neplní nebo poruší povinnost vyplývající z jeho veřejné funkce, úřadu, služby, povolání nebo zaměstnání ač mohl vědět, že tím ohrožuje provádění nebo plnění jednotného hospodářského plánu,

bude potrestán pro přečin tuhým vězením od jednoho měsíce do jednoho roku.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
1948	1	1				2					2		2	4	6
1949	2	7	11	32	111	39	17	38		5	10	4	19	257	276
1950	47	85	136	200	374	275	171	233	4	130	59	32	225	1521	1746
1951	7	26	9	22	61	28	64	52	1	52	19	13	85	269	354
1952	1	2	1	5	8	13	10	23		17	6	14	37	63	100
1953				2	3	2	1	1		1	3	4	9	13	
1954					1			1			3	3	2	5	
1955			1										1	1	1
1959					1								1	1	
1960							2						2	2	
1962				1									1	1	
1972								1					1	1	
1974					1								1	1	
Celkem	58	121	158	262	560	359	265	348	6	204	97	69	376	2131	2507

Paragraf 40 – Neoprávněné opuštění území republiky a neuposlechnutí výzvy k návratu

Československý občan, který v úmyslu poškodit zájem republiky opustí neoprávněně území republiky nebo ve stejném úmyslu neuposlechně výzvy úřadu, aby se v přiměřené lhůtě, kterou mu úřad určí, na území republiky vrátil,

bude potrestán pro zločin těžkým žalářem od jednoho roku do pěti let.

Poznámka

Zákon č. 231/1948 Sb. v Československu poprvé obsahoval zvláštní ustanovení k trestnímu stíhání této činnosti. Do února 1948 se nedovolené překročení hranice považovalo za pasový přeštep, který se promlčoval uplynutím jednoho roku i v případě, že se občan, který se tohoto přeštku dopustil, zdržoval v cizině. Po únoru 1948 bylo nedovolené opuštění republiky v některých případech stíháno jako zločin přípravy úkladů podle § 2 zákona na ochranu republiky (zákon č. 50/1923 Sb.).

Občané, kterým se podařilo republiku skutečně opustit, obvykle nebyli souzeni a trestní řízení proti nim se zastavovalo.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs			
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12						
1948	9	6	3	3						1			5		3	8	22	30
1949	122	134	104	726	151	76	172	158	251	35	37	26	349	1643	1992			
1950	147	68	110	612	123	60	155	104	78	25	37	16	156	1379	1535			
1951	39	27	21	41	30	15	62	17	20	6	9	10	45	252	297			
1952	10	15	6	32	3	14	24	5	50	1	5	14	70	109	179			
1953	2	7	6	10	5	1	7	2	4	1			3	8	40	48		
1954		6	4	7		1	6	2				3	3	6	26	32		
1955			1	3											4	4		
1956	1			1											2	2		
1957			1	1	1						1				1	3	4	
1958	4		1	3				2								10	10	
1959	1			3			5	4								13	13	
1960				1												1	1	
1964				1												1	1	
1966		1														1	1	
1969			2		1	1										4	4	
1970			1		4											5	5	
1971					1	1										2	2	
1972										1						1		1
1973												1				1		1
1975	2															2	2	
1979	1															1	1	
1980				1												1	1	
Celkem	338	264	260	1445	319	174	433	288	409	73	91	72	645	3521	4166			

Paragraf 41 – Poškození zájmu republiky v cizině

/1/ Československý občan, který v cizině rozšiřuje nepravdivou zprávu o politických, bezpečnostních, hospodářských, sociálních nebo právních poměrech v republice, ačkoliv nemá dostatečných důvodů pokládati ji za pravdivou a mohl si uvědomiti, že je způsobilá ohroziti zájem republiky,

bude potrestán pro přečin tuhým vězením od tří měsíců do tří let.

/2/ Kdo se dopustí činu uvedeného v odstavci 1 v úmyslu poškoditi republiku,

bude potrestán pro zločin těžkým žalářem od jednoho roku do pěti let.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12				
1948	1														1	1
1949	3	2	2	2		1	3	3		1	1			2	16	18
1950	2	2				2		4				1	1	1	10	11
1951		1			1										2	2
1952						1									1	1
1955		2													2	2
1956	1														1	1
Celkem	7	7	2	2	1	4	3	7		1	1	1	3	33	36	

Paragraf 42 – Hanobení spojeneckého státu

Kdo veřejně nebo před více lidmi

hanobí spojenecký stát, jeho hlavu nebo jiného jeho představitele anebo jeho zástupce uznaného vládou republiky, potupí jméno nebo symbol spojeneckého státu, zejména jeho znak, vlajku, barvy nebo státní hymnu, nebo

zničí, poškodí nebo odstraní symbol spojeneckého státu, zejména jeho znak, vlajku nebo barvy, nebo vypodobení hlavy spojeneckého státu nebo jiného jeho představitele v úmyslu projevit opovržení spojeneckému státu nebo nepřátelské smýšlení o něm,

bude potrestán pro přečin tuhým vězením od tří měsíců do dvou let.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12				
1948	1					1									2	2
1949	6	6	3	6	13	6	9	7	5	3	10	5	23	56	79	
1950	6	12	10	9	9	23	21	24	10	19	27	22	78	114	192	
1951				1	2	2				1	1	4	6	5	11	
1952					1									1	1	
1960						1								1	1	
1980											2		2		2	
Celkem	13	18	13	16	25	33	30	31	15	23	40	31	109	179	288	

B.

Souhrnný přehled počtu osob odsouzených podle zákona č. 231/1948 Sb. a rehabilitovaných na základě ustanovení § 2 zákona č. 119/1990 Sb. v Československu.

ROK	PARAGRAFY									
	1	2	3	4	5	6	7	8a9	12	
1948	11	1	20	2	1	1	1	2	1	
1949	854	755	1197	59	273	1	22	83	5	
1950	2251	374	2355	71	304	1	50	129	6	
1951	1132	227	242	7	100		15	24	1	
1952	163	87	40	1	35		2	7		
1953	55	49	9		15			2		
1954	32	44	2		13	1	1			
1955	20	3	1		8					
1956	2	2	2		1					
1957	6									
1958					5					
1959	1		4	1				1		
1960			1							
1961			1							
1962										
1963										
1964										
1965		3								
1966		8								
1967										
1968										
1969			1							
1970	2	2								
1971		1	1							
1972	1		1			1		1		
1973										
1974		2				2				
1975		1								
1976			1							
1977										
1978										
1979			1							
1980			5							
1982										
1983										
1984			1							
1985										
1986										
1987										
1988										
1989	2		1					1		
Celkem	4532	1559	3886	141	758	4	91	250	13	

pokr.

R O K	PARAGRAFY								
	17	19	20a21	23	24	26	28	31	32
1948	1		1	9	2	7	1	1	18
1949	3		82	336	213	615	9	4	1061
1950	3		190	313	191	1136	9	2	1285
1951			13	33	15	85	3		112
1952			2	5		9	2		16
1953				7		5			3
1954						1			7
1955				1		1			1
1956				1		2			3
1957				1					1
1958						2			
1959				1		1			
1960					1				4
1961									
1962									
1963									
1964									
1965									
1966									
1967									
1968									
1969				1					
1970									1
1971									
1972									
1973									1
1974									
1975									
1976									
1977									
1978									
1979				1					1
1980			1			1			2
1981									
1982									
1983									
1984									
1985									
1986									
1987									
1988									
1989						1			
Celkem	7		289	709	422	1866	24	7	2516

pokr.

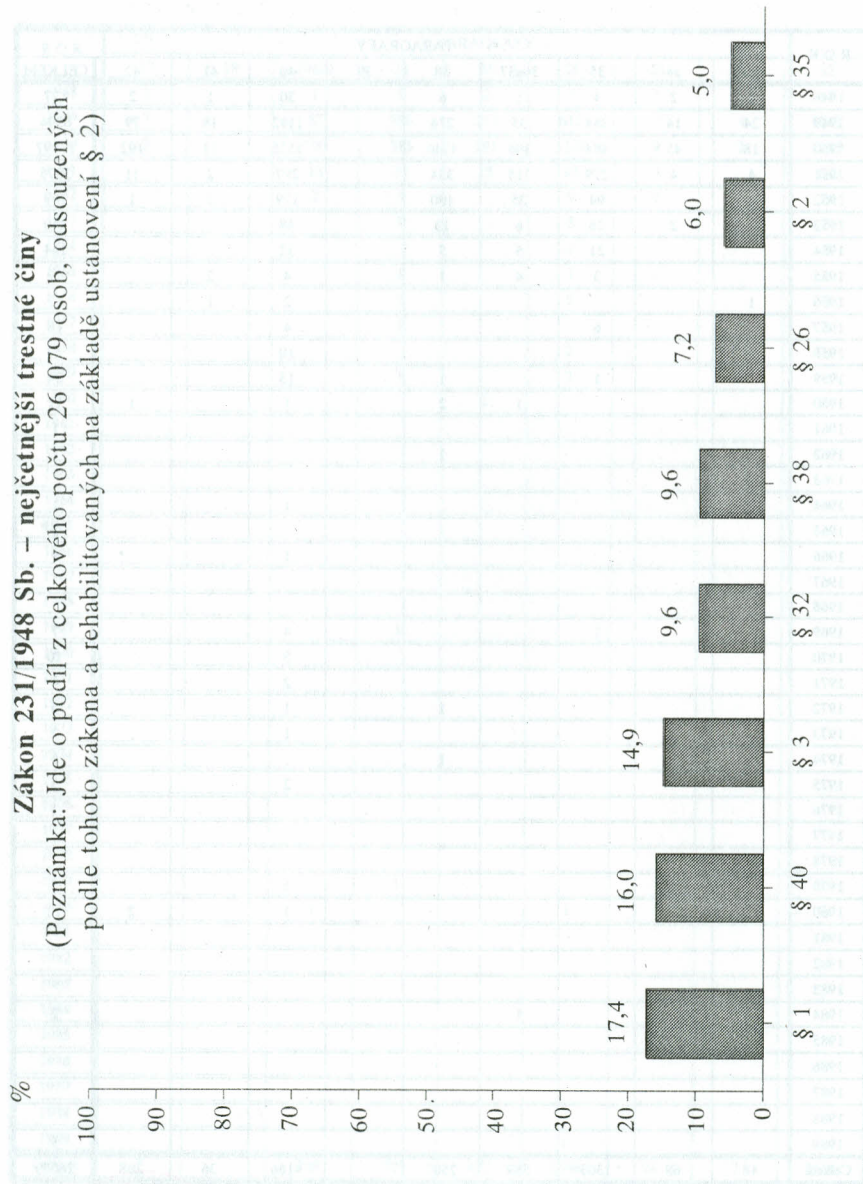
R O K	PARAGRAFY									
	33	34	35	36a37	38	39	40	41	42	CELKEM
1948	1	2	4	1	6		30	1	2	127
1949	24	14	384	35	276		1192	18	79	8394
1950	18	45	484	396	1746		1535	11	192	13097
1951	4	4	279	115	354		297	2	11	3075
1952			94	25	100		179	1	1	769
1953		2	26	6	13		48			240
1954			21	5	5		32			164
1955			3	4	1		4	2		49
1956	1						2	1		17
1957			6				4			18
1958							10			17
1959			1		1		13			24
1960				1	2		1		1	11
1961										1
1962					1					1
1963										
1964							1			1
1965										3
1966							1			9
1967										
1968										
1969			1				4			7
1970							5			10
1971							2			4
1972					1		1			6
1973							1			2
1974					1					5
1975							2			3
1976										1
1977										
1978										
1979		1					1			5
1980							1		2	12
1981										
1982										
1983										
1984				1						2
1985										
1986										
1987										
1988										
1989										5
Celkem	48	68	1303	589	2507		4166	36	288	26079

Zákon 231/1948 Sb. – nejčtenější trestné činy

(Poznámka: Jde o podíl z celkového počtu 26 079 osob, odsouzených podle tohoto zákona a rehabilitovaných na základě ustanovení § 2)

C. Souhrnný přehled počtu osob odsouzených podle zákona č. 231/1948 Sb. a rehabilitovaných na základě ustanovení § 2 zákona č. 119/1990 Sb. v České republice.

ROK	PARAGRAFY									
	1	2	3	4	5	6	7	8a9	12	
1948	11	1	8	2	1	1	1	2	1	
1949	775	710	757	46	199	1	19	75	2	
1950	2107	311	1595	44	241	1	46	121	5	
1951	1029	203	162	5	78		15	21	1	
1952	155	75	21		25		2	5		
1953	52	45	7		15			1		
1954	27	39	1		11	1				
1955	16	3			8					
1956	1	2	2							
1957	6									
1958										
1959			3	1				1		
1960										
1961			1							
1962										
1963										
1964										
1965		3								
1966		8								
1967										
1968										
1969			1							
1970	2	2								
1971		1	1							
1972					1			1		
1973										
1974		2			2					
1975		1								
1976			1							
1977										
1978										
1979			1							
1980			3							
1981										
1982										
1983										
1984			1							
1985										
1986										
1987										
1988										
1989	2		1					1		
Celkem	4183	1406	2566	98	581	4	83	228	9	

pokr.

ROK	PARAGRAFY								
	17	19	20a21	23	24	26	28	31	32
1948	1		1	4	2	2	1	1	12
1949	2		22	269	190	470	6	3	828
1950	3		31	223	163	804	7		984
1951			1	27	11	63	1		81
1952			2	1		6			11
1953				2		4			3
1954						1			7
1955						1			1
1956				1		2			3
1957				1					1
1958						2			
1959									
1960					1				1
1961									
1962									
1963									
1964									
1965									
1966									
1967									
1968									
1969				1					
1970									1
1971									
1972									
1973									1
1974									
1975									
1976									
1977									
1978									
1979				1					1
1980									1
1981									
1982									
1983									
1984									
1985									
1986									
1987									
1988									
1989									
Celkem	6		57	530	367	1355	15	4	1936

pokr.

ROK	PARAGRAFY									
	33	34	35	36a37	38	39	40	41	42	CELKEM
1948	1	1	4	1	4		22	1	2	88
1949	16	10	339	32	257		1643	16	56	6743
1950	9	38	423	307	1521		1379	10	114	10487
1951	2	3	222	98	269		252	2	5	2551
1952			82	15	63		109	1	1	574
1953		2	24	4	9		40			208
1954			18	5	2		26			138
1955			3	1	1		4	2		40
1956	1						2	1		15
1957			6				3			17
1958							10			12
1959					1		13			19
1960					2		1		1	6
1961										1
1962					1					1
1963										
1964							1			1
1965										3
1966							1			9
1967										
1968										
1969			1				4			7
1970							5			10
1971							2			4
1972										2
1973										1
1974					1					5
1975							2			3
1976										1
1977										
1978										
1979		1					1			5
1980							1			5
1981										
1982										
1983										
1984										1
1985										
1986										
1987										
1988										
1989										4
Celkem	29	55	1122	463	2131		3521	33	179	20961

D.

Souhrnný přehled počtu osob odsouzených podle zákona
č. 231/1948 Sb. a rehabilitovaných na základě ustanovení
§ 2 zákona č. 119/1990 Sb. ve Slovenské republice.

R O K	PARAGRAFY									
	1 1,2,3b-e	2 1,3	3 1,2	4	5	6	7	8a9	12	
1948			12							
1949	79	45	440	13	74		3	8	3	
1950	144	63	760	27	63		4	8	1	
1951	103	24	80	2	22			3		
1952	8	12	19	1	10			2		
1953	3	4	2					1		
1954	5	5	1		2		1			
1955	4		1							
1956	1				1					
1957										
1958					5					
1959	1		1							
1960			1							
1961										
1962										
1963										
1964										
1965										
1966										
1967										
1968										
1969										
1970										
1971										
1972	1		1							
1973										
1974										
1975										
1976										
1977										
1978										
1979										
1980										
1981										
1982										
1983										
1984										
1985										
1986										
1987										
1988										
1989										
Celkem	349	153	1320	43	177		8	22	4	

pokr.

R O K	PARAGRAFY									
	17	19	20a21	23	24	26	28	31	32	
1948				5		5				6
1949	1		60	67	23	145	3	1		233
1950			159	90	28	332	2	2		301
1951			12	6	4	22	2			31
1952				4		3	2			5
1953				5		1				
1954										
1955				1						
1956										
1957										
1958										
1959				1		1				
1960										3
1961										
1962										
1963										
1964										
1965										
1966										
1967										
1968										
1969										
1970										
1971										
1972										
1973										
1974										
1975										
1976										
1977										
1978										
1979										
1980			1			1				1
1981										
1982										
1983										
1984										
1985										
1986										
1987										
1988										
1989						1				
Celkem	1		232	179	55	511	9	3		580

ROK	PARAGRAFY								Celkem	
	33	34	35	36a37	38	39	40	41		42
1948		1			2		8			39
1949	8	4	45	3	19		349	2	23	1651
1950	9	7	61	89	225		156	1	78	2610
1951	2	1	57	17	85		45		6	524
1952			12	10	37		70			195
1953			2	2	4		8			32
1954			3		3		6			26
1955				3						9
1956										2
1957							1			1
1958										5
1959			1							5
1960				1						5
1961										
1962										
1963										
1964										
1965										
1966										
1967										
1968										
1969										
1970										
1971										
1972					1		1			4
1973							1			1
1974										
1975										
1976										
1977										
1978										
1979										
1980								2		7
1981										
1982										
1983										
1984				1						1
1985										
1986										
1987										
1988										
1989										1
Celkem	19	13	181	126	376		645	3	109	5118

3. Trestní zákon č. 86/1950 Sb.

Zákon přijalo Národní shromáždění 12. července 1950 a účinnosti nabyl 1. srpna 1950. Zrušil a nahradil všechny dosud platné hmotně trestní předpisy.

Vznikl v době studené války a masové politické perzekuce v Československu. Přejal všechna ustanovení zákona č. 231/1948 Sb., dále rozšířil rejstřík „trestných činů“ a zvýšil dosavadní trestní sazby. Trestní zákon poskytl „právní podklad“ masového soudního postihu politické povahy v první polovině padesátých let, který sloužil komunistické moci jak k likvidaci skutečných či domnělých politických odpůrců tak k provedení totální přestavby společnosti podle komunistické ideologie a sovětské praxe.

Trestní zákon č. 86/1950 Sb. byl novelizován zákonem č. 63/1956 Sb. Novela zákona byla připravena v době krize komunistického režimu v Československu i v dalších zemích sovětského bloku. Změna politických poměrů, která se promítla v úpravě trestního zákona a trestního řádu ovlivnila zmírnění politické perzekuce včetně soudního postihu.

Úpravy některých ustanovení zákona jsou zřejmé z dalšího textu. Kromě toho novela zrušila trest odnětí svobody na doživotí a nahradila jej trestem odnětí svobody na pětadvacet let. U trestných činů, kde byl dosud určen trest smrti jako jediný, stanovila vedle něho trest odnětí svobody na pětadvacet let.

Dále zrušila ustanovení, která vylučovala podmíněné odsouzení, upouštěla od vyslovení ztráty státního občanství a umožňovala upustit od potrestání, jestliže šlo o trestný čin menšího významu.

Platnost trestního zákona skončila 1. ledna 1962.

A.

Počet osob odsouzených podle jednotlivých paragrafů zákona č. 86/1950 Sb. a rehabilitovaných na základě ustanovení § 2 zákona č. 119/1990 Sb. v krajích, v České republice, ve Slovenské republice a v Československu.

Paragraf 78 – Velezrada

/1/ Kdo se pokusí

- a) zničit samostatnost nebo ústavní jednotu republiky,
  - b) odtrhnout od republiky část jejího území,
  - b) zničit nebo rozvrátit lidově demokratické státní zřízení nebo společenský řád republiky, které jsou zaručeny ústavou, nebo
  - d) násilím nebo pohrůzkou násilí znemožnit ústavní činnost prezidenta republiky nebo jeho náměstka, zákonodárního sboru, vlády nebo sboru pověřenců,
- bude potrestán odnětím svobody na deset až pětadvacet let nebo na doživotí.

/2/ Stejně bude potrestán, kdo

- a) k činu uvedenému v odstavci 1 s někým se spolčí, nebo
- b) pro takový čin vejde ve styk s cizí mocí nebo s cizími činiteli.

/3/ Smrtí bude pachatel potrestán,

- a) dopustí-li se činu uvedeného v odstavci 1 nebo 2 za zvýšeného ohrožení vlasti,
- b) je-li takovým činem značnou měrou ohrožena samostatnost, ústavní jednotu nebo územní celistvost republiky anebo její lidově demokratické státní zřízení nebo společenský řád, které jsou zaručeny ústavou,
- c) je-li takovým činem skutečně znemožněna ústavní činnost prezidenta republiky nebo jeho náměstka, zákonodárního sboru, vlády nebo sboru pověřenců,
- d) je-li k takovému činu zneužito branné moci nebo ozbrojeného nebo vojensky organizovaného sboru anebo jsou-li k takovému činu sbírány nebo organizovány branné, ozbrojené nebo pomocné síly nebo hromaděny zbraně, střelivo, výbušniny nebo jiné nebezpečné látky,
- e) je-li při takovém činu kladen branné moci nebo ozbrojenému sboru násilný odpor, nebo

f) je-li tu jiná zvláště přitěžující okolnost.

/4/ Vedle trestů uvedených v odstavcích 1 až 3 může soud vyslovit ztrátu státního občanství; neuloží-li tento trest, vysloví propadnutí jmění.

Zákonem č. 63/1956 Sb. byly první a druhý odstavec novelizovány takto:

„/1/ Kdo se pokusí zvláště nebezpečným jednáním zničit samostatnost republiky, zničit nebo rozvrátit její lidově demokratické zřízení nebo společenský řád, zničit vymoženosti pracujícího lidu dosažené při výstavbě socialismu, zničit nebo rozvrátit územní celistvost republiky nebo podlomit její obranyschopnost,

bude potrestán odnětím svobody na deset až pětadvacet let.

/2/ Kdo

- a) k činu uvedenému v odstavci 1 s někým se spolčí, nebo
- b) pro takový čin vejde ve styk s cizí mocí nebo s cizím činitelem, bude potrestán odnětím svobody na pět až dvacet let.“

§ 78 odst. 3 písm. b) zní:

„b) jsou-li takovým činem značnou měrou ohroženy samostatnost republiky, její lidově demokratické státní zřízení, společenský řád, vymoženosti pracujícího lidu dosažené při výstavbě socialismu, územní celistvost nebo obranyschopnost.“

Ve třetím odstavci bylo škrtnuto písmeno c) a označení dosavadních písmen d), e) a f) se změnilo na písmena c), d) a e).

**Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.
(§ 78, odstavec 1, 2, 3 písmena b-e)**

ROK	KRAJE												S Č Čs		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	S	Č	Čs
1950	9	19		28		2	2	1			4	3	7	61	68
1951	98	53	13	112	27	63	174	56	26	16	17	55	114	596	710
1952	132	101	77	105	70	234	329	80	67	54	30	29	180	1128	1308
1953	12	74	105	75	69	64	109	90		87	78	105	270	598	868
1954	22	95	137	47	153	102	95	73		58	30	57	145	724	869
1955	29	100	48	62	43	74	83	78		46	6	13	65	517	582
1956	2	15	2	29	14	11	18	10		11	4		15	101	116
1957		21			5		13	4		1		4	5	43	48
1958		27		3	18	15	13	6		12	4		16	82	98
1959		12	1	6	5	31	6	5		3			3	66	69
1960	10					10	1	28		1		1	2	49	51
1961	2					9		4		1		14	15	15	30
1962	1					1								2	2
1969					1									1	1
1972	3							1		2			2	4	6
1973								2						2	2
1975	1													1	1
Celkem	321	517	383	467	405	616	843	438	93	292	173	281	839	3990	4829

Poznámka

Vysoký počet osob odsouzených pro velezradu na počátku padesátých let byl ovlivněn používáním tzv. notoriety (viz poznámku k § 1, zákona č. 231/1948 Sb.).

Paragraf 79 – Sdružování proti republice

Kdo se s někým spolčí v úmyslu podvracet samostatnost, ústavní jednotu nebo územní celistvost republiky anebo její lidově demokratické státní zřízení nebo společenský řád, které jsou zaručeny ústavou, bude potrestán odnětím svobody na tři měsíce až pět let; podmíněné odsouzení je vyloučeno.

Zákonem č. 63/1956 Sb. byl tento paragraf zrušen.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	KRAJE												S Č Čs		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	S	Č	Čs
1950					2		2					1	1	4	5
1951	9	8	1	7	9	10	17	13				20	20	74	94
1952	9	15	6	8	10	25	28	18	2	13	13		28	119	147
1953	23	11	7	12	6	16	57	39	2	9	4	5	20	171	191
1954	15	65	8	10	25	16	36	21		4	8	11	23	196	219
1955	13	11		4	10	14	11	13		2	2	1	5	76	81
1956		18		3	7	3	5	2	3	2	2	6	13	38	51
1957		16					2							18	18
1958		1					3				2	2	4	4	8
1959		3			1						1	1	1	4	5
1960												1	1		1
1961	1							3						4	4
1967		1												1	1
1973								3						3	3
Celkem	70	149	22	44	70	89	156	112	7	30	31	48	116	712	828

Paragraf 79a – Podvracení republiky

1/ Kdo z nepřátelství k lidově demokratickému řádu provádí podvratnou činnost proti samostatnosti republiky, proti jejímu lidově demokratickému státnímu zřízení nebo společenskému řádu, proti vymoženostem pracujícího lidu dosaženým při výstavbě socialismu, proti územní celistvosti nebo obranyschopnosti republiky,

bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.

2/ Stejně bude potrestán, kdo

- a) k činu uvedenému v odstavci 1 založí organizaci, nebo
- b) k takovému činu se spolčí s cizí mocí nebo s cizím činitelem anebo s nimi pro takový čin vejde ve styk.

3/ Odnětím svobody na tři až deset let bude pachatel potrestán,

- a) dopustí-li se činu uvedeného v odstavci 1 nebo 2 za zvýšeného ohrožení vlasti, nebo
- b) je-li tu jiná zvláště přitěžující okolnost.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12				
1950							1								1	1
1951								2							2	2
1952		1	1						1							3
1953		1						1							2	2
1954		7				3									10	10
1955					7			4							11	11
1956					1	4									5	5
1957		29	9	11	6	6	25	28		22	8	1	31	114	145	
1958	1	43	11	49	5	16	101	31		39	8	8	55	257	312	
1959		25	5	12	9	42	55	45		34	7	21	62	193	255	
1960	32	9	6	10	9	47	38	35		18	6	5	29	186	215	
1961	47	31	25	34	19	48	26	77		44	10	5	59	307	366	
1962	21	8	1	4	12	33	11	33		9	5	1	15	123	138	
1963	1	2		1			1	5							10	10
1964	1	1				3									5	5
1965						1					1	1	1	1	2	2
1971						5									5	5
1973								6							6	6
1974								12							12	12
1981												1	1			1
Celkem	103	157	58	121	68	208	258	280		166	44	43	253	1253	1506	

Poznámka

Do trestního zákona č. 86/1950 Sb. byl § 79a zařazen až novelizací z roku 1956. U 34 osob, u kterých je v předcházející tabulce uváděné datum odsouzení před rokem 1957, jde o zřejmou chybu. Nevíme však zda jde o chybné označení paragrafu (do roku 1957 § 97) nebo roku odsouzení.

Paragraf 80 – Sdružování proti republice

/1/ Kdo založí organizaci v úmyslu podvracet samostatnost, ústavní jednotu nebo územní celistvost republiky anebo její lidově demokratické státní zřízení nebo společenský řád, které jsou zaručeny ústavou,

kdo k organizaci, která má takové cíle, přistoupí nebo se zúčastní její činnosti, nebo

kdo organizaci, která má takové cíle, nebo její členy podporuje v podvrtných snahách,

bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.

/2/ Odnětím svobody na pět až deset let bude pachatel potrestán,

a) dopustí-li se činu uvedeného v odstavci 1 za zvýšeného ohrožení vlasti, nebo

b) je-li tu jiná zvláště přitěžující okolnost.

/3/ Podmíněné odsouzení je vyloučeno a v případě uvedeném v odstavci 2 písm. a) je vyloučeno i snížení trestu.

Zákonem č. 63/1956 Sb. byl tento paragraf zrušen.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

(§ 80, odstavec 1, 2 písmeno b)

ROK	KRAJE												S	Č	Čs	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12				
1950		2		7											9	9
1951	25	9		5	8	5	5	10	2	1	1	11	15	67	82	
1952	16	38	3	3	6	39	47	38	2	2	10	8	22	190	212	
1953	20	24	4	26	30	40	46	51		27	9	23	59	241	300	
1954	10	20	13	53	34	15	38	26		37	4	35	76	209	285	
1955		44	2	27	13	9	25	39		19	30	58	107	159	266	
1956		2		11	8	6	1	7		1	2	8	11	35	46	
1957					1							3	3	1	4	
1958		3										5	5	3	8	
1959		7				3						1	1	10	11	
1961											2		2		2	
1963										1			1		1	
1969											4		4		4	
1970										3			3		3	
1974		2												2	2	
1982								1						1	1	
Celkem	71	151	22	132	100	117	163	171	4	91	62	152	309	927	1236	

Paragraf 80a – Teror

/1/ Kdo v úmyslu odstrašit někoho od aktivní účasti na budování lidově demokratické republiky nebo mu takovou činnost znemožnit, ublíží někomu na zdraví nebo způsobí citelnou škodu na majetku nebo jinou těžkou újmu anebo se o to pokusí,

bude potrestán odnětím svobody na tři až deset let.

/2/ Odnětím svobody na pět až dvacet let bude pachatel potrestán,

- a) dopustí-li se činu uvedeného v odstavci 1 jako člen spolčení,
- b) je-li takovým činem způsobena rozsáhlá škoda na majetku,
- c) dopustí-li se takového činu v úmyslu způsobit těžkou újmu na zdraví,
- d) má-li takový čin za následek těžkou újmu na zdraví, nebo
- e) je-li tu jiná zvláště přitěžující okolnost.

/3/ Odnětím svobody na pětadvacet let nebo smrtí bude pachatel potrestán,

a) dopustí-li se činu uvedeného v odstavci 1 v úmyslu způsobit smrt, nebo

b) je-li takovým činem ohrožen život mnoha lidí nebo má-li takový čin za následek smrt.

/4/ Kdo se k činu uvedenému v odstavci 1 nebo 2 s někým spolčí, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let; kdo se s někým spolčí k činu uvedenému v odstavci 3,

bude potrestán odnětím svobody na tři až deset let.

/5/ Kdo někomu v úmyslu odstrašit jej od aktivní účasti na budování lidově demokratické republiky nebo mu takovou činnost znemožnit vyhrožuje, že jemu nebo osobě blízké způsobí smrt, ublížení na zdraví, citelnou škodu na majetku nebo jinou těžkou újmu,

bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až pět let.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	K R A J E												S	Č	Čs		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12					
1952		1														1	1
1956																1	1
1957				1	1	3		5				3			3	10	13
1958		3	1	2		4	2	5		2	12				14	17	31
1959		4			2			1	5		2				2	12	14
1960				3		1	1	3		1	1				2	8	10
1961				1		3	1	2								7	7
Celkem		8	1	7	3	11	5	20		5	16	1			22	55	77

Poznámka

Do trestního zákona č. 86/150 Sb. byl zařazen až novelizací z roku 1956. U dvou osob, u kterých je v následující tabulce uváděn rok odsouzení 1952 a 1956 jde tedy o zřejmou chybu.

Paragraf 81 – Pobuřování proti republice

/1/ Kdo veřejně nebo nejméně dvě osoby pobuřuje proti republice, proti její samostatnosti, ústavní jednotě nebo územní celistvosti anebo proti jejímu lidově demokratickému státnímu zřízení nebo společenskému řádu, které jsou zaručeny ústavou, nebo

kdo úmyslně umožňuje nebo usnadňuje šíření takového pobuřujícího projevu,

bude potrestán odnětím svobody na tři měsíce až tři léta; podmíněné odsouzení je vyloučeno.

/2/ Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán, dopustí-li se činu uvedeného v odstavci 1 za zvýšeného ohrožení vlasti; podmíněné odsouzení a snížení trestu je vyloučeno.

Zákonem č. 63/1956 Sb. byl první odstavec novelizován takto:

„/1/ Kdo z nepřátelství k lidově demokratickému řádu

a) veřejně nebo nejméně dvě osoby pobuřuje proti republice, proti její samostatnosti, lidově demokratickému státnímu zřízení nebo společenskému řádu proti vymoženostem pracujícího lidu dosaženým při výstavbě socialismu, proti územní celistvosti nebo obranyschopnosti republiky, nebo

b) úmyslně umožňuje nebo usnadňuje šíření takového pobuřujícího projevu,
bude potrestán odnětím svobody na tři měsíce až tři léta.“

**Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.
(§ 81, odstavec 1)**

ROK	KRAJE												S	Č	Čs
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
1950	23	20	9	13	25	32	36	9	32	43	36	120	183	303	
1951	68	67	65	58	68	90	114	177	32	161	153	110	456	707	1163
1952	48	55	49	47	72	78	111	158	59	100	148	80	387	618	1005
1953	64	65	57	87	106	94	108	150	16	44	88	53	201	731	932
1954	23	30	30	53	41	39	51	77	6	25	43	37	111	344	455
1955	25	41	34	42	43	64	49	83	5	18	45	36	104	381	485
1956	16	24	24	47	56	42	58	67	9	44	49	22	124	334	458
1957	59	55	26	48	48	65	67	99	12	37	48	20	117	467	584
1958	17	24	35	68	28	65	49	76	8	35	68	35	146	362	508
1959	20	21	20	47	22	33	35	40	2	27	25	12	66	238	304
1960	11	15	13	17	22	31	19	20		10	11	6	27	148	175
1961	15	12	11	33	31	34	19	24	6	20	12	13	51	179	230
1962	4	6	7	12	9	16	10	10	1	4	5	3	13	74	87
1963	1					1		1		1			1	3	4
1964				1										1	1
1965					1			1						2	2
1966	2								1			1	2	2	4
1969						2					3		3	2	5
1970					4	1								5	5
1971		1												1	1
1972				1					1				1	1	2
1981			1											1	1
1982								1						1	1
1983						1								1	1
1985						1								1	1
1986		1												1	1
1988				1										1	1
1989								1						1	1
Celkem	396	437	381	575	572	685	725	1019	167	558	741	484	1930	4790	6720

Paragraf 82 – Pobuřování proti republice

Kdo z nedbalosti umožňuje nebo usnadňuje šíření projevu, jímž se pobuřuje proti republice, proti její samostatnosti, ústavní jednotě nebo územní celistvosti anebo proti jejímu lidově demokratickému státnímu zřízení nebo společenskému řádu, které jsou zaručeny ústavou, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.

Zákonem č. 63/1956 Sb. byl tento paragraf zrušen.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12					
1950					1	1	3	1	1							7	7
1951	2	8	11	5	5	13	11	14			3	10	5	18	69	87	
1952	7	6	14	5	7	6	9	8			2	1	3	6	62	68	
1953	2	13	7	10	2	14	18	20			3	7	4	14	86	100	
1954	5	5	14	18	3	16	7	9			2	4	2	8	77	85	
1955	4	1	2	7	2	8	4	3					3	3	31	34	
1956		3	1	2		3	6	7			1	1	1	3	22	25	
1957				2							1			1	2	3	
Celkem	20	36	51	48	20	63	56	62			12	23	18	53	356	409	

Paragraf 85 – Sabotáž

/1/ Kdo nesplní nebo poruší povinnost svého povolání, zaměstnání nebo své služby anebo plnění takové povinnosti obchází nebo se dopustí jiného jednání v úmyslu

- a) mařit nebo ztěžovat provádění nebo plnění jednotného hospodářského plánu v některém úseku, nebo
  - b) způsobit vážnou poruchu v činnosti úřadu anebo veřejného orgánu nebo podniku,
- bude potrestán odnětím svobody na pět až deset let.

/2/ Odnětím svobody na deset až pětadvacet let bude pachatel potrestán,

- a) dopustí-li se činu uvedeného v odstavci 1 jako člen spolčení
- b) je-li takovým činem zmařeno nebo ztíženo provádění nebo plnění jednotného hospodářského plánu ve zvláště důležitém úseku,

c) je-li v činnosti úřadu anebo veřejného orgánu nebo podniku skutečně způsobena vážná porucha, nebo

d) je-li tu jiná zvláště přitěžující okolnost.

/3/ Odnětím svobody na doživotí nebo smrtí bude pachatel potrestán,

a) jsou-li činem uvedeným v odstavci 1 značnou měrou ohroženy zájmy obrany vlasti,

b) je-li takovým činem způsobena vážná porucha v zásobování značného počtu obyvatelstva,

c) je-li takovým činem ohrožen život mnoha lidí, nebo

d) jestliže se dopustí takového činu za zvýšeného ohrožení vlasti a je tu některá z okolností uvedených v odstavci 2.

/4/ Vedle trestů uvedených v odstavcích 2 a 3 může soud vyslovit ztrátu státního občanství; neuloží-li tento trest, vysloví propadnutí jmění.

Zákonem č. 63/1956 Sb. byl novelizován takto:

/1/ Kdo z nepřátelství k lidově demokratickému řádu nesplní nebo poruší povinnost svého povolání, zaměstnání nebo své služby anebo plnění takové povinnosti obchází nebo se dopustí jiného jednání v úmyslu

a) mařit nebo ztěžovat provádění nebo plnění státního plánu rozvoje národního hospodářství v některém úseku, nebo

b) způsobit vážnou poruchu v činnosti úřadu nebo jiného veřejného orgánu, národního podniku, lidového družstva nebo jiné organizace socialistického sektoru,

bude potrestán odnětím svobody na tři až deset let.

/2/ Odnětím svobody na deset až dvacet let bude pachatel potrestán,

a) je-li činem uvedeným v odstavci 1 značnou měrou ztíženo provádění nebo plnění státního plánu rozvoje národního hospodářství ve zvláště důležitém úseku,

b) je-li v činnosti úřadu nebo jiného veřejného orgánu, národního podniku, lidového družstva nebo jiné organizace socialistického sektoru skutečně způsobena vážná porucha, nebo

c) je-li tu jiná zvláště přitěžující okolnost.

/3/ Odnětím svobody na pětadvacet let nebo smrtí bude pachatel potrestán,

a) jsou-li činem uvedeným v odstavci 1 značnou měrou ohroženy důležité zájmy obrany vlasti,

b) je-li takovým činem zmařeno provádění nebo plnění státního plánu rozvoje národního hospodářství ve zvláště důležitém úseku, nebo

c) je-li takovým činem ohrožen život mnoha lidí nebo má-li takový čin za následek smrt.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
1950		4	12			7	4	1		4	4	1	9	28	37
1951	1	13	24	5	19	36	31	18		41	21	21	83	147	230
1952		57	41	31	75	53	63	33	6	110	99	66	281	353	634
1953		27	26	9	58	21	35	23		12	13	5	30	199	229
1954	2	8		5	5	6	20	11		7	4	15	26	57	83
1955	1	45	40	8	18	30	45	50	1	15	11	8	35	237	272
1956		23	41	7	15	26	41	42		10	2	5	17	195	212
1957		1	1			4	4			2	1	1	4	10	14
1958	1	3	2	1	4	10	7	9		3	1	1	5	37	42
1959		7	7	1	1	10	8	5		2	1	1	4	39	43
1960	2	3	2			9	3	4				1	1	23	24
1961		3	3	1	3	3								13	13
1962		4			2									6	6
1970						1								1	1
Celkem	7	198	199	68	200	216	261	196	7	206	157	125	495	1345	1840

Paragrafy 86 a 87 – Vyzvědačství

§ 86.

/1/ Kdo vyzvídá státní tajemství v úmyslu vyzradit je cizí moci, nebo

kdo státní tajemství úmyslně cizí moci vyzradí,

bude potrestán odnětím svobody na deset až pětadvacet let nebo na doživotí.

/2/ Stejně bude potrestán, kdo

a) k činu uvedenému v odstavci 1 s někým se spolčí,

b) pro takový čin vejde ve styk s cizí mocí nebo s cizími činiteli, nebo

c) vejde ve styk s organizací, jejímž účelem je vyzvídat státní tajemství, v úmyslu podporovat její snahy.

/3/ Smrtí bude pachatel potrestán,

a) dopustí-li se činu uvedeného v odstavci 1 nebo 2 za zvýšeného ohrožení vlasti,

b) dopustí-li se takového činu, ač mu byla povinnost uchovávat státní tajemství výslovně uložena nebo ač je dána již jeho postavením,

c) dopustí-li se takového činu jako člen organizace, jejímž účelem je vyzvídat státní tajemství,

d) týká-li se takový čin státního tajemství zvláště důležitého,

e) dopustí-li se takového činu způsobem zvláště nebezpečným, ve značném rozsahu nebo výdělečně anebo páchá-li takový čin po delší dobu, nebo

f) je-li tu jiná zvláště přitěžující okolnost.

/4/ Vedle trestů uvedených v odstavcích 1 až 3 může soud vyslovit ztrátu státního občanství; neuloží-li tento trest, vysloví propadnutí jmění.

§ 87.

Kdo poškodí republiku tím, že se dopustí vyzvědačství proti spolecnosti,

bude potrestán tresty stanovenými v § 86.

Novelizací provedenou zákonem č. 63/1956 Sb. byla na konci prvního odstavce paragrafu 86 škrtnuta slova „nebo na doživotí“. Druhý a třetí odstavec byly změněny takto:

„/2/ Odnětím svobody na pětadvacet let nebo smrtí bude pachatel potrestán,

a) dopustí-li se činu uvedeného v odstavci 1 za zvýšeného ohrožení vlasti,

b) dopustí-li se takového činu jako člen organizace, jejímž účelem je vyzvídat státní tajemství,

c) týká-li se takový čin státního tajemství zvláště důležitého,

d) dopustí-li se takového činu způsobem zvláště nebezpečným, ve značném rozsahu nebo výdělečně anebo páchá-li takový čin po delší dobu,

e) vyzradí-li státní tajemství, jehož uchování mu bylo výslovně uloženo, nebo které již podle svého postavení je povinen uchovávat, nebo

f) je-li tu jiná zvláště přitěžující okolnost.

/3/ Kdo

a) k činu uvedenému v odstavci 1 nebo 2 s někým se spolčí,

b) pro takový čin vejde ve styk s cizí mocí nebo s cizím činitelem, nebo

c) vejde ve styk s organizací, jejímž účelem je vyzvídat státní tajemství, v úmyslu podporovat její snahy,

bude potrestán odnětím svobody na pět až patnáct let.“

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
1950	1	1		3	2					1			1	7	8
1951	24	12	7	11	9	5	20	4	19	4		4	27	92	119
1952	52	28	24	30	12	19	50	33	18	13	19	8	58	248	306
1953	2	18	5	46	13	11	12	17		9	1	5	15	124	139
1954	1	61	13	22	31	4	27	19		22	4	1	27	178	205
1955	8	18	1	23	8	5	1	7		4	2	2	8	71	79
1956	6	17	2	16	6		4	5		1	2	4	7	56	63
1957	2	54	2	10	2		11			10	2	1	13	81	94
1958	1	30	5	7	12	7	8	14		12	1		13	84	97
1959		30	2	12	1	1	10	14		5			5	70	75
1960	27	6		2	6		1	2		3			3	44	47
1961	23	13	2	3	4		6	3		1	4		5	54	59
1962				1			1	1		1			1	3	4
1963							1							1	1
1964	1						1							2	2
1967	1													1	1
Celkem	149	288	63	186	106	52	153	119	37	86	35	25	183	1116	1299

Poznámka

Poměrně vysoký počet odsouzených pro vyzvědačství na počátku padesátých let byl ovlivněn používáním tzv. notoriety (viz poznámku k § 5, zákona č. 231/1948 Sb.).

Paragraf 88 až 92 – Ohrožení státního tajemství

§ 88.

/1/ Kdo vyzvídá státní tajemství v úmyslu vyzradit je nepovolané osobě, nebo

kdo státní tajemství úmyslně takové osobě vyzradí, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.

/2/ Odnětím svobody na pět až deset let bude pachatel potrestán,

a) dopustí-li se činu uvedeného v odstavci 1 za zvýšeného ohrožení vlasti,

- b) dopustí-li se takového činu, ač mu byla povinnost uchovávat státní tajemství výslovně uložena nebo ač je dána již jeho postavením,
- c) týká-li se takový čin státního tajemství zvláště důležitého, nebo
- d) je-li tu jiná zvláště přitěžující okolnost.

/3/ Podmíněné odsouzení je vyloučeno a v případě uvedeném v odstavci 2 písm. a) je vyloučeno i snížení trestu.

§ 89.

Kdo z nedbalosti způsobí, že se státní tajemství může stát známým cizí moci nebo že se stalo známým nepovolané osobě, bude potrestán odnětím svobody na tři měsíce až tři léta.

§ 90.

/1/ Kdo úmyslně bez odkladu neoznámí, že sám nebo někdo jiný ztratil nebo jinak pozbyl listinu nebo jiný předmět státního tajemství, bude potrestán odnětím svobody na tři měsíce až tři léta.

/2/ Oznámení podle odstavce 1 nutno učinit prokurátoru nebo orgánu národní bezpečnosti; osoba podléhající vojenské soudní pravomoci může místo toho učinit oznámení představenému.

§ 91.

/1/ Kdo vyzvídá státní tajemství, bude potrestán odnětím svobody na tři měsíce až tři léta.

/2/ Stejně bude potrestán, kdo záludně nebo lstivě vnikne do obvodu objektu důležitého pro obranu vlasti nebo na jiné takové místo.

§ 92.

Kdo bez povolení

- a) zhotoví popis, plán, nákres nebo snímek některého zařízení na obranu vlasti,
  - b) takovou věc opíše, obkreslí nebo ofotografuje anebo dá nebo nechá jinému tak učinit,
  - c) takovou věc sobě nebo někomu jinému opatří, nebo
  - d) takovou věc uveřejní,
- bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.

Zákon č. 63/1956 Sb. změnil znění druhého odstavce § 88 takto:

„/2/ Odnětím svobody na tři až deset let bude pachatel potrestán,

- a) dopustí-li se činu uvedeného v odstavci 1 za zvýšeného ohrožení vlasti,
- b) týká-li se takový čin státního tajemství zvláště důležitého,
- c) vyzradí-li státní tajemství, jehož uchovávaní mu bylo výslovně uloženo, nebo které již podle svého postavení je povinen uchovávat, nebo
- d) je-li tu jiná zvláště přitěžující okolnost.“

Zrušil § 91 a k § 92 připojil odstavce:

„/2/ Stejně bude potrestán, kdo záludně nebo lstivě vnikne do obvodu objektu důležitého pro obranu vlasti nebo na jiné takové místo.“

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	K R A J E												S	Č	Čs
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
1950	5			1				3			1		1	9	10
1951	6	1	1	9	8	3	12	16			3	4	7	56	63
1952	4		2	13	9	7	9	10	5	5	3	3	16	54	70
1953	3	5	3	18	3	11	15	20		3	6	3	12	78	90
1954	7	6	4	6	3		3	1	2	2	2	2	8	30	38
1955	9	9	1	6	4	1	9	3		1	2	3	6	42	48
1956		6	1	5	3		2	2		1	2	2	5	19	24
1957	1	12		8		2	3	1						27	27
1958	2	1	4	2	5	3	1	2		1	1	2	4	20	24
1959	2	2	1	3	1	1		1			1	1	2	11	13
1960	5			2	1		2	1	1		1	1	3	11	14
1961	1			1	4		1			1	1		2	7	9
1963											1		1		1
1965	1													1	1
1966		3												3	3
Celkem	46	45	17	74	41	28	57	60	8	14	24	21	67	368	435

Paragrafy 93 a 94 – Věrolomnost

§ 93.

- /1/ Kdo úmyslně ohrozí důležitý zájem republiky tím, že
- a) poruší povinnosti, které má jako zmocněnec republiky, nebo
  - b) padělá, pozmění nebo potlačí listinu nebo jiný doklad o právních poměrech republiky k cizí moci,

bude potrestán odnětím svobody na pět až deset let; podmíněně odsouzení je vyloučeno.

/2/ Odnětím svobody na deset až pětadvacet let bude pachatel potrestán,

- a) dopustí-li se činu uvedeného v odstavci 1 za zvýšeného ohrožení vlasti,
- b) má-li takový čin za následek značnou škodu, nebo
- c) je-li tu jiná zvláště přitěžující okolnost.

/3/ Vedle trestů uvedených v odstavcích 1 a 2 může soud vyslovit ztrátu státního občanství; neuloží-li tento trest, vysloví propadnutí jmění. V případě uvedeném v odstavci 2 písm. a) je snížení trestu vyloučeno.

§ 94.

Kdo z nedbalosti ohrozí důležitý zájem republiky tím, že

- a) poruší povinnosti, které má jako zmocněnec republiky, nebo
  - b) padělá, pozmění nebo potlačí listinu nebo jiný doklad o právních poměrech republiky k cizí moci,
- bude potrestán odnětím svobody na tři měsíce až tři léta.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12					
1951		2														2	2
1958							1									1	1
1959		1														1	1
Celkem		3					1									4	4

Paragraf 95 – Opuštění republiky

/1/ Kdo bez povolení opustí území Československé republiky, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.

/2/ Stejně bude potrestán československý občan, který neuposlechne úřední výzvy, aby se v určené lhůtě na území Československé republiky vrátil.

/3/ Vedle trestu uvedeného v odstavcích 1 a 2 může soud vyslovit ztrátu státního občanství. Podmíněně odsouzení je vyloučeno.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
1950	14	5	33	187	21	5	40	32	18	3	2	1	24	337	361
1951	75	34	94	560	139	57	132	123	51	17	28	19	115	1214	1329
1952	79	45	96	384	177	27	142	163	76	46	36	20	178	1113	1291
1953	53	75	45	159	213	48	101	187	19	41	40	20	120	881	1001
1954	90	37	19	114	145	25	42	115	18	30	15	24	87	587	674
1955	42	16	18	68	65	28	25	75	19	12	23	2	56	337	393
1956	36	26	21	103	60	14	39	42	24	14	15		53	341	394
1957	44	33	22	86	52	30	74	79	21	10	21	7	59	420	479
1958	129	27	14	93	87	26	93	131	18	26	14	10	68	600	668
1959	111	29	21	92	153	36	86	119	7	20	23	10	60	647	707
1960	44	20	10	58	65	25	37	100	16	10	8	8	42	359	401
1961	37	33	14	27	82	19	51	127	19	3	13	23	58	390	448
1962	3		2					1		2			2	6	8
1964					1									1	1
1965				1										1	1
1966	1													1	1
1967		1												1	1
1968		1					1							2	2
1969					1									1	1
1970				1										1	1
1971			1		1		1							3	3
1972									1					1	1
1974	1													1	1
1978							1							1	1
1979	1													1	1
1981				1	1									2	2
1983					2									2	2
Celkem	760	382	410	1934	1265	340	865	1294	307	234	238	144	923	7250	8173

Poznámka

Proti československým občanům, kterým se podařilo republiku skutečně opustit, se až do konce roku 1956 trestní řízení nevedlo. Podle § 287a trestního řádu soud na návrh prokurátora rozhodoval o propadnutí jejich majetku ve prospěch státu. Po novelizaci trestních norem měly být od 1. ledna 1957 trestně stíháni i ti občané, kteří opustili republiku a zdržovali se v zahraničí. Trestní postih v těchto případech však zřejmě nebyl důsledný. Pro opuštění republiky byli tedy souzeni především ti českoslovenští občané, kteří se pokusili o nedovolené překročení státní hranice a byli při tom zadrženi.

Paragrafy 96 a 97 – Ohrožování zájmů republiky v cizině

§ 96.

Československý občan, který úmyslně ohrozí zájmy republiky tím, že v cizině rozšiřuje nepravdivou zprávu o poměrech v republice, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let; podmíněné odsouzení, a je-li čin spáchán za zvýšeného ohrožení vlasti, i snížením trestu je vyloučeno.

§ 97.

Československý občan, který z nedbalosti ohrozí zájmy republiky tím, že v cizině rozšiřuje nepravdivou zprávu o poměrech v republice, bude potrestán odnětím svobody na tři měsíce až tři léta.

Zákon č. 63/1956 zrušil paragraf 97 a paragraf 96 novelizoval takto:

„Československý občan, který úmyslně ohrozí zájmy republiky tím, že v cizině rozšiřuje nepravdivou zprávu o poměrech v republice, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta.“

Počet rehabilitovaných podle § zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12				
1950						1									1	1
1951			1	3		1									5	5
1952	3					1		2							6	6
1953	1														1	1
1954	1	3		1	1			3							9	9
1955							1			1				1	1	2
1957	1	1		3		2	2	2				1		1	11	12
1958	3			1	4	2		5							15	15
1959	3	1	3	3			2	6	1	1				2	18	20
1960	4			1	1	1	3	1			1			1	11	12
1961	3	1	3		2	3	1	4	1		1			2	17	19
1962	7	1													8	8
1968							1								1	1
1970											2			2		2
1975	3														3	3
Celkem	29	7	7	12	8	11	10	23	2	2	3	2	9	107	116	

Paragraf 107 – Spolčení k útoku na ústavního činitele

/1/ Kdo se s někým spolčí k vraždě na ústavním činiteli (§ 104) nebo k ublížení ústavnímu činiteli na zdraví podle § 105, nebo kdo takové spolčení nebo jeho účastníky podporuje v jejich snahách, bude potrestán odnětím svobody na pět až deset let.

/2/ Kdo se s někým spolčí k ublížení ústavnímu činiteli na zdraví podle § 106, nebo kdo takové spolčení nebo jeho účastníky podporuje v jejich snahách, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.

/2/ Podmíněné odsouzení, a je-li čin spáchán za zvýšeného ohrožení vlasti, i snížení trestu je vyloučeno.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12				
1951								3					1	1	3	4
1954		1						1		1					3	3
1955										2					2	2
Celkem		1						1	3	3			1	1	8	9

Paragraf 108 – Násilí na ústavním činiteli

/1/ Kdo užije násilí nebo pohrůžky násilí

a) v úmyslu působit na výkon pravomoci prezidenta republiky nebo jeho náměstka, člena vlády, sboru pověřenců nebo zákonodárního sboru, nebo

b) proti některé z těchto osob pro výkon její pravomoci nebo vůbec pro její činnost v životě politickém, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.

/2/ Stejně bude potrestán, kdo se zúčastní sročení nejméně tří osob k činu uvedenému v odstavci 1.

/3/ Odnětím svobody na pět až deset let bude pachatel potrestán,

a) dopustí-li se činu uvedeného v odstavci 1 nebo 2 se zbraní, nebo b) je-li tu jiná zvláště přitěžující okolnost.

/4/ Podmíněné odsouzení, a je-li čin spáchán za zvýšeného ohrožení vlasti, i snížení trestu je vyloučeno.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
1951											1		1		1
1954					1		1							2	2
1955										1			1		1
1956											1		1		1
1959						1								1	1
1965	1													1	1
Celkem	1				1	1	1			1	2		3	4	7

Paragraf 110 – Snižování vážnosti prezidenta republiky

/1/ Kdo snižuje vážnost prezidenta republiky nebo jeho náměstka, bude potrestán odnětím svobody na jeden měsíc až jeden rok.

/2/ Odnětím svobody na tři měsíce až tři léta bude pachatel potrestán, dopustí-li se činu uvedeného v odstavci 1

- veřejně,
- opětovně při různých příležitostech,
- v přítomnosti prezidenta republiky nebo jeho náměstka, nebo
- pro výkon pravomoci prezidenta republiky nebo jeho náměstka nebo vůbec pro jeho činnost v životě politickém.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
1950	2	4	2	2	1	2	8	6	2	6	4	3	15	27	42
1951	10	9	9	17	21	15	30	37	11	21	23	17	72	148	220
1952	14	19	10	19	25	21	46	59	12	19	36	28	95	213	308
1953	15	13	19	38	38	39	51	109	8	20	48	12	88	322	410
1954	11	17	13	17	20	13	26	53	3	9	16	11	39	170	209
1955	11	9	7	10	18	24	27	37	5	7	17	9	38	143	181
1956	9	8	4	9	9	13	19	14	6	7	12	7	32	85	117
1957	5	5	15	18	13	12	8	26		5	11	1	17	102	119
1958	7	3	2	8	5	7	7	8		8	8	2	18	47	65
1959	1	2	1	5	4	6	1	4	1	1	6	1	9	24	33
1960		3	1	2	3	1	2	5	1	1	6	7	15	17	32
1961		2	1	2	2	2	6	6	1	3	3	8	15	21	36
Celkem	85	94	84	147	159	155	231	364	50	107	190	106	453	1319	1772

Paragraf 111 – Hanobení ústavního činitele

Kdo veřejně hanobí

a) zákonodárny sbor, jeho předsednictvo, výbor nebo komisi, vládu nebo sbor pověřenců, nebo

b) člena vlády, sboru pověřenců nebo předsednictva zákonodárného sboru pro výkon jeho pravomoci nebo vůbec pro jeho činnost v životě politickém,

bude potrestán odnětím svobody na tři měsíce až dvě léta.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
1950	2	1	3			5	2	1		1	3	2	6	14	20
1951	8	2	7	7	11	12	14	19	3	8	13	3	27	80	107
1952	13	12	11	7	14	16	24	33	4	10	13	7	34	130	164
1953	6	8	2	9	15	12	26	38	2	11	18	4	35	116	151
1954	2	3	1	1	8	2	7	10	1	6	7	2	16	34	50
1955	2	6	1	1	1	1	4	5		2	3	4	9	21	30
1956	1	2	3	1		3	2	5	2	3	5	3	13	17	30
1957		1	1	2	1	1	7	5		3	4	4	11	18	29
1958		2	1	2	1	5	3	6		3	1		4	20	24
1959		3				2	3	2	2	1	5	1	9	10	19
1960		1	2	2			1	4			1		1	10	11
1961				1				3		1	1		2	4	6
1962			1								1		1	1	2
1964												1	1		1
1973				1										1	1
1982								1						1	1
Celkem	34	41	33	34	51	59	93	132	14	49	75	31	169	477	646

Paragraf 112 až 114 – Ohrožení hospodářského a služebního tajemství

§ 112.

/1/ Kdo vyzvídá hospodářské nebo služební tajemství v úmyslu vyzradit je do ciziny nebo

kdo hospodářské nebo služební tajemství úmyslně do ciziny vyzradí, bude potrestán odnětím svobody na tři měsíce až tři léta.

/2/ Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán, a) dopustí-li se činu uvedeného v odstavci 1 jako veřejný činitel,

- b) má-li takový čin za následek značnou škodu, nebo
c) je-li tu jiná zvláště přitěžující okolnost.

§ 113.

Kdo z nedbalosti způsobí, že se hospodářské nebo služební tajemství stalo známým v cizině,
bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.

§ 114.

/1/ Kdo vyzvídá hospodářské nebo služební tajemství v úmyslu vyrazit je nepovolané osobě, nebo
kdo hospodářské nebo služební tajemství úmyslně takové osobě vyzradí,
potrestán odnětím svobody až na jeden rok.

Odnětím svobody na tři měsíce až tři léta bude pachatel potrestán,

- a) dopustí-li se činu uvedeného v odstavci 1 jako veřejný činitel,
b) má-li takový čin za následek značnou škodu, nebo
c) je-li tu jiná zvláště přitěžující okolnost.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12					
1950					3											3	3
1951	1	2	2				2	1		1		3	4	8	12		
1952	6	1			5			4			1	1	16	17			
1953			1		1	4	4	2			2	1	3	12	15		
1954	2		1	1			2		1			2	3	6	9		
1955		1	2				1						4	4			
1956	2	3		9	2		4				2	2	20	22			
1957				1			1						2	2			
1958								1					1	1			
1959	2	1		1						1			1	4	5		
1960	1	1	1		1	1							5	5			
1961						1							1	1			
1962	1												1	1			
Celkem	15	9	7	12	12	6	14	8	1	2	3	8	14	83	97		

Paragraf 122 – Nedovolená výroba a držení vysílací stanice

/1/ Kdo bez povolení

a) vyrobí, sobě nebo někomu jinému opatří nebo přechovává radioelektrickou vysílací stanici nebo soubor podstatných součástek určených k sestavení takové stanice, nebo

b) takové stanice používá,
bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.

/2/ Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán,

a) dopustí-li se činu uvedeného v odstavci 1 za zvýšeného ohrožení vlasti, nebo

b) je-li tu jiná zvláště přitěžující okolnost.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12					
1950										2			1	3	3		
1951			1		1	1	3	1		1	2	1	4	7	11		
1952	1			1	2	3	3	4				1	1	14	15		
1953				1								1	1	1	2		
1954			3			1	1						5	5			
1955	2						1			1			3	3			
1956							1						1	1			
1958	1		1	1			1		1				5	5			
1959		1					1	1	1				4	4			
1960				1					1			1	1	2	3		
1961	1						1						2	2			
Celkem	5	1	5	4	4	8	9	8		3	4	3	10	44	54		

Paragraf 123 – Zneužití náboženské funkce

/1/ Kdo zneužije výkonu duchovenské činnosti nebo podobné své náboženské funkce v úmyslu vykonávat na věci politického života vliv nepřiznivý pro lidově demokratický řád republiky,
bude potrestán odnětím svobody na tři měsíce až tři léta.

/2/ Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán,
a) dopustí-li se činu uvedeného v odstavci 1 tím, že odepře vykonat náboženský úkon, k němuž je povolán jako duchovní nebo jako osoba mající podobnou náboženskou funkci, nebo

b) je-li tu jiná zvláště přitěžující okolnost.

/3/ Podmíněné odsouzení je vyloučeno.

Druhý odstavec byl zrušen zákonem č. 63/1956 Sb.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
1951					1	2				1	5		6	3	9
1952	1				1		2			3			3	4	7
1953	1	1			1	1	1			1	2		3	5	8
1954		1					2	1			1	1	2	4	6
1955				1			2				3	3	3	3	6
1956							3			1	1		2	3	5
1957		1			1		1			1			1	3	4
1958			1							2	1	2	5	1	6
1959		1	1	1	1		1					4	4	5	9
1960							1					2	2	1	3
1961						1	1							2	2
1962						1	1							2	2
Celkem	2	4	2	2	3	7	10	6		6	13	12	31	36	67

Paragraf 124 – Hanobení republiky

/1/ Kdo hanobí republiku,

kdo potupí jméno nebo symbol republiky, zejména její znak, vlajku, barvy nebo hymnu, nebo

kdo v úmyslu projevit nepřátelství nebo opovržení k republice zničí, poškodí nebo odstraní symbol republiky, zejména její znak, vlajku nebo barvy, anebo zobrazení prezidenta republiky nebo jeho náměstka, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.

/2/ Odnětím svobody na tři měsíce až dvě léta bude pachatel potrestán,

a) dopustí-li se činu uvedeného v odstavci 1 veřejně, nebo

b) je-li tu jiná zvláště přitěžující okolnost.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs				
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12							
1950										2	1	1		2	4	2	8	4	12
1951	3	8	4	5	4	5	11	10		5	6	12	23	50	73				
1952	3	3				4	4	6	6	3	6	6	15	30	26	56			
1953	5	1				2	6	5	13	10	1	4	2	5	12	42	54		
1954	4	4	3	5	3	3	8	11				3	1	5	9	41	50		
1955	4	1	3	1	3	2	7	4				2	3	1	6	25	31		
1956	3	1	1			6	6	5	3				2	2	4	25	29		
1957	4	2	3	1	2	4	10	6				3	1	1	5	32	37		
1958	5	4	2			3	11	6	1			4	3	2	9	32	41		
1959	5	3	1	4	1	8	9	5	1	3	3				7	36	43		
1960	3	2	1	1			5	2	2					1	1	16	17		
1961	1		2	3	2	5	4	5	2				4	1	7	22	29		
1962							1												
Celkem	40	29	20	22	34	61	82	64	7	32	36	47	122	352	474				

Paragraf 125 – Hanobení spojeneckého státu

Kdo veřejně

a) hanobí spojenecký stát, jeho hlavu, jiného jeho představitele anebo jeho zástupce uznaného vládou republiky,

b) potupí jméno nebo symbol spojeneckého státu, zejména jeho znak, vlajku, barvy nebo hymnu, nebo

c) v úmyslu projevit nepřátelství nebo opovržení k spojeneckému státu zničí, poškodí nebo odstraní symbol spojeneckého státu, zejména jeho znak, vlajku nebo barvy, anebo zobrazení hlavy spojeneckého státu nebo jiného představitele,

bude potrestán odnětím svobody na tři měsíce až dvě léta.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	K R A J E												S	Č	Čs
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
1950	1	3	3		3	3	3	3	3	4	9	4	20	19	39
1951	3	7	5	9	9	14	17	19	7	11	14	12	44	83	127
1952	7	8	6	7	6	15	27	25	5	18	17	22	62	101	163
1953	24	16	8	21	37	27	34	49	4	10	36	15	65	216	281
1954	2	6	6	1	2	11	7	20	4	5	15	12	36	55	91
1955	4	3	2	3	3	6	11	10		3	4	1	8	42	50
1956	5	3	3	2	4	8	12	16		6	5	2	13	53	66
1957	7	5	5	5	8	5	25	23	1	17	3	7	28	83	111
1958	1	2	1	3	4	4	2	7	1		4	3	8	24	32
1959	4	4		2	1	3	2	8		2	3	6	11	24	35
1960	2			3	4	4	3	3	2	4	3	4	13	19	32
1961	4	3	2	2	2	4	2	7	1	1	7	6	15	26	41
1981											2		2		2
Celkem	64	60	41	58	83	104	145	190	28	81	122	94	325	745	1070

Paragrafy 127 a 128 – Šíření poplašné zprávy

§ 127.

/1/ Kdo způsobí, byť i z nedbalosti, nebezpečí vážného znepokojení alespoň části obyvatelstva nějakého města tím, že rozšiřuje poplašnou zprávu,

bude potrestán odnětím svobody až na šest měsíců.

/2/ Odnětím svobody až na jeden rok bude pachatel potrestán, dopustí-li se činu uvedeného v odstavci 1, ač ví, že zpráva je nepravdivá.

§ 128.

/1/ Kdo tím, že rozšiřuje poplašnou zprávu, byť i z nedbalosti,

a) ohrožuje bezpečnost republiky, brannost jejího obyvatelstva, československou měnu, bezpečnost lidí nebo majetku anebo jiný obecný zájem, nebo

b) způsobí nebezpečí zdražování předmětů potřeby, překotných a hromadných koupí nebo prodejů nebo překotných a hromadných vybírání vkladů,

bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.

/2/ Odnětím svobody na tři měsíce až tři léta bude pachatel potrestán,

a) dopustí-li se činu uvedeného v odstavci 1, ač ví, že zpráva je nepravdivá, nebo

b) dopustí-li se takového činu za zvýšeného ohrožení vlasti.

/3/ Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán, dopustí-li se činu uvedeného v odstavci 1 tiskem, filmem, rozhlasem nebo jiným podobně účinným způsobem za zvýšeného ohrožení vlasti; snížení trestu je vyloučeno.

Zákon č. 63/1956 Sb. zrušil § 128 a § 127 novelizoval takto:

„Kdo způsobí nebezpečí vážného znepokojení alespoň části obyvatelstva nějakého místa tím, že rozšiřuje poplašnou zprávu, která je nepravdivá,

bude potrestán odnětím svobody až na šest měsíců.“

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

(§ 127, § 128 odstavec 1, 2, písmeno a)

ROK	K R A J E												S	Č	Čs
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
1950	4	18	10	8	19	32	19	15	6	20	44	38	108	125	233
1951	15	43	58	51	77	125	117	162	27	73	123	74	297	648	945
1952	22	48	40	55	64	91	110	191	23	45	66	103	237	621	858
1953	21	33	52	72	70	88	88	173	7	21	40	18	86	597	683
1954	5	13	13	24	28	47	37	64	1	7	17	27	52	231	283
1955	5	10	15	10	13	32	25	44	1	9	5	8	23	154	177
1956	5	10	14	11	9	24	34	26	1	10	4	12	27	133	160
1957	11	9	14	9	12	14	23	15		9	7	5	21	107	128
1958	3	1	1	2	7	5	3	4			8	11	19	26	45
1959		3	1	2	4	3	4	2		5	3	5	13	19	32
1960		1		1	1	1	1	2			1		1	7	8
1961	1	9	2	1		2	1	1		2		4	6	17	23
1962	1	1		1				4		2	2		4	7	11
1966								2						2	2
1967						1								1	1
1971								1						1	1
1982								1						1	1
Celkem	93	199	220	247	304	465	465	704	66	203	320	305	894	2697	3591

Paragraf 129 – Nepřátelské jednání proti republice

Kdo úmyslně ohrozí obecný zájem jednáním nepřátelským lidově demokratickému státnímu zřízení nebo společenskému řádu republiky, které jsou zaručeny ústavou,

bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až dvě léta.

Zákonem č. 63/ 1956 byl tento paragraf zrušen.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
1950	1		1	2	1	2	3	6		4	5	7	16	16	32
1951	37	12	4	7	9	26	17	9	4	18	47	23	92	121	213
1952	36	31	9	15	24	57	45	37	15	33	107	54	209	254	463
1953	65	37	24	31	41	62	69	108	4	32	132	46	214	437	651
1954	63	44	11	33	19	27	59	65		72	90	84	246	321	567
1955	14	21	8	17	13	16	18	35	2	22	30	25	79	142	221
1956	7	19	7	8	2	7	7	29	2	36	28	11	77	86	163
1957	4						1	2			3		3	7	10
1958	1												1	1	
1959			1							1	1		2	1	3
1962						2							2	2	
1968										1	1		1	1	
1975				1									1	1	
1980								1					1	1	
1985	1												1	1	
1986					1								1	1	
Celkem	229	164	65	114	110	199	220	291	27	218	443	251	939	1392	2331

Paragraf 130 – Pletichy proti zestátnění

Kdo se dopustí pletich v úmyslu zmařit nebo zvýšenou měrou ztížit zestátnění podniku, hospodářského objektu nebo jiné majetkové hodnoty, které podléhají zestátnění,

bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let a propadnutím jmění; podmíněně odsouzení je vyloučeno.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs			
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12						
1950															1	1		
1951				1						2	2		2	1	1	4	5	9
1952	1				1	3				1			4		3	7	6	13
1953		3		1						3						7	7	
1954	2																2	2
1955						1								1		1	1	2
1956										1			1			1	1	2
1957										1						1	1	
1958			4										1			1	5	6
1959		1											1	3	2	6	1	7
1960		1	1							1				1		1	3	4
1961				1											1	1	1	2
1962																1	1	1
1970															1	1		1
Celkem	3	5	6	4	2	6	7	4			8	7	8	23	35	58		58

Paragraf 133 – Zneužití vlastnického práva

Kdo úmyslně ohrozí obecný zájem tím, že zničí, poškodí, učiní nepotřebitelnou nebo zašantročí vlastní věc vyšší hodnoty nebo větší hospodářské důležitosti,

bude potrestán odnětím svobody na tři měsíce až tři léta a trestem peněžitým.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs			
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12						
1950				2													2	2
1951	1	1	4	1			9	1	1			8	3	2	13	18	31	
1952	5	13	4	3	2	12	8	1	1	1	6		8	48	56			
1953	1	5	6	3	4	11	8	1		5	7	1	13	39	52			
1954		1	1	3	1	3	1	3		1	2		3	13	16			
1955	3			1		2				8	1	1	10	6	16			
1956	4		7	1		1	1	2		1			1	16	17			
1957	4	2	2		2	1				1			1	11	12			
1958	1		3	3	2	5	1	1		4			4	16	20			
1959	2	1	16			6	7	4			2	2	4	36	40			
1960	1	2	2			5		1						11	11			
1961			1	1		1		2						5	5			
1962		1												1	1			
Celkem	22	26	48	16	11	56	27	16	1	29	21	6	57	222	279			

Paragraf 134 – Ohrožení zásobování

/1/ Kdo se dopustí nekalého jednání, které by mohlo ohrozit plynulé zásobování předměty potřeby alespoň části obyvatelstva nějakého místa, bude potrestán odnětím svobody na tři měsíce až tři léta a trestem peněžitým; podmíněné odsouzení je vyloučeno.

/2/ Odnětím svobody na tři až deset let a propadnutím jmění bude pachatel potrestán,

- a) dopustí-li se činu uvedeného v odstavci 1 opětovně,
  - b) dopustí-li se takového činu jako člen spolčení, nebo
  - c) je-li tu jiná zvláště přitěžující okolnost.
- Podmíněné odsouzení je vyloučeno.

/3/ Odnětím svobody na deset až dvacet let a propadnutím jmění bude pachatel potrestán,

- a) je-li činem uvedeným v odstavci 1 skutečně způsobena vážná porucha v zásobování, nebo
- b) je-li takovým činem způsobeno nebezpečí vážné poruchy v zásobování značného počtu obyvatelstva.

/4/ Odnětím svobody na doživotí nebo smrtí a propadnutím jmění bude pachatel potrestán,

- a) má-li čin uvedený v odstavci 1 za následek hroživou tíseň mnoha lidí, nebo
- b) jestliže se dopustí takového činu za zvýšeného ohrožení vlasti a je tu některá z okolností uvedených v odstavcích 2 a 3.

Zákonem č. 63/1956 Sb. byl tento paragraf zrušen.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
1950	28	2	4	4	6	12	9	28	2	5	14	12	33	93	126
1951	159	54	61	93	102	180	203	138	15	127	120	61	323	990	1313
1952	118	61	67	86	128	144	202	254	52	183	269	235	739	1060	1799
1953	94	46	137	109	84	185	276	211	33	148	135	107	423	1142	1565
1954	100	27	52	63	19	34	71	98	9	75	23	66	173	464	637
1955	20	13	20	10	11	24	55	37	4	20	22	15	61	190	251
1956	1	4	21	3	3	12	21	16	1	14	7	7	29	81	110
1957		2	2	3		1	1	3		1	2	1	4	12	16
1958	4	3	2		4	2	5	4		2	5	4	11	24	35
1959		6	1		6	3	6	2		4	2		6	24	30
1960		2			1	1				1	7	1	9	4	13
1961		1				3							6	6	10
1962		1					1						2	2	4
1964		1				1								2	2
1970							2				1	1	2	2	4
1975		1												1	1
1980											1		1		1
1983		1					1			1			1	2	3
1986										1			1		1
1987												1	1		1
Celkem	524	225	367	371	364	602	853	791	117	581	608	519	1825	4097	5922

Paragrafy 135 a 136 – Ohrožení jednotného hospodářského plánu

§ 135.

/1/ Kdo z nedbalosti maří nebo ztěžuje provoz nebo rozvoj státního, národního, komunálního nebo jiného veřejného podniku anebo lidového družstva, zejména tím, že nesplní nebo poruší povinnost svého povolání, zaměstnání nebo své služby anebo plnění takové povinnosti obchází,

bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok a trestem peněžitým.

/2/ Odnětím svobody na tři měsíce až tři léta a trestem peněžitým bude pachatel potrestán, je-li činem uvedeným v odstavci 1 mařeno nebo ztěžováno provádění nebo plnění jednotného hospodářského plánu v některém úseku.

§ 136.

Nesplní-li soukromý podnikatel nebo ten, kdo je odpovědný za vedení jeho podniku, byť i z nedbalosti, závazek plynoucí z jednotného hospodářského plánu anebo z veřejných dodávek nebo prací,

bude potrestán odnětím svobody až na šest měsíců a trestem peněžitým.

Zákon č. 63/1956 Sb. stanovil pro paragraf 136 nadpis – Nesplnění závazku a paragraf 135 upravil takto:

Poškozování provozu

„1/ Kdo, byť i z nedbalosti, maří nebo ztěžuje provoz nebo rozvoj národního podniku, lidového družstva nebo jiné organizace socialistického sektoru, zejména tím, že nesplní nebo poruší povinnost svého povolání, zaměstnání nebo své služby anebo plnění takové povinnosti obchází,

bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.

2/ Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán

a) je-li činem uvedeným v odstavci 1 způsobena vážná porucha v činnosti národního podniku, lidového družstva nebo jiné organizace socialistického sektoru, nebo

b) má-li takový čin za následek jinou značnou škodu.“

Poznámka

Pro tento trestný čin byli masově postihováni zejména soukromě hospodařící rolníci, neboť jeho skutková podstata byla vykládána tak, že neplněním dodávek narušují provoz nebo rozvoj závodů pověřených výkupem zemědělských produktů. Trestní postih soukromě hospodařících rolníků pro tento trestný čin se stal jednou z významných forem nátlaku k jejich vstupu do jednotných zemědělských družstev.

Ve velkém rozsahu byl tento trestný čin používán (zejména v dolech a hutích) proti tzv. bulačům, tj. osobám, které vynecháním pracovních směn nebo opuštěním práce bez rozvázání pracovního poměru „mařily“ nebo „ztěžovaly“ provoz nebo rozvoj podniku.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
1950	11	24	36	22	69	54	56	43	2	71	37	43	153	315	468
1951	13	142	120	116	329	277	203	384	2	206	165	115	488	1584	2072
1952	56	301	338	392	800	605	482	1654	22	650	803	666	2141	4628	6769
1953	116	623	508	530	1098	704	770	2045	21	727	1461	1024	3233	6394	9627
1954	182	310	292	471	766	524	711	1294	21	600	568	1029	2218	4550	6768
1955	197	346	311	346	858	586	498	1029	24	638	728	669	2059	4171	6230
1956	176	401	169	304	921	436	400	846	12	608	801	503	1924	3653	5577
1957	222	414	118	201	675	310	235	852	10	712	600	304	1626	3027	4653
1958	280	524	139	300	744	370	287	1576	3	684	417	367	1471	4220	5691
1959	216	301	133	261	490	284	201	1329	4	452	288	291	1035	3215	4250
1960	138	191	70	196	215	149	107	1342	14	62	53	93	222	2408	2630
1961	241	323	124	333	690	268	164	1802	18	37	140	177	372	3945	4317
1962		8	16	7	17	44	22	19		7	20	32	59	133	192
1963	2				3	1	2	4		1	2	1	4	12	16
1964							1					1	1	1	2
1965					2			1	1			1	2	3	5
1966				2	1			1	1	2			3	4	7
1967	1	1												2	2
1968					1			1				1	1	2	3
1969						1					1		1	1	2
1970	1					3	2	1			1		1	7	8
1971	1		1			2			1		2		3	4	7
1972					1							1	1	1	2
1973		1						1						2	2
1974					1		1	1						3	3
1975	1										1		1	1	2
1978												1	1	1	1
1980	2	1			3						3		3	6	9
1981					2						3		3	2	5
1982								1			2		2	1	3
1983	1				2									3	3
1984			1			2								3	3
1985			1				1		1				1	2	3
1988		1		1							1		1	2	3
1989						1	1				1		1	2	3
Celkem	1857	3912	2377	3482	7688	4621	4144	14266	157	5457	6098	5319	17031	42307	59388

Paragraf 137 – Pletichy při veřejných dodávkách a pracích

/1/ Kdo se při veřejných dodávkách nebo pracích dopustí jednání, které by mohlo poškodit objednavatele nebo zmařit plnění jeho úkolů, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta a trestem peněžitým.

/2/ Odnětím svobody na jeden rok až pět let a trestem peněžitým bude pachatel potrestán,

- má-li čin uvedený v odstavci 1 za následek značnou škodu, nebo
- je-li tu jiná zvláště přitěžující okolnost.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
1950								1		2	1		3	1	4
1951					2	1	1			7	2	1	10	4	14
1952		1	1		1		1			15	2	1	18	4	22
1953		1		1	2		3	3	2	9	2	1	14	10	24
1954	1						1			4	2		6	2	8
1955			2				2	1			1		1	5	6
1956							1			1		4	5	1	6
1957		1								2		1	3	1	4
1958									8	1			9		9
1959							4							4	4
1961		3												3	3
1962		4												4	4
Celkem	1	10	3	1	5	1	13	5	2	48	11	8	69	39	108

Paragraf 138 – Ohrožení plánování a kontroly plnění plánu

/1/ Kdo ve zprávě, v záznamu podnikového početnictví nebo v obchodním záznamu, které mají sloužit k sestavování jednotného hospodářského plánu anebo ke kontrole jeho provádění nebo plnění, úmyslně uvede klamné údaje o podniku,

bude potrestán odnětím svobody až na šest měsíců.

/2/ Odnětím svobody na tři měsíce až dvě léta bude pachatel potrestán,

- má-li čin uvedený v odstavci 1 za následek značnou škodu, nebo
- je-li tu jiná zvláště přitěžující okolnost.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12				
1950			2									1		1	2	3
1951			1	1			4	2	5		1	2		3	13	16
1952		1	9	5	4	12	14	9		1	2	4	7	54	61	
1953		1	8	4	2	2	9	10			2		2	36	38	
1954		2	4	3	1	5	9	1				6	6	25	31	
1955		5	1	5	1			2				2	2	14	16	
1956	2		2	1	8	1	4	3						21	21	
1957	1	8			4	4	7	3		4	1		5	27	32	
1958	1					1			3		3		3	5	8	
1959	2	6	2	2	3	1	5				6	1	7	21	28	
1960		2				1		1	10					14	14	
1961		2			1	3	4		2			1	1	12	13	
1962		4	4				2	5						15	15	
1963		1												1	1	
1964									1					1	1	
Celkem	6	32	33	26	28	38	52	46		9	21	7	37	261	298	

Paragraf 163 – Nadržování

/1/ Kdo pachateli trestného činu pomáhá v úmyslu umožnit mu, aby unikl trestnímu stíhání, trestu nebo ochrannému opatření nebo jejich výkonu,

bude potrestán odnětím svobody na tři měsíce až tři léta; pomáhá-li však takto pachateli trestného činu, na který zákon stanoví trest mírnější, bude potrestán oním trestem mírnějším.

/2/ Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán, pomáhá-li způsobem uvedeným v odstavci 1 pachateli trestného činu, na který zákon stanoví trest smrti, trest odnětí svobody na doživotí nebo trest dočasně odnětí svobody, jehož dolní hranice činí nejméně deset let.

/3/ Kdo se dopustí činu uvedeného v odstavci 1 nebo 2 ve prospěch osoby sobě blízké, není trestný, ledaže by tak učinil v úmyslu

- pomoci osobě, která se dopustila velezrady (§ 78), sabotáže (§§ 84 a 85) nebo vyzvědačství (§§ 86 a 87),
- opatřit sobě nebo někomu jinému majetkový prospěch, nebo
- pomoci pachateli k tomu, aby unikl výkonu trestu propadnutí jmění nebo propadnutí věci anebo výkonu ochranného opatření.

Novelizace zákonem č. 63/1956 Sb. nahradila ve 3. odstavci slova „sabotáže (§§ 84 a 85)“ slovy „záškodnictví (§ 84), sabotáže (§ 85)“.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1190 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
1950	4		1		1						1	1	2	6	8
1951	3	4		4	3	5	17	10		5	2	2	9	46	55
1952	41	39	5		6	31	46	21	10	4	4	12	30	189	219
1953	9	3	4	7	11	10	31	10		12	13	8	33	85	118
1954	6	15	8	3	12	15	26	3		11	13	14	38	88	126
1955		7		6	4	8	7	4			1	8	9	36	45
1956		2	3	5	6	1	4	4		1	1	6	8	25	33
1957		12	2	8	6	5	1	3		1	3	1	5	37	42
1958	1	2		12	1	3	2	1		8		2	10	22	32
1959	3	3				7	4	3		3	1		4	20	24
1960											2		2		2
1971												1	1		1
Celkem	67	87	23	45	50	85	138	59	10	45	41	55	151	554	705

Paragraf 164 – Nepřekážení trestného činu

/1/ Kdo úmyslně nepřekazí trestný čin, na který zákon stanoví trest smrti, trest odnětí svobody na doživotí nebo trest dočasněho odnětí svobody, jehož dolní hranice činí nejméně jeden rok, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.

/2/ Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán, týká-li se čin uvedený v odstavci 1 velezrady (§ 78), sabotáže (§§ 84 a 85), vyzvědačství (§§ 86 a 87), válečného škůdnictví podle § 99, vraždy na ústavním činiteli (§ 104), ublížení ústavnímu činiteli na zdraví (§§ 105 a 106), násilí na ústavním činiteli (§ 108), padělání a pozměňování platidel (§ 139), udávání padělaných a pozměněných platidel (§ 140), obecného ohrožení podle § 190, vraždy (§ 216), loupeže (§ 232), zběhnutí (§§ 273 a 274), vzpoury (§ 276), porušení velitelských povinností (§§ 287 a 288) nebo ohrožení bojového ducha podle §§ 295 a 296.

/3/ Kdo se dopustí činu uvedeného v odstavci 1 nebo 2, není trestný, nemohl-li trestný čin překazit bez značných nesnází nebo bez nebez-

pečí pro sebe nebo, nejde-li o velezradu (§ 78), sabotáž (§§ 84 a 85) nebo vyzvědačství (§§ 86 a 87), bez nebezpečí pro osobu sobě blízkou.

Zákon č. 63/1956 Sb. změnil první odstavec takto:

„/1/ Kdo úmyslně nepřekazí velezradu (§ 78), teror (80a), záškodnictví (§ 84), sabotáž (§ 85), vyzvědačství (§§ 86 a 87), válečné škůdnictví podle § 99, padělání a pozměňování platidel (§ 139), udávání padělaných a pozměněných platidel (§ 140), obecné ohrožení podle § 190, vraždu (§ 216), loupež (§ 232), zběhnutí (§§ 273 a 274), vzpouru (§ 276), porušení velitelských povinností (§§ 287 a 288) nebo ohrožení bojového ducha podle §§ 295 a 296,

bude potrestán odnětím svobody až na pět let.“

Zrušil druhý odstavec a označení dosavadního třetího odstavce změnil na odstavec 2. Škrtl v něm slova „nebo 2“ a slova „sabotáž (§§ 84 a 85)“ nahradil slovy „záškodnictví (§ 84), sabotáž (§ 85)“.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1190 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12				
1950			1	2							1				4	4
1951		1	1	2		3				1		2	1		3	8
1952	2		3	5	5		1	1	2	2					4	17
1953	2		2	1	2	1	1	6		2					2	15
1954	1	1		8	3	1	3	13					4	4	30	34
1955		1		2						1		1		1	4	5
1956		2								1					3	3
Celkem	5	5	7	20	10	5	5	24	2	7	1	4	14	81	95	

Paragraf 165 – Neoznámení trestného činu

/1/ Kdo se hodnověrným způsobem doví, že někdo jiný chystá nebo spáchal velezradu (§ 78), sdružování proti republice (§§ 79 a 80), sabotáž (§§ 84 a 85), vyzvědačství (§§ 86 a 87), ohrožení státního tajemství podle §§ 88, válečné škůdnictví podle § 99, vraždu na ústavním činiteli (§ 104), ublížení ústavnímu činiteli na zdraví (§§ 105 a 106), násilí na ústavním činiteli (§ 108), nedovolené ozbrojování (§§ 120 a 121), padělání a pozměňování platidel (§ 139), udávání padělaných a pozměněných platidel (§ 140), obecné ohrožení podle § 190, vraždu (§ 216), loupež (§ 232), zběhnutí (§§ 273 a 274) nebo

vzpoureu (§ 276), a úmyslně takový trestný čin bez odkladu neoznámí prokurátoru nebo orgánu národní bezpečnosti,

bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.

/2/ Kdo se dopustí činu uvedeného v odstavci 1, není trestný, nemohl-li oznámení učinit bez nebezpečí pro sebe nebo, nejde-li o velezradu (§ 78), sabotáž (§§ 84 a 85) nebo vyzvědačství (§§ 86 a 87), bez nebezpečí pro osobu sobě blízkou.

Zákon č. 63/1956 Sb. změnil první odstavec takto:

„/1/ Kdo se hodnověrným způsobem doví, že někdo jiný chystá nebo spáchal velezradu (§ 78), podvracení republiky (§ 79a), teror (§ 80a), záškodnictví (§ 84), sabotáž (§ 85), vyzvědačství (§§ 86 a 87), ohrožení státního tajemství podle § 88, válečné škůdnictví podle § 99, nedovolené ozbrojování (§§ 120 a 121), padělání a pozměňování platidel (§ 139), udávání padělaných a pozměněných platidel (§ 140), obecné ohrožení podle § 190, vraždu (§ 216), loupež (§ 232), rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle § 245 odst. 3 a 4, poškozování majetku v socialistickém vlastnictví podle § 245a odst. 2 písm. a), zběhnutí (§§ 273 a 274) nebo vzpouru (§ 276) a úmyslně takový trestný čin bez odkladu neoznámí prokurátoru nebo orgánu bezpečnosti, bude potrestán odnětím svobody až na pět let.

V odstavci 2 byla slova „sabotáž (§§ 84 a 85)“ nahrazena slovy „záškodnictví (§ 84), sabotáž (§ 85)“.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1190 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
1950		3		5	2	7	1			9	5	1	15	18	33
1951	31	13	2	10		13	10	3	2	3	2	18	25	82	107
1952	32	28	13	11	13	54	53	17	15	14	15	36	80	221	301
1953	5	27	29	20	14	29	15	13	1	12	29	13	55	152	207
1954	6	39	43	14	30	8	33	27		20	9	22	51	200	251
1955	3	12	7	8	11	9	9	16		22	5	10	37	75	112
1956	1	7		6	8	3	1	4	1	8	4		13	30	43
1957	1	6	1	1	1	1	2	1		7		1	8	14	22
1958		8	5	2	1		7	4		22	1	5	28	27	55
1959	1	2	1		5	4	1	3		3		3	6	17	23
1960	1	2				1		1						5	5
1961					1		2	2			4		4	5	9
1984				1										1	1
Celkem	81	147	101	78	86	129	134	91	19	120	74	109	322	847	1169

Paragraf 166 – Spolčení

/1/ Kdo se s někým spolčí k trestnému činu, na který zákon stanoví trest dočasného odnětí svobody, jehož dolní hranice činí nejméně jeden rok a nepřevyšuje pět let, nebo

kdo takové spolčení nebo jeho účastníky podporuje v jejich snáhách,

bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.

/2/ Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán, týká-li se čin uvedený v odstavci 1 trestného činu, na který zákon stanoví trest dočasného odnětí svobody, jehož dolní hranice převyšuje pět let.

/3/ Odnětím svobody na pět až deset let bude pachatel potrestán, týká-li se čin uvedený v odstavci 1 trestného činu, na který zákon stanoví trest smrti nebo odnětí svobody na doživotí.

/4/ Ustanovení odstavců 1 až 3 se neužije, je-li spolčení k trestnému činu trestné podle jiných ustanovení.

Novelizace zákonem č. 63/1956 Sb. nahradila v prvním odstavci slova „činí nejméně jeden rok“ slovy „činí nejméně tři léta“.

Ve druhém a třetím odstavci upravila trestní sazby takto:

„v odstavci 2 se stanoví sazba na jeden rok až tři léta, v odstavci 3 na tři až deset let“.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1190 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12					
1950															1		1
1951	1	1		11	6		4	18		1					1	41	42
1952	25	2		10	3	2		44		1	3				4	86	90
1953	18	1		7	4		1	9				3			3	40	43
1954				9	2		2	15		4	3				7	28	35
1955	1	3		8	1		5	5				1			1	23	24
1956	1	6		5	1			4	4	4	1				9	17	26
1959				1												1	1
1960	2															2	2
1973											1				1		1
1974												1				1	1
1984	1															1	1
Celkem	49	13		51	18	2	12	95	4	10	13				27	240	267

Paragrafy 167 a 168 – Podněcování

§ 167.

/1/ Kdo veřejně podněcuje k trestnému činu, bude potrestán odnětím svobody na tři měsíce až tři léta.

/2/ Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán, týká-li se čin uvedený v odstavci 1 trestného činu, na který zákon stanoví trest dočasného odnětí svobody, jehož dolní hranice činí nejméně pět let.

/3/ Odnětím svobody na pět až deset let bude pachatel potrestán, týká-li se čin uvedený v odstavci 1 trestného činu, na který zákon stanoví trest smrti nebo odnětí svobody na doživotí.

§ 168.

/1/ Kdo veřejně podněcuje k hromadnému neplnění povinnosti uložené podle zákona, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.

/2/ Odnětím svobody na tři měsíce až tři léta bude pachatel potrestán,

- a) týká-li se čin uvedený v odstavci 1 povinnosti zvláště důležité,
- b) má-li takový čin za následek značnou škodu, nebo
- c) je-li tu jiná zvláště přitěžující okolnost.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1190 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12					
1950					1	1		2								4	4
1951		1			2	1				2	2	4			8	4	12
1952			1			1					1	2	4		2	6	
1953	1			2	5	3	1	4				5	1	6	16	22	
1954				2	1	1	1			2		2	4	5	9		
1955			1								2	1	3	1	4		
1956												1	1		1		
1957			1	1							1		1	2	3		
1958		1									4		4	1	5		
1960					1									1	1		
1962								2							2	2	
Celkem	1	2	3	5	10	7	2	8	1	4	15	11	31	38	69		

Paragraf 169 – Schvalování trestného činu

/1/ Kdo veřejně

a) vychvaluje nebo výslovně schvaluje trestný čin nebo jinak s ním projevuje souhlas, nebo

b) vychvaluje nebo oslavuje pro trestný čin jeho pachatele, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.

/2/ Stejně bude potrestán, kdo v úmyslu projevit souhlas s trestným činem

a) pachatele odmění,

b) poskytne mu náhradu za trest nebo za plnění uložené soudem, nebo

c) takovou odměnu nebo náhradu sbírá.

/2/ Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán, týká-li se čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 trestného činu, na který zákon stanoví trest smrti, trest odnětí svobody na doživotí nebo trest dočasného odnětí svobody, jehož dolní hranice činí nejméně deset let.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1190 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12				
1950		1				2				1				1	3	4
1951	4					1	3	3	1	2	2	8		13	11	24
1952	1			-1	5	4	6	4	1	6	1			8	21	29
1953		1		1		2		2				5	2	7	6	13
1954		4				1									5	5
1955	1							2							3	3
1956		1				1	2				1			1	4	5
1957	1					1			1						3	3
Celkem	7	7		2	6	11	13	10	2	9	9	10	30	56	86	

Paragrafy 173 a 174 – Maření dozoru nad církvemi a náboženskými společnostmi

§ 173.

/1/ Kdo vykonává duchovenskou činnost v církvi nebo v náboženské společnosti bez státního souhlasu, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta.

/2/ Stejně bude potrestán, kdo vykonává duchovenenskou činnost v církvi nebo v náboženské společnosti na místě, pro které nebyl ustanoven se státním souhlasem.

/3/ Kdo bez státního souhlasu ustanoví jiného k výkonu duchovenenské činnosti v církvi nebo v náboženské společnosti, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.

§ 174.

/1/ Kdo úmyslně maří nebo ztěžuje výkon státního dozoru nad církví nebo náboženskou společností, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.

/2/ Stejně bude potrestán, kdo úmyslně jinak poruší ustanovení zákona o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem.

Zákon č. 63/1956 Sb. zrušil paragraf 174 a paragraf 173 novelizoval takto:

„Kdo v úmyslu mařit nebo zatěžovat výkon státního dozoru nad církví nebo náboženskou společností poruší ustanovení zákona o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.“

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
1950				1					1				1	1	2
1952						1				1			1	1	2
1953		1					2				2		2	3	5
1954													4	4	4
1955					5	1	2	3	2			2	4	11	15
1956							1	1		1	1	3	5	2	7
1957					2		1	4	1				1	7	8
1958					1							1	1	1	2
1959			1			1	3					4	4	5	9
1960	1					1				1			1	2	3
1961					1							1	1	1	2
1962		1			3							2	2	4	6
Celkem	1	2	1	1	12	4	9	8	4	3	3	17	27	38	65

B. Souhrnný přehled počtu osob odsouzených podle zákona č. 86/1950 Sb. a rehabilitovaných na základě ustanovení § 2 zákona č. 119/1990 Sb. v Československu.

ROK	PARAGRAFY									
	78 1,2,3b-e	79	79a	80	80a	81	82	85	86 a 87	88-92
1950	68	5	1	9		303	7	37	8	10
1951	710	94	2	82		1163	87	230	119	63
1952	1308	147	3	212	1	1005	68	634	306	70
1953	868	191	2	300		932	100	229	139	90
1954	869	219	10	285		455	85	83	205	38
1955	582	81	11	266		485	34	272	79	48
1956	116	51	5	46	1	458	25	212	63	24
1957	48	18	145	4	13	584	3	14	94	27
1958	98	8	312	8	31	508		42	97	24
1959	69	5	255	11	14	304		43	75	13
1960	51	1	215		10	175		24	47	14
1961	30	4	366	2	7	230		13	59	9
1962	2		138			87		6	4	
1963			10	1		4			1	1
1964			5			1			2	
1965			2			2				1
1966						4				3
1967		1							1	
1968										
1969	1			4		5				
1970				3		5		1		
1971			5			1				
1972	6					2				
1973	2	3	6							
1974			12	2						
1975	1									
1976										
1977										
1978										
1979										
1980										
1981			1			1				
1982				1		1				
1983						1				
1984										
1985						1				
1986						1				
1987										
1988						1				
1989						1				
Celkem	4829	828	1506	1236	77	6720	409	1840	1299	435

pokr.

ROK	PARAGRAFY									
	93 a 94	95	96 a 97	107	108	110	111	112-114	122	123
1950		361	1			42	20	3	3	
1951	2	1329	5	4	1	220	107	12	11	9
1952		1291	6			308	164	17	15	7
1953		1001	1			410	151	15	2	8
1954		674	9	3	2	209	50	9	5	6
1955		393	2	2	1	181	30	4	3	6
1956		394			1	117	30	22	1	5
1957		479	12			119	29	2		4
1958	1	668	15			65	24	1	5	6
1959	1	707	20		1	33	19	5	4	9
1960		401	12			32	11	5	3	3
1961		448	19			36	6	1	2	2
1962		8	8				2	1		2
1963										
1964		1					1			
1965		1			1					
1966		1								
1967		1								
1968		2	1							
1969		1								
1970		1	2							
1971		3								
1972		1								
1973						1				
1974		1								
1975			3							
1976										
1977										
1978		1								
1979		1								
1980										
1981		2								
1982						1				
1983		2								
1984										
1985										
1986										
1987										
1988										
1989										
Celkem	4	8173	116	9	7	1772	646	97	54	67

pokr.

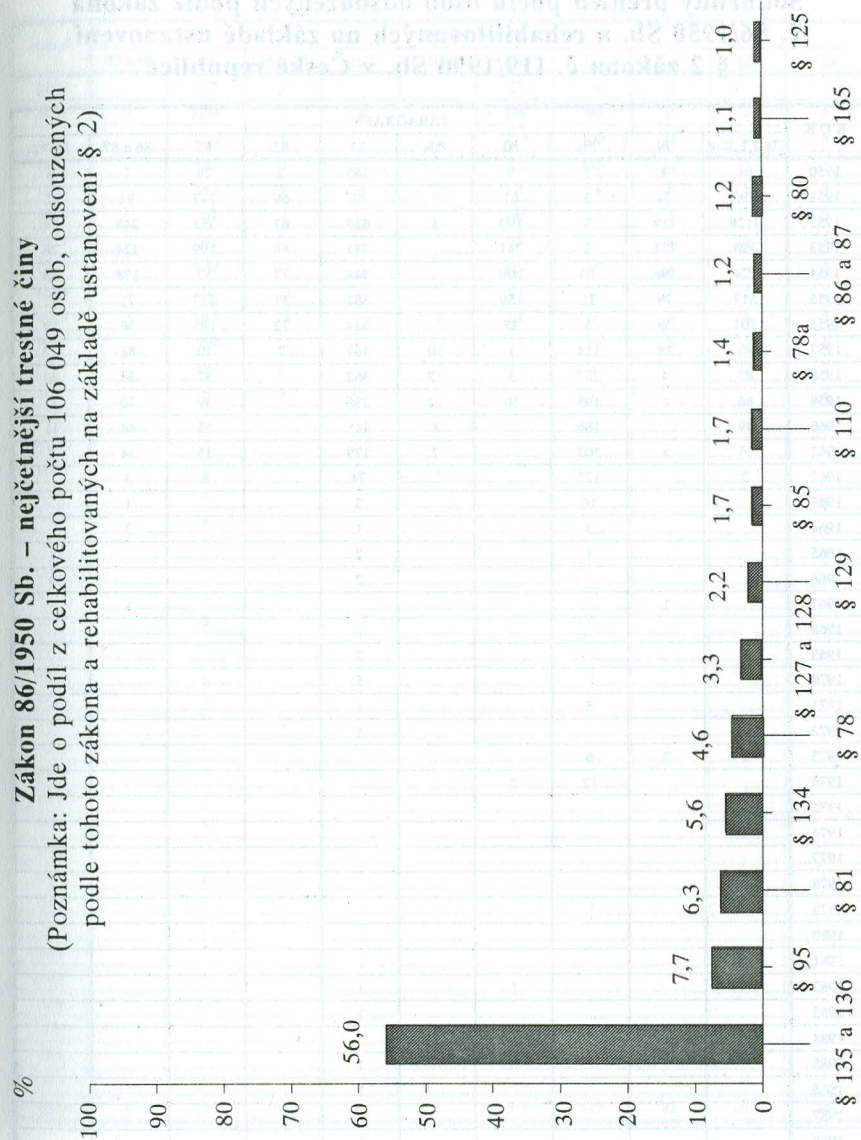
ROK	PARAGRAFY									
	124	125	127 a 128	129	130	133	134	135 a 136	137	138
1950	12	39	233	32	1	2	126	468	4	3
1951	73	127	945	213	9	31	1313	2072	14	16
1952	56	163	858	463	13	56	1799	6769	22	61
1953	54	281	683	651	7	52	1565	9627	24	38
1954	50	91	283	567	2	16	637	6768	8	31
1955	31	50	177	221	2	16	251	6230	6	16
1956	29	66	160	163	2	17	110	5577	6	21
1957	37	111	128	10	1	12	16	4653	4	32
1958	41	32	45	1	6	20	35	5691	9	8
1959	43	35	32	3	7	40	30	4250	4	28
1960	17	32	8		4	11	13	2630		14
1961	29	41	23		2	5	10	4317	3	13
1962	2		11	2	1	1	4	192	4	15
1963								16		1
1964							2	2		1
1965								5		
1966			2					7		
1967			1					2		
1968				1				3		
1969								2		
1970					1		4	8		
1971			1					7		
1972								2		
1973								2		
1974								3		
1975				1			1	2		
1976										
1977										
1978								1		
1979										
1980		2		1			1	9		
1981								5		
1982			1					3		
1983							3	3		
1984								3		
1985				1				3		
1986				1			1			
1987							1			
1988								3		
1989								3		
Celkem	474	1070	3591	2331	58	279	5922	59 338	108	298

pochr.

ROK	PARAGRAFY							Celkem
	163	164	165	166	167 a 168	169	173 a 174	
1950	8	4	33	1	4	4	2	1854
1951	55	11	107	42	12	24		9314
1952	219	21	301	90	6	29	2	16490
1953	118	17	207	43	22	13	5	17846
1954	126	34	251	35	9	5	4	12133
1955	45	5	112	24	4	3	15	9788
1956	33	3	43	26	1	5	7	7840
1957	42		22		3	3	8	6677
1958	32		55		5		2	7895
1959	24		23	1			9	6117
1960	2		5	2	1		3	6746
1961			9				2	5688
1962					2		6	498
1963								34
1964								15
1965								12
1966								17
1967								6
1968								7
1969								13
1970								25
1971	1							18
1972								11
1973				1				15
1974				1				19
1975								8
1976								
1977								
1978								2
1979								1
1980								13
1981								9
1982								7
1983								9
1984			1	1				5
1985								5
1986								3
1987								1
1988								4
1989								4
Celkem	705	95	1169	267	69	86	65	106 049

Zákon 86/1950 Sb. – nejméně trestné činy
 (Poznámka: Jde o podíl z celkového počtu 106 049 osob, odsouzených podle tohoto zákona a rehabilitovaných na základě ustanovení § 2)

C.

Souhrnný přehled počtu osob odsouzených podle zákona
č. 86/1950 Sb. a rehabilitovaných na základě ustanovení
§ 2 zákona č. 119/1990 Sb. v České republice

R O K	PARAGRAFY									
	78 1,2,3b-e	79	79a	80	80a	81	82	85	86 a 87	88-92
1950	61	4	1	9		183	7	28	7	9
1951	596	74	2	67		707	69	147	92	56
1952	1128	119	3	190	1	618	62	353	248	54
1953	598	171	2	241		731	86	199	124	78
1954	724	196	10	209		344	77	57	178	30
1955	517	76	11	159		381	31	237	71	42
1956	101	38	5	35		334	22	195	56	19
1957	43	18	114	1	10	467	2	10	81	27
1958	82	4	257	3	17	362		37	84	20
1959	66	4	195	10	12	238		39	70	11
1960	49		186		8	148		23	44	11
1961	15	4	307		7	179		13	54	7
1962	2		123			74		6	3	
1963			10			3			1	
1964			5			1			2	
1965			1			2				1
1966						2				3
1967		1							1	
1968										
1969	1					2				
1970						5		1		
1971			5			1				
1972	4					1				
1973	2	3	6							
1974			12	2						
1975	1									
1976										
1977										
1978										
1979										
1980										
1981						1				
1982				1		1				
1983						1				
1984										
1985						1				
1986						1				
1987										
1988						1				
1989						1				
Celkem	3990	712	1253	927	55	4790	356	1345	1116	368

pokr.

R O K	PARAGRAFY									
	93 a 94	95	96 a 97	107	108	110	111	112-114	122	123
1950		337	1			27	14	3		
1951	2	1214	5	3		148	80	8	7	3
1952		1113	6			213	130	16	14	4
1953		881	1			322	116	12	1	5
1954		587	9	3	2	170	34	6	5	4
1955		337	1	2		143	21	4	3	3
1956		341				85	17	20	1	3
1957		420	11			102	18	2		3
1958	1	600	15			47	20	1	5	1
1959	1	647	18		1	24	10	4	4	5
1960		359	11			17	10	5	2	1
1961		390	17			21	4	1	2	2
1962		6	8				1	1		2
1963										
1964		1								
1965		1			1					
1966		1								
1967		1								
1968		2	1							
1969		1								
1970		1								
1971		3								
1972										
1973							1			
1974		1								
1975			3							
1976										
4977										
1978		1								
1979		1								
1980										
1981		2								
1982							1			
1983		2								
1984										
1985										
1986										
1987										
1988										
1989										
Celkem	4	7250	107	8	4	1319	477	83	44	36

pokr.

R O K	PARAGRAFY									
	124	125	127 a 128	129	130	133	134	135 a 136	137	138
1950	4	19	125	16	1	2	93	315	1	2
1951	50	83	648	121	5	18	990	1584	4	13
1952	26	101	621	254	6	48	1060	4628	4	54
1953	42	216	597	437	7	39	1142	6394	10	36
1954	41	55	231	321	2	13	464	4550	2	25
1955	25	42	154	142	1	6	190	4171	5	14
1956	25	53	133	86	1	16	81	3653	1	21
1957	32	83	107	7	1	11	12	3027	1	27
1958	32	24	26	1	5	16	24	4220		5
1959	36	24	19	1	1	36	24	3215	4	21
1960	16	19	7		3	11	4	2408		14
1961	22	26	17		1	5	4	3945	3	12
1962	1		7	2	1	1	2	133	4	15
1963								12		1
1964							2	1		1
1965								3		
1966			2					4		
1967			1					2		
1968								2		
1969								1		
1970							2	7		
1971			1					4		
1972								1		
1973								2		
1974								3		
1975				1			1	1		
1976										
1977										
1978										
1979										
1980				1				6		
1981								2		
1982			1					1		
1983							2	3		
1984								3		
1985				1				2		
1986				1						
1987										
1988								2		
1989								2		
Celkem	352	745	2697	1392	35	222	4097	42 307	39	261

pokr.

R O K	PARAGRAFY							
	163	164	165	166	167 a 168	169	173 a 174	Celkem
1950	6	4	18		4	3	1	1305
1951	46	8	82	41	4	11		6988
1952	189	17	221	86	2	21	1	11611
1953	85	15	152	40	16	6	3	12805
1954	88	30	200	28	5	5		8705
1955	36	4	75	23	1	3	11	6942
1956	25	3	30	17		4	2	5423
1957	37		14		2	3	7	4700
1958	22		27		1		1	5960
1959	20		17	1			5	4781
1960			5	2	1		2	3366
1961			5				1	5064
1962					2		4	398
1963								27
1964								13
1965								9
1966								12
1967								6
1968								5
1969								5
1970								16
1971								14
1972								6
1973								14
1974				1				19
1975								7
1976								
1977								
1978								1
1979								1
1980								7
1981								5
1982								5
1983								8
1984				1	1			5
1985								4
1986								2
1987								
1988								3
1989								3
Celkem	554	81	847	240	38	56	38	78 245

D.

Souhrnný přehled počtu osob odsouzených podle zákona
č. 86/1950 Sb. a rehabilitovaných na základě ustanovení
§ 2 zákona č. 119/1990 Sb. ve Slovenské republice

R O K	PARAGRAFY									
	78 1,2,3b-e	79	79a	80	80a	81	82	85	86 a 87	88-92
1950	7	1				120		9	1	1
1951	114	20		15		456	18	83	27	7
1952	180	28		22		387	6	281	58	16
1953	270	20		59		201	14	30	15	12
1954	145	23		76		111	8	26	27	8
1955	65	5		107		104	3	35	8	6
1956	15	13		11	1	124	3	17	7	5
1957	5		31	3	3	117	1	4	13	
1958	16	4	55	5	14	146		5	13	4
1959	3	1	62	1	2	66		4	5	2
1960	2	1	29		2	27		1	3	3
1961	15		59	2		51			5	2
1962			15			13			1	
1963				1		1				1
1964										
1965			1							
1966						2				
1967										
1968										
1969				4		3				
1970				3						
1971										
1972	2					1				
1973										
1974										
1975										
1976										
1977										
1978										
1979										
1980										
1981			1							
1982										
1983										
1984										
1985										
1986										
1987										
1988										
1989										
Celkem	839	116	253	309	22	1930	53	495	183	67

pokr.

R O K	PARAGRAFY									
	93 a 94	95	96 a 97	107	108	110	111	112-114	122	123
1950		24				15	6		3	
1951		115		1	1	72	27	4	4	6
1952		178				95	34	1	1	3
1953		120				88	35	3	1	3
1954		87				39	16	3		2
1955		56	1		1	38	9			3
1956		53			1	32	13	2		2
1957		59	1			17	11			1
1958		68				18	4			5
1959		60	2			9	9	1		4
1960		42	1			15	1		1	2
1961		58	2			15	2			
1962		2					1			
1963										
1964							1			
1965										
1966										
1967										
1968										
1969										
1970			2							
1971										
1972		1								
1973										
1974										
1975										
1976										
1977										
1978										
1979										
1980										
1981										
1982										
1983										
1984										
1985										
1986										
1987										
1988										
1989										
Celkem		923	9	1	3	453	169	14	10	31

pokr.

R O K	PARAGRAFY									
	124	125	127 a 128	129	130	133	134	135 a 136	137	138
1950	8	20	108	16			33	153	3	1
1951	23	44	297	92	4	13	323	488	10	3
1952	30	62	237	209	7	8	739	2141	18	7
1953	12	65	86	214		13	423	3233	14	2
1954	9	36	52	246		3	173	2218	6	6
1955	6	8	23	79	1	10	61	2059	1	2
1956	4	13	27	77	1	1	29	1924	5	
1957	5	28	21	3		1	4	1626	3	5
1958	9	8	19		1	4	11	1471	9	3
1959	7	11	13	2	6	4	6	1035		7
1960	1	13	1		1		9	222		
1961	7	15	6		1		6	372		1
1962	1		4				2	59		
1963								4		
1964								1		
1965								2		
1966								3		
1967										
1968				1				1		
1969								1		
1970					1		2	1		
1971								3		
1972								1		
1973										
1974										
1975								1		
1976										
1977										
1978								1		
1979										
1980		2					1	3		
1981								3		
1982								2		
1983							1			
1984										
1985								1		
1986							1			
1987							1			
1988								1		
1989								1		
Celkem	122	325	894	939	23	57	1825	17 031	69	37

pokr.

R O K	PARAGRAFY							Celkem
	163	164	165	166	167 a 168	169	173 a 174	
1950	2		15	1		1	1	549
1951	9	3	25	1	8	13		2336
1952	30	4	80	4	4	8	1	4879
1953	33	2	55	3	6	7	2	5041
1954	38	4	51	7	4		4	3428
1955	9	1	37	1	3		4	2746
1956	8		13	9	1	1	5	2417
1957	5		8		1		1	1977
1958	10		28		4		1	1935
1959	4		6				4	1336
1960	2						1	380
1961			4				1	624
1962							2	100
1963								7
1964								2
1965								3
1966								5
1967								
1968								2
1969								8
1970								9
1971	1							4
1972								5
1973				1				1
1974								
1975								1
1976								
1977								
1978								1
1979								
1980								6
1981								4
1982								2
1983								1
1984								
1985								1
1986								1
1987								1
1988								1
1989								1
Celkem	151	14	322	27	31	30	27	27 804

číslo	rok	číslo	rok
1	1961	1	1961
2	1962	2	1962
3	1963	3	1963
4	1964	4	1964
5	1965	5	1965
6	1966	6	1966
7	1967	7	1967
8	1968	8	1968
9	1969	9	1969
10	1970	10	1970
11	1971	11	1971
12	1972	12	1972
13	1973	13	1973
14	1974	14	1974
15	1975	15	1975
16	1976	16	1976
17	1977	17	1977
18	1978	18	1978
19	1979	19	1979
20	1980	20	1980
21	1981	21	1981
22	1982	22	1982
23	1983	23	1983
24	1984	24	1984
25	1985	25	1985
26	1986	26	1986
27	1987	27	1987
28	1988	28	1988
29	1989	29	1989
30	1990	30	1990
31	1991	31	1991
32	1992	32	1992
33	1993	33	1993
34	1994	34	1994
35	1995	35	1995
36	1996	36	1996
37	1997	37	1997
38	1998	38	1998
39	1999	39	1999
40	2000	40	2000
41	2001	41	2001
42	2002	42	2002
43	2003	43	2003
44	2004	44	2004
45	2005	45	2005
46	2006	46	2006
47	2007	47	2007
48	2008	48	2008
49	2009	49	2009
50	2010	50	2010
51	2011	51	2011
52	2012	52	2012
53	2013	53	2013
54	2014	54	2014
55	2015	55	2015
56	2016	56	2016
57	2017	57	2017
58	2018	58	2018
59	2019	59	2019
60	2020	60	2020
61	2021	61	2021
62	2022	62	2022
63	2023	63	2023
64	2024	64	2024
65	2025	65	2025
66	2026	66	2026
67	2027	67	2027
68	2028	68	2028
69	2029	69	2029
70	2030	70	2030

4. Trestní zákon č. 140 /1961 Sb.

Zákon přijalo Národní shromáždění 29. listopadu 1961. Účinnosti nabyl 1. ledna 1962.

Byl jedním z několika zákonů spjatých s ústavou z roku 1960, která konstatovala vítězství socialismu v Československu. Spolu se zákony o místních lidových soudech (38/1961 Sb.), o úkolech národních výborů při zajišťování veřejného pořádku (62/1961 Sb.), o trestním řízení soudním (141/1961 Sb.) vytvářely podmínky k dalšímu zmírnění trestní represe.

Trestní zákon snižoval výši trestních sazeb a zkrátil nejvyšší možný trest odnětí svobody na patnáct let. Uložení trestu smrti přicházelo v úvahu jen výjimečně, u nejzávažnějších trestných činů a při mimořádně přitěžujících okolnostech. Zákon umožňoval trestnou činnost „nepatrné“ či „malé“ společenské nebezpečnosti řešit jako provinění, a to u zřízovaných místních lidových soudů.

Trestní zákon č. 140/1961 Sb. byl v letech 1962–1980 novelizován sedmi zákony a zákonným opatřením předsednictva Federálního shromáždění č. 10/1989 Sb. Kromě paragrafu 109 o opuštění republiky a paragrafu 112 o poškozování zájmů republiky v cizině novely námi sledovaných ustanovení zákona výrazně nezměnily.

V těchto úpravách platil zákon až do listopadové revoluce 1989.

Poznámka

V následujících statistických přehledech je v 87 případech jako datum odsouzení uváděn rok 1961. Jde o zřejmé chyby při zpracování údajů, neboť zákon nabyl účinnosti až od 1. ledna 1962.

A.

Počet osob odsouzených podle jednotlivých paragrafů zákona č. 140/1961 Sb. a rehabilitovaných na základě ustanovení § 2 zákona č. 119/1990 Sb. v krajích, v České republice, ve Slovenské republice a v Československu.

Paragraf 92 – Rozvracení republiky

/1/ Kdo v úmyslu rozvracet socialistické společenské a státní zřízení, územní celistvost nebo obranyschopnost republiky anebo zničit její samostatnost

- a) účastní se násilných akcí nebo hromadných nepokojů proti republice, jejím orgánům nebo společenským organizacím pracujících, nebo
- b) provádí jinou zvlášť nebezpečnou činnost proti základům republiky nebo jejím důležitým mezinárodním zájmům, bude potrestán odnětím svobody na osm až dvanáct let.

/2/ Odnětím svobody na dvanáct až patnáct let nebo trestem smrti bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny,
- b) způsobil-li takovým činem těžkou újmu na zdraví více osob nebo smrt,
- c) způsobil-li takovým činem škodu velkého rozsahu nebo jiný zvlášť závažný následek, nebo
- d) spáchá-li takový čin za branné pohotovosti státu.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12				
1962										5				5		5
1967	1														1	1
1970				1											1	1
1971	4														4	4
1974	1														1	1
1982	1														1	1
Celkem	7			1						5				5	8	13

Paragraf 98 – Podvracení republiky

/1/ Kdo z nepřátelství k socialistickému společenskému a státnímu zřízení republiky provádí podvratnou činnost proti jejímu společenskému a státnímu zřízení, proti její územní celistvosti, obranyschopnosti nebo samostatnosti anebo proti jejím mezinárodním zájmům, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.

/2/ Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán, a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 ve spojení s cizí mocí nebo s cizím činitelem,

- b) spáchá-li takový čin ve větším rozsahu, nebo
- c) spáchá-li takový čin za branné pohotovosti státu.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb. (§ 98, odstavec 1, 2 písmena a–b)

ROK	KRAJE												S	Č	Čs	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12				
1961			3				6	3							12	12
1962	28	6	3	8		23	4	25		9		9		18	97	115
1963	17	5		6	2	15	2	28		1				1	75	76
1964	6	2	1			1	1	2		5				5	13	18
1965	1	1							7		1	2		3	9	12
1966									2						2	2
1967	1					1				1				1	2	3
1970	2				1					1			1	2	3	5
1971	26				2	2	5	2		1	1	7	9	37	46	46
1972	10	3			2	3	22								40	40
1973	3	7							2						12	12
1974	4					1	1	3	3		18	1		19	12	31
1975	5	2	1			1		1							10	10
1976						1	1					2	1	3	2	5
1977	3				2								2	2	5	7
1978	3			2						1				1	5	6
1979	6							2	1						9	9
1980				1											1	1
1981	3		1							1		1		2	4	6
1982	4			1											5	5
1983	1									1					2	2
1984						1	1				2			2	2	4
1985							1	1	1						3	3
1986	4	1	1	1	1							2		2	8	10
1988												1		1		1
Celkem	127	27	10	19	14	51	46	76	1	40	10	20	71	370	441	

Paragraf 99 – Poškození státu světové socialistické soustavy

Kdo spáchá některý z trestných činů uvedených v § 92 až 98 namířený proti některému státu světové socialistické soustavy, bude potrestán tresty stanovenými v oněch ustanoveních.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12					
1971	3															3	3
1972	1															1	1
1973																3	3
1982	1															1	1
Celkem	5												3	3	5	8	

Paragraf 100 – Pobuřování

/1/ Kdo z nepřátelství k socialistickému společenskému a státnímu zřízení republiky nejméně dvě osoby pobuřuje

- proti socialistickému společenskému a státnímu zřízení republiky,
- proti její územní celistvosti, obranyschopnosti nebo samostatnosti, nebo
- proti spojeneckým nebo přátelským vztahům republiky k jiným státům,

bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta.

/2/ Stejně bude potrestán, kdo z nepřátelství k socialistickému společenskému a státnímu zřízení republiky umožní nebo usnadní šíření pobuřujícího projevu uvedeného v odstavci 1.

/3/ Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán,

- spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 tiskem, filmem, rozhlasem, televizí nebo jiným podobně účinným způsobem, nebo
- spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 za branné pohotovosti státu.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12					
1961				1				2								3	3
1962	10	6	5	17	14	17	3	16	3	18	4	9	34	88	122		
1963	16	7	12	15	14	16	17	40	6	5	2	4	17	137	154		
1964	2	7	2	2	2	13	8	18		1			1	54	55		
1965	2	3	2	2	1	2	3	26	1	1	1	1	4	41	45		
1966	1	1		1	1	5	2	11						22	22		
1967	1			3		1	2	6	2		1	1	4	13	17		
1968								3						3	3		
1969								23		1	1		2	23	25		
1970	1	3		4	1	4	4	13			1		1	30	31		
1971	5	11	4	4	3	4	12	21			1		1	64	65		
1972	5	2	5	7	5	8	9	31	1				1	72	73		
1973		2		1	1	5	4	6						19	19		
1974			2	1	5	2	7	11		1	2		3	28	31		
1975	1			1		2		1		2			2	5	7		
1976					2	4	3	4	1	1			2	13	15		
1977			1	2	4	2	3	2	1				1	14	15		
1978	1	1	2		14	1	9	8		1		1	2	36	38		
1979		1	2	2	6	1	8	3	1	1			2	23	25		
1980		3		2	4	2	3	4						18	18		
1981	1	2	2	1	6	6	4	2				1	1	24	25		
1982	4	1	3	1	4	2	4	2			2	1	3	21	24		
1983		6		1	3	4	1	5			2		2	20	22		
1984		2		2	3	1		12		1			1	20	21		
1985	2	2		1		1	2			2	3		5	8	13		
1986	1		1		6	2		1		1			1	11	12		
1987	2				1	1		2						6	6		
1989				1		2		1						4	4		
Celkem	55	60	44	71	100	108	108	274	16	36	20	18	90	820	910		

Paragraf 101 – Zneužívání náboženské funkce

Kdo z nepřátelství k socialistickému společenskému a státnímu zřízení republiky zneužije své náboženské funkce v úmyslu nepříznivě ovlivňovat věci obecného zájmu,

bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12				
1962					1										1	1
1963										1		1	2			2
1964								1							1	1
1970	1														1	1
1971						1	2								3	3
1973						1									1	1
1974							1								1	1
1975	1														1	1
1976		1										3	3	1	4	4
1977						1									1	1
1978	1														1	1
1980						1									1	1
1982	1	1	1				1								4	4
1983											1	1			1	1
1984		1									1		1	1	2	2
1986											1	1			1	1
1987					1										1	1
Celkem	4	3	1	1	2	3	4	1		1	1	6	8	19	27	27

Paragraf 102 a 103 – Hanobení republiky a jejího představitele

§ 102.

Kdo veřejně hanobí republiku, Národní shromáždění, Slovenskou národní radu nebo jejich předsednictvo anebo vládu, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo nápravným opatřením.

§ 103.

Kdo snižuje vážnost prezidenta republiky, nebo kdo veřejně hanobí jiného čelného představitele republiky pro výkon jeho pravomoci nebo vůbec pro jeho činnost v životě politickém, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo nápravným opatřením.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12				
1961		2													5	8
1962	11	3	3	10	12	12	21	17	3	5	4	13	25	89	114	114
1963	5	5	1	4	14	10	13	20	2	5	8	9	24	72	96	96
1964	3	6	4	3	6	10	13	18	1	6	11	4	22	63	85	85
1965	9		2	4	5	4	13	13	2	5	3	4	14	50	64	64
1966	3	4		1	5	11	9	8	1	6	3	3	13	41	54	54
1967	1	2	1	4	8	11	5	10	1	2	5	5	13	42	55	55
1968	1					3	1	5	2	1	3		6	10	16	16
1969	8	27	36	44	79	96	111	141	6	15	42	38	101	542	643	643
1970	14	21	29	34	45	46	46	91	6	13	27	26	72	326	398	398
1971	7	19	26	7	48	32	36	39	6	17	29	23	75	214	289	289
1972	6	5	8	9	9	16	9	20	2	15	21	7	45	82	127	127
1973	1	6	3	3	7	8	4	23	1	11	8	9	29	55	84	84
1974	6	4	6	6	16	9	15	16	2	7	4	8	21	78	99	99
1975	3	6	3	13	10	6	12	11	2	8	8	1	19	64	83	83
1976	3	5	9	6	16	9	6	19	9	10	9	8	36	73	109	109
1977	3	5	6	13	5	6	9	11	5	10	8	6	29	58	87	87
1978	2	2	1	5	8	13	10	27	1	6	4	4	15	68	83	83
1979	5	2	5	5	3	7	5	12	1	10	7	7	25	44	69	69
1980	4	1	4	7	10	8	7	11		6	6	5	17	52	69	69
1981	4	2	5	10	6	8	5	12		7	7	8	22	52	74	74
1982	7		8	3	5	6	5	13	1	4	2	4	11	47	58	58
1983	5			4	10	7	7	23	3	6	4	6	19	56	75	75
1984	4	4	2	1	6	3	3	6		8	5		13	29	42	42
1985	5	4	1	5	4	10	3	8		2	3	2	7	40	47	47
1986	1		2	1	12	4	4	3	4	1	4	3	12	27	39	39
1987	4	3	2	2	6	1	1	8	1	5	4		10	27	37	37
1988	1	2	4	1	1			1	3		4	4	2	10	13	23
1989	9		1	1	3	2	1	6	1	2	5	1	9	23	32	32
Celkem	135	140	172	206	359	359	375	594	63	197	253	206	719	2340	3059	3059

Paragraf 104 – Hanobení států světové socialistické soustavy a jeho představitel

Kdo veřejně hanobí některý stát světové socialistické soustavy nebo jeho čelného představitel,

bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo nápravným opatřením.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
1961		1			1						2	2	4	2	6
1962	4			1	1	5	3	8	1	6	4	7	18	22	40
1963	2	2		4	2		3	13		2	2	2	6	26	32
1964		2		2		1	4	2		2		1	3	11	14
1965	2	2		1	1	4		1				1	1	11	12
1966	1	2	1	1		1								6	6
1967	1			3		2								6	6
1968				1										1	1
1969	2	13	6	9	31	29	66	28	3	12	13	33	61	184	245
1970	1	16	9	41	39	52	46	47	2	6	11	21	40	251	291
1971	1	10	8	18	40	34	13	20	1	3	19	13	36	144	180
1972	3	5	2	9	7	12	4	13	1	5	4	6	16	55	71
1973		3	3	2	1	2	4	3			4	1	5	18	23
1974	1	4	2	1		6	2	5	2	4	2		8	21	29
1975	6			3	6	8	1	1		1	1		2	25	27
1976	4	1	4	3	3	3	3	3	3			4	7	24	31
1977							1	3			1	1	2	4	6
1978		1				6	4			5			5	11	16
1979	1		1			1	2			1			1	5	6
1980	1	3	2			1				1		1	2	7	9
1981	2			3	1	2		3		1		1	2	11	13
1982	2	1		1			2			1		2	3	6	9
1983	1	2		5		1	5	4		2		4	6	18	24
1984			2	1		1	2	6		1	1	2	4	12	16
1985		1		3	1	1				6		2	8	6	14
1986			1		3	1		6		1			1	11	12
1987						1		2			1		1	3	4
1988	2												2	2	2
1989		2									2		2	2	4
Celkem	37	71	41	112	137	173	166	168	13	60	67	104	244	905	1149

Paragraf 109 – Opuštění republiky

/1/ Kdo bez povolení opustí území republiky, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až pět let nebo nápravným opatřením.

/2/ Stejně bude potrestán československý občan, který bez povolení zůstane v cizině.

/3/ Kdo čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 zorganizuje, nebo kdo přes hranice převede skupinu osob nebo opětovně převádí osoby, které bez povolení opouštějí území republiky, bude potrestán odnětím svobody na tři léta až deset let.

Zákonem č. 56/1965 Sb. byl novelizován tak, že za první a třetí odstavec byla přidána slova „nebo propadnutím majetku“.

Zákon č. 45/1973 Sb. upravil třetí odstavec takto:

/3/ Odnětím svobody na tři léta až deset let nebo propadnutím majetku bude potrestán, kdo

a) čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 zorganizuje,

b) spáchá takový čin, ačkoliv mu bylo zvlášť uloženo uchování státního tajemství,

c) převede přes hranice skupinu osob nebo opětovně převádí osoby, které bez povolení opouštějí území republiky,

d) spáchá čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 za branné pohotovosti státu.

Poznámka

Protože jde o paragraf, podle kterého bylo odsouzeno 94,5 % všech odsouzených podle zákona č. 140/1961 Sb. a rehabilitovaných na základě ustanovení § 2 zákona č. 119/1990 Sb., uvádíme kromě celkového přehledu i počet odsouzených podle jednotlivých odstavců.

Statistika bohužel nezachycuje, zda šlo o přípravu, pokus či dokonáný čin.

Součet v tabulkách uváděného počtu osob odsouzených podle jednotlivých odstavců je o 124 vyšší než uváděný celkový počet odsouzených podle tohoto paragrafu. Jde o statisticky nevýznamnou chybu, vzniklou při strojovém zpracování údajů.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.
(§ 109, odstavec 1, 2, odstavec 3, písmeno a, b, c)

ROK	KRAJE												S	Č	Čs
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
1961	16	3	4	3	10	2	7	3	1	1	3	1	6	48	54
1962	65	13	12	37	64	25	40	128	19	10	13	12	54	384	438
1963	54	20	7	28	53	28	35	97	13	16	12	9	50	322	372
1964	136	17	19	40	88	48	28	99	18	7	16	16	57	475	532
1965	374	58	47	137	143	50	103	212	139	43	22	33	237	1124	1361
1966	476	99	46	420	284	82	174	243	212	40	25	79	356	1824	2180
1967	532	82	38	219	284	44	154	230	215	54	64	76	409	1583	1992
1968	98	29	42	110	95	28	63	87	62	5	26	29	122	552	674
1969	53	29	26	94	83	18	44	101	15	7	27	11	60	448	508
1970	586	663	509	1193	2935	1465	1959	1934	871	202	623	423	2119	11244	13363
1971	2042	1272	566	2519	3151	538	2414	2221	2349	967	1025	1119	5460	14723	20183
1972	2946	707	225	1368	579	119	1705	692	2046	717	149	1010	3922	8341	12263
1973	221	52	40	196	75	28	136	107	102	42	35	58	237	855	1092
1974	2653	209	68	221	163	112	285	520	389	64	87	115	655	4231	4886
1975	2475	66	48	92	67	52	199	230	564	61	47	60	732	3229	3961
1976	1266	57	17	58	64	35	87	137	255	46	49	32	382	1721	2103
1977	740	29	12	66	67	21	119	74	219	69	51	54	393	1128	1521
1978	419	29	48	67	91	61	139	103	131	115	47	35	328	957	1285
1979	483	64	45	125	135	58	212	188	162	64	54	77	357	1310	1667
1980	1051	128	93	306	308	128	538	210	384	158	138	158	838	2762	3600
1981	1264	238	98	352	473	230	858	803	526	170	159	187	1042	4316	5358
1982	1751	280	105	409	478	287	668	639	697	411	173	173	1454	4617	6071
1983	1451	260	107	407	448	240	510	532	594	223	147	138	1102	3955	5057
1984	970	148	90	346	315	156	362	631	412	206	160	118	896	3018	3914
1985	978	182	37	450	319	174	442	463	482	174	198	215	1069	3045	4114
1986	785	137	101	299	306	187	513	447	553	257	167	185	1162	2775	3937
1987	636	152	32	326	280	217	467	485	383	270	186	283	1122	2595	3717
1988	579	130	66	195	329	117	199	361	423	164	187	172	946	1976	2922
1989	145	55	36	155	127	87	156	157	163	87	106	86	442	918	1360
Celkem	25245	5208	2584	10238	11814	4637	12616	12134	12399	4650	3996	4964	26009	84476	110485

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.
(§ 109 odstavec 1)

ROK	KRAJE												S	Č	Čs	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12				
1961		2	2	3	3		3	3							16	16
1962	15	13	12	33	43	19	30	107	17	5	12	7	41	272	313	
1963	11	17	7	25	37	26	25	93	12	13	11	8	44	241	285	
1964	20	12	14	19	35	26	10	63	12	6	10	7	35	199	234	
1965	18	10	25	26	43	17	28	73	9	10	3	17	39	240	279	
1966	12	26	8	40	19	24	30	60	15	1	6	4	26	219	245	
1967	13	18	14	38	38	13	34	73	14	6	24	19	63	241	304	
1968	14	7	30	44	40	15	22	43	22		9	8	39	215	254	
1969	24	23	25	85	76	18	38	89	11	5	24	7	47	378	425	
1970	19	51	74	55	105	19	117	119	31	15	28	41	115	559	674	
1971	23	38	38	71	66	23	74	111	27	25	93	17	162	444	606	
1972	22	19	38	73	54	25	49	70	6	21	22	5	54	350	404	
1973	11	10	23	49	42	9	38	49	13	11	26	5	55	231	286	
1974	16	11	21	36	33	25	23	36	6	8	26	8	48	201	249	
1975	15	12	12	31	18	9	42	39	11	10	17	13	51	178	229	
1976	6	19	15	11	16	9	22	57	8	10	21	6	45	155	200	
1977	1	7	9	17	21	6	24	28	6	5	12	11	34	113	147	
1978	14	10	25	15	13	9	21	21	3	20	18	3	44	128	172	
1979	4	9	20	30	28	7	14	58	5	12	13	11	41	170	211	
1980	8	13	21	36	24	10	21	34	8	14	10	12	44	167	211	
1981	15	14	24	27	34	8	26	39	7	17	20	10	54	187	241	
1982	17	14	17	31	21	16	21	62	13	23	31	7	74	199	273	
1983	10	13	12	25	20	13	13	52	6	12	28	14	60	158	218	
1984	11	17	7	29	20	11	13	25	8	12	25	7	52	133	185	
1985	5	12	14	25	14	11	14	28	7	24	32	8	71	123	194	
1986	5	6	20	11	14	15	28	31	11	5	25	14	55	130	185	
1987	15	15	8	16	22	10	18	34	3	16	21	13	53	138	191	
1988		10	4	11	27	7	11	42	1	6	13	14	34	112	146	
1989	4	6	9	4	20	12	8	17		6	5	3	14	80	94	
Celkem	348	434	548	916	946	412	817	1556	292	318	585	299	1494	5977	7471	

**Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990
(§ 109 odstavec 2)**

ROK	KRAJE												S	Č	Čs
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
1961	15	1	2		7	2	4		1	1	3	1	6	31	37
1962	50			4	21	6	10	22	3	4	1	5	13	113	126
1963	43	3		3	16	11	10	4	1	3	1	1	6	80	86
1964	117	5	5	21	53	22	18	36	6	1	6	9	22	277	299
1965	357	48	22	111	99	33	75	139	130	33	19	16	198	884	1082
1966	465	73	38	380	265	57	142	183	197	39	20	75	331	1603	1934
1967	520	64	24	181	246	31	121	157	201	48	40	57	346	1344	1690
1968	84	22	12	66	55	13	41	44	40	5	17	21	83	337	420
1969	29	6	1	9	7		6	12	4	2	3	4	13	70	83
1970	570	612	436	1137	2830	1447	1841	1818	840	187	597	382	2006	10691	12697
1971	2018	1233	529	2443	3087	515	2335	2110	2327	940	936	1102	5305	14270	19575
1972	2934	688	187	1294	524	94	1657	622	2048	697	127	1005	3877	8000	11877
1973	212	42	17	145	33	19	98	58	90	31	9	53	183	624	807
1974	2641	197	47	185	127	87	261	484	383	56	61	107	607	4029	4636
1975	2464	54	36	61	48	43	157	191	553	51	30	47	681	3054	3755
1976	1263	38	2	47	48	26	65	79	247	36	28	26	337	1568	1905
1977	740	22	3	49	46	15	95	46	214	64	40	43	361	1016	1377
1978	402	19	23	52	78	52	118	82	128	95	29	32	284	826	1110
1979	479	55	25	95	107	52	198	129	158	52	42	66	318	1140	1458
1980	1042	114	72	270	284	118	515	176	376	145	126	147	794	2591	3385
1981	1247	224	73	324	438	223	833	766	519	153	140	177	989	4128	5117
1982	1728	266	88	378	457	271	647	578	684	388	143	166	1381	4413	5794
1983	1441	247	95	382	428	227	496	478	590	211	122	123	1046	3794	4840
1984	959	131	84	315	294	145	349	605	404	194	135	111	844	2882	3726
1985	973	170	23	424	305	164	429	434	476	151	171	208	1006	2922	3928
1986	780	130	80	288	292	172	484	416	542	252	143	171	1108	2642	3750
1987	619	133	24	310	258	208	450	451	381	256	166	270	1073	2453	3526
1988	579	120	62	184	302	111	187	318	422	158	174	163	917	1863	2780
1989	140	48	26	151	107	75	148	140	163	79	101	83	426	835	1261
Celkem	24911	4765	2036	9309	10862	4229	11790	10578	12128	4332	3430	4671	24561	78480	103041

**Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.
(§ 109 odstavec 3)**

ROK	KRAJE												S	Č	Čs	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12				
1962														1		1
1963									1							1
1964																1
1965	1								1							2
1966										1	2					3
1967																
1968																1
1969										1						1
1970		1									1	1	1			3
1971	3	1			5						3			4	1	12
1972					1	1								1		2
1973					2											2
1974						3				1						4
1975						2										2
1976	1										1					2
1977																
1978	3															3
1979												1				1
1980	1	1									5				2	7
1981	1			1	1	1						1	1			5
1982	6	1												1		7
1983											1	2	1			3
1984					1	1						1				3
1985					1								1			1
1986				1							3		1			4
1987	1	4								1				1	1	6
1988										1	1				1	2
1989				1										2		1
Celkem	17	8	3	11	10	3	17	8	5	10	5			20	77	97

Poznámka

Přístup k trestnímu stíhání československých občanů, kteří opustili republiku, se změnil v polovině šedesátých let. Již v roce 1964 se stávalo zřejmým, že určitého uvolnění ve styku se západními státy využívá řada československých občanů, kteří se ze zahraničních cest nevrátili. Z iniciativy prvního tajemníka ÚV KSČ Antonína Novotného příslušné státní orgány mj. zpřísnily trestní postih. Podle společné instrukce ministrů spravedlnosti, vnitra, financí a generálního prokurátora vydané 1. září 1964 – na rozdíl od předcházejícího období – byli soudně stíháni i ti českoslovenští občané, kteří se zdržovali v zahraničí. Propadnutí majetku osob, které opustily republiku, pak zajišťovala novela paragrafu 109 z roku 1965.

Politické změny v roce 1968 umožnily československým občanům volný pohyb. Na začátku normalizace pak státní orgány zjistily, že se v zahraničí zdržuje přes šedesát tisíc obyvatel Československa. Po určitém váhání a neúspěšném pokusu přimět je k ná-

vratu se režim vrátil ke staré praxi trestního stíhání všech, kteří opustili republiku. (Pro vyšetřování osob, které v roce 1968 a 1969 opustili republiku, byly vytvořeny speciální vyšetřovací skupiny. Řešení těchto případů se táhlo celá sedmdesátá léta.)

Přes různé pozdější snahy zjednodušit soudní řízení probíhající v nepřítomnosti obviněných či zrušit opuštění republiky jako trestný čin trval tento stav až do revoluce v listopadu 1989.

Počet odsouzených pro opuštění republiky není totožný s počtem československých občanů, kteří republiku skutečně opustili. Potvrzují to údaje ministerstva vnitra o tzv. nedovolené emigraci:

1964	–	1 407	1978	–	1 855
1965	–	1 729	1979	–	5 152
1966	–	2 136	1980	–	7 144
1967	–	2 136	1981	–	7 276
1968–69	–	70 130	1982	–	6 903
1970	–	4 582	1983	–	5 793
1971	–	1 290	1984	–	5 051
1972	–	1 118	1985	–	5 226
1973	–	980	1986	–	4 696
1974	–	955	1987	–	5 061
1975	–	741	1988	–	4 792
1976	–	881	1989	–	5 515
1977	–	1 321			

Paragraf 112 – Poškození zájmů republiky v cizině

Československý občan nebo obyvatel republiky bez státní příslušnosti, který poškozují zájmy republiky tím, že rozšiřuje nebo umožňuje rozšiřovat v cizině nepravdivou zprávu o poměrech v republice, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta.

Zákon č. 45/1973 Sb. nahradil slova „bude potrestán odnětím svobody až na tři léta“ slovy „o jejím mezinárodním postavení nebo o její zahraniční politice, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo propadnutím majetku“.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs			
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12						
1962	2		2				2	1								7	7	
1963		1	1		1	2	2	1				1				1	8	9
1964					1	1						1				1	2	3
1965	1						2										3	3
1966								3									3	3
1967	1						1	1									3	3
1968								1									1	1
1969				1				1	2								4	4
1970	1	1	2		2	4	4										14	14
1971	1					1		1				1				1	3	4
1972				1		1		1	1			2				3	3	6
1973	1			2	1	1										5	5	5
1974			1							1		1				2	1	3
1975				1		1		1								3	3	3
1976		1										1	1		2	1	3	3
1977	1		1	2		1				1				1	2	5	7	7
1978											5				5		5	5
1979							2	2								4	4	4
1980								1								1	1	1
1981		2							2		1					1	4	5
1982	1								1							2	2	2
1983				4	1											5	5	5
1984					1				1							2	2	2
1985							2					1			1	1	2	3
1986						2		1								3	3	3
1987	1				1			1								3	3	3
1988						1										1	1	1
Celkem	10	5	7	11	8	15	16	21	3	6	8	2	19	93	112			

Paragraf 116 – Odnětí věci hospodářskému určení

/1/ Kdo zabraňuje hospodářskému využití výrobního prostředku většího hospodářského významu, který má ve vlastnictví nebo v držení tím, že jej zničí, poškodí, učiní neupotřebitelným, zašantročí nebo zatajuje, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo propadnutím věci.

/2/ Stejně bude potrestán, kdo

a) způsobem uvedeným v odstavci 1 zabraňuje hospodářskému využití zásob předmětů potřeby většího rozsahu, jež má ve vlastnictví nebo v držení, nebo

b) takové zásoby hromadí.

/3/ Odnětím svobody na jeden rok až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 2 za branné pohotovosti státu.

**Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.
(§ 116 odstavec 1, 2)**

ROK	KRAJE												S	Č	Čs			
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12						
1961						1	1									2	2	
1962	7	4	9	3		12	3	1				1				1	39	40
1963		3	9	3	1	12	2	2			2	1				3	32	35
1964	2	1	4			6	3	1				1				1	17	18
1965		2	1		1	6	2				1					1	12	13
1966	1																1	1
1967						2											2	2
1968		2															2	2
1969	8																8	8
1971				1													1	1
1973								1									1	1
1975								4									4	4
1976						1	1										2	2
1977								1									1	1
1979				1			1										2	2
1980									1								1	1
1982	1																1	1
1983								1									1	1
1985								1									1	1
1988								1									1	1
Celkem	19	12	23	8	2	40	22	5		3	3					6	131	137

Paragraf 122 – Ohrožení hospodářského tajemství

/1/ Kdo vyzvídá hospodářské tajemství v úmyslu vyzradit je nepovoláné osobě, nebo

kdo hospodářské tajemství nepovoláné osobě úmyslně vyzradí, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo nápravným opatřením nebo zákazem činnosti.

/2/ Stejně bude potrestán, kdo z nedbalosti způsobí, že se hospodářské tajemství stalo známým v cizině.

/3/ Kdo hospodářské tajemství vyzvídá v úmyslu vyzradit je do ciziny, nebo

kdo hospodářské tajemství úmyslně do ciziny vyzradí, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta.

/4/ Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán, způsobil-li činem uvedeným v odstavci 3 značnou škodu.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs				
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12							
1962	1									1								2	2
1963	1																	1	1
1973										2								2	2
1974	1																	1	1
1977	3																	3	3
1978	1								1									2	2
1982	1																	1	1
1983				2														2	2
1987													1					1	1
Celkem	8		2			1	2	1		1			1				1	14	15

Paragraf 164 – Podněcování

Kdo veřejně podněcuje k trestnému činu nebo k hromadnému neplnění důležité povinnosti uložené podle zákona,

bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo nápravným opatřením.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs				
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12							
1963												1				1		1	2
1967		1																1	1
1969		1				5	2		4					3			3	12	15
1970				1	2		1	2	7									13	13
1971												2						2	2
1982	1																	1	1
Celkem	1	2		1	7	3	2	14						4			4	30	34

Paragraf 167– Nepřekážení trestného činu

/1/ Kdo se hodnověrným způsobem doví, že jiný připravuje nebo páchá trestný čin vlastizrady (§ 91), rozvracení republiky (§ 92), teroru (§ 93 a 94), záškodnictví (§ 95 a 96), sabotáže (§ 97), podvracení republiky (§ 98), vyzvědačství (§ 105), ohrožení státního tajemství podle § 106 nebo některý obdobný trestný čin proti státu světové socialistické soustavy, dále trestný čin válečné zrady (§ 114), rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle § 132, odst. 3, 4, padělání a pozměňování peněz (§ 140), zneužívání pravomoci veřejného činitele podle § 158 odst. 3, obecného ohrožení podle § 179, vraždy (§ 219), loupeže (§ 234), znásilnění (§ 241), pohlavního zneužívání podle § 242, genocidia (§ 259), používání zakázaného bojového prostředku (§ 262), válečné krutosti (§ 263), plenění v prostoru válečných operací (§ 264), neuposlechnutí rozkazu podle § 273 odst. 2 písm. a), zprotivení a donucení k porušení vojenské povinnosti podle § 275 odst. 2 písm. a), zběhnutí (§ 282), zběhnutí do ciziny (§ 283) nebo ohrožení politického a morálního stavu jednotky podle § 288 odst. 2, a spáchání nebo dokončení takového trestného činu nepřekazí,

bude potrestán odnětím svobody až na tři léta; stanoví-li tento zákon na některý z těchto trestných činů trest mírnější,

bude potrestán oním trestem mírnějším.

/2/ Kdo spáchá čin uvedený v odstavci 1, není trestný, nemohl-li trestný čin přikazít bez značných nesnází, nebo aniž by sebe nebo osobu blízkou uvedl v nebezpečí smrti, ublížení na zdraví, jiné závažné újmy nebo trestního stíhání. Uvedení osoby blízké v nebezpečí trestního stíhání nezabavuje pachatele trestnosti, týká-li se nepřekážení trestného činu vlastizrady (§ 91), rozvracení republiky (§ 92), teroru (§ 93 a 94), záškodnictví (§ 95 a 96), sabotáže (§ 97), vyzvědačství (§ 105), ohrožení státního tajemství podle § 106 nebo některého obdobného trestného činu proti státu světové socialistické soustavy nebo genocidia (§ 259).

/3/ Překazít trestný čin lze i jeho včasným oznámením prokurátoru nebo bezpečnostnímu orgánu; voják může místo toho učinit oznámení veliteli nebo náčelníku.

Zákonem č. 45/1973 Sb. byl okruh trestných činů vymezený v odstavci 1 rozšířen o opuštění republiky podle § 109 odstavec 3, o ohrožení bezpečnosti vzdušného dopravního prostředku podle § 180a o zavlacení vzdušného dopravního prostředku do ciziny podle § 180c odstavec 2.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12					
1962	1															1	1
1964										2					2		2
1965								1								1	1
1967										2						2	2
1968	1															1	1
1970	1															1	1
1971					1		1									2	2
1975								1								1	1
1982	1															1	1
1986													1	1	1		1
Celkem	4				1		1	2		4			1	5	8		13

Paragraf 168 – neoznámení trestného činu

/1/ Kdo se hodnověrným způsobem doví, že jiný spáchal trestný čin vlastizrady (§ 91), rozvracení republiky (§ 92), teroru (§ 93 a 94), záškodnictví (§ 95 a 96), sabotáže (§ 97), vyzvědačství (§ 105) ohrožení státního tajemství (§ 106 a 107) nebo některý obdobný trestný čin proti státu světové socialistické soustavy, dále trestný čin padělání a pozměňování peněz (§ 140), obecného ohrožení podle § 179, vraždy (§ 219), genocidia (§ 259) nebo používání zakázaného bojového prostředku (§ 262), a takový trestný čin neoznámí bez odkladu prokurátoru nebo bezpečnostnímu orgánu nebo místo toho, jde-li o vojáka, velitele nebo náčelníku,

bude potrestán odnětím svobody až na tři léta; stanoví-li tento zákon na některý z těchto trestných činů trest mírnější,

bude potrestán oním trestem mírnějším.

/2/ Kdo spáchá čin uvedený v odstavci 1, není trestný, nemohl-li oznámení učinit, aniž by sebe nebo osobu blízkou uvedl v nebezpečí smrti, ublížení na zdraví, jiné závažné újmy nebo trestního stíhání. Uvedení osoby blízké v nebezpečí trestního stíhání však nezabavuje pachatele trestnosti, týká-li se neoznámení trestného činu vlastizrady (§ 91), rozvracení republiky (§ 92), teroru (§ 93 a 94), záškodnictví (§ 95 a 96), sabotáže (§ 97), vyzvědačství (§ 105), ohrožení státního tajemství (§ 106 a 107), nebo některého obdobného trestného činu proti státu světové socialistické soustavy nebo genocidia (§ 259).

Zákonem č. 45/1973 byl okruh trestných činů vymezený v odstavci 1 rozšířen o ohrožení bezpečnosti vzdušného dopravního prostředku podle § 180a a o zavlečení vzdušného dopravního prostředku do ciziny podle § 180c odstavec 2.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12				
1962								1		1				1	1	2
1982	1														1	1
Celkem	1						1		1					1	2	3

Paragraf 173 – Ohrožení služebního tajemství

/1/ Kdo vyzvídá služební tajemství v úmyslu vyzradit je nepovolané osobě, nebo

kdo služební tajemství nepovolané osobě úmyslně vyzradí,

bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo nápravným opatřením nebo zákazem činnosti.

/2/ Stejně bude potrestán, kdo z nedbalosti způsobí, že se služební tajemství stalo známým v cizině.

/3/ Kdo služební tajemství vyzvídá v úmyslu vyzradit je do ciziny, nebo

kdo služební tajemství úmyslně do ciziny vyzradí,

bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12				
1961												2		2		2
1962		1													1	1
1963						1									1	1
1964						1				1				1	1	2
1965						1			1						2	2
1968									1						1	1
1973			1												1	1
1975									1						1	1
1978		1													1	1
1979			1												1	1
1980										1					1	1
1982	1														1	1
1983										1					1	1
1987											1			1	1	1
Celkem	1	2	2			3	2	3	1	1		2	4	13	17	

Paragraf 178 – Maření dozoru nad církvemi a náboženskými společnostmi

Kdo v úmyslu mařit nebo ztěžovat výkon státního dozoru nad církví nebo náboženskou společností poruší ustanovení zákona o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností,

bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo peněžitým trestem.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

ROK	KRAJE												S	Č	Čs
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
1962			1		2							2	2	3	5
1963					1	1								2	2
1964	6		1					8						15	15
1966											3		3		3
1967								5			5		5	5	10
1969		1										1	1	1	2
1970												6	6		6
1971		3									3	23	26	3	29
1972							1				2	11	13	1	14
1973	1		4						1		6		7	5	12
1974	4		4				1	6		10	6		16	15	31
1975		13	6	1						4	8		12	20	32
1976	7	19			5		4			2	6		8	35	43
1977			2	2	1		23	2			2		2	30	32
1978				2	4		3	4			3		3	13	16
1979		2	2			2				1	13		14	6	20
1980	2		2			1	2			1	2		3	7	10
1981	12	8		1	1			7	1			1	2	29	31
1982	1	3		10	4	1	1	6				2	2	26	28
1983	2	2	4	6	3	7		6			17	2	19	30	49
1984	1		3	1	8	9		3			1	8	9	25	34
1985	5		2		2			7			5	3	8	16	24
1986	4	1			1		3	6			2	2	4	15	19
1987	2		2	1	3						3	2	5	8	13
1988	1	1	1											3	3
1989							1	5						6	6
Celkem	48	53	34	24	35	21	39	65	2	18	87	63	170	319	489

B.

Souhrnný přehled počtu osob odsouzených podle zákona č. 140/1961 Sb. a rehabilitovaných na základě ustanovení § 2 zákona č. 119/1990 Sb. v Československu

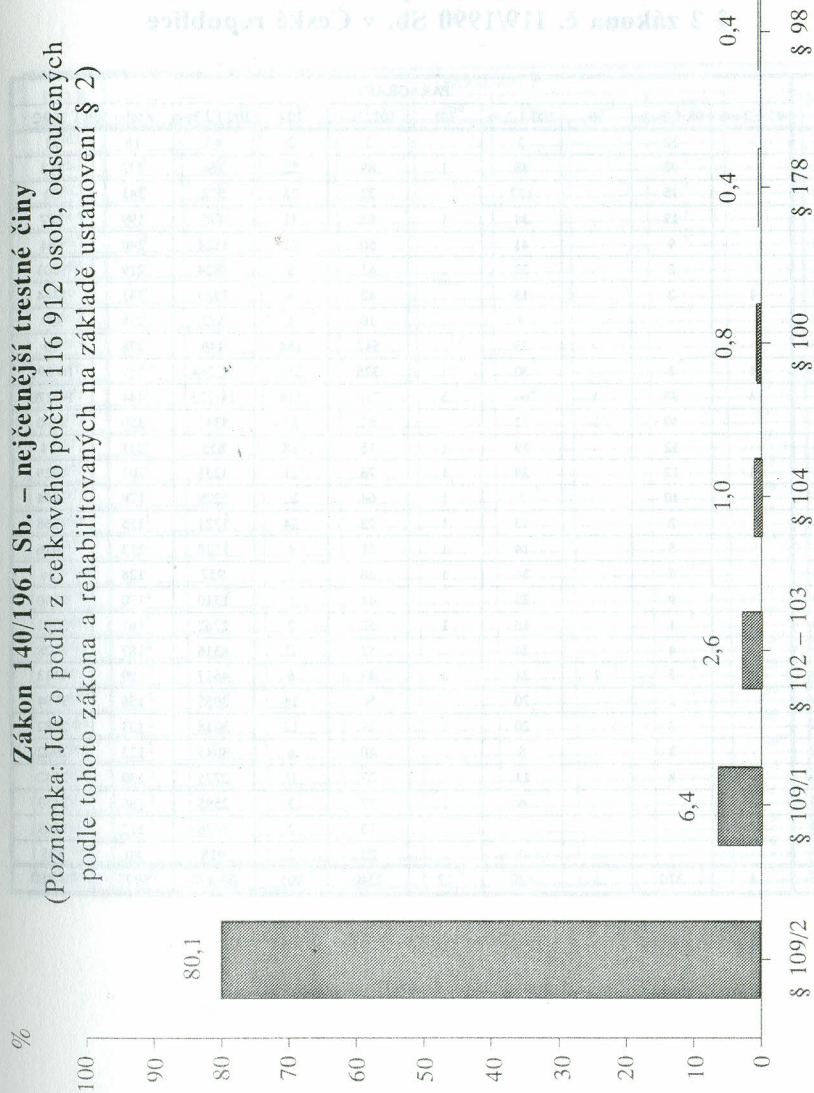
ROK	PARAGRAFY									
	92 1,2 a-b	98 1,2,a,b	99	100 1,2,3a	101	102,103	104	109 1,2,3a-c	z toho 109/1,109/2	
1961		12		3		8	6	54	16	37
1962	5	115		122	1	114	40	438	313	126
1963		76		154	2	96	32	372	285	86
1964		18		55	1	85	14	532	234	299
1965		12		45		64	12	1361	279	1082
1966		2		22		54	6	2180	245	1934
1967	1	3		17		55	6	1992	304	1690
1968				3		16	1	674	254	420
1969				25		643	245	508	425	83
1970	1	5		31	1	398	291	13 363	674	12 697
1971	4	46	3	65	3	289	180	20 183	606	19 575
1972		40	1	73		127	71	12 263	404	11 877
1973		12	3	19	1	84	23	1092	286	807
1974	1	31		31	1	99	29	4886	249	4636
1975		10		7	1	83	27	3961	229	3735
1976		5		15	4	109	31	2103	200	1905
1977		7		15	1	87	6	1521	147	1377
1978		6		38	1	83	16	1285	172	1110
1979		9		25		69	6	1667	211	1458
1980		1		18	1	69	9	3600	211	3385
1981		6		25		74	13	5358	241	5117
1982	1	5	1	24	4	58	9	6071	273	5794
1983		2		22	1	75	24	5057	218	4840
1984		4		21	2	42	16	3914	185	3726
1985		3		13		47	14	4114	194	3928
1986		10		12	1	39	12	3937	185	3750
1987				6	1	37	4	3717	191	3526
1988		1				23	2	2922	146	2780
1989				4		32	4	1360	94	1261
Celkem	13	441	8	910	27	3059	1149	110 485	7471	103 041

pokr.

ROK	PARAGRAFY									Celkem
	112	116 1,2	122	123	164	167	168	173	178	
1961		2						2		87
1962	7	40	2			1	2	1	5	893
1963	9	35	1		2			1	2	782
1964	3	18				2		2	15	745
1965	3	13				1		2		1513
1966	3	1							3	2271
1967	3	2			1	2			10	2092
1968	1	2				1		1		699
1969	4	8			15				2	1450
1970	14				13	1			6	14 124
1971	4	1			2	2			29	20 811
1972	6							14		12 595
1973	5	1	2				1	12		1255
1974	3		1					31		5113
1975	3	4				1		1	32	4130
1976	3	2							43	2315
1977	7	1	3						32	1680
1978	5		2				1	16		1453
1979	4	2					1	20		1803
1980	1	1						1	10	3711
1981	5							31		5512
1982	2	1	1		1	1	1	28		6209
1983	5	1	2				1	49		5239
1984	2							34		4035
1985	3	1						24		4219
1986	3					1		19		4034
1987	3		1					1	13	3783
1988	1	1						3		2953
1989								6		1406
Celkem	112	137	15		34	13	3	17	489	116 912

Zákon 140/1961 Sb. – nejméně trestné činy
 (Poznámka: Jde o podíl z celkového počtu 116 912 osob, odsouzených podle tohoto zákona a rehabilitovaných na základě ustanovení § 2)

C.
**Souhrnný přehled počtu osob odsouzených podle zákona
 č. 140/1961 Sb. a rehabilitovaných na základě ustanovení
 § 2 zákona č. 119/1990 Sb. v České republice**

R O K	PARAGRAFY									
	92 1,2 a-b	98 1,2,a,b	99	100 1,2,3a	101	102, 103	104	109 1,2,3a-c	z toho 109/1 109/2	
1961		12		3		3	2	48	16	31
1962		97		88	1	89	22	384	272	113
1963		75		137		72	26	322	241	80
1964		13		54	1	63	11	475	199	277
1965		9		41		50	11	1124	240	884
1966		2		22		41	6	1824	219	1603
1967	1	2		13		42	6	1583	241	1344
1968				3		10	1	552	215	337
1969				23		542	184	448	378	70
1970	1	3		30	1	326	251	11 244	559	10 691
1971	4	37	3	64	3	214	144	14 723	444	14 270
1972		40	1	72		82	55	8341	350	8000
1973		12		19	1	55	18	855	231	624
1974	1	12		28	1	78	21	4231	201	4029
1975		10		5	1	64	25	3229	178	3054
1976		2		13	1	73	24	1721	155	1568
1977		5		14	1	58	4	1128	113	1016
1978		5		36	1	68	11	957	128	826
1979		9		23		44	5	1310	170	1140
1980		1		18	1	52	7	2762	167	2591
1981		4		24		52	11	4316	187	4128
1982	1	5	1	21	4	47	6	4617	199	4413
1983		2		20		56	18	3955	158	3794
1984		2		20	1	29	12	3018	133	2882
1985		3		8		40	6	3045	123	2922
1986		8		11		27	11	2775	130	2642
1987				6	1	27	3	2595	138	2453
1988						13	2	1976	112	1863
1989				4		23	2	918	80	835
Celkem	8	370	5	820	19	2340	905	84 476	5977	78 480

pokr.

R O K	PARAGRAFY										Celkem
	112	116 1,2	122	123	164	167	168	173	178		
1961		2									70
1962	7	39	2			1	1	1	3		735
1963	8	32	1		1			1	2		677
1964	2	17						1	15		652
1965	3	12				1		2			1253
1966	3	1									1899
1967	3	2			1				5		1658
1968	1	2				1		1			571
1969	4	8			12				1		1222
1970	14				13	1					11 884
1971	3	1			2	2			3		15 203
1972	3								1		8595
1973	5	1	2					1	5		974
1974	1		1						15		4389
1975	3	4				1		1	20		3363
1976	1	2							35		1872
1977	5	1	3						30		1249
1978			2					1	13		1094
1979	4	2						1	6		1404
1980	1	1						1	7		2851
1981	4								29		4440
1982	2	1	1		1	1	1	1	26		4736
1983	5	1	2					1	30		4090
1984	2								25		3109
1985	2	1							16		3121
1986	3								15		2850
1987	3								8		2643
1988	1	1							3		1996
1989									6		953
Celkem	93	131	14			30	8	2	13	319	89 553

D.
**Souhrnný přehled počtu osob odsouzených podle zákona
 č. 140/1961 Sb. a rehabilitovaných na základě ustanovení
 § 2 zákona č. 119/1990 Sb. ve Slovenské republice**

R O K	PARAGRAFY								
	92 1,2 a-b	98 1,2,a,b	99	100 1,2,3a	101	102,103	104	109 1,2,3a-c	z toho 109/1 109/2
1961						5	4	6	6
1962	5	18		34		25	18	54	41
1963		1		17	2	24	6	50	44
1964		5		1		22	3	57	35
1965		3		4		14	1	237	39
1966						13		356	26
1967	1			4		13		409	63
1968						6		122	39
1969				2		101	61	60	47
1970		2		1		72	40	2119	115
1971		9		1		75	36	5460	162
1972				1		45	16	3922	54
1973			3			29	5	237	55
1974		19		3		21	8	655	48
1975				2		19	2	732	51
1976		3		2	3	36	7	382	45
1977		2		1		29	2	393	34
1978		1		2		15	5	328	44
1979				2		25	1	357	41
1980						17	2	838	44
1981		2		1		22	2	1042	54
1982				3		11	3	1454	74
1983				2	1	19	6	1102	60
1984		2		1	1	13	4	896	52
1985				5		7	8	1069	71
1986		2		1	1	12	1	1162	55
1987						10	1	1122	53
1988		1				10		946	34
1989						9	2	442	14
Celkem	5	71	3	90	8	719	244	26 009	1494

po kr.

R O K	PARAGRAFY									Celkem
	112	116 1,2	122	123	164	167	168	173	178	
1961									2	17
1962		1						1		158
1963	1	3			1					105
1964	1	1				2		1		93
1965		1								260
1966									3	372
1967						2			5	434
1968										128
1969					3				1	228
1970									6	2240
1971	1								26	5608
1972	3								13	4000
1973									7	281
1974	2								16	724
1975									12	767
1976	2								8	443
1977	2								2	431
1978	5								3	359
1979									14	399
1980									3	860
1981	1								2	1072
1982									2	1473
1983									19	1149
1984									9	926
1985	1								8	1098
1986								1		4
1987						1			1	5
1988										1140
1989										957
1989										453
Celkem	19	6	1			4	5	1	4	170

A.

Počet osob odsouzených podle jednotlivých paragrafů zákona č. 150/1969 Sb. a rehabilitovaných na základě ustanovení § 2 zákona č. 119/1990 Sb. v krajích, v České republice, ve Slovenské republice a v Československu.

Paragraf 5 – Přečiny proti zájmům socialistické společnosti v oblasti styku s cizinou

Pro přečin proti zájmům socialistické společnosti v oblasti styku s cizinou

bude potrestán odnětím svobody až na šest měsíců nebo nápravným opatřením nebo peněžitým trestem do výše 5000 Kčs nebo propadnutím věci, kdo

a) poruší zákaz nebo omezení dovozu, vývozu nebo průvozu zboží nebo nepřihlásí zboží k celní prohlídce nebo nakládá nedovoleným způsobem se zbožím podléhajícím omezení podle celních předpisů a získá tím majetkový prospěch nikoliv nepatrný,

b) doveze zahraniční tisk ve větším množství, film nebo fonografický záznam, jejichž dovoz je zakázán, anebo tyto věci rozšiřuje,

c) do ciziny vyveze tisk, film, fonografický záznam nebo jiné věci, jimiž může být ohroženo nebo poškozeno dobré jméno nebo zájem republiky v zahraničí,

d) závažnějším způsobem poruší předpisy o cestovních dokladech nebo o podmínkách pobytu v cizině, zejména tím, že vyláká cestovní doklad nebo výjezdní doložku na základě nepravdivých nebo neúplných údajů nebo nedodrží bez závažných důvodů časovou nebo územní platnost cestovního dokladu nebo výjezdní doložky,

e) neoprávněně vyveze do ciziny osobní nebo jiné doklady, jejichž vývoz je zakázán nebo k jejichž vývozu je třeba povolení.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb. (§ 5, písmena b, c)

ROK	KRAJE												S	Č	Čs		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12					
1970	1							1								2	2
1971				2	2			1			1				1	5	6
1974												1			1		1
1975								1								1	1
1976								1								1	1
1977											1				1		1
1978								2								2	2
1979				3												3	3
1980	1			5												6	6
1981			1	16		3		1								21	21
1982				33						1					1	33	34
1983				18			1									19	19
1984				16	1			1								18	18
1985				22	1			1								24	24
1986				53			1									54	54
1987				28							1				1	28	29
1988				19												19	19
1989				19												19	19
Celkem	2		1	234	4	3	2	9			1	3	1		5	255	260

Paragraf 6 – Přečiny proti veřejnému pořádku

Pro přečin proti veřejnému pořádku

bude potrestán odnětím svobody až na tři měsíce nebo peněžitým trestem do výše 5000 Kčs nebo v případech uvedených v ustanovení písmene b) i propadnutím věci, kdo

a) účastní se akce narušující veřejný pořádek nebo k takové akci vyzývá nebo ji podporuje nebo při ní neuposlechne výzvy veřejného činitele k zachování veřejného pořádku nebo k takovému neuposlechnutí jiného vybízí,

b) bez povolení vyrobí nebo opatří sobě nebo jinému stělnou zbraň anebo ji přechovává.

Zákonným opatřením Federálního shromáždění č. 10 ze dne 10. února 1989 byl novelizován tak, že se možný trest odnětí svobody zvýšil ze tří měsíců na šest a peněžitý trest do výše 5000 Kčs na trest do výše 20 000 Kčs. Současně bylo připojeno ustanovení písmene c) tohoto znění:

„c) vyhotoví, umožní vyhotovení nebo rozšíří tiskovinu, která svým obsahem narušuje zájem socialistického státu na zachování veřejného pořádku.“

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.
(§ 6 písmeno a, c)

ROK	KRAJE												S	Č	Čs	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12				
1969		1					1						2	2	2	4
1970	4	9	1	8	5	10	1	9				10	16	26	47	73
1971	4			9	6	6	7	1				1	42	43	33	76
1972		2						2				1	3	4	4	8
1973					1	1									2	2
1974		1		3		1									5	5
1975										1	1			2		2
1976						2									18	18
1977				1		1		4							7	7
1978									1						1	1
1980		1							1						2	2
1981			1			1									2	2
1984		1						2							3	3
1985						2	1								3	3
1987	1								1				2	2	2	4
1988	3						3								6	6
1989	37		1	3	2	4	2								49	49
Celkem	49	15	3	24	14	28	18	35		3	11	65	79	186	265	

Paragraf 12 – Nadržování

/1/ Pro přečin nadržování

bude potrestán odnětím svobody až na šest měsíců nebo nápravným opatřením, kdo pachateli přečinu pomáhá v úmyslu umožnit mu, aby unikl stíhání, trestu nebo ochrannému opatření nebo jejich výkonu; pomáhá-li však takto pachateli přečinu, na který zákon stanoví mírnější trest,

bude potrestán oním trestem mírnějším.

Počet rehabilitovaných podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb.
(Ve vztahu k předcházejícím rehabilitovaným přečinům)

ROK	KRAJE												S	Č	Čs	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12				
1970												1		1		
1974												1				1
Celkem												2		2		2

B.
Souhrnný přehled počtu osob odsouzených podle zákona
č. 150/1969 Sb. a rehabilitovaných na základě ustanovení
§ 2 zákona č. 119/1990 Sb. v Československu

ROK	PARAGRAFY			
	5 b,c	6 a,c	12	Celkem
1969		4		4
1970	2	73	1	76
1971	6	76		82
1972		8		8
1973		2		2
1974	1	5	1	7
1975	1	2		3
1976	1	18		19
1977	1	7		8
1978	2	1		3
1979	3			3
1980	6	2		8
1981	21	2		23
1982	34			34
1983	19			19
1984	18	3		21
1985	24	3		27
1986	54			54
1987	29	4		33
1988	19	6		25
1989	19	49		68
Celkem	260	265	2	527

C.

Souhrnný přehled počtu osob odsouzených podle zákona
č. 150/1969 Sb. a rehabilitovaných na základě ustanovení
§ 2 zákona č. 119/1990 Sb. v České republice

ROK	PARAGRAFY			Celkem
	5 b,c	6 a,c	12	
1969		2		2
1970	2	47		49
1971	5	33		38
1972		4		4
1973		2		2
1974		5		5
1975	1			1
1976	1	18		19
1977		7		7
1978	2	1		3
1979	3			3
1980	6	2		8
1981	21	2		23
1982	33			33
1983	19			19
1984	18	3		21
1985	24	3		27
1986	54			54
1987	28	2		30*
1988	19	6		25
1989	19	49		68
Celkem	255	186		441

D.

Souhrnný přehled počtu osob odsouzených podle zákona
č. 150/1969 Sb. a rehabilitovaných na základě ustanovení § 2
zákonu č. 119/1990 Sb. ve Slovenské republice

ROK	PARAGRAFY			Celkem
	5 b,c	6 a,c	12	
1969		2		2
1970		26	1	27
1971	1	43		44
1972		4		4
1973			1	2
1974	1			2
1975		2		2
1976				1
1977	1			
1978				
1979				
1980				
1981				1
1982	1			
1983				
1984				
1985				
1986		2		3
1987	1			
1988				
1989			2	86
Celkem	5	79	2	

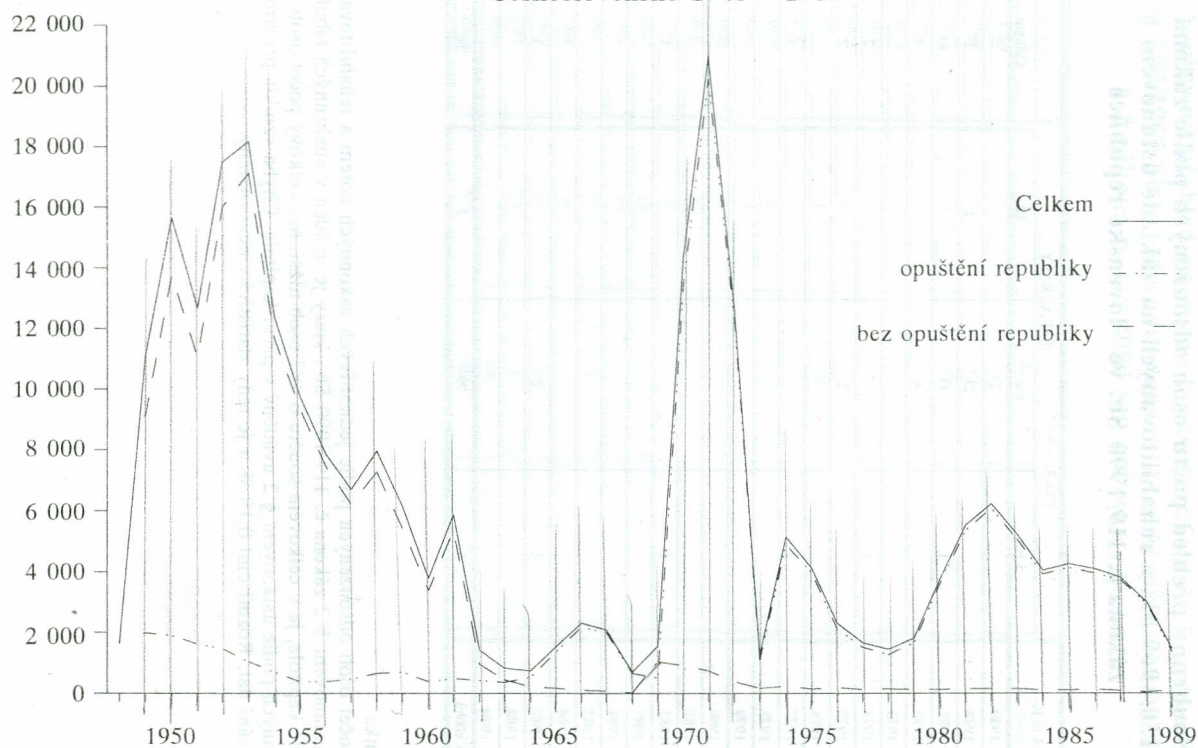
Poznámka

Počet osob odsouzených podle jednotlivých zákonných norem a rehabilitovaných podle ustanovení § 2 zákona č. 119/1990 Sb., který je uváděn v souhrnných tabulkách ve druhé kapitole, je v celkovém součtu o 482 osob nižší, než celkový počet osob rehabilitovaných podle ustanovení § 2 uváděný v první kapitole. Chyba vznikla při strojním zpracování dat. Rozdíl činí 0,19 % a je tedy statisticky nevýznamný.

Počet osob

Vývoj počtu odsouzených osob, rehabilitovaných podle ustanovení § 2.
Československo 1948 – 1989

III. Struktura uložených trestů u osob rehabilitovaných podle ustanovení § 2 zákona č. 119/1990 Sb.

Jak je zřejmé ze statistického listu, statistika sledovala šest druhů trestů, ukládaných samostatně nebo jako tresty hlavní:

- 1/ trest smrti vykonán,
- 2/ trest smrti uložen (ale nevykonán),
- 3/ nepodmíněný trest odnětí svobody,
- 4/ podmíněný trest odnětí svobody,
- 5/ jiný trest (jiné tresty ukládané samostatně, tj. nápravné opatření, vyhoštění, zákaz činnosti),
- 6/ trest neuložen.

Kromě toho zachytila i další ukládané tresty, propadnutí věci, propadnutí majetku a peněžitý trest.

Pozorný čtenář si jistě povšimne drobné nepřesnosti vzniklé při strojovém zpracování údajů. Celkový součet uložených trestů osobám rehabilitovaným podle druhého paragrafu je o 43 větší (v České republice o 35, ve Slovenské republice o 8) než uváděný počet odsouzených osob rehabilitovaných podle tohoto paragrafu.

1. Trest smrti – vykonán

ROK	KRAJE												S	Č	Čs
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
1948												4	4		4
1949	4	5		1	4			2		3		1	4	16	20
1950	1			6			13	4				1	1	24	25
1951	4	3		1		4	15	3	1	1		1	3	30	33
1952	1	9		2	1	5	5	3	2		2		4	26	30
1953		1					3	3		1	1		2	7	9
1954			5		1	1	1			1	1	2	4	8	12
1955															
1956															
1957															
1958		4										1	1	4	5
1959												1	1		1
1960	1													1	1
1961															
1962								1						1	1
1963															
1964															
1965															
1966															
1967															
1968															
1969															
1970										1		1	2		2
1971															
1972															
1973															
1974															
1975															
1976															
1977															
1978															
1979															
1980															
1981															
1982	1											1	1	1	2
1983															
1984															
1985												3	3		3
1986															
1987															
1988															
1989															
Celkem	12	22	5	10	6	10	37	16	3	7	4	16	30	118	148

2. Trest smrti – uložen

ROK	KRAJE												S	Č	Čs	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12				
1948	5													5	5	
1949	6			2										8	8	
1950	3		1	1				2						7	7	
1951	1									1				1	1	2
1952	5									1				5	6	
1953				1								1	1	1	2	
1954												1	1		1	
1955										1	1	2		2	2	
1956	2													2	2	
1957																
1958										1			1		1	
1959												1	1		1	
1960																
1961																
1962										1			1		1	
1963																
1964																
1965																
1966																
1967																
1968																
1969																
1970																
1971										1	1	2		2	2	
1972																
1973																
1974																
1975																
1976																
1977																
1978																
1979																
1980																
1981																
1982	1									1		1	1	1	2	
1983																
1984																
1985																
1986																
1987																
1988																
1989																
Celkem	23		1	4				2	1	3	3	5	12	30	42	

3. Nepodmíněný trest odnětí svobody

ROK	KRAJE												S	Č	Čs	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12				
1948	64	169	89	145	202	109	197	173	48	163	79	46	336	1148	1484	
1949	1225	627	448	1332	862	682	1220	1184	437	543	547	401	1928	7580	9508	
1950	1205	777	787	1848	1252	1291	1816	1457	410	871	994	650	2925	10433	13358	
1951	841	560	519	1294	922	775	1848	1146	268	686	660	594	2208	7905	10113	
1952	640	779	691	1090	1185	1232	1598	2088	430	992	984	847	3253	9303	12556	
1953	486	873	862	1053	1500	1154	1478	2272	103	757	817	532	2209	9678	11887	
1954	503	619	517	717	892	549	885	1174	42	419	326	549	1336	5856	7192	
1955	317	521	377	524	658	564	629	1041	46	366	345	419	1176	4631	5807	
1956	229	411	237	446	622	349	452	753	52	297	339	270	958	3499	4457	
1957	324	485	151	311	511	267	326	845	32	305	250	152	739	3220	3959	
1958	372	449	164	391	560	327	463	1260	26	489	237	267	1019	3986	5005	
1959	260	322	140	295	375	307	316	931	15	255	157	152	579	2946	3525	
1960	249	184	71	186	208	179	181	1045	30	69	63	66	228	2303	2531	
1961	373	267	94	263	473	225	184	1202	39	82	109	94	324	3081	3405	
1962	157	47	30	71	90	119	87	168	20	54	36	45	155	769	924	
1963	75	30	18	48	63	49	49	151	18	23	19	13	73	483	556	
1964	138	23	17	43	87	48	37	113	16	17	14	16	63	506	569	
1965	381	52	44	140	135	40	101	213	134	46	23	36	239	1106	1345	
1966	475	97	46	399	274	80	160	229	204	41	21	78	344	1760	2104	
1967	524	81	38	216	265	40	141	200	209	52	55	69	385	1505	1890	
1968	93	24	40	85	64	19	48	63	54	6	23	27	110	436	546	
1969	49	22	20	38	43	21	40	64	11	18	38	30	97	297	394	
1970	592	647	494	1190	2923	1502	1968	1898	843	202	631	421	2097	11214	13311	
1971	2078	1275	578	2496	3143	566	2414	2184	2333	945	1010	1138	5426	14734	20160	
1972	2977	703	227	1362	559	134	1722	659	2020	702	146	1020	3888	8343	12231	
1973	221	67	44	197	72	43	138	137	99	33	47	65	244	919	1163	
1974	2671	217	68	219	171	113	302	546	389	87	91	120	687	4307	4994	
1975	2488	71	50	102	71	56	195	223	561	65	48	53	727	3256	3983	
1976	1269	53	20	63	73	47	88	132	259	50	55	46	410	1745	2155	
1977	747	31	17	76	76	24	124	68	220	73	59	60	412	1163	1575	
1978	424	30	49	70	105	73	151	115	129	125	44	33	331	1017	1348	
1979	496	68	48	115	137	64	217	187	159	71	58	78	366	1332	1698	
1980	1054	121	91	301	317	126	533	210	382	150	148	155	835	2753	3588	
1981	1262	235	99	352	477	235	863	801	519	172	156	191	1038	4324	5362	
1982	1746	281	114	399	476	288	674	620	694	400	168	165	1427	4598	6025	
1983	1455	265	109	407	453	241	509	533	591	221	143	137	1092	3972	5064	
1984	962	146	93	342	308	149	360	627	410	203	155	112	880	2987	3867	
1985	983	184	37	447	313	171	431	452	475	176	189	207	1047	3018	4065	
1986	787	134	99	298	309	190	507	438	554	257	160	185	1156	2762	3918	
1987	630	147	32	320	273	209	457	471	382	263	184	266	1095	2539	3634	
1988	582	122	65	195	314	110	199	357	422	157	188	169	936	1944	2880	
1989	155	50	37	154	119	84	160	154	164	84	103	86	437	913	1350	
Celkem	32559	12266	7771	20040	21932	12851	24268	28584	14249	10987	9919	10060	45215	160271	205486	

4. Podmíněný trest odnětí svobody

ROK	KRAJE												S	Č	Čs
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
1948	2	8	4	8	14	20	1	13	1	10	7	8	26	70	96
1949	85	126	97	153	137	346	149	174	24	54	65	34	177	1267	1444
1950	190	127	118	106	200	452	183	241	36	133	194	89	452	1617	2069
1951	105	145	91	107	218	366	206	350	23	199	219	120	561	1588	2149
1952	127	188	144	245	342	385	412	749	42	400	712	581	1735	2592	4327
1953	81	282	199	271	422	351	464	995	18	485	1306	942	2751	3065	5816
1954	79	206	162	288	432	345	451	794	22	590	541	901	2054	2757	4811
1955	79	183	143	149	430	357	265	508	14	487	587	436	1524	2114	3638
1956	50	175	81	141	463	258	229	338	13	479	592	317	1401	1735	3136
1957	50	168	67	104	282	200	171	284	9	528	441	192	1170	1326	2496
1958	87	219	72	138	329	219	136	542	4	379	311	183	877	1742	2619
1959	100	137	70	129	282	169	136	565	3	296	208	198	705	1588	2293
1960	32	76	36	101	105	104	41	446	3	50	34	66	153	941	1094
1961	68	173	97	174	323	175	104	744	9	34	114	147	304	1858	2162
1962	17	25	31	34	40	66	36	78	5	22	21	39	87	327	414
1963	30	16	9	12	25	29	26	57	3	10	11	11	35	204	239
1964	11	11	10	6	10	29	18	25	3	5	13	7	28	120	148
1965	9	11	6	5	18	24	22	48	8	2	6	3	19	143	162
1966	10	14		21	13	14	11	39	10	4	6	4	24	122	146
1967	12	5		13	24	12	10	39	9	6	16	8	39	115	154
1968	8	6	2	14	26	7	9	23	10		5	3	18	95	113
1969	17	48	29	81	117	93	151	194	11	11	38	63	123	730	853
1970	21	61	42	74	93	72	101	152	33	21	42	63	159	616	775
1971	22	33	15	44	94	47	68	106	19	26	54	64	163	492	592
1972	4	14	12	30	42	17	28	90	34	32	27	30	123	237	360
1973	6	4	3	7	13	4	11	16	4	18	3	2	27	64	91
1974	8	6	10	9	16	16	12	14	5	6	4	4	19	91	110
1975	13	2	2	9	13	11	23	17	6	6	7	8	27	90	117
1976	6	10	8	3	10	8	10	42	9	4	7	1	21	97	118
1977	2	2	2	9	2	8	11	24	7	3		4	14	60	74
1978	3	3	1	2	8	5	13	21	2	3	8	6	19	56	75
1979	2	2	5	17	7	5	14	15	5	6	3	7	21	67	88
1980	8	12	8	15	10	10	13	17	1	10	10	9	30	93	123
1981	11	9	9	13	12	9	5	18	8	6	11	6	31	86	117
1982	19	3	3	19	11	4	8	32	5	16	9	13	43	99	142
1983	4	4		13	16	8	20	26	6	10	7	10	33	91	124
1984	12	11	2	10	13	15	5	24	4	13	8	8	33	92	125
1985	3	7	3	16	9	18	19	18	9	8	12	9	38	93	131
1986	3	5	6	6	20	6	9	18	4	3	12	5	24	73	97
1987	8	7		10	11	9	11	24	3	12	5	17	37	80	117
1988	1	10		5	12	7	5	8	2	11	5	5	23	48	71
1989	20	7		2	13	10	4	5		3	6	1	10	61	71
Celkem	1425	2561	1599	2613	4677	4310	3621	7933	446	4401	5687	4624	15158	28739	43897

5. Jiný trest

ROK	KRAJE												S	Č	Čs	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12				
1948																
1949	1				5	1			1	7	2			10	7	17
1950	6	1	8	3	9	18	5	9	8	24	37	14	83	59	142	
1951	6	11	6	14	29	21	35	47	18	38	93	20	169	169	338	
1952	10	10	14	7	51	52	37	160	21	24	93	35	173	341	514	
1953	5	16	10	18	48	31	26	141	3	23	71	21	118	295	413	
1954	5	18	23	16	31	36	21	74	3	5	21	18	47	224	271	
1955	2	26	11	7	57	22	22	44	1	6	9	15	31	191	222	
1956	1	17	8	3	55	22	13	61	1	3	21	16	41	180	221	
1957	2	40	10	7	32	11	18	21	1	8	27	11	47	141	188	
1958	7	39	4	39	35	22	22	76		17	22	7	46	244	290	
1959	12	21	8	31	34	17	10	103		15	16	6	37	236	273	
1960	5	4	5	10	16	10	2	71	1		6	6	13	123	136	
1961	3	11	6	6	55	13	17	129	3		9	17	29	240	269	
1962	3	4	3		3	8	9	24		1	3	2	6	54	60	
1963		2		1	5	4	7	5		1		1	2	24	26	
1964	1	2	1		4	4	3			1	1		2	15	17	
1965	5	3		1	2	2	1	3	1	2		2	5	17	22	
1966	1	3		3	1	3	3	1	1	1			2	15	17	
1967	1	2			1	5		2				1	1	11	12	
1968		1		2	1	3	3	2			1	1	2	12	14	
1969	1	10	15	14	59	38	33	40	2	8	14	8	32	210	242	
1970	1	6	12	14	17	20	14	52			2	4	6	136	142	
1971	1	7	12	7	17	11	7	21	7	6	17	5	35	83	118	
1972	1	2	3	2	5	7	1	17	7	5	4	9	25	38	63	
1973		1			1			2		5		5	10	4	14	
1974			1	2		1	1	7		3	5		8	12	20	
1975	1				1	4		6		1	4		5	12	17	
1976			2	3	1	1	2	4	1	4		2	7	13	20	
1977			1	1			1	1		2	2	1	5	4	9	
1978			1	4	1	3	2	6	1	6	1	2	10	17	27	
1979		1		4		6	1	5		1			1	17	18	
1980	4	2		3	2	5	3	1	1				1	20	21	
1981	4			3	1	4	2	6		4	1	5	20	25		
1982	2	1		5	1	4	3	5		2	2		4	21	25	
1983		1		1		6	1	8	1		2		3	17	20	
1984	2			2	4	3	5	7		3	5	1	9	23	32	
1985	2		1	2	1	1	2	6			2		2	15	17	
1986	1		5	1	1	2	4	7			1		1	21	22	
1987	6	1	4	1	4	2	1	2		1	4	1	6	21	27	
1988		1	5			1	1						8	8		
1989	7	1	2	1			2	5		2	4		6	18	24	
Celkem	109	265	181	238	586	423	341	1185	83	225	505	232	1045	3328	4373	

6. Trest neuložen

ROK	KRAJE												S	Č	Čs
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
1948		5	1	3	3	1	4	3		5	11	7	23	20	43
1949	1	8	3	10	11	13	7	11		7	17	6	30	64	94
1950	2	11	1	2	4	4	6	3	1	9	7	8	25	33	58
1951	2	4	4	10	5	3	8	5		6	1	5	12	41	53
1952	5	2	4	3	9	2	8	8		11	6	6	23	41	64
1953	6	6	5	1	5	4	1	12		6	5	4	15	40	55
1954	3	6	4	18	17	6	10	15		7	2	9	18	79	97
1955	2	6	2	9	14	6	11	7		2	3	13	18	57	75
1956	3	8	1	4	15	2	5	5		4	2	8	14	43	57
1957	3	5	2	3	18	2	4	7	2	12	3	10	27	44	71
1958	1	4	1		16		1	17		3	1	3	7	40	47
1959	2	6	1	6	23	2	3	9		9	5	11	25	52	77
1960	1	1		3	4	1	1	7		1	2	3	6	18	24
1961	1	1	2	6	9	5	4	11		1	2	3	6	39	45
1962		3	4	1	2	3	5	1	1	2	1	3	7	19	26
1963		2	3			4	1	1		3	1	2	6	11	17
1964	2	1	3	1	1	3	1	1		1	1	2	13	15	
1965		1	2		3	1	2	1		1			1	10	11
1966	3	7	1	4	3	4	13			2	1	2	5	35	40
1967	3		1		3	7	11	7		1		4	5	32	37
1968	2	1		10	5	4	6	9						37	37
1969	7	6	7	17	19	12	7	17		8	1	9	92	101	
1970	4	4	4	10	7	11	5	4	3	2	2	10	17	49	66
1971	3	3	2	18	5	6	10	1		17	3	11	31	48	79
1972		5		3	2	3	1	2		2	2	4	8	16	24
1973				1	1	1		1			1		1	4	5
1974		1		4	1	2	2	4		3		1	4	14	18
1975		3		1			1	1		2			2	6	8
1976		2		1	3	3		5		1			1	14	15
1977	1	2					1	1		1	1		2	5	7
1978				1								1	1	1	2
1979				4		1	2		1				1	7	8
1980		3		4	1		1	1		5			5	10	15
1981			1	15		4	2	1		1			1	23	24
1982	3			27				1		1		2	3	31	34
1983	1			18				1	1	1	1	4	7	20	27
1984				15	3		2	1			1		1	21	22
1985				16	3	2	1				2	1	3	22	25
1986				50					1				1	50	51
1987				28	1	1		4		2		2	4	34	38
1988	3			19	5	1	1							29	29
1989	15	1	1	23		2		1			1	1	2	43	45
Celkem	79	118	60	369	221	126	148	186	10	130	93	146	379	1307	1686

7. Propadnutí věci

ROK	KRAJE												S	Č	Čs	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12				
1948		1	2	1	10			1							15	15
1949		6	9	29	8	18	15	11	4		3	1	8	96	104	
1950		1	7	8	5	18	77	5	1	4	4	4	13	121	134	
1951	4	16	32	8	14	69	193	38	5	52	20	6	83	374	457	
1952	13	7	24	36	32	69	311	36	12	74	94	68	248	528	776	
1953	20	17	53	29	11	80	204	39	9	99	138	97	343	453	796	
1954	7	3	33	16	15	24	112	15	1	50	37	61	149	225	374	
1955	3	1	21	26	4	18	66	40	1	38	25	36	100	179	279	
1956	2	7	11	7	4	8	27	14	2	35	34	12	83	80	163	
1957	3	6	7	6	10	2	24	22		17	7	6	30	80	110	
1958	2	1	15	7	5	12	41	15		16	12	3	31	98	129	
1959	3	4	19	10	6	12	18	18		27	6	8	41	90	131	
1960	4	3	3	9	2	6	12	4	1	8	4	3	16	43	59	
1961		6	8	3	4	12	18	6	2	10	12	10	34	57	91	
1962	1	4	8	6	1	12	15	6		6	2	8	16	53	69	
1963			7	5	2	7	5	4				1	1	30	31	
1964		1	5			3	4	4	3		1		4	17	21	
1965	3		4	3	1	4	5	3		3	1	2	6	23	29	
1966	4			3	1	2		2		1			1	12	13	
1967	39		1	6		5	1	2	2		1		3	54	57	
1968	4	1	7				2	1						15	15	
1969	1			1	2			3			1		1	7	8	
1970	1	2	6	3	7	3	29	3	4		6	4	14	54	68	
1971	26	2	2	7	20	4	36	2	1	4	1	2	8	99	107	
1972	13	4	1	8	3	2	10	9		1	3		4	50	54	
1973	6	1	1	9	1	1		3				2	2	22	24	
1974	3	1	2	3	4	5	4	2		4	2	3	9	24	33	
1975	4			2	2	2	7			1		4	5	17	22	
1976	2	1	2	3	2	4	1	2		2		2	4	17	21	
1977	1		2	12	4	3	4	4	3			2	1	6	30	
1978	3	3	1	4	1		3	6		2		1	3	21	24	
1979	2	1	3	6	1		6	5	2		1	2	5	24	29	
1980	47	1	4	8	3	1	3	2	1	3	1		5	69	74	
1981	61	3	5	23	3	6	1	3	3	1	1	4	9	105	114	
1982	29	2	2	35	6	2	2	4	1	1	6	3	11	82	93	
1983	48		2	21	7	10	4	8	1		2	2	5	100	105	
1984	12	4		18	5	8	1	8				1	1	56	57	
1985	19		1	19	2	2	2	2	2	2	2		6	47	53	
1986	5	1	1	55	4	7	2	2		2	2	2	4	77	81	
1987	2	2	1	32	3	3	2	3			4		4	48	52	
1988	10	1	2	22	3	3	5	7		1	5		6	53	59	
1989		3	1	22	1	2	3	1			1		1	33	34	
Celkem	407	117	315	531	219	449	1275	365	61	462	442	358	1323	3678	5001	

8. Propadnutí majetku

ROK	KRAJE												S	Č	Čs	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12				
1948	7			11				2	5				51	157	847	1004
1949	177	34	34	128	114	70	170	120	50	43	13		51	387	2247	2634
1950	197	106	187	470	205	343	484	255	153	100	90	44	387	2247	2634	
1951	235	93	135	317	162	241	557	179	121	138	133	127	519	1919	2438	
1952	190	238	242	279	206	563	324	273	200	349	191	148	888	2315	3203	
1953	26	242	336	190	246	350	223	182	8	205	119	183	515	1795	2310	
1954	78	96	166	117	181	135	110	149	1	100	46	86	233	1032	1265	
1955	36	131	148	97	72	164	128	166	3	77	17	37	134	942	1076	
1956	12	58	80	52	33	56	85	62	2	33	14	9	58	438	496	
1957	8	50	9	10	5	13	16	5	2	10	3	1	16	116	132	
1958	87	45	25	14	18	60	90	43	1	30	10	4	45	382	427	
1959	61	55	26	54	41	99	76	61	3	16	8	1	28	473	501	
1960	30	12	15	20	10	62	16	37	5	7	4		16	202	218	
1961	21	16	25	10	21	32	13	31	5	15	16	2	38	169	207	
1962	35	4	4	3	6	13	2	24	1	3	1	1	6	91	97	
1963	25	1	1	1	3	6	5	8						50	50	
1964	65	2	4	3	38	5	6	23	1		1	4	6	146	152	
1965	95	28	17	23	49	8	42	54	2	10	2	3	17	316	333	
1966	228	44	28	205	128	33	58	80	79	4	9	13	105	804	909	
1967	185	43	21	162	140	15	39	59	99	12	11	13	135	664	799	
1968	42	11	10	42	26	7	21	9	13	2	5	5	25	168	193	
1969	11	1			1		3	2						18	18	
1970	239	272	330	589	1750	582	1250	681	158	26	95	152	431	5693	6124	
1971	901	493	422	1755	1610	231	2015	879	739	256	172	505	1672	8306	9978	
1972	1577	249	195	1106	262	52	1559	234	1599	188	42	280	2109	5234	7343	
1973	136	24	16	137	11	13	86	21	84	7	1	13	105	444	549	
1974	1949	137	43	153	58	51	245	194	370	17	19	22	428	2830	3258	
1975	1833	24	34	59	38	27	149	51	472	15	7	13	507	2215	2722	
1976	755	15	4	47	24	18	54	39	233	13	11	12	269	956	1225	
1977	567	19	3	39	30	6	91	17	203	31	10	18	262	772	1034	
1978	328	15	22	48	35	35	106	40	125	29	12	11	177	629	806	
1979	391	43	23	90	78	38	173	73	138	26	9	26	199	909	1108	
1980	781	87	58	258	203	96	491	130	302	74	53	45	474	2104	2578	
1981	892	171	73	320	344	189	811	473	488	70	63	52	673	3273	3946	
1982	1445	224	83	344	337	246	633	375	677	222	76	74	1049	3687	4736	
1983	1140	203	96	339	318	161	483	420	559	90	64	21	734	3160	3894	
1984	768	64	81	68	219	87	338	490	330	71	69	8	478	2115	2593	
1985	810	114	24	123	256	112	404	376	137	72	44	2	255	2219	2474	
1986	651	103	79	76	246	136	469	375	164	106	42	13	325	2135	2460	
1987	547	111	24	111	208	152	432	368	85	114	50	96	345	1953	2298	
1988	450	84	60	66	259	74	179	271	288	45	54	45	432	1443	1875	
1989	101	34	25	38	90	41	146	114	128	15	27	14	184	589	773	
Celkem	18112	3796	3208	7974	8081	4622	12582	7445	8033	2641	1613	2154	14441	65820	80261	

9. Peněžítý trest

ROK	KRAJE												S	Č	Čs	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12				
1948	7	21	4	13	5	3	6	21	3	12	14	9	38	80	118	
1949	224	382	275	981	432	440	733	804	115	111	139	80	445	4271	4716	
1950	548	461	608	1393	625	987	1436	1174	266	443	648	401	1758	7232	8990	
1951	226	289	310	529	456	573	1272	859	198	467	493	369	1527	4514	6041	
1952	158	301	439	465	568	788	1095	1590	229	948	1148	976	3301	5404	8705	
1953	108	320	531	497	494	670	1038	1800	51	916	1543	1057	3567	5458	9025	
1954	53	160	280	280	209	337	664	677	20	629	507	1029	2185	2660	4845	
1955	40	154	261	146	209	343	395	607	27	639	692	618	1976	2155	4131	
1956	18	142	124	137	194	203	309	395	18	541	729	435	1723	1522	3245	
1957	4	30	5	4	3	38	11	20	1	255	128	91	475	115	590	
1958	3	15	17	13	6	23	40	54		100	39	60	199	171	370	
1959	4	7	17	10	7	15	34	36		57	22	19	98	130	228	
1960	4	5	4	3	2	6	5	23		2	12	1	15	52	67	
1961		4	8	6		8	3	16		6	30	3	39	45	84	
1962		1	1	3		5	1	1		1	3	6	10	12	22	
1963		2		3		6	1	3		3	1	1	5	15	20	
1964		1				2	1						1	4	5	
1965	2	1				1		1	2	1			1	2	7	9
1966	2					2	1	1	1	1		2		2	8	10
1967	2					1		1					1	1	5	6
1968	3														3	3
1969		4	2			2	8	5	5			5	4	9	26	35
1970		5	1	6		6	3	11	4	1		3	17	21	36	57
1971	22	6	2	14		6	2	3	8	4	1	14	27	55	82	
1972	34	2		3	2	1	1	6	2	1		3	6	49	55	
1973		1	1			2		1				1	1	5	6	
1974	8	1	1	3		1		1		1	1	1	3	15	18	
1975	1	3								74	2	1	77	4	81	
1976	1	1	2			4		1	5			1	6	9	15	
1977	1					2	2	1		1	1		2	7	9	
1978	3					2						1	1	5	6	
1979	1	1				2	1	5		2	1		3	12	15	
1980		2				9	3	1		1		6	2	8	16	24
1981		2	1	13		1	5		1		1	2	1	4	23	27
1982	1		1	29		2	2	6			2	3	5	41	46	
1983			2	18		2	4	2			1	1	2	4	28	32
1984				12		2	1	3	3			2		2	21	23
1985	3		1	16		1	3	1		1	1		2	25	27	
1986			2	47				4	2				2	53	55	
1987	1			26				3		1			1	30	31	
1988	2			19				3	1		1		1	25	26	
1989	14	1	1	23		1	1	3						44	44	
Celkem	1498	2325	2901	4729	3236	4492	7082	8129	1022	5149	6176	5205	17552	34392	51944	

Poznámka

Podle údajů Správy nápravné výchovy z roku 1968, publikovaných Ústavem pro soudobé dějiny v prvním svazku edice *Dokumenty o perzekuci a odporu* (1992), bylo v letech 1948–1968 popraveno 244 lidí odsouzených za „protistátní činnost“. Pracovníci Konfederace politických vězňů uveřejnili v Lidových novinách 16. února 1991 ověřený seznam 233 popravených osob, na něž se vztahuje zákon o rehabilitaci s tím, že zřejmě ještě nejde o seznam úplný.

V předcházejících tabulkách uvádíme, že trest smrti byl vykonán u 148 osob, rehabilitovaných podle ustanovení paragrafu 2 zákona č. 119/1990 Sb. Vojenské soudy rehabilitovaly, podle tohoto ustanovení 48 popravených. Vcelku však jde o menší počet než uvádí zmíněné prameny. Je to způsobeno tím, že mnozí z popravených byli rehabilitováni již v roce 1968 nebo dříve, a nejsou proto zachyceni ve statistice o současné soudní rehabilitaci. Naopak je ve statistice uvedeno několik osob rehabilitovaných přímo ze zákona pro „trestné činy“, ale tyto osoby nebyly přímo ze zákona rehabilitovány pro činy, za něž byly popraveny.

Je smutnou skutečností, že dosud není přesně určen počet lidí, kteří byli za komunistického režimu z politických důvodů popraveni. Statistické zpracování údajů o soudní rehabilitaci v tomto směru neposkytuje mnoho možností. Jedinou cestou je získávání a ověřování všech dostupných poznatků o jednotlivých osobách. Záslužnou a dosud neoceňovanou aktivitu vyvíjejí dokumentaristé Konfederace politických vězňů. Jejich obtížná práce však dosud není ukončena.

Politically Motivated Judicial Persecution (Statistical Data) **compiled and edited by František Koudelka** **with essays by Karel Kaplan and František Gebauer**

This volume of statistical data and two essays on politically motivated judicial persecution is the result of a project of members of the Institute for Contemporary History and the Office of Public Prosecutions of the Czech Republic. The authors have based their work on a large quantity of data acquired during the process of judicial rehabilitation (exoneration) which commenced as part of Act 119 of 1990 [zákon č. 119/1990].

Judicial rehabilitation is one of many measures for the redress of wrongs committed by the Communist regime. During this process, the prosecutor general and employees of the court looked up all previous verdicts in cases where people had been sentenced for acts for which they can now be rehabilitated directly on the basis of Section 2 of Act 119. More than 250,000 people are eligible. A few other thousands have been rehabilitated or have been recommended for rehabilitation on the basis of other provisions of this law. The statistical section of the Office of Public Prosecutions of the Czech Republic statistically processed all previous decisions of the court. These data supplement missing data of the past fifty years and provide a reliable and graphic picture on the extent of politically motivated judicial persecution in Communist Czechoslovakia.

Chapter One provides the numbers of people who have been rehabilitated, according to particular provisions of the law on judicial rehabilitation. Chapter Two contains the number of individuals rehabilitated directly on the basis of Section 2 of the law. The statistical tables are divided according to the regulations of criminal law valid in Czechoslovakia in the period 1948-1989 and individual articles of the law, which are precisely given for each table. Chapter Three contains the types of punishments meted out.

The statistical data show the numbers of sentenced individuals in individual administrative regions of the country (columns 1-12), in the

Czech Republic (Č), in the Slovak Republic (S) and in the whole of Czechoslovakia (Čs).

Preceding the actual sets of statistics are two introductory essays: one, by Karel Kaplan, which deals extensively with mass persecution during the Communist regime and the forms it used; the other, by František Gebauer (who had been director of the now defunct Federal Office of Public Prosecutions' department of rehabilitation) which discusses the basic principles of Act 119.

This volume of statistical data and surveys on judicial persecution in the Czech Republic is the result of a project of the Institute for Contemporary History and the Office of Public Prosecutions of the Czech Republic. The authors have based their work on a large amount of data acquired during the process of rehabilitation (rehabilitation) which is now being carried out as part of Act 119/1978. Judicial rehabilitation is one of many measures for the reform of a society committed to the Communist regime. During this process, the prosecutor general and employees of the court looked up all previous records in cases where people had been sentenced for acts for which they can now be rehabilitated directly on the basis of Section 2 of Act 119. More than 250,000 people are eligible. A few other thousands have been rehabilitated or have been recommended for rehabilitation on the basis of other provisions of the law. The statistical section of the Office of Public Prosecutions of the Czech Republic statistically processed all previous decisions of the court. These data supplement missing data of the past fifty years and provide a reliable and graphic picture of the extent of judicial persecution in the Communist Czechoslovakia.

Chapter One provides the number of people who have been judicially persecuted in the various provinces of the law in judicial persecution. Chapter Two contains the number of individuals rehabilitated directly on the basis of Section 2 of the law. The statistical tables are divided according to the region of criminal law and to the law books in the period 1945-1989 and according to the law books which are presently given for each year. Chapter Three contains the number of judgments rendered in the various provinces of the law. The statistical data show the number of the court decisions in the judicial administration in the various provinces of the country (Annex 1-12) in the

Statistický úřad
Karlín 1
110 00 Praha 1
Telefon: 221 91 111
Faksimil: 221 91 112
E-mail: statistika@stat.gov.cz

Statistický úřad
Karlín 1
110 00 Praha 1
Telefon: 221 91 111
Faksimil: 221 91 112
E-mail: statistika@stat.gov.cz

Statistický úřad
Karlín 1
110 00 Praha 1
Telefon: 221 91 111
Faksimil: 221 91 112
E-mail: statistika@stat.gov.cz

František Gebauer, Karel Kaplan
František Koudelka, Rudolf Vyhnálek

Soudní perzekuce politické povahy v Československu 1948–1989
(Statistický přehled)

Redakce Milena Janišová, angl. résumé Derek Paton
Počítačová sazba DV data – Václav Dryk
V ediční řadě Sešity Ústavu pro soudobé dějiny, svazek 12,
vydal Ústav pro soudobé dějiny AV ČR
Praha 1993

Publikace vyšla s přispěním
Grantové agentury české republiky (registr. č. 404/93/1209)
a Nadace Konráda Adenauera